

dinàmica econòmica i perspectives urbanístiques **DOSSIER** el parc d'habitatges a Barcelona

revista d'informació i estudis socials

Barcelona societat / 5

MONOGRAFIES la demanda i el consum cultural dels ciutadans / el voluntariat de

Creu Roja / l'estat de salut de les dones a Barcelona: comparació entre les treballadores i les

mestresses de casa / el temps en la vida quotidiana de les dones / la població de Barcelona, 1995 /

la destinació de l'emigració barcelonina: aproximació a una tipologia de municipis / l'escola-

rització a Barcelona: dades del curs 1994-95 / **REFERÈNCIES** un sistema d'infor-

mació per a l'atenció primària a la ciutat de Barcelona

SUMARI

3 Presentació

Perfil Social

4 Els hàbits esportius de la població barcelonina, 1995
ANTÒNIA CANYELLAS I JOSEP ROVIRA

Dossier

22 El parc d'habitatges a Barcelona
JULI ESTEBAN I AMADOR FERRER

Radiografia

47 Poblenuou: dinàmica econòmica i perspectives urbanístiques
FERRAN BRUNET, JOAN MIQUEL PIQUÉ I JORDI VÁZQUEZ

Monografies

73 La demanda i el consum cultural dels ciutadans de Barcelona
ÀREA DE CULTURA. AJUNTAMENT DE BARCELONA
CIEU/INITIS

87 El servei de voluntariat de Creu Roja
ÀREA D'ESTUDIS D'OPINIÓ. ICB

97 L'estat de salut de les dones de Barcelona: comparació entre les treballadores i les mestresses de casa
ISABELLA ROHLFS, CARMÉ BORRELL, JOSEP DE ANDRÉS, LUCÍA ARTAZCOZ I MARIONA RIBALTA

105 El temps de la vida quotidiana de les dones de Barcelona
MARIA PRATS, M. DOLORES GARCIA RAMON I GEMMA CÀNOVES

110 La població de Barcelona, 1995
DEPARTAMENT D'ESTADÍSTICA. AJUNTAMENT DE BARCELONA

119 La destinació de l'emigració barcelonina: aproximació a una tipologia de municipis
DEPARTAMENT D'ESTADÍSTICA. AJUNTAMENT DE BARCELONA

125 L'escolarització a Barcelona: dades del curs 94/95
FRANCESC ÍÑIGUEZ

Referències

131 Un sistema d'informació per a l'Atenció Primària a la ciutat de Barcelona
ISABEL PASARÍN, CARMÉ BORRELL I HELENA PAÑELLA

138 Resumen/Summary

Consell editorial

EULÀLIA VINTRÓ CASTELLS, Presidenta de la Comissió de Benestar Social i Educació
MARAVILLAS ROJO i TORRECILLA, Presidenta de la Comissió d'Ocupació i Promoció Econòmica
XAVIER CASAS i MASJOAN, President d'Equilibri Territorial i Planejament Urbà
JOAQUIM DE NADAL i CAPARÀ, President de la Comissió de Presidència i Política Cultural
TERESA SANDOVAL i ROIG, Presidenta de la Comissió Ciutat Amiga i Joventut
PERE ALCOBER i SOLANAS, Regidor Ponent de Participació Cívica
ALBERT BATLLE i BASTARDAS, Regidor Ponent de Relacions Ciutadanes i Esports
IMMACULADA MORALEDÀ i PÉREZ, Regidora Ponent de Joventut i Dona
AGUSTÍ SOLER i REGÀS, Regidor Ponent de Drets Civils
ENRIC TRUÑO i LAGARES, Regidor Ponent d'Educació i Turisme

Director

Txema Castiella

Cap de redacció

Isabel Sánchez

Cap d'informació

Pep Gómez

Cap de producció

Jaume Capsada

Consell de redacció

Blanca Barbero (Àrea de Cultura)
Antonia Canellas (Àrea d'Esports)
Antoni Castells i Dolors Cotrina (Gabinet Tècnic de Programació)
Anna Ferrer (Àmbit de la Via Pública)
Xavier Güell (*Revista Barcelona Economia*)
Francesc Iñíguez (Àrea d'Educació)
Josep M. Lahosa (Consell Tècnic de Seguretat Urbana)
Marta Martí (Àrea de Promoció Econòmica)
Emi Pallàs (Àrea d'Afers Socials)
Antoni Plasència (Àrea de Salut Pública)
Àngels Pont (Institut Municipal d'Informàtica)
Marta Ràfales (Biblioteca Municipal)
Anna Ventura i Ramon M. Canals (Departament d'Estadística)

Secretària de redacció

Montse Marco

Assessorament lingüístic

Centre de Normalització Lingüística de Barcelona.

Traduccions: CODI-7

Disseny i maquetació

Estudi Propaganda

Impressió

Exp.: 9651241 - Impremta municipal.

ISSN: 1133-6315

Dipòsit legal: B. 21686-1993

Edició

Gerència del Sector de Serveis Personals

C/ Ciutat, 4 5a. planta.

08002 Barcelona.

Telèfon: 402 32 20-32 04.

Fax: 402 32 12

EMAIL: Tcastiella © mail.bcn.es

© Ajuntament de Barcelona.

"Barcelona societat" té una periodicitat semestral.

Es permet reproduir les dades i la informació provinents de fonts municipals, citant la procedència.

Els articles inclosos en aquesta publicació són responsabilitat exclusiva dels seus autors.

PRESENTACIÓ

“Barcelona Societat”, com a revista d’informació i estudis socials, ha apostat, des del seu inici, per difondre aquells estudis i investigacions que, en l’àmbit de Barcelona i des d’una perspectiva social oberta, són d’interès i utilitat per als responsables tècnics i polítics, els professionals, les entitats socials i els experts. En conseqüència, la revista intenta acostar-se als principis de transparència, interdisciplinarietat i rigor.

Creiem que aquest número respon a aquesta voluntat. Els estudis sobre els hàbits esportius de la població i la demanda i el consum cultural dels ciutadans, tots dos referits a Barcelona, ofereixen un coneixement actual de dues dimensions importants de la qualitat de vida i el to vital de la ciutat, com són la cultura i l’esport.

El dossier està dedicat, en aquest número, al parc d’habitatges de Barcelona. Es tracta d’un interessant treball que ofereix una anàlisi dels habitatges de Barcelona, del seu estat, superfície, ocupació, antiguitat i equipament, entre

d’altres aspectes. Aquestes informacions tenen una lectura directament relacionada amb les necessitats socials i informen sectorialment de les desigualtats en matèria d’habitatge.

Les monografies apleguen, com en altres números, estudis recents sobre temes socials. Amb l’article *La Població de Barcelona 1995* continuem la publicació d’aquests informes anuals del Departament d’Estadística, en aquest cas complementat amb una monografia que analitza amb detall els fluxos migratoris des de Barcelona a les principals ciutats de la província.

Dues monografies tenen relació amb les condicions de vida de les dones. Es tracta de l’estudi sobre el temps de la vida quotidiana de les dones de Barcelona i d’un estudi en què es compara l’estat de salut de les dones treballadores i de les mestresses de casa.

Volem destacar, també, la presentació d’un estudi, realitzat a finals de 1995, sobre el voluntariat de Creu Roja i sobre els usuaris que es beneficien de la seva

acció, a partir dels programes que es preveuen en el conveni signat entre la Creu Roja i l’Ajuntament de Barcelona. Es tracta d’un dels pocs estudis sistemàtics sobre els dos vessants de l’acció voluntària i ofereix una aproximació al nivell de satisfacció dels serveis.

La radiografia presenta un estudi realitzat sobre la zona del Poble Nou, que continua l’anàlisi del territori iniciat en el número anterior amb el diagnòstic de la Zona Nord de Nou Barris, amb la intenció de difondre també els estudis que ens acosten a la realitat heterogènia de la ciutat de Barcelona.

Finalment, volem agrair als autors i les autores, al conjunt de dependències municipals, i als departaments universitaris i centres d’estudis, la seva col·laboració en l’elaboració d’aquest número que teniu a les mans.

ELS HÀBITS ESPORTIUS DE LA POBLACIÓ BARCELONINA, 1995

RESUM DELS PRINCIPALS RESULTATS DE L'ENQUESTA REALITZADA PER L'ÀREA D'ESPORTS DE L'AJUNTAMENT DE BARCELONA

ANTÒNIA CAÑELLAS I JOSEP ROVIRA. Àrea d'Esports, Ajuntament de Barcelona

Aquesta enquesta té com a antecedent la realitzada també per l'Àrea d'Esports de l'Ajuntament de Barcelona, l'any 1989.¹ L'objectiu principal de l'estudi, igual com en l'anterior, ha estat el d'obtenir la màxima informació possible sobre les opinions i actituds dels barcelonins i barcelonines davant l'esport i la seva pràctica. El fet de disposar de dades anteriors permet, a més de l'estudi actual, una anàlisi comparativa i evolutiva de la dinàmica esportiva de la ciutat, que abasta des del període preolímpic fins al postolímpic.

Prenent com a univers la població barcelonina de 15 a 59 anys (1.015.145 hab.) i mantenint la proporcionalitat d'edats, sexe i districte municipal (segons les dades del padró 1991) s'ha definit una mostra de 2.022 persones. Per a un nivell de confiança del 95%, el marge d'error per a les dades totals és de 2,3%. En les dades per districtes els marges d'error augmenten considerablement. Respecte dels totals, varien en funció de la població de cada districte, des del 5,7% fins al 8,1%.

La metodologia utilitzada ha estat l'entrevista personal a domicili partint de la selecció per rutes aleatòries. El qüestionari conté un total de 68 preguntes i ha estat elaborat a partir dels mateixos

paràmetres de l'enquesta del 89. Els temes sobre els quals es pregunta en l'enquesta són tots els relacionats amb l'activitat esportiva i la seva pràctica en el temps de lleure: els índexs de pràctica esportiva a la ciutat, les activitats practicades, els equipaments utilitzats, les formes de practicar esport; les motivacions, la demanda esportiva; l'esport com a espectacle i tot un recull d'opinions al voltant de l'esport en general.

El treball de camp i la tabulació de les dades han estat realitzats per l'empresa SOFEMASA.

L'anàlisi de la pràctica esportiva a la ciutat de Barcelona

Abans de presentar els resultats i per a facilitar la interpretació i valoració de les dades, ens sembla important precisar quins han estat els criteris seguits en l'anàlisi dels índexs de pràctica esportiva a Barcelona. S'han utilitzat tres tipus d'indicadors: l'indicador de pràctica autopercebuda, l'indicador de pràctica real i l'indicador de pràctica recent. Els dos primers, utilitzats amb els mateixos termes, segons definició de J.Marcos² a l'enquesta del 1989, i el tercer s'ha introduït com a nou indicador en aquesta enquesta del 1995.

L'indicador de pràctica autopercebuda reflecteix la percepció que té el propi ciutadà sobre si es considera practicant esportiu o no. La pregunta que se li fa és: "Pot dir-me si practica cap esport, més d'un, cap o si abans en practicava i ara no? Ens referim a qualsevol mena de

pràctica esportiva, encara que es faci sense regularitat, fins i tot si es fa a l'estiu o durant les vacances". Es considera subiectiu perquè a l'entrevistat no se li especifica quines són les activitats que es consideren esport, queda a criteri seu decidir-ho. Les categories que s'extrauen d'aquest indicador són les de "practicant esportiu" (tots els que responen que practiquen, almenys, un esport) i "no practicant" (els que diuen que no fan cap esport actualment).

Amb l'indicador de pràctica real s'intenta afegir una major concreció al concepte de practicant esportiu. Se li presenta a l'entrevistat una llista de 59 activitats fisicoesportives (taula 1) i se li pregunta quina o quines són les que practica i amb quina freqüència realitza cadascuna d'elles a partir de les següents opcions: "tres o més vegades a la setmana; una o dues vegades a la setmana amb menys freqüència; només durant les vacances". Dels resultats obtinguts se n'extrau les categories de:

- practicants esportius: els que practiquen, almenys, una de les activitats mostrades, independentment de la freqüència,
- practicants esportius regulars: practiquen almenys una de les activitats mostrades amb una freqüència mínima d'un cop per setmana,
- practicants esportius ocasionals: practiquen almenys una de les activitats mostrades amb menor freqüència o només durant les vacances,
- no practicants: els que no practiquen cap activitat.

1. Al mateix temps, l'antecedent més immediat de l'enquesta que es va realitzar l'any 1989 va ser *Los hábitos deportivos de los españoles*, de M. GARCIA FERRANDO (1985), que es va utilitzar com a referència a l'hora d'elaborar el qüestionari.

2. MARCOS, J.: *Pràctica esportiva i actituds envers l'esport a la ciutat de Barcelona*. Àrea d'Esports, Ajuntament de Barcelona, 1989.

Taula 1
Llista de les 59 activitats fisicoesportives presentades als enquestats, 1995

Activ. subaquàtiques	Esquí nàutic	Muntanyisme/excursió/ orientació
Arts marcial	Esquí/esports neu	Musculació
Atletisme	Exercicis gimnàstics a casa	Natació (curses, salts, waterp., sincronitzada)
Bàdminton	Fúting/jogging	Natació recreativa
Ball	Frontó	Passejar
Bàsquet	Futbol	Patinatge
Beisbol/softbol	Futbol americà	Patins en línia
Billar	Futbol sala	Pentatló/tetatló
Bitlles/petanca	Gimnàst. competició	Pesca/caça
Boxa	(artíst/esport)	"Puenting"/"Barranquisme"
Caminar/Trekking	Gimnàst. manten/ aeròbic/gim. jazz	Rem/piragüisme/rafting
Ciclisme/ciclotur/mount. bi- ke/trialsin	Golf	Rugbi
Culturisme	Halterofília	Tennis
Dansa	Handbol	Tennis de taula
Dards	Hípica/polo	Tir amb arc
Escacs	Hoquei herba	Vela
Escalada/espeleologia	Hoquei patins	Voleibol
Esgrima	loga	Windsurfing
Esports aeris	Lluita	Altres: ... (opció oberta)
Esports del motor	Monopatí	
Esquaix	Motonàutica	

De fet, en la descripció d'aquest indicador hi trobem la definició de "pràctica esportiva" que serveix de marc conceptual en aquesta recerca. Ho remarquem perquè no hi ha una definició estàndard de "fer esport". Estudis realitzats des de diferents sectors així ens ho confirmen: hem observat grans diferències entre xifres sobre dades similars en enquestes, fins i tot realitzades amb la mateixa població mostral. Des de l'àmbit de la salut, per exemple, es valora com a pràctica regular la realització d'un exercici físic intens (que faci suar), almenys, dues vegades per setmana.³

El que definim com a indicador de pràctica recent ha estat introduït en l'enquesta del 1995 per reforçar les dades que ens proporciona l'indicador de pràctica real. Sobre la mateixa llista de 59

activitats es pregunta a l'enquestat quina o quines ha practicat i quantes vegades en les dues darreres setmanes anteriors a l'entrevista, a més del temps (valorat en minuts) que ha destinat a cadascuna d'elles.

Les fonts utilitzades per a les taules i gràfics són les dues enquestes de l'Àrea d'Esports de 1989 i 1995 (se citen com a Barcelona 89 i Barcelona 95). Quan s'utilitzen altres fonts s'especifiquen en el lloc corresponent.

Observant les dades de les taules 2 i 3, que recullen els índexs dels que fan esport o no a Barcelona segons els tres tipus d'indicadors, veiem com el nombre de persones que s'autoidentifiquen com a practicants esportius (46%) és molt inferior al nombre dels que definim com a practicants "reals" (64%). Aquesta

diferència, que ja va manifestar-se en l'estudi del 89, ens fa suposar que hi ha moltes persones que no es consideren practicants esportius i, en canvi, realitzen alguna activitat física, fins i tot amb regularitat. Tanmateix, també es fa evident que el concepte d'esport més generalitzat entre la població té un significat més restringit. Quan es pregunta sobre la realització d'alguna pràctica esportiva no sempre es pensa en activitats com caminar, passejar, la dansa.... que formen part d'un concepte més ampli que agrupa tot el que diríem "activitats fisicoesportives" i que nosaltres tractem genèricament com a esport.

La comparació amb les dades corresponents a enquestes molt similars, realitzades en els àmbits d'Espanya⁴ i de Catalunya,⁵ ens permet veure que el nivell de pràctica esportiva a la ciutat de Barcelona és superior a les mitjanes generals del país.

A Barcelona, la meitat de les persones entre 15 i 59 anys fan esport al menys un cop per setmana

L'anàlisi dels índexs per les diferents variables i, sobretot, la comparació amb les dades de l'enquesta del 89, ens mos-

3. Àrea de Salut Pública. Institut Municipal de la Salut: *Enquesta de Salut 1992-93*, 1995.

4. Generalitat de Catalunya, Secretaria General de l'Esport: *Enquesta sobre la pràctica d'activitats fisicoesportives a Catalunya*, 1995.

5. GARCIA FERRANDO, M.: *Los españoles y el deporte (1980-1990). Un análisis sociológico*. Instituto de Ciencias de la Educación Física y el Deporte, 1991.

Taula 2
Índex de pràctica esportiva a Barcelona, 1995 / Catalunya, 1990⁽¹⁾ / Espanya, 1990⁽²⁾, segons el tipus d'indicador
 (Base: total de la població)

Indicadors	Practicants esportius			No practicants esportius		
	Barcelona 1995 (Base: 2.022) %	Catalunya 1990 (Base: 2.500) %	Espanya 1990 (Base: 4.625) %	Barcelona 1995 (Base: 2.022) %	Catalunya 1990 (Base: 2.500) %	Espanya 1990 (Base: 4.625) %
Pràctica autopercebuda	46	35	35	54	65	65
Pràctica real:						
total	64	64	34	36	36	66
regular	51	47	20	-	-	-
ocasional	13	17	14	-	-	-
Pràctica recent	53	35 ⁽³⁾	-	47	-	-

(1) Enquesta sobre la pràctica d'activitats físicoesportives a Catalunya, 1990. Secretaria General de l'Esport, 1995.

(2) M. GARCÍA FERRANDO. Encuesta sobre los hábitos deportivos de los españoles, 1990. Instituto de Ciencias de la Educación Física y del Deporte.

(3) Aquesta dada està extreta de l'enquesta sobre activitat física i salut, 1990 (sobre una mostra de 1.000) del Departament de Sanitat i Seguretat Social de la Direcció General de Salut Pública.

Taula 3
Índex de pràctica esportiva a Barcelona, 1995-1989. Dades totals i per sexe
 (Base: total de la població)

Bases:	1989			1995		
	Total (3.507)	Homes (1.719)	Dones (1.788)	Total (2.022)	Homes (989)	Dones (1.033)
	%	%	%	%	%	%
Pràctica regular	47	59	35	51	57	45
Pràctica ocasional	29	25	32	13	14	12
No practica cap esport (*)	24	15	33	36	29	43
Pràctica recent	-	-	-	53	61	45
Pràctica autopercebuda	50	39	40	46	56	36

(*) segons l'indicador de pràctica real. Tant en les taules i gràfics, com en el text, s'utilitza freqüentment com a referència base la subpoblació "practicants esportius" i "no practicants". Volem aclarir que, si no s'especifica el contrari, l'indicador de procedència és el de pràctica real.

tra que la pràctica esportiva tendeix cap a una evolució qualitativa. En primer lloc, s'observa una consolidació de la pràctica esportiva, que es manifesta com un hàbit regular entre la meitat dels adults a Barcelona. Els que fan esport, almenys un cop per setmana, que l'any

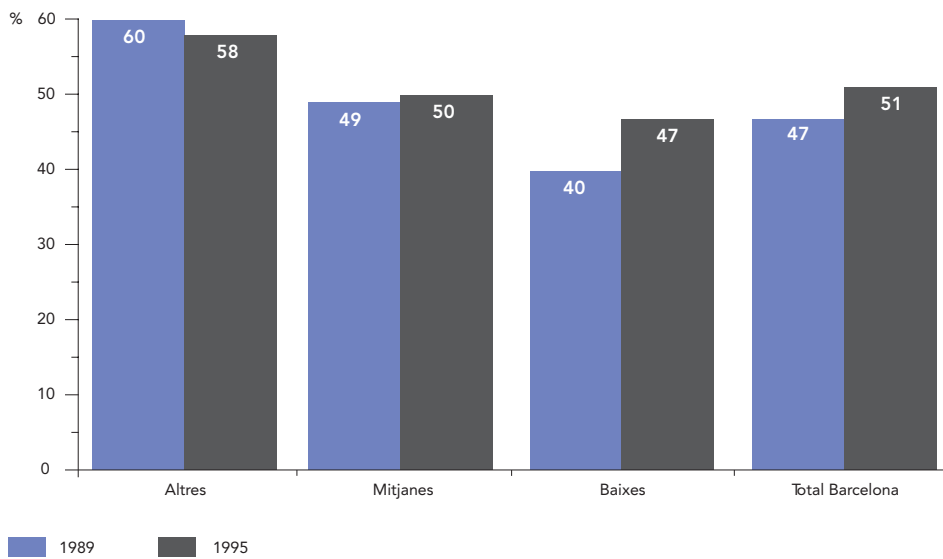
1989 eren el 47 % (percentatge que en aquell moment ja es va valorar com a alt en relació als índexs d'altres ciutats europees), s'han incrementat en 4 punts: 51%, al 1995. Aquest resultat es reafirma amb les dades dels que han realitzat alguna activitat física les dues setmanes ante-

riors a l'entrevista, amb un percentatge global del 53%. Per altra banda, els que fan esport de forma ocasional han disminuït significativament i, de la mateixa manera, s'ha incrementat el nombre de persones que actualment no fan cap tipus d'activitat. D'aquests darrers, hi ha un 31% que anteriorment n'havia fet força i un 33% que no n'ha fet mai; aquest percentatge ha tingut una important disminució respecte de 1989, que era del 47%.

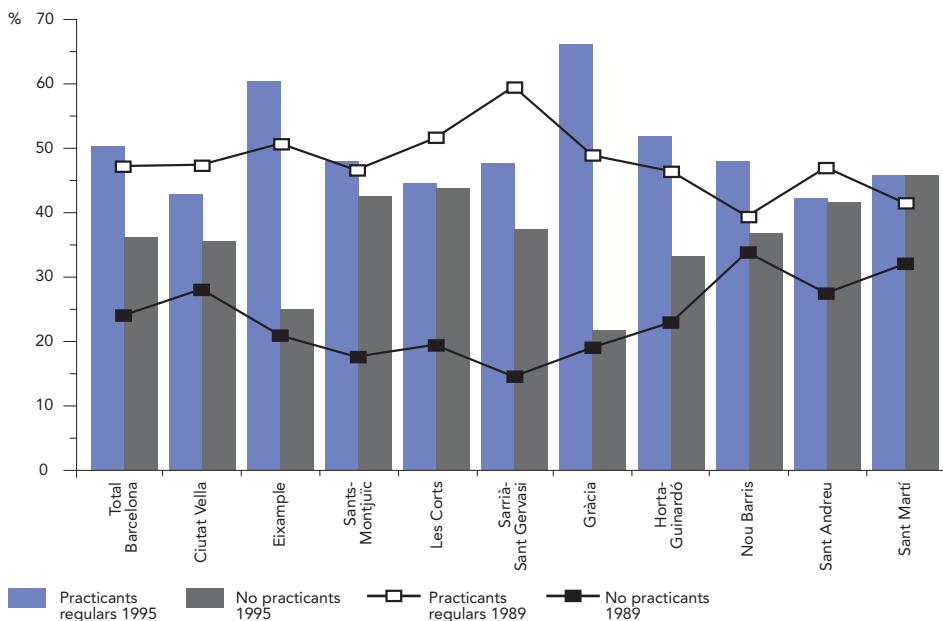
Un altre increment notable respecte del 1989 és el que es produeix entre les dones que fan esport regularment; percentatge que, tot i que encara és inferior al dels homes, ha augmentat de 10 punts. Segons el mateix indicador, els homes mostren un petit descens (2 punts); en canvi, segons l'indicador de pràctica recent, el percentatge és superior (61%).

Entre categories socioeconòmiques, malgrat que es mantenen encara les

Gràfic 1
Evolució dels practicants regulars (1989-1995), segons categoria socioeconòmica
 (Base: total de la població)

Gràfic 2
Índex de pràctica esportiva 1989-1995, per districtes
 (Base: total de la població)

desigualtats, és significatiu també l'increment de practicants regulars entre les categories baixes.

Pel que fa a les dades per districtes (gràfic 2), hem de precisar que la utilitat de la informació que ens proporciona aquesta variable està més orientada a l'anàlisi de les tendències que al valor dels percentatges per si mateixos. En dispersar la mostra de ciutat en 10 submostres, una per cada districte, augmenten els marges d'error i les dades perden fiabilitat estadística. Hem seleccionat, en el gràfic núm. 2, les dades que mostren l'evolució dels practicants regulars i dels no practicants, la distribució dels quals és més desigual l'any 1995 que el 1989.

Com a síntesi, destaquem els dos aspectes fonamentals que caracteritzen la pràctica esportiva de lleure a la ciutat de Barcelona:

– Per una banda, es dedueix una tipologia de pràctica esportiva molt lligada a la constància. L'augment de practicants regulars i dels no practicants i la disminució dels que només fan esport de tant en tant, ens indica que en aquests moments l'esport, en termes generals, ha anat trobant el seu lloc dins la quotidianitat dels barcelonins. Ha afermat la seva posició com a hàbit del temps de lleure, tant pel que fa a l'ampli sector de persones que el practiquen com per les actituds que suscita, en un sentit més qualitatiu. Es manifesta una creixent maduresa respecte al nivell d'exigència del que significa ser practicant esportiu, relacionat a una certa freqüència i a una certa

intensitat (sense la qual es difícil parlar de repercussions en la salut).

– Per altra banda, i en relació als desequilibris socials, també reflectits en aquest àmbit, es fa evident una important aproximació de la pràctica esportiva cap als sectors més desfavorits. Ens referim sobretot als augments de practicants regulars entre les capes socials baixes i entre les dones.

Caminar, nedar, fer gimnàstica de manteniment... són les activitats més practicades de forma regular a Barcelona

De la resposta dels entrevistats sobre quines són les activitats que practiquen i amb quina freqüència, hem seleccionat els rànquings corresponents a les categories de practicants esportius, practicants regulars i practicants en les dues setmanes anteriors a l'enquesta (taula 4).

Hem vist com la freqüència amb què es realitzen les activitats fa variar els percentatges de la gent que les practica. L'ordre de preferències varia segons els tipus d'activitat.

La natació és l'activitat més practicada pel total d'enquestats, sense tenir en compte la freqüència. És la que més es fa "només a les vacances".

Caminar/trekking és una activitat molt practicada i es fa amb més regularitat que la natació. Puja la seva posició entre les activitats més regulars.

El ciclisme, malgrat tenir una freqüència alta de pràctica regular setmanal, és una activitat practicada també per

molta gent de tant en tant o només durant les vacances.

La gimnàstica de manteniment/aeròbic/gimjazz... i el futbol són activitats més relacionades amb la pràctica regular.

En contrastar les activitats més practicades per homes i dones veiem que hi ha diferències significatives. Quan a tipus d'activitats, el futbol i el futbol sala es mantenen com a activitats preferent-

ment masculines. Entre les dones, gairebé tota la pràctica esportiva es concentra entre les quatre primeres activitats mentre que entre els homes es dona una major diversitat.

En la taula 5 hem reunit diversos rànquings d'activitats més practicades procedents de diferents estudis sobre pràctica esportiva, perquè comprovem que, malgrat les diferències de criteris o metodologies, es manifesta una tendèn-

Taula 4
Rànquings de les activitats més practicades, 1995

Les activitats més practicades pel total de la població, sense tenir en compte la freqüència (regular+ocasional), 1995

Bases	Total població (2.022)	Homes (989)	Dones (1033)
1a.	Natació	Natació	Natació
2a.	Caminar/trekking	Futbol	Caminar/trekking
3a.	Passejar	Ciclisme	Passejar
4a.	Ciclisme	Futbol sala	Gimnàstica mantenim.
5a.	Gimnàstica mantenim.	Caminar/trekking	Ciclisme

Les 5 activitats més practicades regularment, 1995
(Base: practicants regulars)

1995 Bases	Total (1.013)	Homes (553)	Dones (460)
1a.	Caminar/trekking	Caminar/trekking	Caminar/trekking
2a.	Passejar	Passejar	Passejar
3a.	Natació	Futbol	Gimnàstica mantenim.
4a.	Gimnàstica mantenim.	Futbol sala	Natació
5a.	Ciclisme	Ciclisme	Exerc. gimnàst. a casa

Les 5 activitats més practicades les dues darreres setmanes, 1995
(Base: han practicat al menys 1 esport les dues darreres setmanes)

1995 Base:	Total (1.062)	Homes (599)	Dones (463)
1a.	Caminar/trekking	Futbol	Gimnàstica mantenim.
2a.	Gimnàstica mantenim.	Futbol Sala	Caminar/trekking
3a.	Natació	Caminar/trekking	Natació
4a.	Futbol i passejar	Ciclisme	Passejar
5a.	Ciclisme	Natació	Ciclisme

Taula 5
Rànquings de les activitats físicoesportives més practicades pel total de la població (sense tenir en compte la freqüència). Comparació entre dades de diferents estudis
 (Bases: totals població)

Barcelona 1995 (Base: 2.022)	Barcelona 1990 ⁽¹⁾ (Base: 1.000)	Barcelona 1989 ⁽²⁾ (Base: 3.500)	Catalunya 1990 ⁽³⁾ (Base: 2.500)	Espanya 1990 ⁽⁴⁾ (Base: 4.625)
Natació	Natació	Natació	Natació	Natació
Caminar/trekking	Gimnàst. manten.	Billar	Caminar	Futbol
Passejar	Tennis	Escacs	Billar	Bàsquet
Ciclisme	Futbol	Muntanyisme	Gimnàst. manten.	Tennis
Gimnàst. manten.	Ciclisme	Gimnàst. manten.	Excursionisme	Ciclisme

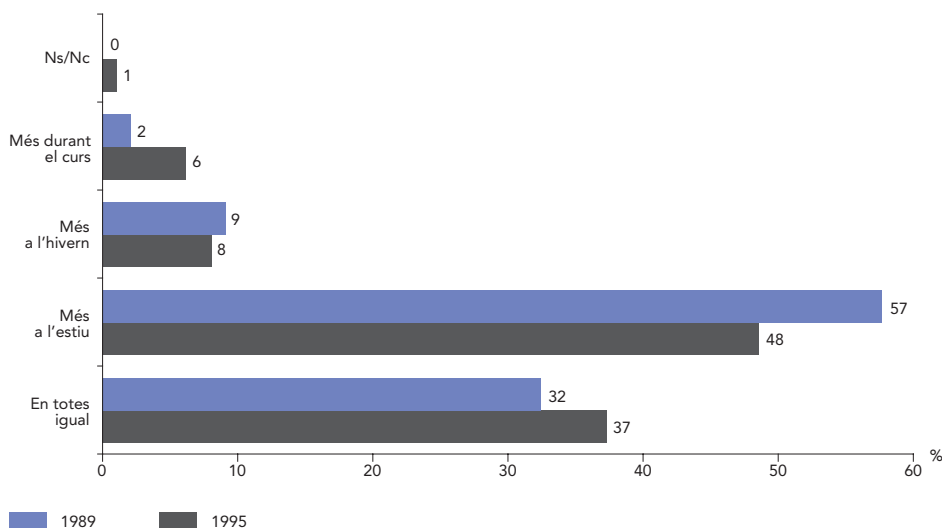
(1) Sondeig telefònic sobre els hàbits esportius dels barcelonins, 1990. Àrea d'Esports. Ajuntament de Barcelona.

(2) Enquesta sobre els comportaments esportius de la població adulta barcelonina, 1989. Àrea d'Esports. Ajuntament de Barcelona.

(3) Enquesta sobre la pràctica d'activitats físicoesportives a Catalunya, 1990. Secretaria General de l'Esport

(4) Enquesta sobre Los hábitos deportivos de los españoles, 1990. M.García Ferrando. Instituto de Ciencias de la Educación Física y el Deporte.

Gràfic 3
Època de l'any en què es fa més esport
 (Base: practicants esportius)

cia general que ens sembla coherent amb el conjunt de respostes. En comparar-les,⁶ veiem que la natació sobresurt pel seu nombre de practicants, en tots els

àmbits i al llarg del temps. Aquesta preferència es confirma també en altres moments de l'estudi, com per exemple en la demanda d'equipaments o en la

d'activitats que no es realitzen i es voldrien realitzar.

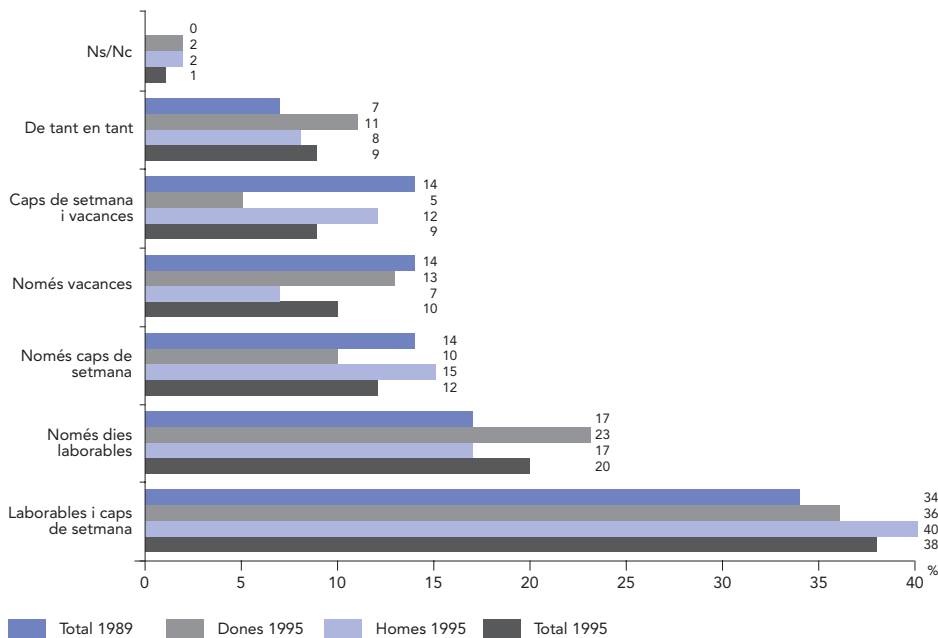
L'esport és una activitat que es practica preferentment de forma col·lectiva

Les dades totals mostren una major tendència cap a la pràctica esportiva compartida que cap a la individual. Malgrat haver-hi un 37% de persones que habitualment practiquen en solitari, la preferència de fer esport amb amics i familiars és superior. En detallar l'anàlisi de la resta de variables veiem alguna diferència a ressaltar: la pràctica esportiva amb amics supera la mitjana de forma significativa entre els homes i entre les edats que van dels 15 als 24 anys. En canvi, la pràctica amb familiars és significativament superior entre les dones i les edats de 35 a 59 anys. Les dones i el grup de 45 a 59 anys fan més esport en solitari que la resta.

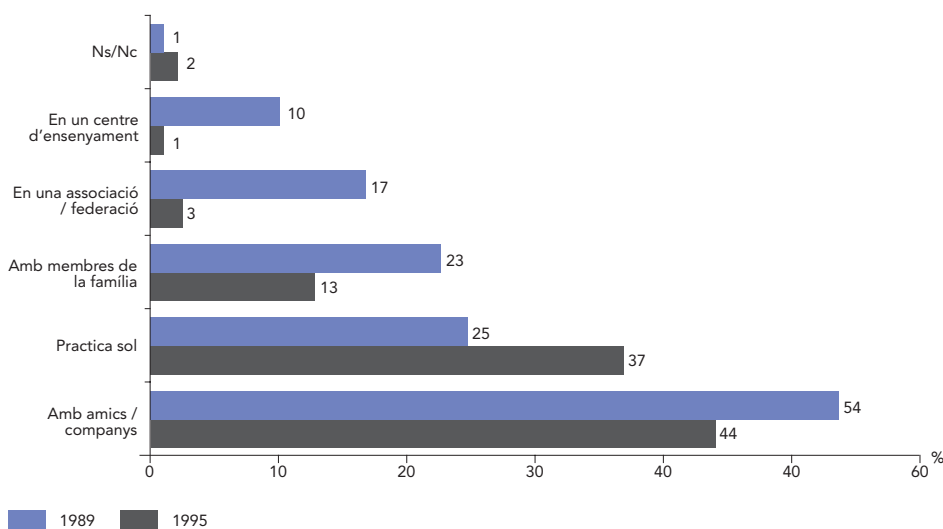
La pertinença a clubs i associacions esportives es manté estable: un 21% l'any 1995 i un 23% l'any 1989; i també el nombre de persones amb llicència federativa: 13% el 1989 i 14% el 1995. Entre ambdues dades no hi ha diferència estadística significativa de 1989 a 1995. En canvi, sí que hi ha signifi-

6. Metodològicament, no és correcta la comparació perquè, encara que sabem que l'indicador és comú a totes les dades (=pràctica ocasional + pràctica regular), l'opció d'activitats no és la mateixa en totes les enquestes. Per exemple, entre les dues enquestes de Barcelona (89 i 95), no es pot fer la comparació ja que, el 89, les activitats no tradicionalment esportives es van tractar separatament i en l'enquesta actual s'ha presentat un llistat únic i amb noves activitats.

Gràfic 4
Periodicitat de la pràctica esportiva
 (Base: practicants esportius)

Gràfic 5
Com es practica esport més habitualment
 (Base: practicants esportius)

cació entre els percentatges d'homes i de dones que pertanyen a un club o associació esportius, 25,7% i 16% respectivament. Entre els grups d'edats, els més joves (15 a 19 anys) són els que tenen una proporció d'associats més gran, i els més grans (45 a 59 anys), els que menys.

En comparació amb les dues enquestes de referència en els àmbits de Catalunya (Secretaria General de l'Esport, *op.cit.*) i Espanya (GARCÍA FERRANDO M., *op.cit.*), el nivell d'associacionisme a Barcelona (21%) se situa prop de la mitjana de Catalunya (22%) i molt per damunt de la d'Espanya (12%). Pel que fa als percentatges de persones que fan esport amb llicència federativa, es dona també superioritat numèrica a Barcelona, que té un 13% de federats, pel 6% de l'Estat.

Quant a les raons per les quals la gent s'associa es manté com a prioritària, tot i haver disminuït en dades percentuals, la vinculada a la regularitat de la pràctica. Dels altres tipus de motius destaquem l'augment dels que es fan socis d'un club per tradició familiar (han passat del 5% al 13%) i el descens dels que ho fan per tenir accés a bones instal·lacions (del 13% al 3%).

Per altra banda, els arguments que es donen com a prioritàris per no pertànyer a un club o associació esportius, l'any 1995 presenten una distribució més dispersa que el 1989, quan les raons més fortes eren la incompatibilitat d'horaris i les quotes cares. En l'actualitat, aquestes dues raons han perdut pes i n'han aparegut altres de noves (gràfic 8).

Una altra dada interessant de constatar és el nombre de persones que no solament realitzen pràctica esportiva com a socis d'un club: un 35% dels associats segueixen les competicions esportives, un 27% fan activitats socials i un 7% activitats directives.

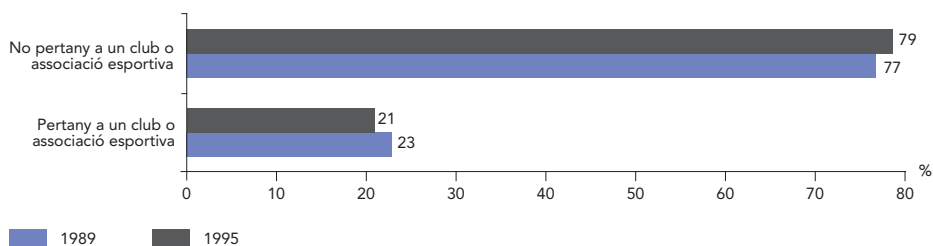
L'interès per la pròpia activitat és el motiu principal per fer esport

Les motivacions dels practicants esportius no han experimentat massa canvis respecte de 1989. En general, es manifesta un major interès per l'activitat en si mateixa i pel seu vessant lúdic. Aquesta tendència és més acusada entre els homes, mentre que per a les dones tenen molt més pes els motius relacionats amb la salut i el manteniment de la forma física.

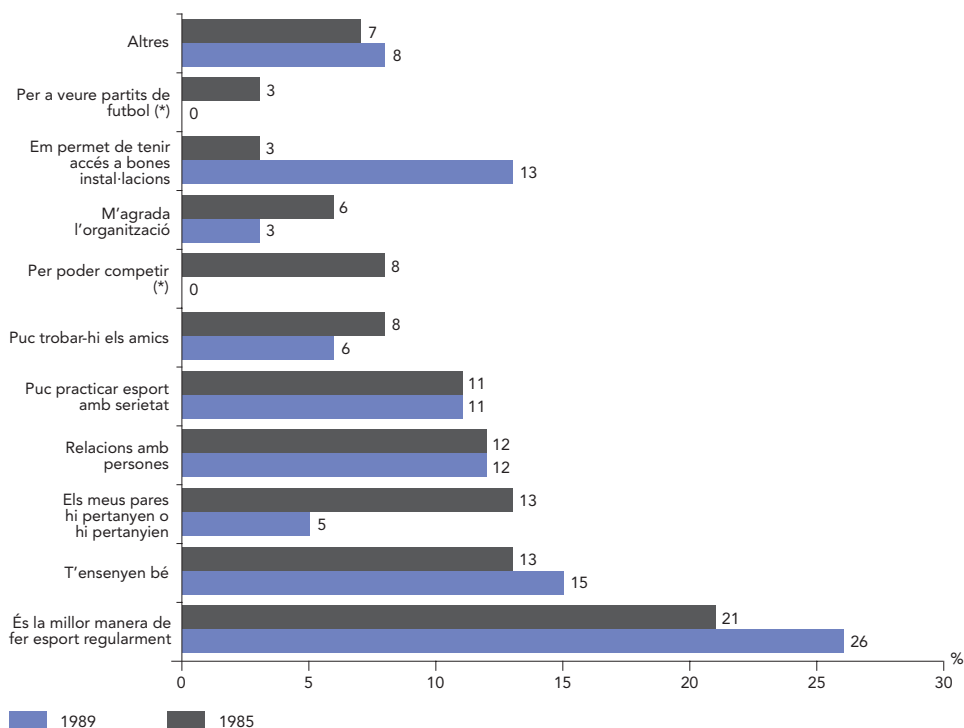
L'escala dels principals motius per fer esport té també diferents valors segons les edats. "Fer esport per diversió" té un percentatge superior, amb significació estadística, entre els més joves (15-19 anys) i inferior, en la situació inversa, entre els més grans (45-59 anys). Per a aquests darrers, en canvi, "mantenir la salut" és més important que per a la resta. Amb percentatges baixos, però amb significació estadística, fer esport per evasió és més freqüent entre els 35 i 44 anys i "mantenir la línia" ho és entre els 20 els 24 anys.

Per altra banda, les raons adduïdes pels enquestats que no practiquen esport, van molt lligades a la manca de temps, al cansament o a la falta d'interès

Gràfic 6
Associacionisme esportiu
(Base: total població)

Gràfic 7
Principal motiu per associar-se a un club esportiu
(Base: socis d'un club esportiu)

(*) Respostes extretes del grup "altres motius" per considerar que tenen prou significació.

i no a factors infraestructurals o d'oportunitats. On sí que s'ha detectat un canvi notable és en la falta de formació esportiva

en l'etapa escolar, que ha deixat de ser un argument significatiu per als no practicants. Aquesta dada reflecteix, com a

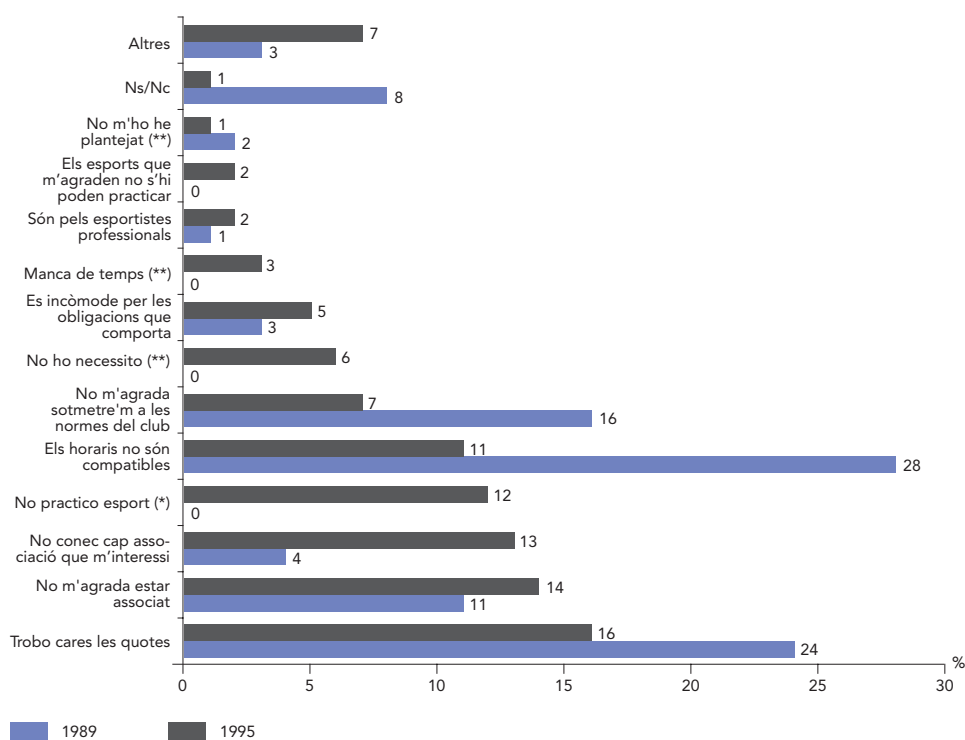
resultat, l'esforç de les polítiques institucionals de promoció de l'esport i l'educació física escolar en els darrers anys.

Observant els antecedents dels que no fan esport actualment, es pot veure també els efectes de l'evolució de la pràctica esportiva des del 89 (gràfic 11). No hi ha tantes persones que mai hagin fet esport, n'hi ha més que n'han practicat alguna vegada, encara que hagi sigut poc, i els que n'havien fet força anteriorment es mantenen estables. Tanmateix, es repeteixen les diferències per sexe: hi ha més homes entre els que han fet força esport anteriorment i més dones entre els que mai n'han practicat. Per edats, aquests efectes evolutius es veuen reforçats en les dades: a mesura que l'edat avança, augmenta proporcionalment el nombre de persones que mai no han realitzat cap activitat esportiva.

L'abandonament de la pràctica esportiva es produeix d'una manera similar respecte del 1989, encara que es localitza un cert creixement (4 punts) en la franja dels 15 als 17 anys. Es manifesta una relació lògica entre l'edat de l'enquestat i l'edat en què s'abandona l'esport: a mesura que avança l'edat és més alt el percentatge de persones que més tard abandonen la pràctica esportiva.

Les raons principals per les quals es va deixar de fer esport no han experimentat massa variacions des de 1989. La manca de temps, que hem vist com l'argument majoritari dels que no fan esport, es confirma aquí també com a primer motiu d'abandonament de la pràctica esportiva. Els compromisos per-

Gràfic 8
Principals motius per no estar associat
(Base: no associats a un club esportiu)

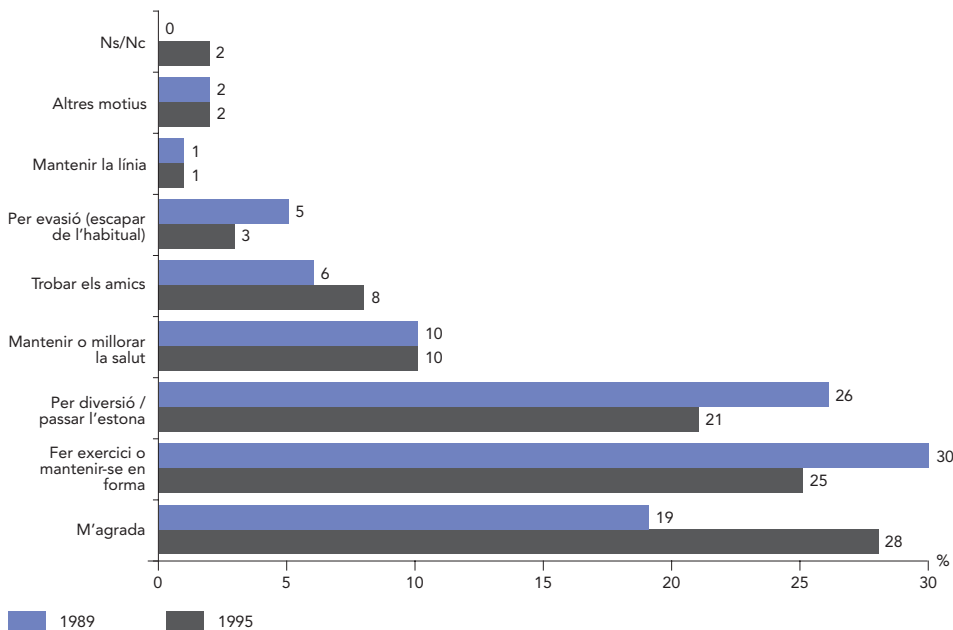
(*) L'any 1989 no hi havia aquesta opció de resposta.
(**) Respostes extretes del grup "altres", desglossades.

sonals (casar-se i tenir fills) i professionals (inici de l'etapa laboral) són altres factors condicionants per als qui deixen l'esport.

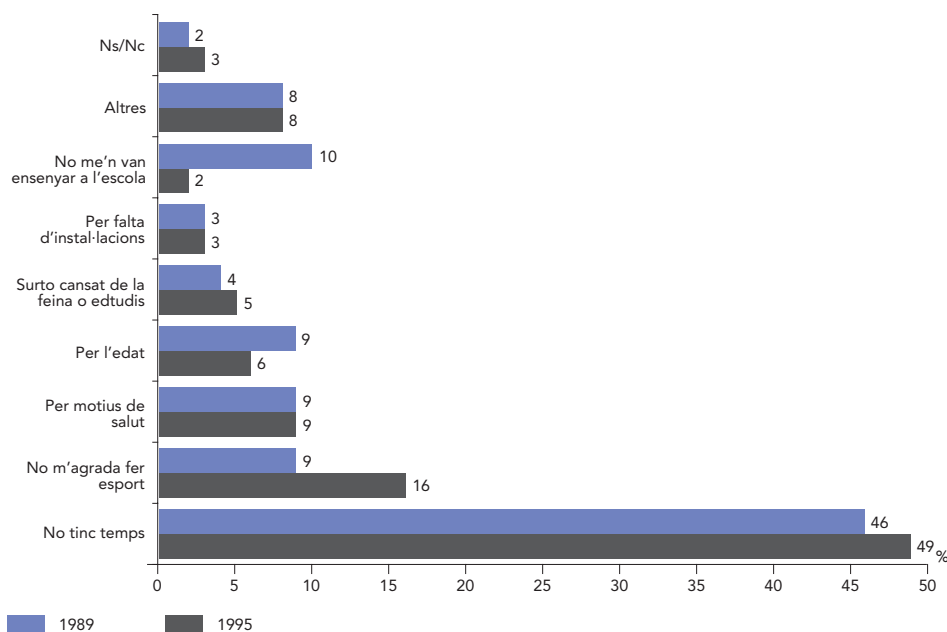
Per a les dones, és més alt el percentatge d'abandonament en tenir fills i a la finalització dels estudis (on la pràctica esportiva forma part de l'activitat curricular obligatòria); en canvi, entre els homes, ho és més el fet de casar-se i l'inici de l'etapa laboral. Segons l'edat, els motius d'acabar amb la realització

d'una activitat esportiva estan molt lligats als interessos més propis de cada etapa: entre els més joves (15-19 anys) predomina el fet de tenir preferència per altre tipus d'activitats. La franja dels 20 als 24 anys atribueix l'abandonament, amb major proporció que la resta, a la finalització dels estudis i a l'inici de l'etapa laboral. Tenir fills té més significació, com a raó d'abandó, entre els de 35 a 44 anys, i casar-se en té més entre els de 45 a 59 anys.

Gràfic 9
Principal motiu per fer esport
(Base: practicants esportius)

Gràfic 10
Principal motiu per no fer esport
(Base: no practicants)

Els que fan esport utilitzen tant les instal·lacions esportives com d'altres espais oberts

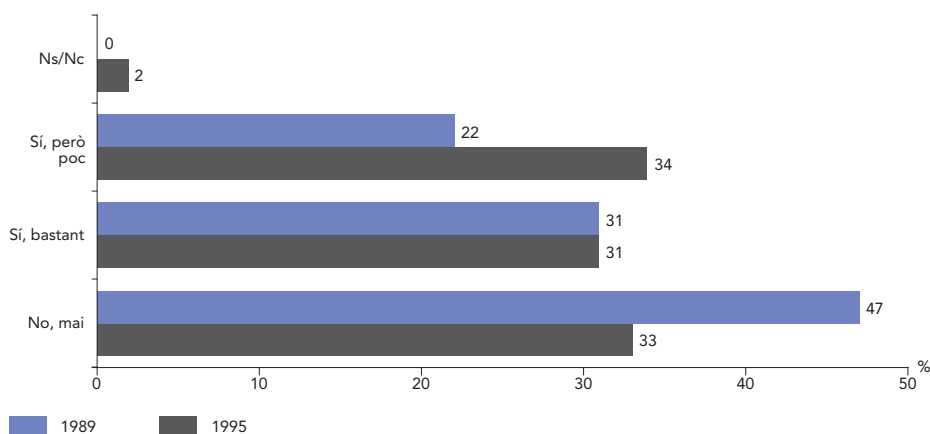
Quan hem preguntat als que fan esport si el realitzen en una instal·lació esportiva, hem trobat que, mentre que hi ha un 43,6% que les utilitza de manera habitual i un 13,1% que ho fa ocasionalment, hi ha un 41,9% que no les fa servir mai. Així, un important segment dels practicants està fora dels circuits dels equipaments esportius i no li calen per a desenvolupar una pràctica regular.

Els usuaris d'instal·lacions esportives són majoritàriament homes, joves entre 15 i 24 anys i les persones d'estatus social més alt. En canvi, entre els que fan esport fora de les instal·lacions esportives, hi ha més dones, persones d'edat adulta (de 35 a 59 anys) i els d'estatus social baix. Aquestes dades mostren coherència amb les de les activitats més practicades per aquests mateixos grups.

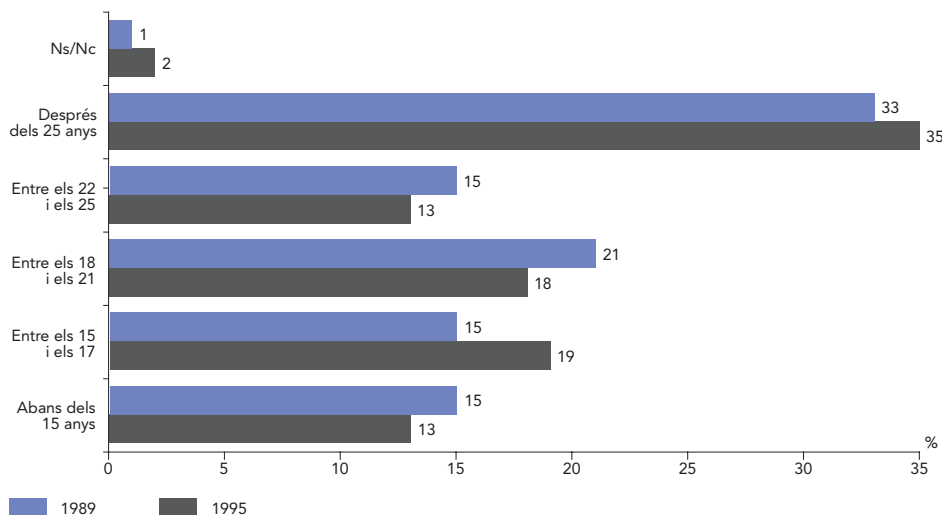
Entre els practicants esportius usuaris d'instal·lacions, es fa palès un equilibri entre l'ús d'instal·lacions esportives públiques (37%) i el de privades (38%). Això significa un important augment de la utilització de les instal·lacions públiques des del 1989, en el qual el percentatge era del 24%.

Relacionant l'ús de les instal·lacions amb l'oferta d'espais esportius (gràfic 15) veiem com, malgrat que en termes quantitius els espais esportius privats són molt superiors als públics, en termes d'ús

Gràfic 11
Ha practicat esport anteriorment?
 (Base: no practicants)

Gràfic 12
Edat d'abandonament de la pràctica esportiva
 (Base: no practicants esportius que havien practicat esport anteriorment)

els percentatges són molt iguals. Això confirma que l'oferta d'espais, pel que fa a l'ús real, és molt més equilibrada.

Tal com s'havia comentat en un article sobre l'evolució de l'oferta d'espais esportius a Barcelona (núm. 4

d'aquesta mateixa revista), la tipologia d'equipament esportiu públic que més s'ha incrementat és la dels pavellons esportius multifuncionals (amb piscina, gimnàs...), amb una alta capacitat d'usuaris. En canvi la major part d'espais

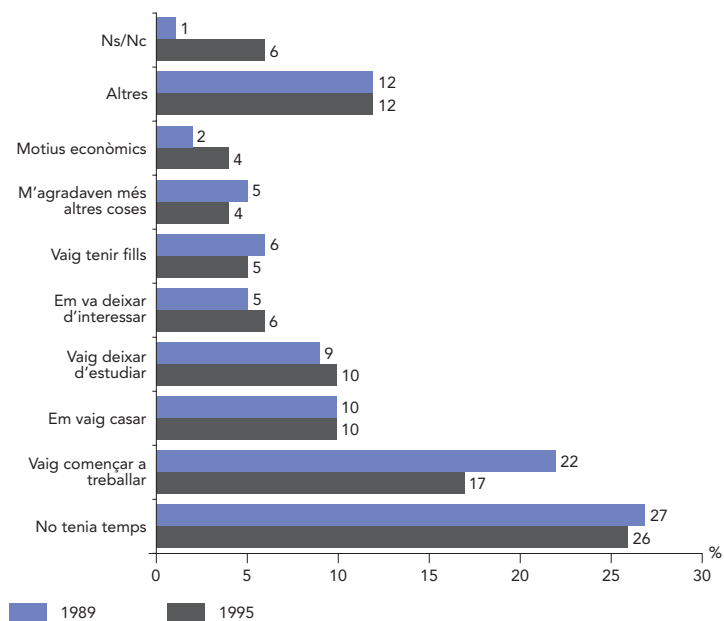
esportius del sector privat la formen els gimnasos petits. En aquest cas, si la unitat de mesura fos el nombre de m² d'espai esportiu útil, potser la diferència entre oferta privada i oferta pública seria menor o pràcticament inexistent.

Per altra banda, la desviació que s'observa cap a un major ús de les instal·lacions escolars privades enfront de les públiques, té una major correspondència amb les dades del cens d'espais esportius.

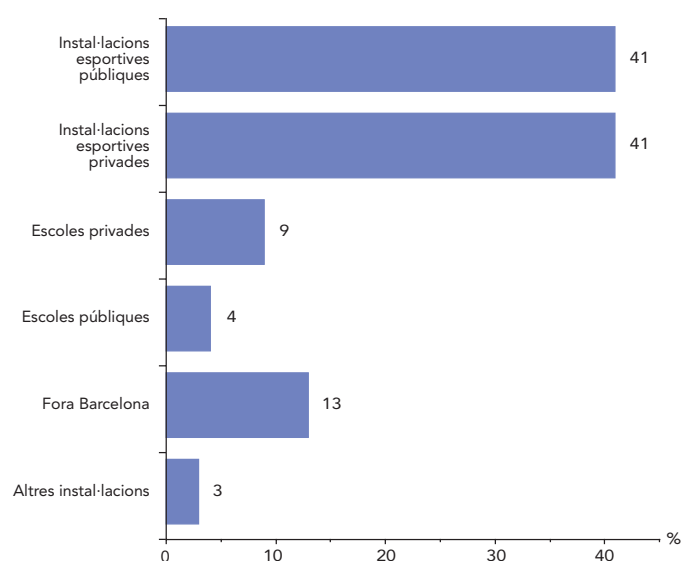
Quan s'analitza el grau de satisfacció entre els usuaris de les instal·lacions esportives, veiem que el resultat mostra un percentatge molt elevat: el 95% dels usuaris es mostren satisfets i sols un 5% es declara insatisfet. En aquest aspecte no hi ha pràcticament diferències notables entre homes i dones. Els més joves (15-19 anys) són els que mostren menys insatisfacció i, entre estaments socials, el major grau d'insatisfacció el mostra la classe mitjana.

La tendència de la pràctica esportiva al carrer (fúting, jòguing, patinatge, ciclisme...) que s'observa des de fa uns anys i en progressiu augment, queda clarament reflectida en les dades d'aquesta enquesta: hi ha un 42% dels practicants esportius que realitzen la seva pràctica exclusivament en algun o alguns d'aquests espais, a més dels altres practicants usuaris d'instal·lacions que també els utilitzen. Com es pot veure en el gràfic 16, l'espai més utilitzat habitualment és el carrer (sobretot pels que no utilitzen mai instal·lacions esportives), seguit dels parcs. La muntanya i el mar/port són els

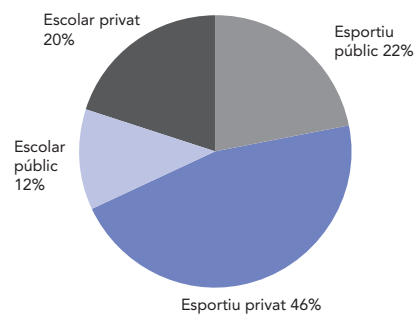
Gràfic 13
Principal motiu de l'abandonament de la pràctica esportiva
(Base: no practicants esportius que n'han practicat anteriorment)

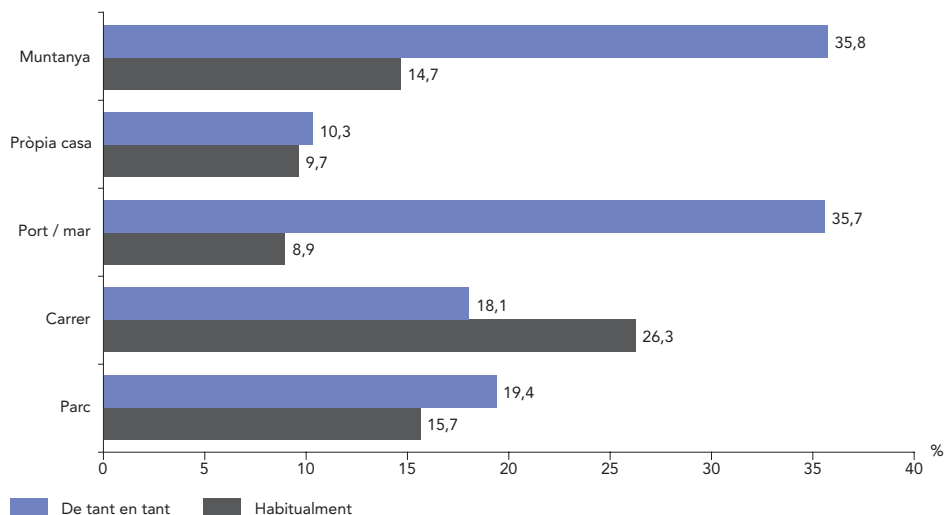
Gràfic 14
Instal·lacions esportives utilitzades, 1995
(Base: usuaris d'instal·lacions esportives)

Gràfic 15
Distribució de l'oferta d'espais esportius a Barcelona, segons sectors titulars

Gràfic 16
Altres espais utilitzats per a la pràctica esportiva, 1995
(Base: practicants esportius)

dos espais més utilitzats de tant en tant.

Els sectors que prioritzen l'ús habitual del carrer en primer lloc i el dels parcs en segon lloc són: les dones, el grup de major edat (45 a 59 anys) i les persones d'estatus social baix. En canvi, l'ús habitual de la muntanya és majoritari entre els homes, entre un segment més ampli d'edat (35 a 59 anys) i entre els d'estatus social alt.

S'ha preguntat també sobre la suficiència o no d'equipaments esportius i de la demanda d'instal·lacions esportives al barri. Els resultats indiquen que hi ha un 56% d'enquestats que considera que les instal·lacions esportives al barri són insuficients, enfront d'un 30% que les considera suficients.

Entre els que les consideren insuficients, hi ha més practicants esportius –i entre aquests, més practicants regulars. Es mostra un equilibri entre homes i dones. Els sectors més crítics són la franja d'edats entre 25 i 34 anys i les persones procedents dels estaments socials baixos.

Entre els que consideren suficient l'actual oferta, hi ha majoria d'homes, de joves entre 15 i 19 anys i de persones d'estatus social alt i mitjà.

Les altres enquestes consultades destaquen nivells d'acceptació similars. En el conjunt de l'estat espanyol (GARCIA FERRANDO, M., *op.cit.*), els que consideren que les instal·lacions esportives al barri són insuficients són el 60% i a Catalunya (Secretaria General de l'Esport, *op. cit.*), un 50%.

A l'hora de reclamar quins són els tipus d'instal·lacions que s'haurien de

construir en primer lloc (es donen dues opcions, en primer lloc i en segon lloc), les piscines i els poliesportius coberts són, amb molta diferència respecte a d'altres equipaments, els més citats com a preferències del total de la població. Aquesta dada, que es manté des de 1989, coincideix també amb la demanda d'equipaments que apareix en l'enquesta d'esports de la Generalitat (*op.cit.*), tant pel que fa a les dades del total de població com en les de les ciutats de més de 200.000 habitants.

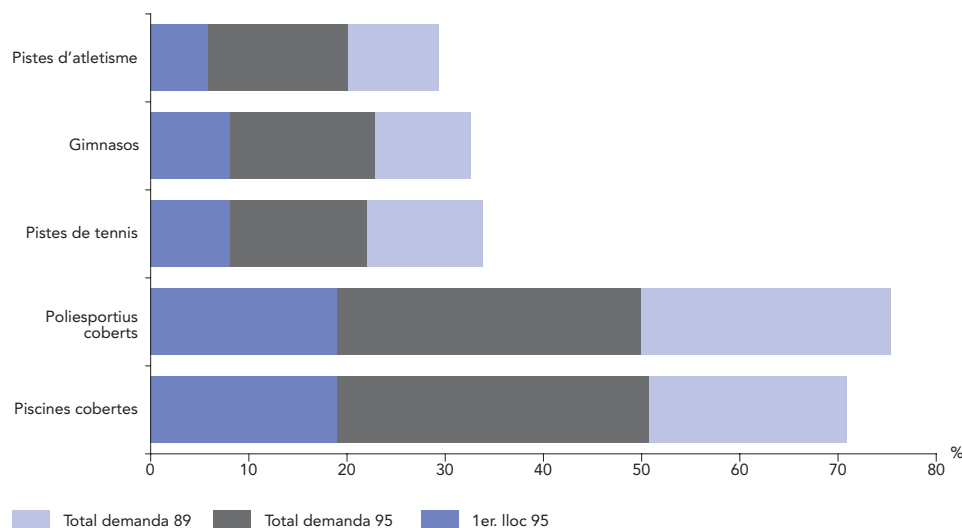
Continuant amb l'enquesta del 1995, els altres tipus d'instal·lacions que segueixen a les piscines i els poliesportius coberts com a demanda prioritària són les pistes de tennis i les sales de gimnàstica. Quan el rànquing d'instal·lacions més sol·licitades es refereix al total de respostes (la demanda en primer lloc més la deman-

da en segon lloc), es mantenen igualment molt per sobre les piscines cobertes i els poliesportius coberts i varia l'ordre de la resta d'instal·lacions (gràfic 17).

Les dones demanen més piscines cobertes i els homes més poliesportius coberts. També entre els diferents sectors d'edat es mostren algunes variacions significatives: en el grup de 15 a 19 anys és més alta la demanda de pistes de tennis i camps de futbol; entre els de 25 a 34 és superior la demanda de poliesportius coberts i de pistes d'atletisme; i els de major edat, 45-59 anys, són els que demanen més pistes a l'aire lliure. Entre estaments socioeconòmics no es veuen diferències significatives.

És interessant comprovar com en fer la comparació de la demanda d'equipaments amb les activitats esportives més practicades, veiem com es va confir-

Gràfic 17
Demanda d'espais esportius
(Base: total població)

mant una mateixa tendència: allò que més es practica és el que més es continua demanant.

L'esport és un dels temes de major interès entre els ciutadans

L'interès per l'esport, en un sentit ampli, es manté estable respecte del 1989, amb un mateix índex percentual de persones que tenen bastant interès per l'esport: 48%. En canvi, es mostren diferències en els extrems, hi ha un important descens del màxim interès (8 punts), que es desplaça de forma inversament proporcional cap al poc/genys d'interès (que augmenta 7 punts). Aquest fet mostra paral·lelisme amb la consolidació de la pràctica regular, en front del descens dels practicants ocasionals i l'augment dels no practicants esportius. Caldria dir que l'enquesta del 1989 se situa en el període preolímpic, on les perspectives dels Jocs Olímpics van fer que l'esport fos un tema d'especial transcendència entre la ciutadania, que va demostrar un interès fora de tot dubte.

El col·lectiu dels més interessats (molt i bastant) en l'esport està format per homes, joves de 15 a 19 anys, amb el nivell d'interès més alt, i els de 25 a 34 anys, que són els que mantenen l'estabilitat pel força interès.

Les dones mostren força desinterès per l'esport, i també el ventall d'edats que van des dels 35 als 59 anys.

L'estatus social alt, mitjà i mitjà baix es reparteix entre el molt interès, mentre que el bastant interès és homogeni entre

tots els segments socials. El poc/genys d'interès mostra un percentatge més alt entre l'estatus social baix.

Quant a l'esport com a tema de conversa o d'informació en relació a d'altres temes, les dades (gràfic 18) ens mostren que aquest ocupa el primer lloc. Els sectors que motiven aquesta tendència són amb major proporció els homes, els joves de 15 a 24 anys i les persones d'estatus social mitjà i baix.

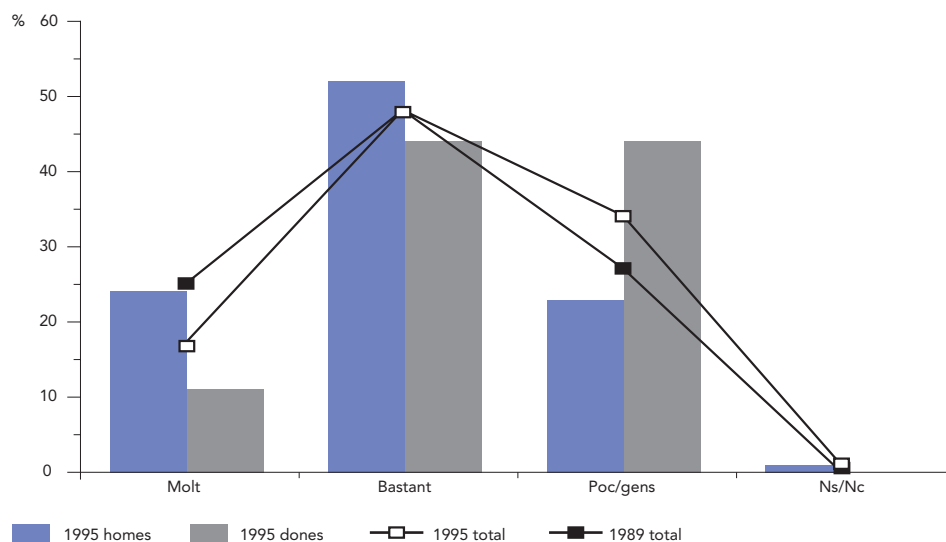
El contrast amb les preferències de les dones és radical, ja que passa a ser un dels temes menys freqüents en les converses i del qual es consideren menys informades. Aquest interès per l'esport disminueix també a mesura que avança l'edat dels enquestats. És significatiu també com aquests sectors menys interessats en l'esport (dones, edats més avançades i estatus social baix) mostren

també elevats percentatges de no resposta en aquesta pregunta.

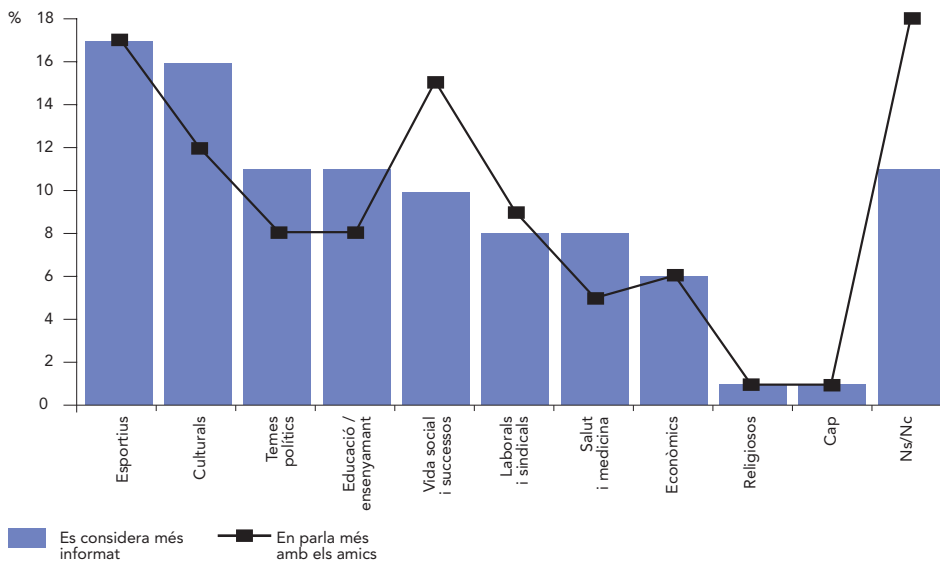
Comparant el rànquing entre els diferents temes que es consideren amb millor informació i els que motiven més conversa, veiem com l'esport és dels pocs temes que es mantenen en igual posició. En el rànquing dels temes que més es parla amb amics, destaquem com a opció que se situa en segon lloc el Ns/Nc.

En l'enquesta s'ha volgut conèixer també com s'utilitzen els recursos per informar-se sobre els serveis esportius. Del total de la població, un 42% sap on ha d'anar per informar-se. Les vies d'informació amb més ús per part d'aquests ciutadans són les pròpies instal·lacions esportives i els serveis municipals (d'entre els quals destaca *Barcelona Informació, 010*).

Gràfic 18
Interès per l'esport 1989-1995
(Base: total població)

Gràfic 19
Sobre aquests temes, de quins es considera més informat i de quins parla més amb els amics, 1995
 (Base: total població)

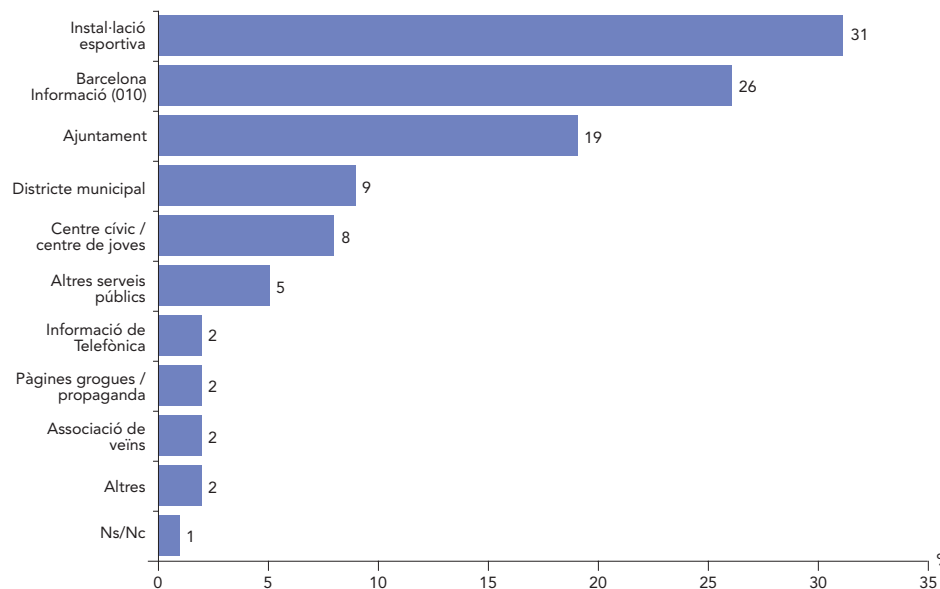

Per una altra banda, en preguntar a tots els enquestats si creuen que l'Ajuntament informa suficientment sobre les activitats i instal·lacions esportives, un 60 % considera que no informa prou.

Entre els que sí que saben on informar-se sobre serveis esportius, s'observen algunes diferències socials en relació a l'ús dels recursos. Els serveis d'informació ciutadana són més utilitzats per persones d'estatus social alt i mitjà i majoritàriament adultes; mentre que els d'estatus social baix i els més joves s'adrecen per informar-se a les pròpies instal·lacions esportives.

La meitat dels barcelonins assisteix a espectacles esportius en viu i tres quartes parts els segueix per televisió

Gràfic 20
Utilització dels recursos per informar-se sobre els serveis esportius, 1995
 (Base: saben on informar-se)

Més enllà de ser una forma activa d'utilització del temps de lleure, l'esport és també per a la població de Barcelona un espectacle que segueix, ja sigui directament o a través dels mitjans de comunicació.

L'assistència directa a les manifestacions esportives aplega el 50% de la població, encara que amb diferents nivells d'assiduïtat. Aquesta dada es correspon amb similitud amb les enquestes sobre hàbits esportius, citades anteriorment, realitzades a l'Estat espanyol (51%) i a Catalunya (52,3%). En canvi, en comparació amb les mateixes enquestes, hi ha diferències entre els que assisteixen a espectacles esportius amb més freqüència: a Barcelona són el 10% men-

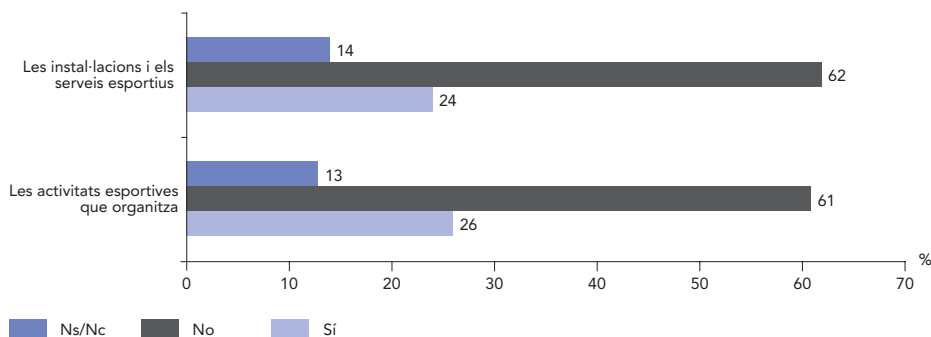
tre que a Catalunya el 16,6% i a la totalitat de l'Estat espanyol el 8%. Aquesta major assiduitat a Catalunya, l'atribuïm al gran nombre de clubs esportius existents (aproximadament 10.000), la major part dels quals promou manifestacions esportives periòdiques i té un gran nombre de seguidors i afeccionats locals. Aquest és un fenomen molt més arrelat a la resta de poblacions catalanes que no pas a la ciutat de Barcelona.

Quan el seguiment de l'esport-espectacle, es fa mitjançant la TV, i el nombre d'espectadors augmenta. Només un 28% dels enquestats afirma no veure mai programes esportius a la televisió i un 35% considera que el temps que la TV dedica als esports és excessiu. Entre aquest sector hi ha predomini de dones i major percentatge de persones a partir de 35 anys. Els adeptes als programes esportius per la TV, amb un important segment de seguidors de partits de futbol, són en major quantitat homes i els joves de 15 a 19 anys. Aquests són també els que més pensen que el temps que la TV dedica als esports no és excessiu.

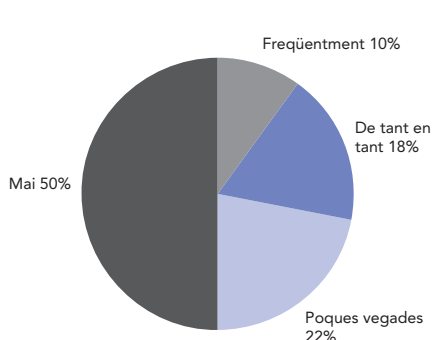
El seguiment de la premsa esportiva no és tan majoritari com el de la TV. Un 13% n'és lector habitual i un 19% la llegeix de tant en tant. En aquest cas l'*Enquesta d'esports de Catalunya* assenyala un 14% de lectors habituals i un 15% d'esporàdics, i l'enquesta de la Regió Metropolitana de 1990⁷ mostra un 18,5% de lectors, sense especificar-ne la freqüència.

7. *Enquesta metropolitana de Barcelona 1990: Condicions de vida i hàbits de la població* (nov. 1992).

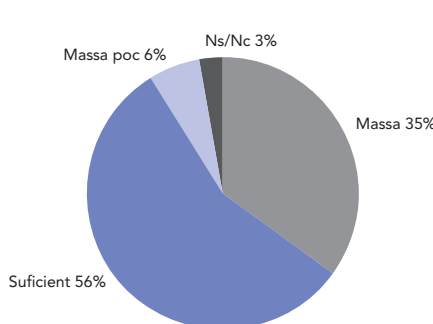
Gràfic 21
L'Ajuntament informa suficientment sobre:
(Base: total població)

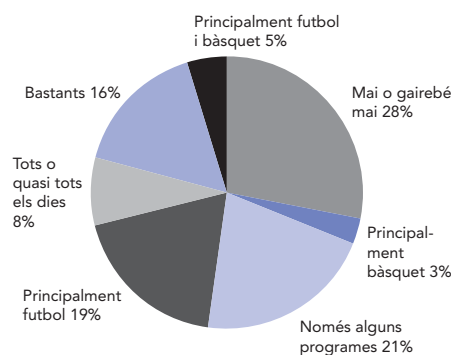
Gràfic 22
Assistència a manifestacions i espectacles esportius, 1995
(Base: total població)

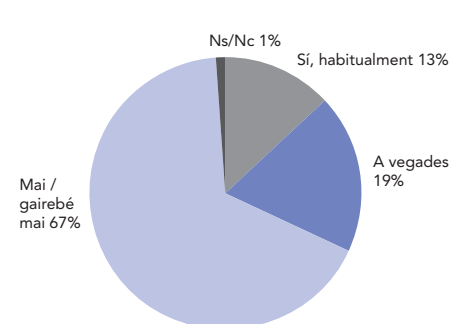
Gràfic 24
Temps que dedica TV a l'esport, 1995
(Base: total població)

Gràfic 23
Acostuma a veure programes esportius a la televisió?, 1995
(Base: total població)

Gràfic 25
Lectura de la premsa esportiva, 1995
(Base: total població)

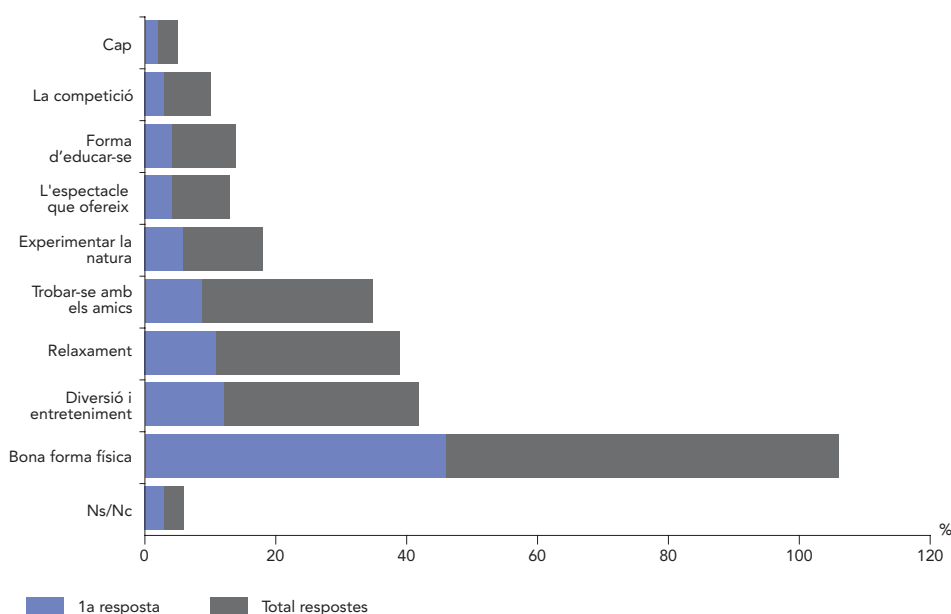
Quant al paper de les dones en el seguiment de l'esport com a espectacle, hem vist que, en general, aquestes el segueixen menys que els homes, però amb certes diferències. L'audiència de programes esportius per TV és la que té major nombre de dones: un 23% veu alguns programes, un 30% els segueix amb més assiduïtat i la resta, un 43%, mai o quasi mai. A l'extrem oposat hi ha la lectura de la premsa esportiva, que un 85% de dones no llegeix mai. L'assistència a manifestacions esportives "en viu" es troba en un punt intermedi: hi ha un 34% de dones que hi assisteix, però només el 6% ho fa amb freqüència.

Els homes, els joves de 15 a 19 anys i els que practiquen esport més regularment són els que tenen els índexs més alts en el seguiment de l'esport-espectacle, tant pel que fa a l'assistència en directe, com a l'audiència per TV, com a la lectura de premsa esportiva.

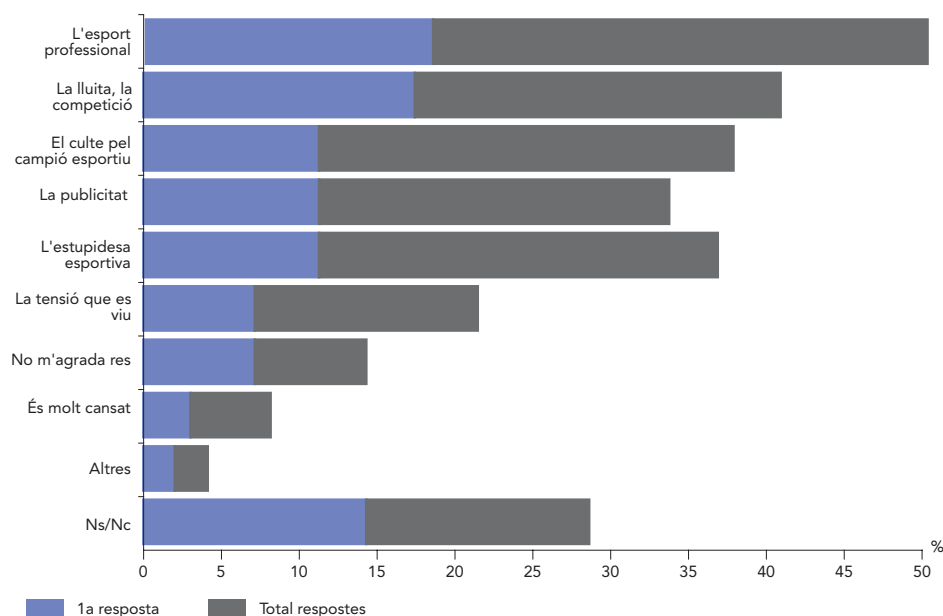
En relació a l'esport, en general, els barcelonins i barcelonines opinen:

- S'hauria de fomentar més l'esport per a tothom, encara que el percentatge dels que opinen això (68%) l'any 1989 era superior (75%).
- L'Ajuntament de Barcelona dedica ara més recursos econòmics a l'esport que l'any 1989. Tot i així pensen que se n'hi hauria de dedicar més.
- La pràctica esportiva és molt beneficiosa, tant pels seus beneficis individuals com pels socials. Es manifesta un alt nivell de valoració de l'activitat física i

Gràfic 26
Opinions sobre els beneficis de l'esport, 1995
(Base: total població)

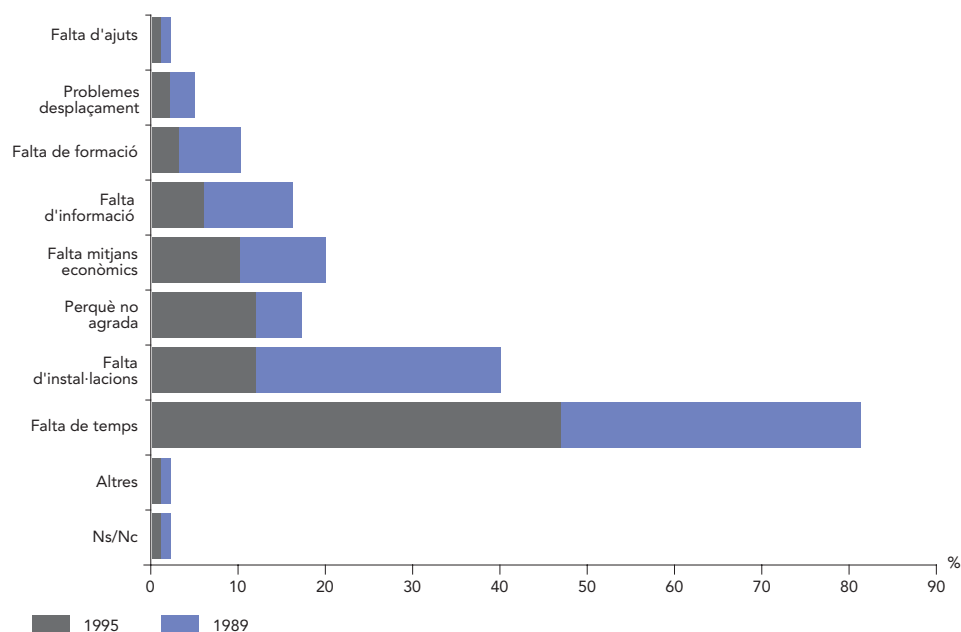
Gràfic 27
Opinions sobre el que menys agrada de l'esport, 1995
(Base: total població)

Gràfic 28

Per què creu que a Barcelona no es fa prou esport (principal motiu), 1989-1995

(Base: total població)

l'esport (amb percentatges al voltant del 80%).

- Després dels Jocs Olímpics a Barcelona ha millorat molt el nivell esportiu, ha augmentat l'interès per l'esport i la pràctica esportiva és més habitual. Tres de cada quatre enquestats està d'acord amb aquesta opinió.

- L'Ajuntament ha fet un important esforç en la construcció d'instal·lacions en els darrers anys, però que a Barcelona continuen faltant instal·lacions esportives. Això ho pensa més de la meitat dels ciutadans. En canvi, és molt baix el percentatge de persones que pensen que el motiu pel qual hi ha gent a Barcelona que no fa prou esport és la manca d'ins-

tal·lacions (12% l'any 1995, i 28% l'any 1989).

- Si a Barcelona la gent no fa prou esport, és per manca de temps (el mateix motiu que s'argumenta com a majoritari per no fer esport un mateix).

BIBLIOGRAFIA

- MARCOS ALONSO, J.: *Pràctica esportiva i actituds envers l'esport a la ciutat de Barcelona. Enquesta sobre els comportaments esportius de la població adulta barcelonina (15-59 anys). Primer informe.* Ajuntament de Barcelona, Àrea d'Esports. Juliol 1989.
- Ajuntament de Barcelona, Àrea d'Esports: *Sondeigs sobre els hàbits esportius de la població barcelonina, maig 1990 i juny 1991.*
- Generalitat de Catalunya. Direcció General de Salut Pública, Consell Assessor sobre Activitat Física i Promoció de la Salut:

Activitat física i promoció de la salut. Llibre Blanc (edició provisional). Departament de Sanitat i Seguretat Social. Barcelona, 1990.

- Mancomunitat de Municipis de l'Àrea Metropolitana de Barcelona i Diputació de Barcelona: *Informe sobre l'enquesta de la regió metropolitana de Barcelona, 1990. Condicions de vida i hàbits de la població.* Primers resultats relatius al municipi de Barcelona. Bellaterra, febrer 1991.

- ARIAS, A., BORRELL, C.: *Enquesta de Salut de Barcelona 1992-1993. Resultats principals.* Ajuntament de Barcelona, Àrea de Salut Pública. Març 1994.

- BORRELL, C., PASARIN, I., PLASENCIA, A.: *Enquesta de Salut de Barcelona 1992-93.* Estadístiques de Salut núm. 23. Ajuntament de Barcelona, 1995.

- GARCIA FERRANDO, M.: *Los españoles y el deporte (1980-1990). Un análisis sociológico.* Instituto de Ciencias de la Educación Física y el Deporte, Ministerio de Educación y Ciencia. Madrid, 1991.

- MÚGICA, J.A.: *Enquesta sobre la pràctica d'activitats físico-esportives a Catalunya.* Documents del Pla Director d'Instal·lacions i Equipaments Esportius de Catalunya. Generalitat de Catalunya. Departament de la Presidència. Secretaria General de l'Esport. Barcelona, 1995.

DOSSIER EL PARC D'HABITATGES A BARCELONA

JULI ESTEBAN I NOGUERA I AMADOR FERRER I AIXALÀ. Gabinet d'Estudis Urbanístics

Introducció

El present Dossier està dedicat a la situació de l'habitatge a la ciutat de Barcelona. Les característiques de la publicació i la disponibilitat d'espai han portat a elaborar una radiografia resumida de la qüestió, que destaca únicament els aspectes més interessants i significatius del parc que hi ha actualment a la ciutat, així com del seu ús.

El Dossier ha estat construït a partir de dos treballs realitzats pel Gabinet d'Estudis Urbanístics i el Departament d'Estadística municipal. El primer, titulat *El parc d'habitatge a Barcelona. Aproximació en base a dades padronals i cadastrals*, amb data de maig de 1994, és un estudi elaborat a partir de les dades censals i cadastrals de 1991. La combinació de les dues fonts d'informació permet analitzar aspectes com l'edat de la població resident o l'ocupació dels habitatges. El segon, amb el títol *El teixit immobiliar de Barcelona* (febrer de 1995), té un abast més ampli, ja que analitza, a més del parc d'habitatges, altres temes com la parcel·lació del sòl, les qualificacions urbanístiques o el parc d'edificis. L'anàlisi es realitza exclusivament a partir del Cadastre de 1991.

No es tracta de presentar un compendi exhaustiu de les dades disponibles o publicades en els citats treballs. D'altra banda, hi ha àrees poc documentades estadísticament. Així, per exemple, les dades que apareixen en el Dossier no donen resposta a la qüestió de quants habitatges no es destinen a aquest ús, ni

de quin pes específic tenen les diverses causes que fan que això succeeixi (ja es tracti d'habitatges en el mercat no venuts ni llogats, o bé d'habitatges buits o destinats a altres usos).

També cal tenir present l'opinió àmpliament compartida segons la qual les dades censals són de poca fiabilitat quan es refereixen a habitatge, ja que les respostes estan sovint falsejades respecte als usos principals i secundaris d'aquests i, per altra banda, el cens d'habitatges buits no es realitza i no es poden conèixer les causes d'aquesta situació.

És important subratllar que les dades corresponen a l'any 1991. No es recullen, per tant, les actuacions d'habitatge portades a terme amb motiu dels Jocs Olímpics o com a conseqüència d'aquests, com tampoc, evidentment, les modificacions que hi ha hagut els darrers tres anys en el Padró d'habitants.

L'objectiu del Dossier, tot i dins de

les citades limitacions, és contribuir a un major coneixement de la situació del parc d'habitatges a la ciutat de Barcelona, especialment en aspectes com la seva distribució espacial, el seu nivell de qualitat i estat de conservació, i el seu grau d'ocupació. Una part molt important de les dades que s'ofereixen són poc conegudes o han estat, fins ara, poc divulgades. És per això que considerem de gran interès oferir el present resum.

El nombre d'habitatges

A Barcelona hi ha, d'acord amb les dades cadastrals corresponents a l'any 1991, 711.440 habitatges. La distribució d'aquesta xifra per districtes (taula 1) revela com la major acumulació es produeix encara, amb diferència, a l'Eixample (130.404 habitatges), seguit de Sant Martí (88.456 habitatges) i de Sants-Montjuïc (77.655 habitatges); en el

Taula 1
Nombre i densitat d'habitatges, per districtes

Districtes	Total		Superfície del districte (Ha.)	Densitat (Habitg/Ha.)	Superfície parcel·lada (Ha.)	Densitat (Habitg/Ha.parc.)
	Nombre	%				
Barcelona	711.440	100	9.907,4	71,8	8.011	88,8
1. Ciutat Vella	51.808	7,3	430,6	120,3	339,2	152,7
2. Eixample	130.404	18,3	746,7	174,6	485,5	268,6
3. Sants-Montjuïc	77.655	10,9	2.087,0	37,2	1.771,4	43,8
4. Les Corts	37.186	5,2	598,1	62,2	447,5	83,1
5. Sarrià-Sant Gervasi	65.271	9,2	2.001,1	32,6	1.800,2	36,3
6. Gràcia	59.656	8,4	415,4	143,6	329,6	181,0
7. Horta-Guinardó	73.611	10,3	1.192,3	61,7	1.019,5	72,2
8. Nou Barris	70.423	9,9	800,2	88,0	643,2	109,5
9. Sant Andreu	56.970	8,0	653,0	87,2	505,4	112,7
10. Sant Martí	88.456	12,4	983,0	90,0	669,4	132,2

Font: Departament d'Estadística. Ajuntament de Barcelona.

darrer lloc se situa Les Corts (37.186 habitatges), com a conseqüència de la gran superfície destinada a instal·lacions esportives i universitàries.

Per zones estadístiques o barris (taula 2), les zones amb més habitatges són l'Esquerra de l'Eixample (50.556 habitatges), Sant Gervasi (48.638 habitatges), i Gràcia (45.025 habitatges). A continuació se situen Roquetes-Verdum (36.074 habitatges), Sants (35.964 habitatges) i Guinardó (31.187 habitatges). Les zones amb menor nombre d'habitatges són Montjuïc (només 695 habitatges), Vallvidrera-Les Planes (1.674 habitatges) i Trinitat Vella (3.361 habitatges).

Els mapes 1 i 2 permeten llegir globalment la distribució dels habitatges a la ciutat. En el primer apareixen destacades les zones estadístiques amb més de 30.000 habitatges (l'Esquerra de l'Eixample, Sants, Les Corts, Sant Gervasi, Gràcia i Roquetes-Verdum) que, conjuntament amb les que superen els 20.000, configuren les àrees residencials més importants, que corresponen a la franja intermèdia de la ciutat. Aquesta lectura, amb un gra més fi, resulta també de la distribució per zones de recerca, on es delimiten millor les principals àrees d'habitatge. Apareixen en aquest cas destacades les que acumulen més de 3.500 habitatges, quasi totes en la mateixa franja intermèdia, entre l'Eixample i els barris immediats. Sectors com Sagrada Família, Hospital de Sant Pau, Camp de l'Arpa, Font d'en Fargas, Paral·lel-Poble Sec, Passeig Zona Franca, Sants-Hosta-

Taula 2
Nombre i densitat d'habitatges, per zones estadístiques

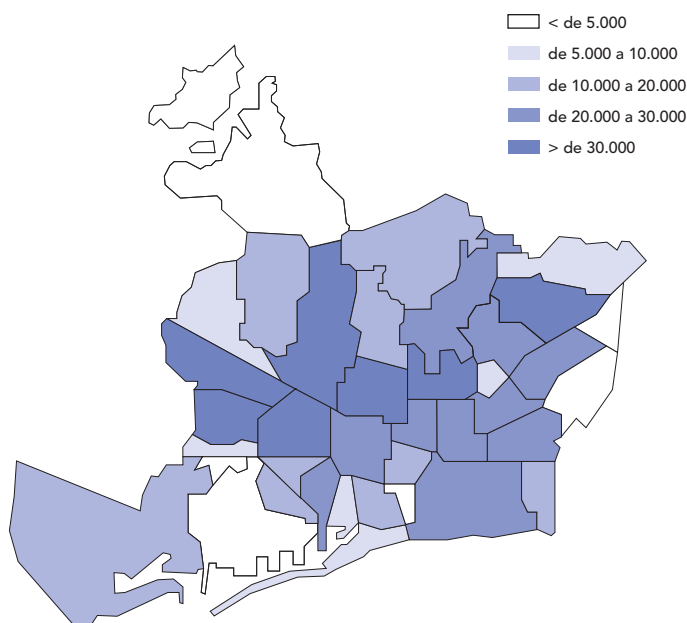
Districtes	Total		Superfície del districte (Ha.)	Densitat (Habitg/Ha.)	Superfície parcel·lada (Ha.)	Densitat (Habitg/Ha.parc.)
	Nombre	%				
Barcelona	711.440	100	9.907,4	71,8	8.011,0	88,8
1. Barceloneta	8.210	1,2	127,0	64,7	100,2	81,9
2. Parc	13.208	1,9	112,8	117,1	87,3	151,4
3. Gòtic	8.823	1,2	81,1	108,7	64,2	137,4
4. Raval	21.567	3,0	109,7	196,6	87,5	246,4
5. Sant Antoni	18.789	2,6	81,0	231,8	48,8	384,6
6. Esquerra Eixample	50.556	7,1	255,5	197,9	171,3	295,1
7. Dreta Eixample	22.848	3,2	212,3	107,6	135,0	169,3
8. Estació Nord	13.903	2,0	93,4	148,9	61,9	224,7
9. Sagrada Família	24.308	3,4	104,5	232,7	68,4	355,3
10. Poble-sec	17.706	2,5	73,8	240,1	51,7	342,2
11. Montjuïc	695	0,1	507,8	1,4	459,1	1,5
12. Zona Franca-Port	10.710	1,5	1.212,9	8,8	1.037,9	10,3
13. Font de la Guatlla	4.257	0,6	45,0	94,7	33,8	125,8
14. Bordeta-Hostafrancs	8.323	1,2	59,1	140,9	42,5	196,0
15. Sants	35.964	5,1	188,5	190,8	146,4	245,7
16. Les Corts	31.368	4,4	311,9	100,6	224,4	139,8
17. Pedralbes	5.818	0,8	286,2	20,3	223,2	26,1
18. Sant Gervasi	48.638	6,8	518,3	93,8	412,1	118,0
19. Sarrià	14.959	2,1	441,1	33,9	385,8	38,8
20. Vallvidrera-Les Planes	1.674	0,2	1.041,8	1,6	1.002,3	1,7
21. Gràcia	45.025	6,3	204,0	220,7	150,6	299,0
22. Vallcarca	14.631	2,1	211,4	69,2	179,0	81,8
23. Guinardó	31.187	4,4	208,7	149,5	155,5	200,5
24. Horta	29.905	4,2	404,5	73,9	330,1	90,6
25. Vall d'Hebron	12.519	1,8	579,2	21,6	534,0	23,4
26. Vilapicina-Turó de la Peira	28.928	4,1	193,4	149,5	142,3	203,3
27. Roquetes-Verdum	36.074	5,1	298,5	120,8	219,4	164,4
28. Ciutat Meridiana-Vallbona	5.421	0,8	308,2	17,6	281,6	19,3
29. Sagrera	21.342	3,0	144,4	147,8	100,8	211,8
30. Congrés	6.278	0,9	40,4	155,5	27,0	232,7
31. Sant Andreu	21.152	3,0	177,7	119,1	132,7	159,4
32. Bon Pastor	4.837	0,7	208,1	23,2	173,8	27,8
33. Trinitat Vella	3.361	0,5	82,5	40,8	71,2	47,2
34. Fort Pius	4.985	0,7	43,3	115,2	26,3	189,4
35. Poblenou	22.471	3,2	503,6	44,6	371,2	60,5
36. Barris Besòs	10.269	1,4	105,6	97,2	62,1	165,4
37. Clot	27.910	3,9	143,2	194,8	94,9	294,2
38. Verneda	22.821	3,2	187,2	121,9	114,9	198,6

Font: Departament d'Estadística. Ajuntament de Barcelona.

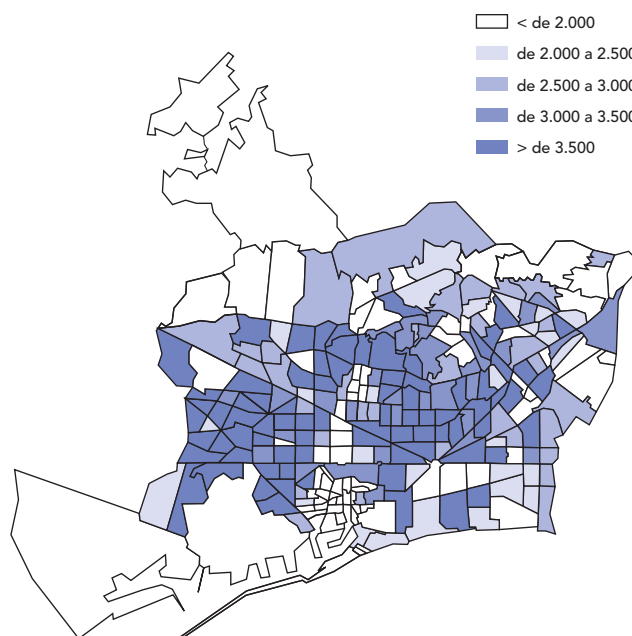
francs, etc., responen a aquest perfil. Cal tenir en compte que es tracta de xifres absolutes, en les quals influeix la grandà-

ria de la zona (algunes zones petites, com per exemple a Ciutat Vella, apareixen amb menys de 2.000 habitatges).

Mapa 1
Nombre d'habitatges

Mapa 2
Nombre d'habitatges

El sostre construït

Les taules 3 i 4 mostren els totals de superfície de sostre destinat a habitatge, per districtes i per zones estadístiques, respectivament. El sostre construït total a la ciutat, destinat a habitatge, és de 57.252.558 metres quadrats (5.725,25 ha). Aquesta quantitat, sobre el total construït a Barcelona, de 109.872.454 metres quadrats (10.987,24 ha), representa el 52,11%. És a dir, el sostre destinat a habitatge equival a una mica més de la meitat del total de la ciutat.

Tal com les dades relatives al nombre d'habitatges fan preveure, l'Eixample és el districte que concentra una major quantitat de sostre per a l'ús d'habitatge (11.806.057 m²st, és a dir, el 20,6% del

total de Barcelona destinat a aquest ús). Cal, però, assenyalar que no sempre aquest és l'ús real, ja que molts habitatges han estat transformats en despatxos pro-

fessionals, o bé es destinen a altres activitats, sense comptar els que estan buits.

A certa distància del districte de l'Eixample, els districtes de Sarrià-Sant

Taula 3
Superfície de sostre destinada a habitatge, per districte

Districtes	Superfície (m ²)	%	Nombre Habitatges	%
Barcelona	57.252.558	100	711.440	100
1. Ciutat Vella	3.531.750	6,2	51.808	7,3
2. Eixample	11.806.057	20,6	130.404	18,3
3. Sants-Montjuïc	5.459.928	9,5	77.655	10,9
4. Les Corts	3.563.225	6,2	37.186	5,2
5. Sarrià-Sant Gervasi	7.830.187	13,7	65.271	9,2
6. Gràcia	4.606.280	8,0	59.656	8,4
7. Horta-Guinardó	5.273.777	9,2	73.611	10,3
8. Nou Barris	4.595.555	8,0	70.423	9,9
9. Sant Andreu	4.117.673	7,2	56.970	8,0
10. Sant Martí	6.468.126	11,3	88.456	12,4

Font: Departament d'Estadística. Ajuntament de Barcelona.

Taula 4
Superfície de sostre destinada a habitatge, per zones estadístiques

Zones estadístiques	Superfície (m²)	%	Nombre Habitatges	%
Barcelona	57.252.558	100	711.440	100
1. Barceloneta	361.816	0,6	8.210	1,2
2. Parc	937.630	1,6	13.208	1,9
3. Gòtic	833.029	1,5	8.823	1,2
4. Raval	1.399.275	2,4	21.567	3,0
5. Sant Antoni	1.531.743	2,7	18.789	2,6
6. Esquerra Eixample	4.536.123	7,9	50.556	7,1
7. Dreta Eixample	2.770.180	4,8	22.848	3,2
8. Estació Nord	1.152.202	2,0	13.903	2,0
9. Sagrada Família	1.815.808	3,2	24.308	3,4
10. Poble-sec	1.123.647	2,0	17.706	2,5
11. Montjuïc	53.591	0,1	695	0,1
12. Zona Franca-Port	800.271	1,4	10.710	1,5
13. Font de la Guatlà	321.881	0,6	4.257	0,6
14. Bordeta-Hostafrancs	598.024	1,0	8.323	1,2
15. Sants	2.562.515	4,5	35.964	5,1
16. Les Corts	2.646.152	4,6	31.368	4,4
17. Pedralbes	917.073	1,6	5.818	0,8
18. Sant Gervasi	5.825.141	10,2	48.638	6,8
19. Sarrià	1.812.674	3,2	14.959	2,1
20. Vallvidrera-Les Planes	192.372	0,3	1.674	0,2
21. Gràcia	3.384.219	5,9	45.025	6,3
22. Vallcarca	1.222.061	2,1	14.631	2,1
23. Guinardó	2.301.078	4,0	31.187	4,4
24. Horta	2.106.218	3,7	29.905	4,2
25. Vall d'Hebron	866.481	1,5	12.519	1,8
26. Vilapicina-Turó de la Peira	1.943.775	3,4	28.928	4,1
27. Roquetes-Verdum	2.311.016	4,0	36.074	5,1
28. Ciutat Meridiana-Vallbona	340.764	0,6	5.421	0,8
29. Sagrera	1.601.183	2,8	21.342	3,0
30. Congrés	460.575	0,8	6.278	0,9
31. Sant Andreu	1.557.217	2,7	21.152	3,0
32. Bon Pastor	290.979	0,5	4.837	0,7
33. Trinitat Vella	207.719	0,4	3.361	0,5
34. Fort Pius	402.387	0,7	4.985	0,7
35. Poblenou	1.686.991	2,9	22.471	3,2
36. Barris Besòs	672.868	1,2	10.269	1,4
37. Clot	2.002.546	3,5	27.910	3,9
38. Verneda	1.703.334	3,0	22.821	3,2

Font: Departament d'Estadística. Ajuntament de Barcelona.

Gervasi (13,7%) i de Sant Martí (11,3%) són els únics que superen el percentatge del 10% sobre el sostre total. La resta dels districtes acumulen entre un 7 i un 10% del total, excepte Ciutat Vella i Les Corts,

que només contenen un 6,2% del sostre total d'habitatges.

L'anàlisi per zones estadístiques permet destacar Sant Gervasi amb 5.825.141 m²st, que per si sol representa el 10,2%

del total de la ciutat. L'Esquerra de l'Eixample conté 4.536.123 m²st (el 7,9% del total) i Gràcia, 3.384.219 m²st (5,9%).

La densitat d'habitatges

Es tracta d'un índex més representatiu que els anteriors per valorar els nivells de concentració dels habitatges a la ciutat. Per tal que els càlculs de densitats de població i habitatges donin xifres representatives del caràcter dels teixits urbans, quan es refereixin a àmbits amplis (districtes o conjunt de la ciutat), s'han exclòs aquelles àrees on la proporció d'habitatges és irrellevant (mapa 3). La superfície de sòl exclosa representa un 32% de la superfície del terme municipal, que conté només un 1% de la població total de Barcelona.

En el mapa que expressa la distribució, per zones de recerca, de les densitats residencials i d'habitatges (mapes 4 i 5) s'aprecien uns buits de considerable importància a l'Eixample central (eix del Passeig de Gràcia) i en un continu d'àrees que envolten el parc del Guinardó i la Font d'en Fargas, el Bon Pastor i el Poble Nou. Els motius d'aquests relatius "buits" residencials són diversos: des poblament per terciarització a l'Eixample central, topografia i tipologies de baixa densitat al Guinardó i Font d'en Fargas, o alta proporció de sòls destinats a altres activitats en el cas de Sant Martí i Bon Pastor. Així mateix, són zones amb densitats molt baixes la majoria de les que queden per sobre de la Ronda de Dalt i les del final de la Diagonal cap a ponent.

Notem especialment la baixa densitat del conjunt de sectors del Poble Nou, entre la Gran Via i el mar.

Les zones de densitat alta (amb 500 habitants per hectàrea i més de 200-240 habitatges per hectàrea) més significatives (els valors exactes apareixen a les anteriors taules 1 i 2) són:

- Poble Sec / Mercat de Sant Antoni / Avinguda Mistral / Riera Alta.
- Sector de Sagrada Família / Hospital de Sant Pau / Camp de l'Arpa.
- Sector del Mercat de Sants / Avinguda Madrid / Plaça del Centre.
- El Carmel.
- Alguns sectors al voltant de Felip II i Prosperitat.
- Algun sector de la Barceloneta, Mercat de Santa Caterina i Raval.

Podem notar que no es donen extensions molt grans de teixit d'alta densitat.

Per altre costat, la densitat dels teixits residencials en nombre d'habitatges no té cap relació amb la seva antiguitat. En canvi, es constata que les zones més denses corresponen invariablement a teixits organitzats per illes segons alineacions de vial (i, en major grau, en zones que no pertanyen a l'Eixample Cerdà). Els polígons dels anys seixanta i setanta se situen en densitats mitjanes, entre 80 i 200 habitatges/hectàrea, mentre que les àrees d'edificació aïllada en parcel·la tenen normalment densitats inferiors.

L'intercalat de zones de baixa densitat produeix un cert esponjament general, que és probablement la causa princi-

pal del to equilibrat que manté la ciutat en el seu conjunt (amb una densitat global, excloses les àrees d'escàs teixit residencial, de 241 habitants per hectàrea i 104,5 habitatges per hectàrea).

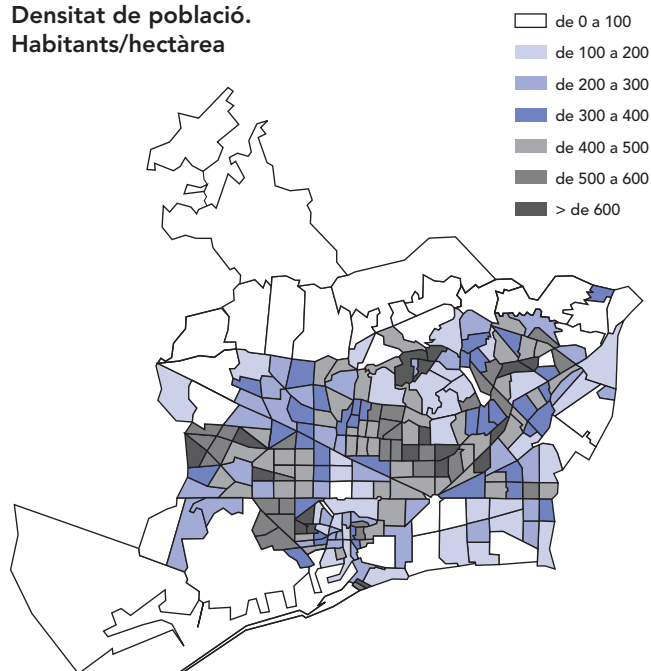
La superfície dels habitatges

Per analitzar la superfície dels habitatges i la seva distribució a la ciutat, s'han agrupat en cinc intervals les dades estadístiques relatives a superfície total de sostre: resulten cinc grups d'habitatges, corresponents als menors de 60 m², els que se situen entre 60 i 90 m², entre 90 i 125 m², entre 125 i 200 m², i els que tenen més de 200 m². També s'analitza la superfície mitjana dels habitatges en cada àmbit considerat (taules 5 i 6).

Mapa 3
Àrea de continuïtat del teixit residencial
Sup: 67,41 Km², 68% Sup. Terme municipal.

Mapa 4
Densitat de població.
Habitants/hectàrea

Taula 5
Grandària dels habitatges, per districtes

Districtes	Total		<60m ²		60-90		90-125		125-200		>200m ²		Superf. mitjana (m ²)
	Nombre	%	Nombre	%	Nombre	%	Nombre	%	Nombre	%	Nombre	%	
Total	711.440	100	198.462	27,9	336.884	47,4	114.200	16,1	49.103	6,9	12.791	1,8	80
1. Ciutat Vella	51.808	100	28.053	54,1	13.305	25,7	6.256	12,1	3.457	6,7	737	1,4	68
2. Eixample	130.404	100	22.659	17,4	57.070	43,8	33.699	25,8	13.913	10,7	3.063	2,3	91
3. Sants-Montjuïc	77.655	100	24.880	32,0	42.332	54,5	9.131	11,8	1.190	1,5	122	0,2	70
4. Les Corts	37.186	100	5.742	15,4	15.491	41,7	10.321	27,8	4.528	12,2	1.104	3,0	96
5. Sarrià-Sant Gervasi	65.271	100	9.554	14,6	15.933	24,4	16.173	24,8	17.307	26,5	6.304	9,7	120
6. Gràcia	59.656	100	17.357	29,1	28.802	48,3	9.632	16,1	3.204	5,4	661	1,1	77
7. Horta-Guinardó	73.611	100	23.487	31,9	39.940	54,3	7.746	10,5	2.005	2,7	433	0,6	72
8. Nou Barris	70.423	100	29.347	41,7	36.207	51,4	4.363	6,2	428	0,6	78	0,1	65
9. Sant Andreu	56.970	100	15.232	26,7	34.240	60,1	6.445	11,3	897	1,6	156	0,3	72
10. Sant Martí	88.456	100	22.151	25,0	53.564	60,6	10.434	11,8	2.174	2,5	133	0,2	73

Font: Departament d'Estadística. Ajuntament de Barcelona.

Els mapes de les mitjanes 7 i 8 expressen clarament la segmentació espacial de Barcelona i la formació progressiva d'un sector residencial de les classes benestants segons un model de contigüitat articulat al llarg d'algunes vies socialment significatives. Així doncs, podem observar com les àrees on les superfícies mitjanes dels habitatges superen els 115 m² formen un continu que arrenca de les Rambles i l'Eixample i puja pel Passeig de Gràcia i la Diagonal per arribar a Les Corts, Sarrià, Bonanova i Pedralbes (Montjuïc no és, en aquest sentit, rellevant); les àrees amb mitjanes que superen els 100 m² completen i fan més regular aquest continu; i les zones amb més de 85 m² eixamplen el continu.

Pel que fa a les àrees amb superfície mitjana dels habitatges inferior a 70 m², pot observar-se com apareixen clarament diferenciades de les anteriors: es tracta dels sectors de Nou Barris i Horta-Guinar-

dó, Sant Andreu, Sagrera, Poble Nou, Passeig Zona Franca, Sants-Hostafrancs, Camp de l'Arpa-Navas i Besòs, entre altres.

Podem, doncs, dividir nítidament Barcelona en dues parts: les que tenen una superfície mitjana superior a 85 m² i les que tenen una mitjana per sota dels 85 m². El mapa 6 expressa aquest fet amb molta claredat.

Considerant els habitatges petits (menys de 60 m²) i els habitatges grans (més de 125 m²), és possible obtenir unes imatges complementàries de la distribució a la ciutat (mapes 9, 10, 11 i 12).

Els habitatges petits abunden especialment a la Barceloneta, a determinades zones dels districtes de Ciutat Vella i de Nou Barris, i al polígon del Besòs (més del 50% del total). Aquest tipus d'habitatge abunda també (entre el 35 i el 50%) en altres sectors dels districtes d'Horta-Guinardó, Nou Barris, Sant Andreu i Sant Martí, però no tant a l'Eixample, Les

Corts o Sarrià-Sant Gervasi, on normalment no arriben al 25% del total.

Els habitatges grans, en canvi, únicament superen el 50% a Pedralbes, i representen entre el 30 i el 50% només a les zones de la Dreta de l'Eixample, Sant Gervasi i Sarrià. Als districtes del Nord de la ciutat se situen, per el contrari, per sota d'un escàs 5%. La divisòria és, doncs, nítida.

Els usuaris: estructura d'edats

L'estructura d'edats de la població és una dada rellevant als efectes d'entendre moltes de les característiques dels habitatges i, en especial, la seva ocupació.

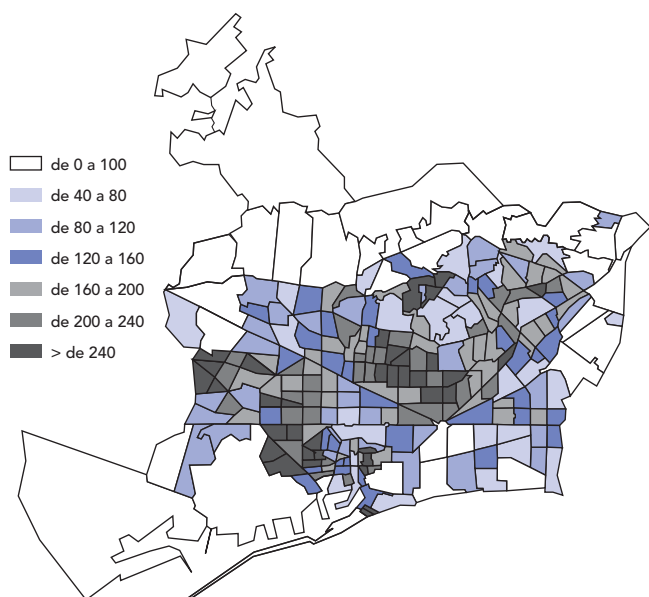
La taula 7 resumeix les dades relatives a mitjana d'edat, proporció de joves (menys de 15 anys) i proporció de vells (més de 64 anys) per districtes. La mitjana d'edat de Barcelona és de 40 anys. El districte amb mitjana més baixa és Les

Taula 6
Grandària dels habitatges, per zones estadístiques

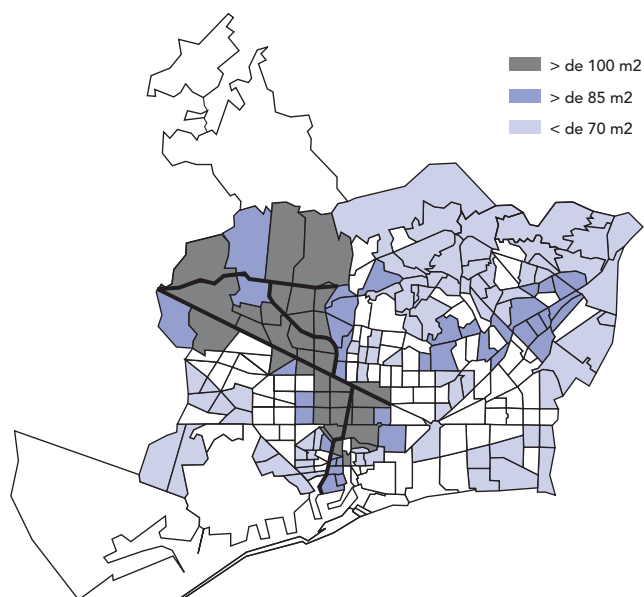
Zones estadístiques	Total		<60m ²		60-90		90-125		125-200		>200m ²		Superf. mitjana (m ²)
	Nombre	%	Nombre	%	Nombre	%	Nombre	%	Nombre	%	Nombre	%	
Barcelona	711.440	100	198.462	27,9	336.884	47,4	114.200	16,1	49.103	6,9	12.791	1,8	80
1. Barceloneta	8.210	100	6.591	80,3	1.393	17,0	182	2,2	43	0,5	1	0,0	44
2. Parc	13.208	100	6.548	49,6	3.546	26,8	1.863	14,1	1.051	8,0	200	1,5	71
3. Gòtic	8.823	100	2.586	29,3	2.495	28,3	2.010	22,8	1.391	15,8	341	3,9	94
4. Raval	21.567	100	12.328	57,2	5.871	27,2	2.201	10,2	972	4,5	195	0,9	65
5. Sant Antoni	18.789	100	3.643	19,4	9.264	49,3	4.790	25,5	1.043	5,6	49	0,3	82
6. Esquerra Eixample	50.556	100	7.940	15,7	21.693	42,9	15.149	30,0	5.090	10,1	684	1,4	90
7. Dreta Eixample	22.848	100	2.690	11,8	5.722	25,0	5.693	24,9	6.503	28,5	2.240	9,8	121
8. Estació Nord	13.903	100	2.379	17,1	7.041	50,6	3.694	26,6	725	5,2	64	0,5	83
9. Sagrada Família	24.308	100	6.007	24,7	13.350	54,9	4.373	18,0	552	2,3	26	0,1	75
10. Poble-sec	17.706	100	8.372	47,3	7.858	44,4	1.317	7,4	136	0,8	23	0,1	63
11. Montjuïc	695	100	331	47,6	299	43,0	31	4,5	25	3,6	9	1,3	77
12. Zona Franca-Port	10.710	100	1.872	17,5	7.527	70,3	1.234	11,5	52	0,5	25	0,2	75
13. Font de la Guatlla	4.257	100	1.008	23,7	2.406	56,5	690	16,2	145	3,4	8	0,2	76
14. Bordeta-Hostafrancs	8.323	100	2.137	25,7	4.850	58,3	1.232	14,8	90	1,1	14	0,2	72
15. Sants	35.964	100	11.160	31,0	19.392	53,9	4.627	12,9	742	2,1	43	0,1	71
16. Les Corts	31.368	100	5.390	17,2	14.891	47,5	8.749	27,9	2.103	6,7	235	0,7	84
17. Pedralbes	5.818	100	352	6,1	600	10,3	1.572	27,0	2.425	41,7	869	14,9	158
18. Sant Gervasi	48.638	100	7.140	14,7	11.453	23,5	12.294	25,3	13.202	27,1	4.549	9,4	120
19. Sarrià	14.959	100	1.971	13,2	4.104	27,4	3.517	23,5	3.798	25,4	1.569	10,5	121
20. Vallvidrera-Les Planes	1.674	100	443	26,5	376	22,5	362	21,6	307	18,3	186	11,1	115
21. Gràcia	45.025	100	13.702	30,4	21.894	48,6	6.870	15,3	2.250	5,0	309	0,7	75
22. Vallcarca	14.631	100	3.655	25,0	6.908	47,2	2.762	18,9	954	6,5	352	2,4	84
23. Guinardó	31.187	100	8.785	28,2	16.998	54,5	4.337	13,9	919	2,9	148	0,5	74
24. Horta	29.905	100	10.947	36,6	15.266	51,0	2.540	8,5	912	3,0	240	0,8	70
25. Vall d'Hebron	12.519	100	3.755	30,0	7.676	61,3	869	6,9	174	1,4	45	0,4	69
26. Vilapicina-Turó de la Peira	28.928	100	10.612	36,7	16.146	55,8	1.937	6,7	199	0,7	34	0,1	67
27. Roquetes-Verdum	36.074	100	15.773	43,7	17.935	49,7	2.215	6,1	129	0,4	22	0,1	64
28. Ciutat Meridiana-Vallbona	5.421	100	2.962	54,6	2.126	39,2	211	3,9	100	1,8	22	0,4	63
29. Sagrera	21.342	100	3.972	18,6	14.180	66,4	2.974	13,9	183	0,9	33	0,2	75
30. Congrés	6.278	100	1.515	24,1	3.962	63,1	715	11,4	73	1,2	13	0,2	73
31. Sant Andreu	21.152	100	5.245	24,8	12.735	60,2	2.474	11,7	598	2,8	100	0,5	74
32. Bon Pastor	4.837	100	2.634	54,5	2.081	43,0	95	2,0	20	0,4	7	0,1	60
33. Trinitat Vella	3.361	100	1.866	55,5	1.282	38,1	187	5,6	23	0,7	3	0,1	62
34. Fort Pius	4.985	100	656	13,2	3.206	64,3	853	17,1	251	5,0	19	0,4	81
35. Poble Nou	22.471	100	6.364	28,3	11.667	51,9	3.259	14,5	1.122	5,0	59	0,3	75
36. Barris Besòs	10.269	100	3.457	33,7	6.567	63,9	224	2,2	12	0,1	9	0,1	66
37. Clot	27.910	100	7.774	27,9	16.222	58,1	3.466	12,4	409	1,5	39	0,1	72
38. Verneda	22.821	100	3.900	17,1	15.902	69,7	2.632	11,5	380	1,7	7	0,0	75

Font: Departament d'Estadística. Ajuntament de Barcelona.

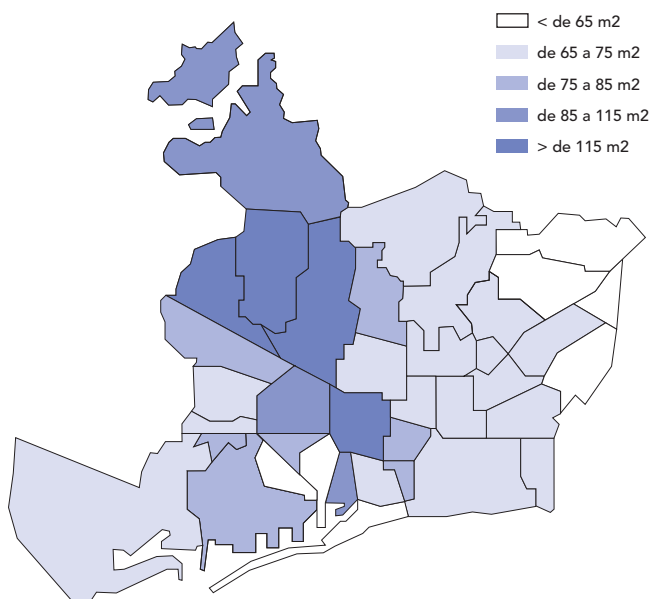
Mapa 5
Densitat habitatge. Habitatges/hectàrea

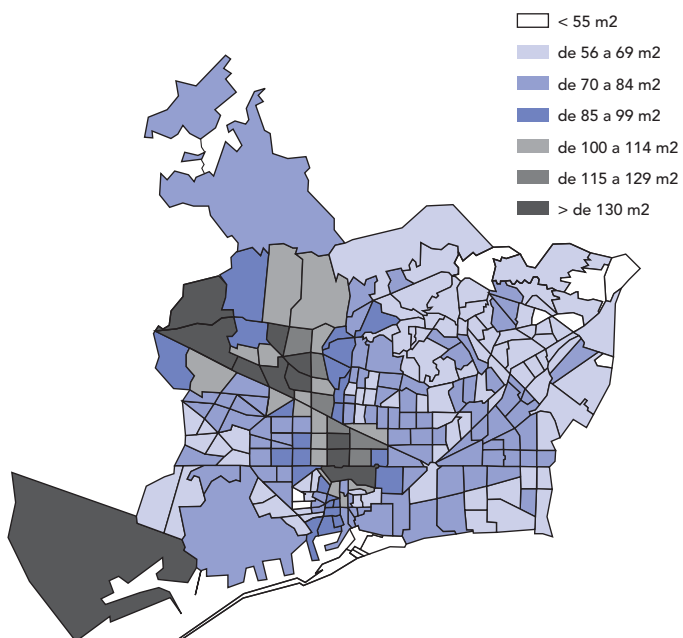
Mapa 6
Àrees dels habitatges més grans i dels més petits

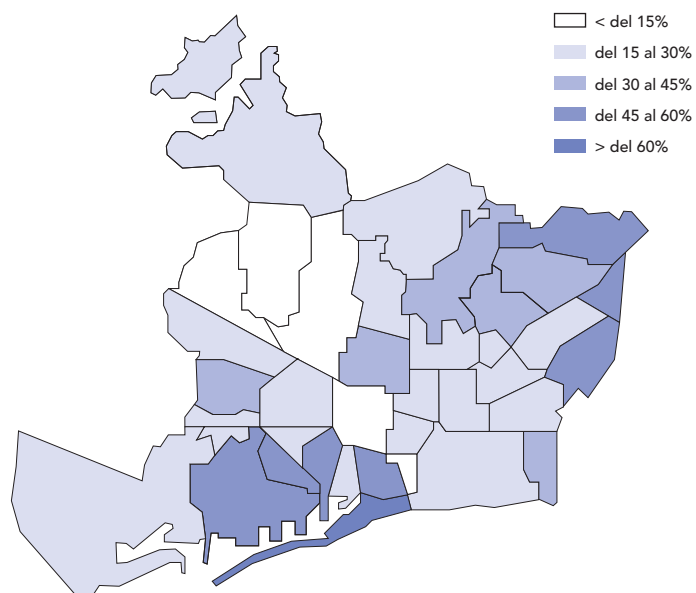
Mapa 7
Superfície mitjana dels habitatges

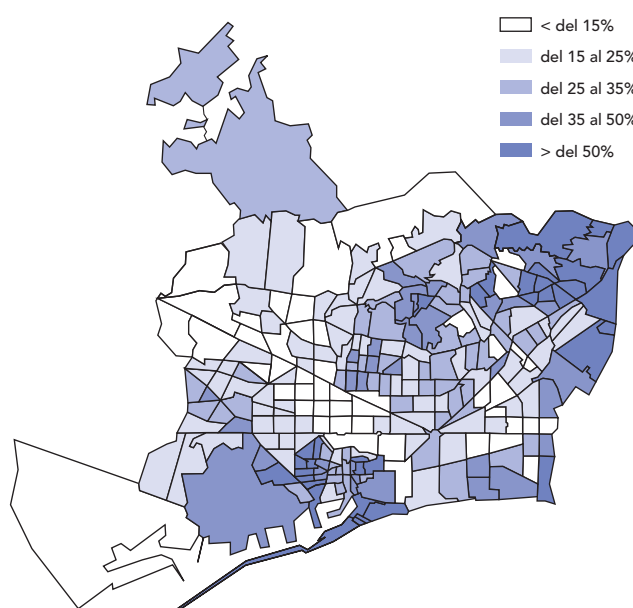
Mapa 8
Superfície mitjana dels habitatges

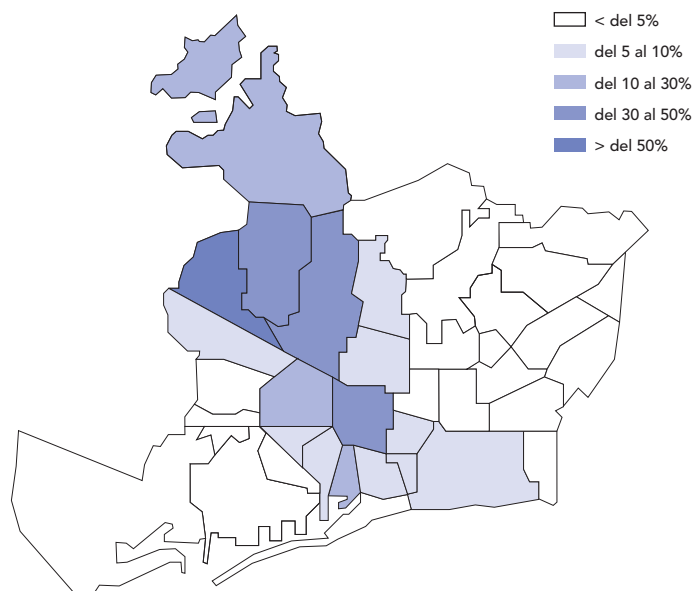
Mapa 9
Proporció d'habitatges petits. Menys de 60 m2.

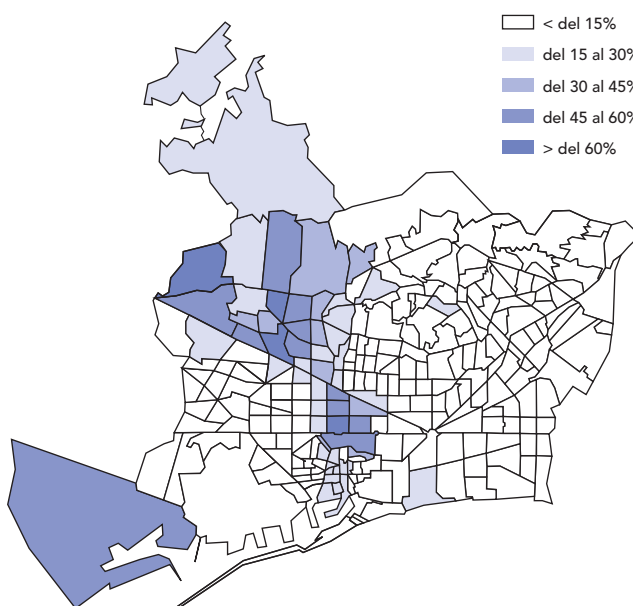
Mapa 10
Proporció d'habitatges petits. De menys de 60 m2.

Mapa 11
Proporció d'habitatges grans. Més de 125 m2.

Mapa 12
Proporció d'habitatges grans. Més de 125 m2.

Corts (37 anys) i en l'altre extrem està Ciutat Vella (45 anys).

El mapa 13 mostra la proporció de persones amb menys de 15 anys. Pot

observar-se com la major part de les zones amb més rejuveniment (més del 20%) se situen a la franja NE de la ciutat, pròximes a Sant Adrià i el riu Besòs. Si

prenem com a llinar el 15%, les zones amb més rejuveniment configuren una certa corona al voltant del continu central format per Ciutat Vella, Eixample, Sants i Guinardó. Cal subratllar també el relatiu grau de rejuveniment que s'aprecia al Passeig de la Zona Franca, Estació del Nord i Fort Pius.

En tot cas, la major part de les zones del municipi mantenen una proporció de joves superior al 10%. Les zones amb menys joves són, per un costat, Ciutat Vella i l'Eixample central i, per un altre, els polígons d'habitatges dels anys cinquanta i seixanta (Montbau, Guineueta, Turó de la Peira, Habitatges del Congrés).

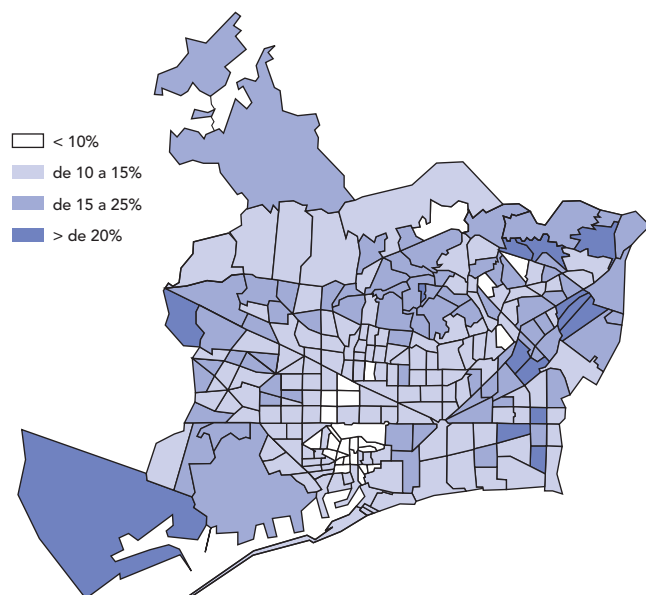
El mapa 14 és esclaridor pel que fa a les àrees amb més gran proporció de persones amb més de 64 anys. En efecte,

Taula 7
Edat de la població resident

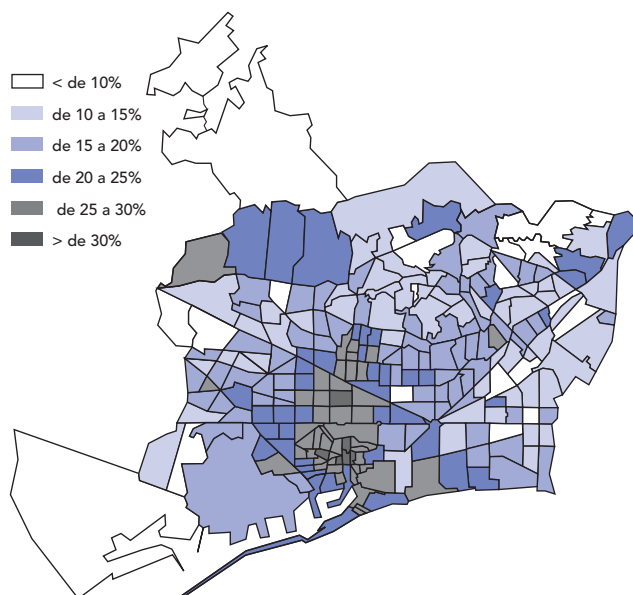
Districtes	Mitjana d'edat	% Més joves de 15 anys	% Més grans de 15 anys
Barcelona	40	14,41	17,37
1. Ciutat Vella	45	19,6	26,4
2. Eixample	43	12,5	22,2
3. Sants-Montjuïc	40	15,0	17,3
4. Les Corts	37	16,5	12,8
5. Sarrià-Sant Gervasi	40	13,8	17,3
6. Gràcia	42	13,3	20,4
7. Horta-Guinardó	39	14,9	14,4
8. Nou Barris	39	15,1	13,9
9. Sant Andreu	38	16,7	14,0
10. Sant Martí	39	15,7	15,4

Font: Departament d'Estadística. Ajuntament de Barcelona.

Mapa 13
Rejuveniment de la població.
Proporció de persones menors de 15 anys.

Mapa 14
Envelliment de la població.
Proporció de persones més grans de 64 anys.

amb més del 25% trobem tota la Barcelona antiga: Ciutat Vella, l'Eixample central, Gràcia, així com algunes zones disperses (Poble Nou, Poble Sec-Satalia, Pedralbes, Sants-mercat, Habitatges del Congrés). Pot observar-se com no es dona sempre una correspondència inversa entre proporcions de joves i de vells. Hi ha casos típics de població homogèniament envellida, com a Habitatges del Congrés, on a l'alta proporció de vells correspon una baixa proporció de joves. En altres casos, com Guineueta, ens trobem amb una baixa proporció de joves i de vells, que és probablement el preludi d'un proper envelliment global.

En el mapa resum (mapa 15) s'expressen amb claredat les àrees urbanes més caracteritzades per l'alta pro-

porció de persones de més de 65 anys (més del 20%) o de persones menors de 15 anys (més del 15%), el que configura el mapa actual d'edats de la ciutat.

L'ocupació dels habitatges

Un aspecte molt significatiu de la situació actual del parc d'habitatges a Barcelona ve donat pels nivells d'ocupació. El nivell mitjà d'ocupació a la ciutat ha sofert una continua davallada en els darrers anys i se situa actualment en 2,79 persones per habitatge ocupat. Cap districte de la ciutat, globalment considerat, arriba als 3 habitants per habitatge. Ciutat Vella en té únicament 2,41.

Per altre costat és interessant comprovar que més d'una quinta part dels

habitatges ocupats (el 21,1%) ho està únicament per una sola persona (en total, 123.948 habitatges) i el 47,6%, per 1 o 2 persones (279.719 habitatges). El mapa 16 mostra la distribució espacial dels habitatges unipersonals.

Les zones amb mitjana d'ocupació més baixa (menys de 2,5) són quasi tota Ciutat Vella i el centre de Gràcia (mapa 17).

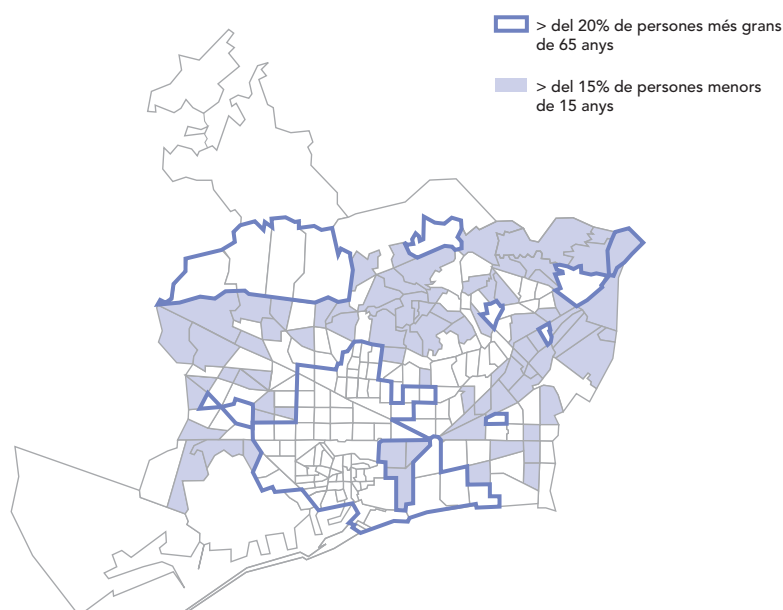
Les zones amb mitjana d'ocupació més alta són especialment presents en els dos extrems de la ciutat: a les zones situades per sobre del passeig de la Bonanova (amb un màxim de 3,62 a Pedralbes), i a les zones de l'extrem Nord de la ciutat (amb un màxim de 4,18 a Vallbona). Això no obstant, en el primer cas es tracta normalment d'habitatges grans, mentre que en el segon són quasi sempre de superfície reduïda; això vol dir que el nombre de metres quadrats per habitant és també ben distint en cada cas.

Quasi tot l'Eixample, amb extensions cap a Sants, Poble Nou, Clot i Camp de l'Arpa, manté una mitjana de 2,50 a 2,75.

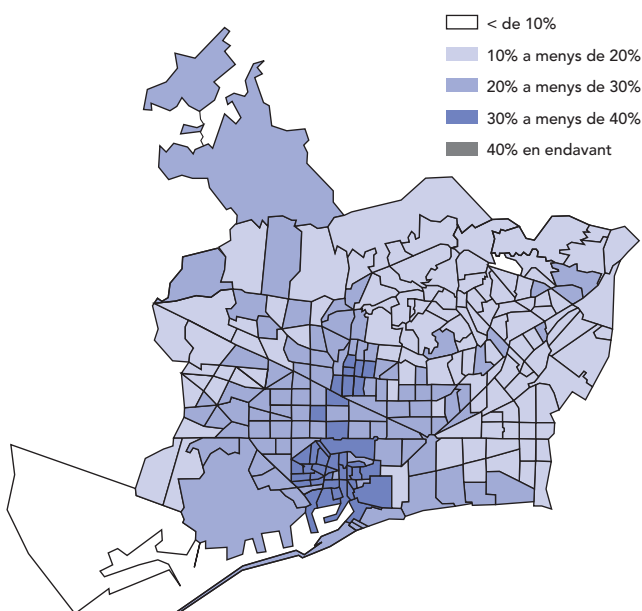
Els nivells d'ocupació alts, entre 2,75 i 3,25, corresponen a tota la corona de teixits de formació posterior: Besòs, Sant Martí, Sant Andreu, Sagrera, Guinardó, Nou Barris, Carmel, Tres Torres, Penitents, Sant Gervasi, Diagonal, Les Corts. Únicament s'exceptuen els centres més vells d'Horta o Sarrià, o algunes àrees homogèniament envellides, com Trinitat Nova o Habitatges del Congrés.

S'aprecia una clara correspondència entre l'antiguitat del teixit i el grau d'ocu-

Mapa 15
Àrees amb més vells i àrees amb més joves.

Mapa 16
Habitatges ocupats per 1 persona.

pació descendent, fins els límits que expressarien les ocupacions més baixes de Ciutat Vella. S'observen zones d'ocupació més alta, en relació al seu entorn, on es dona una certa renovació de l'edificació: Estació del Nord i Fort Pius, Passeig de la Zona Franca.

També hi ha una certa correlació entre ocupacions altes i tipologies de baixa densitat, presents als dos sectors urbans on s'agrupen les zones amb més nivell d'ocupació.

Les xifres de Ciutat Vella, d'algunes parts de Gràcia i de l'Eixample ens mostren les baixes ocupacions en el llinar on el procés pot arribar a estabilitzar-se. Aquest moment arribaria amb la consumació del cicle biològic dels primers ocupants i l'inici d'un procés de renova-

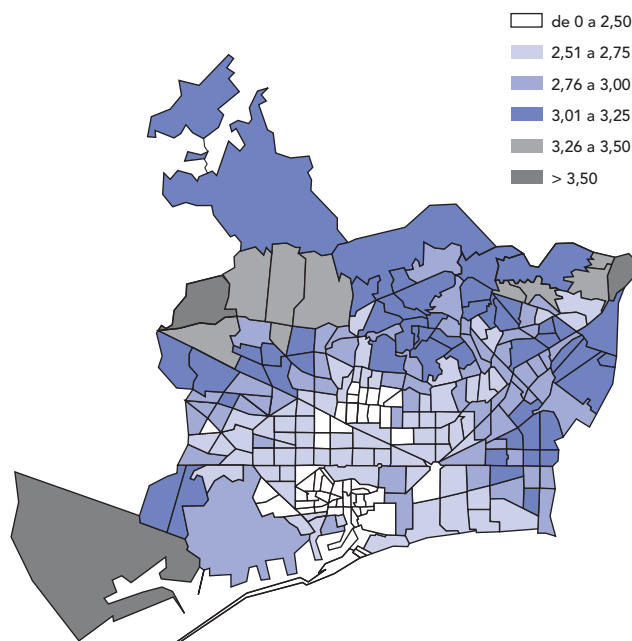
ció amb un ritme probablement baix però constant.

En els casos de teixits de formació fragmentària, és possible que aquest nivell límit sigui compatible amb una certa renovació de l'edificació a ritmes mitjans i també constants. Aquest podria ser l'estadi en què es troba tota l'àrea central amb nivells d'ocupació situats entre 2,50 i 2,75.

Altres factors de comportament social poden fer variar aquests nivells mitjans d'ocupació que considerem estabilitzats: variacions en el nombre de famílies monoparentals, tendència de la població gran a viure en residències geriàtriques, etc.

Hi ha una general correspondència entre les zones amb baixos nivells mit-

Mapa 17
Mitjana d'ocupació dels habitatges.

jans d'ocupació, les zones amb més alt percentatge d'habitatges ocupats per una sola persona i les zones d'edificació més antiga de la ciutat.

L'antiguitat i renovació del parc

Les dades relatives a antiguitat dels edificis corresponen a la informació continguda en el cadastre sobre la data de construcció de l'edifici (data que es diferencia de la que fa referència a modernització dels habitatges, obtinguda a partir de la darrera data en què es realitzen obres de rehabilitació o millora en un habitatge concret).

La periodicitat s'ha fet coincidir, dins del possible, amb etapes històriques significatives per a la ciutat. Així, s'agru-

pen les edificacions anteriors al present segle (abans de 1901) i les corresponents al primer terç, fins al final de la guerra civil (1901-1939); a continuació es delimita un període que inclou l'etapa de postguerra i les dècades de ràpid desenvolupament urbà, fins a coincidir pràcticament amb la posada en marxa del Pla General Metropolità aprovat el 1976 (període 1940-1980); i finalment, el període actual, coincident amb la plena aplicació de la normativa del Pla de 1976, que es fa començar el 1980 (taules 8 i 9)

L'edat mitjana dels edificis és de 57 anys (data mitjana de construcció: 1938), el que suposa una edat relativament jove si la comparem amb altres ciutats europees. L'edat del parc edificat no prejutja la qualitat edificatòria.

A Ciutat Vella la data mitjana de construcció dels edificis és l'any 1904,

mentre que a Nou Barris és el 1955.

El mapa 18 mostreja la distribució de les edats mitjanes, per zones de recerca. La imatge correspon a una figura concèntrica, amb les zones més velles a l'interior i les més noves a l'exterior. Poden destacar-se els barris més nous a l'interior dels districtes de Nou Barris i Sant Martí, així com de Sarrià Sant-Gervasi (a la Diagonal) i d'Horta-Guinardó (a la Vall d'Hebron). Per altre costat, es fan presents els únics barris on la mitjana d'edat és anterior a 1900, tots ells situats a Ciutat Vella: Santa Caterina, Sant Pere, Palau de la Generalitat, plaça de la Mercè i diverses àrees del Raval.

Una altra imatge interessant és la que resulta de comptabilitzar el nombre d'edificis construïts en cada període. Si destaquem els construïts abans de 1940 i els construïts després de 1969 tindrem una pintura de l'envelliment i del jove-

niment, respectivament, del parc edificat.

El mapa 19 mostra com l'envelliment del parc és un procés que afecta especialment Ciutat Vella, l'Eixample central i Gràcia, on més del 60% dels edificis són anteriors a l'any 1940. Altres àrees disperses amb la mateixa proporció són Poble Nou-Pere IV, Bon Pastor-Maquinista, Sant Andreu centre, com també sectors de Camp de l'Arpa, Sants i Horta. Hi ha una notable correspondència entre la configuració de la zona central amb més del 75% d'edificis anteriors a 1940 i la del conjunt de zones amb més del 25% de persones grans. Aquesta correspondència no es dona tan clarament a altres zones amb alta proporció d'habitatge vell, el que fa suposar que s'ha produït en elles una renovació més alta dels usuaris d'habitatge, facilitada per una menor terciarització del sostre construït.

Taula 8
Antiguitat de les edificacions, per districtes

Districtes	Total		Abans 1901		1901-1939		1940-1979		Després 1979		Antiguitat mitjana (any)
	Nombre	%	Nombre	%	Nombre	%	Nombre	%	Nombre	%	
Barcelona	80.416	100	15.661	19,5	23.387	29,1	37.356	46,5	4.012	5,0	1.938
1. Ciutat Vella	6.325	100	4.318	68,3	1.450	22,9	498	7,9	59	0,9	1.904
2. Eixample	9.091	100	2.644	29,1	3.298	36,3	2.722	29,9	427	4,7	1.927
3. Sants-Montjuïc	8.584	100	1.834	21,4	3.184	37,1	3.065	35,7	501	5,8	1.935
4. Les Corts	3.160	100	159	5,0	871	27,6	1.785	56,5	345	10,9	1.951
5. Sarrià-Sant Gervasi	9.600	100	916	9,5	2.385	24,8	5.700	59,4	599	6,2	1.946
6. Gràcia	7.731	100	1.782	23,1	2.536	32,8	3.020	39,1	393	5,1	1.933
7. Horta-Guinardó	11.452	100	667	5,8	2.741	23,9	7.496	65,5	548	4,8	1.949
8. Nou Barris	8.201	100	184	2,2	1.476	18,0	6.162	75,1	379	4,6	1.955
9. Sant Andreu	8.098	100	1.534	18,9	2.534	31,3	3.694	45,6	336	4,1	1.937
10. Sant Martí	8.174	100	1.623	19,9	2.912	35,6	3.214	39,3	425	5,2	1.934

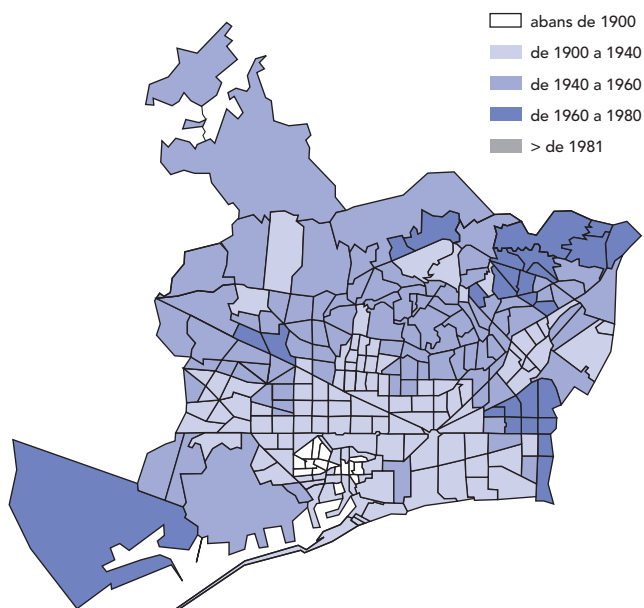
Font: Departament d'Estadística. Ajuntament de Barcelona.

Taula 9
Antiguitat de les edificacions, per zones estadístiques

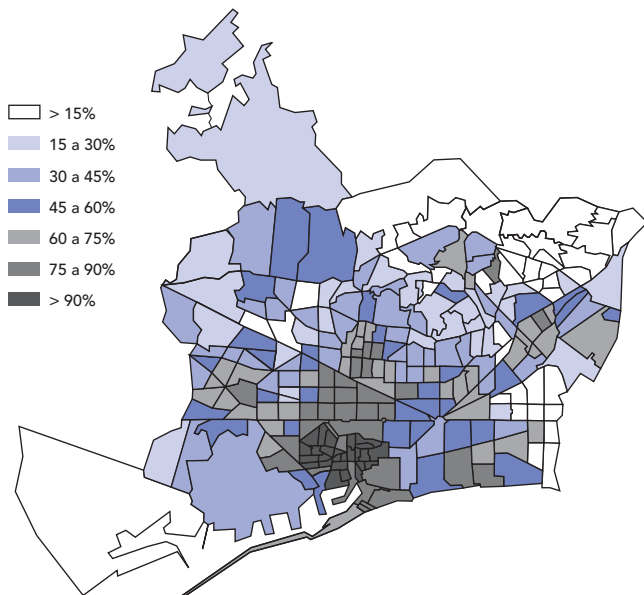
Zones estadístiques	Total		Abans de 1901		1901-1939		1940-1979		Després de 1979		Antiguitat mitjana (any)
	Nombre	%	Nombre	%	Nombre	%	Nombre	%	Nombre	%	
Total	80.416	100	15.661	19,5	23.387	29,1	37.356	46,5	4.012	5,0	1.938
1. Barceloneta	1.012	100	448	44,3	369	36,5	176	17,4	19	1,9	1.915
2. Parc	1.698	100	1.202	70,8	395	23,3	90	5,3	11	0,6	1.901
3. Gòtic	1.379	100	978	70,9	305	22,1	88	6,4	8	0,6	1.902
4. Raval	2.236	100	1.690	75,6	381	17,0	144	6,4	21	0,9	1.901
5. Sant Antoni	1.147	100	426	37,1	359	31,3	321	28,0	41	3,6	1.924
6. Esquerra Eixample	3.111	100	788	25,3	1.116	35,9	1.040	33,4	167	5,4	1.931
7. Dreta Eixample	2.381	100	1.177	49,4	749	31,5	379	15,9	76	3,2	1.914
8. Estació Nord	728	100	123	16,9	236	32,4	313	43,0	56	7,7	1.939
9. Sagrada Família	1.724	100	130	7,5	838	48,6	669	38,8	87	5,0	1.938
10. Poble-sec	1.628	100	415	25,5	779	47,9	388	23,8	46	2,8	1.925
11. Montjuïc	414	100	29	7,0	113	27,3	243	58,7	29	7,0	1.949
12. Zona Franca-Port	1.158	100	7	0,6	204	17,6	784	67,7	163	14,1	1.961
13. Font de la Guatlla	351	100	42	12,0	147	41,9	142	40,5	20	5,7	1.938
14. Bordeta-Hostafrancs	770	100	244	31,7	238	30,9	247	32,1	41	5,3	1.929
15. Sants	4.263	100	1.097	25,7	1.703	39,9	1.261	29,6	202	4,7	1.929
16. Les Corts	2.272	100	126	5,5	766	33,7	1.157	50,9	223	9,8	1.948
17. Pedralbes	888	100	33	3,7	105	11,8	628	70,7	122	13,7	1.961
18. Sant Gervasi	5.047	100	373	7,4	1.322	26,2	3.035	60,1	317	6,3	1.948
19. Sarrià	3.065	100	491	16,0	847	27,6	1.522	49,7	205	6,7	1.942
20. Vallvidrera-Les Planes	1.488	100	52	3,5	216	14,5	1.143	76,8	77	5,2	1.956
21. Gràcia	5.185	100	1.664	32,1	1.773	34,2	1.548	29,9	200	3,9	1.926
22. Vallcarca	2.546	100	118	4,6	763	30,0	1.472	57,8	193	7,6	1.950
23. Guinardó	3.870	100	47	1,2	1.204	31,1	2.445	63,2	174	4,5	1.950
24. Horta	6.072	100	569	9,4	1.362	22,4	3.854	63,5	287	4,7	1.949
25. Vall d'Hebron	1.510	100	51	3,4	175	11,6	1.197	79,3	87	5,8	1.958
26. Vilapicina-Turó de la Peira	3.337	100	157	4,7	1.190	35,7	1.858	55,7	132	4,0	1.946
27. Roquetes-Verdum	3.462	100	16	0,5	269	7,8	3.037	87,7	140	4,0	1.963
28. Ciutat Meridiana-Vallbona	1.402	100	11	0,8	17	1,2	1.267	90,4	107	7,6	1.966
29. Sagrera	1.415	100	276	19,5	338	23,9	720	50,9	81	5,7	1.941
30. Congrés	822	100	6	0,7	164	20,0	628	76,4	24	2,9	1.956
31. Sant Andreu	3.460	100	1.228	35,5	1.021	29,5	1.060	30,6	151	4,4	1.926
32. Bon Pastor	1.648	100	10	0,6	911	55,3	675	41,0	52	3,2	1.941
33. Trinitat Vella	753	100	14	1,9	100	13,3	611	81,1	28	3,7	1.959
34. Fort Pius	257	100	22	8,6	73	28,4	129	50,2	33	12,8	1.949
35. Poblenou	3.767	100	813	21,6	1.622	43,1	1.154	30,6	178	4,7	1.929
36. Barris Besòs	459	100	7	1,5	130	28,3	311	67,8	11	2,4	1.951
37. Clot	2.795	100	766	27,4	1.041	37,2	855	30,6	133	4,8	1.929
38. Verneda	896	100	15	1,7	46	5,1	765	85,4	70	7,8	1.965

Font: Departament d'Estadística. Ajuntament de Barcelona.

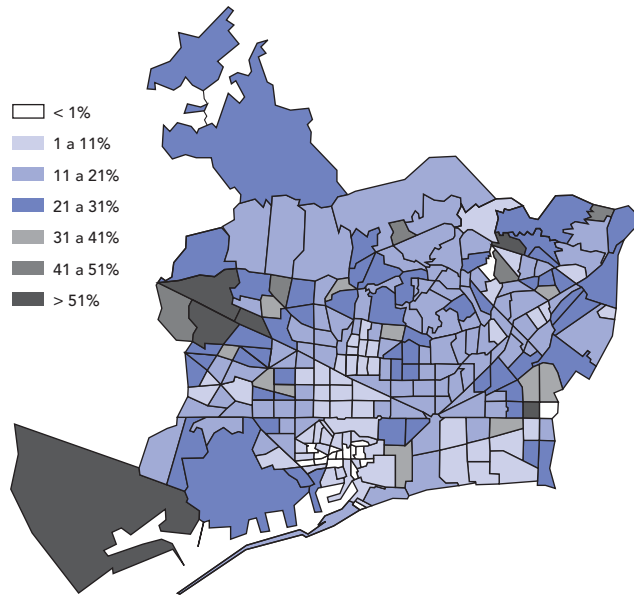
Mapa 18
Mitjana d'edat dels edificis.

Mapa 19
Envelliment del parc edificat.
Edificis construïts abans de 1940.

Mapa 20
Rejoeniment del parc edificat.
Edificis construïts després del 1969.

El mapa 20 permet constatar que les zones amb menys rejueniment (menys del 10% d'edificis posteriors a 1969) coincideixen també amb la Barcelona antiga (eix Rambles-Pg. de Gràcia-Gràcia) i les restants zones aïllades abans esmentades, a més dels polígons d'habitatges dels anys cinquanta i seixanta. En canvi, les zones amb més rejueniment denoten una certa dualitat de les actuacions immobiliàries, amb accent en les promocions per al segment econòmic mitjà-alt, que se situarien a ponent de l'entorn del final de la Diagonal.

A la part Nord de la ciutat se situarien les actuacions del segment més baix, moltes de protecció oficial, que adoptarien la configuració de polígon: Canyelles, Can Ensenya, Ciutat Meridiana. Aquests tipus d'actuacions han anat component el teixit d'aquesta part com un conglomerat de peces.

Les dotacions dels habitatges

El nivell de qualitat dels habitatges es pot mesurar mitjançant la consideració de la seva superfície o de la seva antiguitat, però també a partir d'algunes característiques internes i de l'existència o no de determinades dotacions. En aquest apartat considerarem únicament algunes de les dades més característiques, entre les que ofereix el cadastre, relatives a aquests aspectes: el nombre de dormitoris, el nombre de banys, la presència d'ascensor, la calefacció i l'aire condicionat.

Així doncs, si considerem la mitjana del nombre de dormitoris per habitatge (taules 10 i 11) apareixen destacats els barris de l'Eixample, Sarrià i Sant Gervasi (amb més de 3,5 dormitoris per habitatge). En l'altre extrem, la Barceloneta

és l'únic barri que no arriba als 2,5 dormitoris de mitjana. La resta de la ciutat es manté en una mitjana situada a l'entorn dels 3 dormitoris per habitatge: un 47,4% del habitatges tenen tres dormitoris i el 31,3% en tenen quatre. En canvi, són escassos els habitatges amb un sol dormitori: només un 2,1% del total.

Els barris amb un més alt nombre de dormitoris (quatre o més) són Pedralbes (un 78,70% del total), la Dreta de l'Eixample (65,80%), Sant Gervasi (64,90%), Estació del Nord (60,50%) i Sarrià (58,90%).

El nombre de banys per habitatge complementa les dades anteriors i aporta un índex molt significatiu del grau d'equipament dels habitatges (taules 12 i 13). La mitjana general de la ciutat és d'un bany per habitatge (sigui aquest

Taula 10
Nombre de dormitoris en els habitatges, per districtes

Districtes	Total		Cap		1 dormitori		2 dormitoris		3 dormitoris		4 dormitoris		5 i més		Mitjana del nombre de dormitoris
	Nombre	%	Nombre	%	Nombre	%	Nombre	%	Nombre	%	Nombre	%	Nombre	%	
Barcelona	711.440	100	8.351	1,2	14.815	2,1	75.153	10,6	337.493	47,4	222.661	31,3	52.967	7,4	3,3
1. Ciutat Vella	51.808	100	1.566	3,0	2.715	5,2	16.557	32,0	18.951	36,6	8.270	16,0	3.749	7,2	2,8
2. Eixample	130.404	100	1.317	1,0	1.947	1,5	9.554	7,3	44.654	34,2	54.942	42,1	17.990	13,8	3,6
3. Sants-Montjuïc	77.655	100	696	0,9	1.611	2,1	7.809	10,1	43.355	55,8	22.160	28,5	2.024	2,6	3,2
4. Les Corts	37.186	100	389	1,0	751	2,0	2.822	7,6	13.192	35,5	16.473	44,3	3.559	9,6	3,5
5. Sarrià-Sant Gervasi	65.271	100	1.105	1,7	2.279	3,5	5.598	8,6	15.118	23,2	24.378	37,3	16.793	25,7	3,8
6. Gràcia	59.656	100	867	1,5	2.108	3,5	6.563	11,0	25.398	42,6	20.970	35,2	3.750	6,3	3,3
7. Horta-Guinardó	73.611	100	834	1,1	1.135	1,5	7.152	9,7	44.646	60,7	18.106	24,6	1.738	2,4	3,1
8. Nou Barris	70.423	100	404	0,6	722	1,0	7.884	11,2	47.993	68,1	12.795	18,2	625	0,9	3,1
9. Sant Andreu	56.970	100	388	0,7	773	1,4	4.458	7,8	33.440	58,7	16.685	29,3	1.226	2,2	3,2
10. Sant Martí	88.456	100	785	0,9	774	0,9	6.756	7,6	50.746	57,4	27.882	31,5	1.513	1,7	3,2

Font: Departament d'Estadística. Ajuntament de Barcelona.

Taula 11
Nombre de dormitoris en els habitatges, per zones estadístiques

Zones estadístiques	Total		Cap		1 dormitori		2 dormitoris		3 dormitoris		4 dormitoris		5 i més		Mitjana del nombre de dormitoris
	Nombre	%	Nombre	%	Nombre	%	Nombre	%	Nombre	%	Nombre	%	Nombre	%	
Barcelona	711.440	100	8.351	1,2	14.815	2,1	75.153	10,6	337.493	47,4	222.661	##	52.967	7,4	3,3
1 Barceloneta	8.210	100	133	1,6	366	4,5	4.707	57,3	2.540	30,9	418	5,1	46	0,6	2,4
2 Parc	13.208	100	402	3,0	1.055	8,0	3.984	30,2	4.491	34,0	2.296	17,4	980	7,4	2,8
3 Gòtic	8.823	100	456	5,2	449	5,1	1.783	20,2	2.909	33,0	2.188	24,8	1.038	11,8	3,1
4 Raval	21.567	100	575	2,7	845	3,9	6.083	28,2	9.011	41,8	3.368	15,6	1.685	7,8	2,9
5 Sant Antoni	18.789	100	156	0,8	252	1,3	1.070	5,7	6.999	37,3	8.350	44,4	1.962	10,4	3,6
6 Esquerra Eixample	50.556	100	476	0,9	887	1,8	4.469	8,8	16.889	33,4	20.969	41,5	6.866	13,6	3,6
7 Dreta Eixample	22.848	100	441	1,9	401	1,8	1.668	7,3	5.291	23,2	7.521	32,9	7.526	32,9	4,0
8 Estació Nord	13.903	100	86	0,6	112	0,8	720	5,2	4.574	32,9	7.444	53,5	967	7,0	3,6
9 Sagrada Família	24.308	100	158	0,6	295	1,2	1.627	6,7	10.901	44,8	10.658	43,8	669	2,8	3,4
10 Poble Sec	17.706	100	225	1,3	425	2,4	2.819	15,9	9.758	55,1	4.135	23,4	344	1,9	3,0
11 Montjuïc	695	100	8	1,2	10	1,4	221	31,8	405	58,3	34	4,9	17	2,4	2,7
12 Zona Franca-Port	10.710	100	78	0,7	355	3,3	259	2,4	7.224	67,5	2.689	25,1	105	1,0	3,2
13 Font Guatlla	4.257	100	31	0,7	56	1,3	313	7,4	2.211	51,9	1.487	34,9	159	3,7	3,3
14 Bordeta-Hostafrancs	8.323	100	55	0,7	196	2,4	683	8,2	4.445	53,4	2.795	33,6	149	1,8	3,2
15 Sants	35.964	100	299	0,8	569	1,6	3.514	9,8	19.312	53,7	11.020	30,6	1.250	3,5	3,2
16 Les Corts	31.368	100	245	0,8	695	2,2	2.603	8,3	12.371	39,4	13.597	43,3	1.857	5,9	3,4
17 Pedralbes	5.818	100	144	2,5	56	1,0	219	3,8	821	14,1	2.876	49,4	1.702	29,3	4,0
18 Sant Gervasi	48.638	100	802	1,6	1.897	3,9	4.115	8,5	10.257	21,1	18.250	37,5	13.317	27,4	3,8
19 Sarrià	14.959	100	222	1,5	287	1,9	1.190	8,0	4.447	29,7	5.651	37,8	3.162	21,1	3,7
20 Vallvidrera-Les Planes	1.674	100	81	4,8	95	5,7	293	17,5	414	24,7	477	28,5	314	18,8	3,4
21 Gràcia	45.025	100	599	1,3	1.532	3,4	5.100	11,3	18.646	41,4	16.398	36,4	2.750	6,1	3,3
22 Vallcarca	14.631	100	268	1,8	576	3,9	1.463	10,0	6.752	46,1	4.572	31,2	1.000	6,8	3,3
23 Guinardó	31.187	100	315	1,0	593	1,9	3.015	9,7	16.011	51,3	10.427	33,4	826	2,6	3,2
24 Horta	29.905	100	374	1,3	428	1,4	3.094	10,3	19.288	64,5	5.957	19,9	764	2,6	3,1
25 Vall d'Hebron	12.519	100	145	1,2	114	0,9	1.043	8,3	9.347	74,7	1.722	13,8	148	1,2	3,0
26 Vilapicina-Turó Peira	28.928	100	168	0,6	281	1,0	1.997	6,9	20.381	70,5	5.803	20,1	298	1,0	3,1
27 Roquetes -Verdum	36.074	100	211	0,6	314	0,9	5.193	14,4	23.466	65,0	6.687	18,5	203	0,6	3,0
28 C.Meridiana-Vallbona	5.421	100	25	0,5	127	2,3	694	12,8	4.146	76,5	305	5,6	124	2,3	2,9
29 La Segrera	21.342	100	119	0,6	142	0,7	972	4,6	10.916	51,1	8.801	41,2	392	1,8	3,4
30 Congrés	6.278	100	32	0,5	51	0,8	428	6,8	4.108	65,4	1.478	23,5	181	2,9	3,2
31 Sant Andreu	21.152	100	185	0,9	490	2,3	2.115	10,0	12.184	57,6	5.605	26,5	573	2,7	3,2
32 Bon Pastor	4.837	100	23	0,5	28	0,6	375	7,8	3.983	82,3	396	8,2	32	0,7	3,0
33 Trinitat Vella	3.361	100	29	0,9	62	1,8	568	16,9	2.249	66,9	405	12,0	48	1,4	2,9
34 Fort Pius	4.985	100	38	0,8	43	0,9	317	6,4	2.097	42,1	2.363	47,4	127	2,5	3,4
35 Poblenou	22.471	100	160	0,7	254	1,1	2.410	10,7	11.707	52,1	7.385	32,9	555	2,5	3,2
36 Barri Besòs	10.269	100	67	0,7	22	0,2	880	8,6	7.748	75,5	1.543	15,0	9	0,1	3,0
37 Clot	27.910	100	433	1,6	440	1,6	2.337	8,4	14.016	50,2	10.064	36,1	620	2,2	3,2
38 Verneda	22.821	100	87	0,4	15	0,1	812	3,6	15.178	66,5	6.527	28,6	202	0,9	3,3

Font: Departament d'Estadística. Ajuntament de Barcelona.

Taula 12
Nombre de banys en els habitatges

Districtes	Total		1 Auxiliar		1 Normal		1 Auxiliar + 1 Normal		2 Normals o més		N.C.		Mitjana del nombre banys
	Nombre	%	Nombre	%	Nombre	%	Nombre	%	Nombre	%	Nombre	%	
Barcelona	711.440	100	241.527	33,9	264.541	37,2	142.452	20,0	49.434	6,9	13.486	1,9	1,0
1. Ciutat Vella	51.808	100	35.117	67,8	7.794	15,0	2.207	4,3	294	0,6	6.396	12,3	0,6
2. Eixample	130.404	100	28.509	21,9	49.040	37,6	41.477	31,8	10.371	8,0	1.007	0,8	1,1
3. Sants-Montjuïc	77.655	100	30.491	39,3	31.549	40,6	13.002	16,7	1.560	2,0	1.053	1,4	0,9
4. Les Corts	37.186	100	4.195	11,3	11.886	32,0	13.428	36,1	7.536	20,3	141	0,4	1,3
5. Sarrià-Sant Gervasi	65.271	100	5.466	8,4	16.703	25,6	21.935	33,6	20.721	31,7	446	0,7	1,4
6. Gràcia	59.656	100	20.925	35,1	21.935	36,8	12.853	21,5	2.487	4,2	1.456	2,4	0,9
7. Horta-Guinardó	73.611	100	28.165	38,3	32.995	44,8	9.691	13,2	2.013	2,7	747	1,0	0,9
8. Nou Barris	70.423	100	34.436	48,9	29.659	42,1	5.393	7,7	611	0,9	324	0,5	0,8
9. Sant Andreu	56.970	100	19.453	34,1	27.176	47,7	8.634	15,2	1.317	2,3	390	0,7	0,9
10. Sant Martí	88.456	100	34.770	39,3	35.804	40,5	13.832	15,6	2.524	2,9	1.526	1,7	0,9

Font: Departament d'Estadística. Ajuntament de Barcelona.

normal o auxiliar). Amb un bany normal hi ha el 37,2% dels habitatges; amb un bany auxiliar (o "aseo"), un 33,9%; amb un bany normal i un auxiliar, un 20,0%; i amb dos banys o més, únicament el 6,9%. No hi ha dades sobre el restant 1,9% dels habitatges, localitzats principalment als barris de la Barceloneta, Parc i Raval (al districte de Ciutat Vella).

Si analitzem les dades per barris, resulta que l'únic barri on més de la meitat dels habitatges (exactament un 64,9%, molt per sobre de la resta) tenen dos banys o més, és Pedralbes. Aquest percentatge també és significativament alt a Sarrià (un 33,4%) i a Sant Gervasi (un 31,7%). En la gran majoria dels barris està per sota del 5%. En l'altre extrem, un 75,3% dels habitatges de la Barceloneta, i un 74,9% dels del Besòs, només disposa d'un bany auxiliar.

Pel que fa a la presència d'ascensor,

s'ha distingit entre els habitatges situats a la tercera planta de l'edifici, o més amunt, dels situats per sota. En aquests darrers, la inexistència d'ascensor és menys greu, com resulta obvi. Pel conjunt de la ciutat, un 59,2% dels habitatges disposa d'ascensor. Dels que no en tenen, un 17,8% estan situats a la planta tercera o més amunt, i un 23% a la planta segona o per sota.

Podem observar a les taules annexes com, al districte de Ciutat Vella, un 52,8% dels habitatges alts (planta tercera o superior) no disposa d'ascensor (taules 14 i 15). En el mateix cas es troben un 20,5 dels habitatges alts de Nou Barris, i un 20,3% dels de Sants-Montjuïc. El mapa 21 mostra la distribució del dèficit a la ciutat. Als districtes de Les Corts i de Sarrià-Sant Gervasi, en canvi, el percentatge d'habitatges poc servits és només del 5%.

Barcelona, potser pel seu clima relativament bo, és una ciutat amb pocs habitatges equipats amb calefacció. Un considerable 87,8% dels habitatges no en disposa. Els districtes amb més alt nombre d'habitatges amb calefacció són Sarrià-Sant Gervasi (un 39,7% del total) i Les Corts (32,3%). A l'Eixample, la proporció és només del 14,2%, i a Gràcia, del 12,4%. A Ciutat Vella, la calefacció és quasi inexistent: en disposa tant sols un 1,0% dels habitatges.

Finalment, resulta significativa la dada relativa a l'aire condicionat, un element molt poc present a la ciutat, tot i que l'increment ha estat notable en els darrers anys. Les dades cadastrals donen un total de 5.855 habitatges amb aire condicionat (el que representa un escassíssim 0,8% del total), dels quals més de la meitat es situen als districtes de Sarrià-Sant Gervasi i Les Corts. Els barris de Sant

Taula 13
Nombre de banys en els habitatges, per zones estadístiques

Zones estadístiques	Total		1 Auxiliar		1 Normal		1 Auxiliar + 1 Normal		2 Normals o més		N.C.		Mitjana del nombre banys
	Nombre	%	Nombre	%	Nombre	%	Nombre	%	Nombre	%	Nombre	%	
Barcelona	711.440	100	241.527	33,9	264.541	37,2	142.452	20,0	49.434	6,9	13.486	1,9	1,0
1. Barceloneta	8.210	100	6.181	75,3	937	11,4	107	1,3	26	0,3	959	11,7	0,5
2. Parc	13.208	100	8.167	61,8	2.154	16,3	698	5,3	113	0,9	2.076	15,7	0,6
3. Gòtic	8.823	100	5.779	65,5	1.658	18,8	584	6,6	83	0,9	719	8,1	0,6
4. Raval	21.567	100	14.990	69,5	3.045	14,1	818	3,8	72	0,3	2.642	12,3	0,6
5. Sant Antoni	18.789	100	4.154	22,1	8.517	45,3	5.457	29,0	487	2,6	174	0,9	1,1
6. Esquerra Eixample	50.556	100	8.331	16,5	22.112	43,7	14.593	28,9	5.387	10,7	133	0,3	1,2
7. Dreta Eixample	22.848	100	4.012	17,6	6.372	27,9	9.041	39,6	3.216	14,1	207	0,9	1,2
8. Estació Nord	13.903	100	3.039	21,9	4.450	32,0	5.647	40,6	553	4,0	214	1,5	1,1
9. Sagrada Família	24.308	100	8.973	36,9	7.589	31,2	6.739	27,7	728	3,0	279	1,1	1,0
10. Poble-sec	17.706	100	10.140	57,3	5.533	31,2	1.486	8,4	176	1,0	371	2,1	0,7
11. Montjuïc	695	100	529	76,1	148	21,3	5	0,7	7	1,0	6	0,9	0,6
12. Zona Franca-Port	10.710	100	3.175	29,6	5.369	50,1	1.679	15,7	422	3,9	65	0,6	1,0
13. Font de la Guatlla	4.257	100	928	21,8	1.946	45,7	1.218	28,6	157	3,7	8	0,2	1,1
14. Bordeta-Hostafrancs	8.323	100	2.990	35,9	2.882	34,6	2.205	26,5	112	1,3	134	1,6	1,0
15. Sants	35.964	100	12.729	35,4	15.671	43,6	6.409	17,8	686	1,9	469	1,3	0,9
16. Les Corts	31.368	100	4.046	12,9	11.398	36,3	12.079	38,5	3.763	12,0	82	0,3	1,2
17. Pedralbes	5.818	100	149	2,6	488	8,4	1.349	23,2	3.773	64,9	59	1,0	1,7
18. Sant Gervasi	48.638	100	3.328	6,8	12.596	25,9	17.001	35,0	15.442	31,7	271	0,6	1,5
19. Sarrà	14.959	100	1.513	10,1	3.615	24,2	4.722	31,6	4.991	33,4	118	0,8	1,4
20. Vallvidrera-Les Planes	1.674	100	625	37,3	492	29,4	212	12,7	288	17,2	57	3,4	1,0
21. Gràcia	45.025	100	17.609	39,1	15.632	34,7	9.049	20,1	1.470	3,3	1.265	2,8	0,9
22. Vallcarca	14.631	100	3.316	22,7	6.303	43,1	3.804	26,0	1.017	7,0	191	1,3	1,1
23. Guinardó	31.187	100	10.136	32,5	13.919	44,6	6.063	19,4	760	2,4	309	1,0	0,9
24. Horta	29.905	100	12.392	41,4	13.899	46,5	2.391	8,0	862	2,9	361	1,2	0,8
25. Vall d'Hebron	12.519	100	5.637	45,0	5.177	41,4	1.237	9,9	391	3,1	77	0,6	0,8
26. Vilapicina-Turó de la Peira	28.928	100	14.844	51,3	11.959	41,3	1.634	5,6	351	1,2	140	0,5	0,8
27. Roquetes-Verdum	36.074	100	16.610	46,0	15.407	42,7	3.681	10,2	236	0,7	140	0,4	0,8
28. Ciutat Meridiana-Vallbona	5.421	100	2.982	55,0	2.293	42,3	78	1,4	24	0,4	44	0,8	0,7
29. Sagrera	21.342	100	5.051	23,7	11.073	51,9	4.740	22,2	410	1,9	68	0,3	1,0
30. Congrés	6.278	100	3.306	52,7	2.159	34,4	640	10,2	135	2,2	38	0,6	0,8
31. Sant Andreu	21.152	100	6.062	28,7	11.116	52,6	3.008	14,2	734	3,5	232	1,1	1,0
32. Bon Pastor	4.837	100	3.335	68,9	1.362	28,2	101	2,1	19	0,4	20	0,4	0,7
33. Trinitat Vella	3.361	100	1.699	50,6	1.466	43,6	145	4,3	19	0,6	32	1,0	0,8
34. Fort Pius	4.985	100	565	11,3	2.054	41,2	1.948	39,1	329	6,6	89	1,8	1,2
35. Poblenou	22.471	100	11.370	50,6	5.790	25,8	3.323	14,8	1.367	6,1	621	2,8	0,9
36. Barris Besòs	10.269	100	7.696	74,9	2.274	22,1	249	2,4	6	0,1	44	0,4	0,6
37. Clot	27.910	100	10.144	36,3	11.110	39,8	5.570	20,0	382	1,4	704	2,5	0,9
38. Verneda	22.821	100	4.995	21,9	14.576	63,9	2.742	12,0	440	1,9	68	0,3	1,0

Nota: El càlcul de la mitjana del nombre de banys en els habitatges s'ha ponderat d'acord amb les variables següents:
1 bany auxiliar= 0,5; 1 bany normal= 1; 1 bany normal més 1 bany auxiliar= 1,5; més d'un de cada= 2; No Consta= s'han restat.
Font: Departament d'Estadística. Ajuntament de Barcelona.

Taula 14

Habitatges en edificis amb ascensor, per districtes

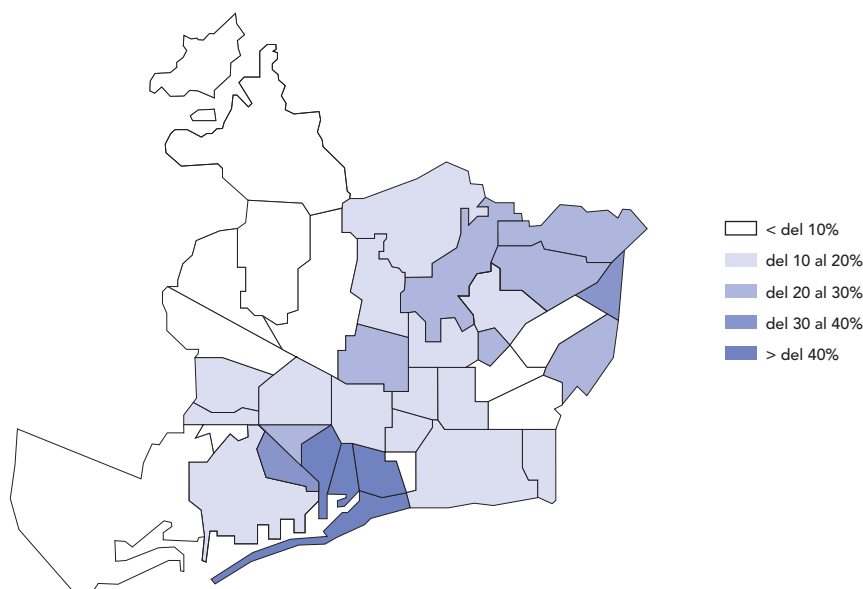
Planta de l'edifici on es troben els habitatges, segons disposin o no d'ascensor

Districtes	Total		No en tenen				En tenen	
	Nombre	%	Inferior a pl.3a Nombre	%	A partir de pl. 3a Nombre	%	Nombre	%
Barcelona	711.440	100	163.691	23,0	126.758	17,8	420.991	59,2
1. Ciutat Vella	51.808	100	18.584	35,9	27.339	52,8	5.885	11,4
2. Eixample	130.404	100	14.077	10,8	21.807	16,7	94.520	72,5
3. Sants-Montjuïc	77.655	100	19.187	24,7	15.729	20,3	42.739	55,0
4. Les Corts	37.186	100	3.405	9,2	1.938	5,2	31.843	85,6
5. Sarrià-Sant Gervasi	65.271	100	9.010	13,8	3.279	5,0	52.982	81,2
6. Gràcia	59.656	100	17.099	28,7	11.190	18,8	31.367	52,6
7. Horta-Guinardó	73.611	100	28.793	39,1	14.038	19,1	30.780	41,8
8. Nou Barris	70.423	100	23.115	32,8	14.420	20,5	32.888	46,7
9. Sant Andreu	56.970	100	14.114	24,8	6.167	10,8	36.689	64,4
10. Sant Martí	88.456	100	16.307	18,4	10.851	12,3	61.298	69,3

Font: Departament d'Estadística. Ajuntament de Barcelona.

Mapa 21

Percentatge d'habitatges sense ascensor situats a la 3a planta o més amunt.

Gervasi (1.349 habitatges), Pedralbes (807 habitatges) i Sarrià (718 habitatges), superen en molt tots els altres, alguns dels quals (Ciutat Meridiana, Trinitat Vella, Fort Pius, Besòs) no tenen ni un sol habitatge equipat amb aire condicionat.

El règim de tinença

La informació cadastral (taules 16 i 17) sobre el règim de tinença dels habitatges només permet diferenciar entre els situats en edificis de propietat horitzontal (amb règim de comunitat de propietaris) i els situats en edificis de propietat vertical (calaix de sastre que inclou els edificis de pisos amb habitatges de lloguer, com també les cases, aïllades, entre mitgeres o en filera, de caràcter unifamiliar, i també altres possibles formes no assimilables a propietat horitzontal). Per aquesta raó, la interpretació de les dades cadastrals únicament permet conèixer amb exactitud el nombre d'habitatges en règim de propietat horitzontal, però no el nombre d'habitatges en règim de lloguer.

En general, dominen els habitatges en edificis de propietat horitzontal a les zones de nova construcció i als barris més moderns, i són més escassos en els barris urbans tradicionals, així com en els de ciutat-jardí o en els que compten amb una forta implantació de cases habitades per una sola família.

En total, 502.078 habitatges (sobre el total a la ciutat de 711.440), són de propietat horitzontal. És a dir, representen el 70,6% dels existents. Aquesta proporció és encara més elevada a districtes com

Taula 15

Habitatges en edificis amb ascensor, per zones estadístiques

Planta de l'edifici on es troben els habitatges, segons disposin o no d'ascensor

Zones estadístiques	Total	No en tenen				En tenen		
	Nombre	Inferior a pl.3a %	Nombre	A partir de pl. 3a %	Nombre	%	Nombre	%
Barcelona	711.440	100	163.691	23,0	126.758	17,8	420.991	59,2
1. Barceloneta	8.210	100	3.704	45,1	3.553	43,3	953	11,6
2. Parc	13.208	100	4.558	34,5	7.217	54,6	1.433	10,8
3. Gòtic	8.823	100	2.865	32,5	5.007	56,7	951	10,8
4. Raval	21.567	100	7.457	34,6	11.562	53,6	2.548	11,8
5. Sant Antoni	18.789	100	2.343	12,5	4.219	22,5	12.227	65,1
6. Esquerra Eixample	50.556	100	4.929	9,7	8.070	16,0	37.557	74,3
7. Dreta Eixample	22.848	100	2.472	10,8	4.032	17,6	16.344	71,5
8. Estació Nord	13.903	100	1.124	8,1	1.569	11,3	11.210	80,6
9. Sagrada Família	24.308	100	3.209	13,2	3.917	16,1	17.182	70,7
10. Poble-sec	17.706	100	4.713	26,6	6.333	35,8	6.660	37,6
11. Montjuïc	695	100	480	69,1	116	16,7	99	14,2
12. Zona Franca-Port	10.710	100	2.076	19,4	603	5,6	8.031	75,0
13. Font de la Guatlla	4.257	100	645	15,2	424	10,0	3.188	74,9
14. Bordeta-Hostafrancs	8.323	100	1.479	17,8	1.346	16,2	5.498	66,1
15. Sants	35.964	100	9.794	27,2	6.907	19,2	19.263	53,6
16. Les Corts	31.368	100	2.850	9,1	1.748	5,6	26.770	85,3
17. Pedralbes	5.818	100	555	9,5	190	3,3	5.073	87,2
18. Sant Gervasi	48.638	100	4.480	9,2	2.377	4,9	41.781	85,9
19. Sarrià	14.959	100	3.206	21,4	872	5,8	10.881	72,7
20. Vallvidrera-Les Planes	1.674	100	1.324	79,1	30	1,8	320	19,1
21. Gràcia	45.025	100	11.544	25,6	9.103	20,2	24.378	54,1
22. Vallcarca	14.631	100	5.555	38,0	2.087	14,3	6.989	47,8
23. Guinardó	31.187	100	7.489	24,0	4.160	13,3	19.538	62,6
24. Horta	29.905	100	16.575	55,4	7.455	24,9	5.875	19,6
25. Vall d'Hebron	12.519	100	4.729	37,8	2.423	19,4	5.367	42,9
26. Vilapicina-Turó de la Peira	28.928	100	7.093	24,5	5.001	17,3	16.834	58,2
27. Roquetes-Verdum	36.074	100	13.247	36,7	8.139	22,6	14.688	40,7
28. Ciutat Meridiana-Vallbona	5.421	100	2.775	51,2	1.280	23,6	1.366	25,2
29. Sagrera	21.342	100	2.038	9,5	892	4,2	18.412	86,3
30. Congrés	6.278	100	2.226	35,5	1.464	23,3	2.588	41,2
31. Sant Andreu	21.152	100	5.044	23,8	1.688	8,0	14.420	68,2
32. Bon Pastor	4.837	100	2.748	56,8	1.010	20,9	1.079	22,3
33. Trinitat Vella	3.361	100	2.058	61,2	1.113	33,1	190	5,7
34. Fort Pius	4.985	100	324	6,5	326	6,5	4.335	87,0
35. Poble Nou	22.471	100	7.000	31,2	4.021	17,9	11.450	51,0
36. Barris Besòs	10.269	100	2.078	20,2	1.465	14,3	6.726	65,5
37. Clot	27.910	100	5.421	19,4	3.624	13,0	18.865	67,6
38. Verneda	22.821	100	1.484	6,5	1.415	6,2	19.922	87,3

Font: Departament d'Estadística. Ajuntament de Barcelona.

Taula 16
Habitatges segons règim de tinença de l'edifici, per districtes

Districtes	Total		Horitzontal		Vertical	
	Nombre	%	Nombre	%	Nombre	%
Barcelona	711.440	100	502.078	70,6	209.362	29,4
1. Ciutat Vella	51.808	100	20.564	39,7	31.244	60,3
2. Eixample	130.404	100	84.766	65,0	45.638	35,0
3. Sants-Montjuïc	77.655	100	54.692	70,4	22.963	29,6
4. Les Corts	37.186	100	30.810	82,9	6.376	17,1
5. Sarrià-Sant Gervasi	65.271	100	44.406	68,0	20.865	32,0
6. Gràcia	59.656	100	37.138	62,3	22.518	37,7
7. Horta-Guinardó	73.611	100	54.668	74,3	18.943	25,7
8. Nou Barris	70.423	100	60.281	85,6	10.142	14,4
9. Sant Andreu	56.970	100	43.137	75,7	13.833	24,3
10. Sant Martí	88.456	100	71.616	81,0	16.840	19,0

Font: Departament d'Estadística. Ajuntament de Barcelona.

Nou Barris, on són el 85,6%, o Les Corts, on són el 82,9% del total. Si analitzem les xifres per barris, trobem percentatges encara més alts a determinats indrets de la ciutat: per exemple, representen el 97,8% al Besòs, el 95,8% a la Verneda i el 91,3% a Roquetes-Verdum.

Pel contrari, a Ciutat Vella representen només un 39,7%, i a barris com la Dreta de l'Eixample, Bon Pastor, o Gràcia, no superen el 60%. La baixa proporció a Vallvidrera-Les Planes (23,7%) és a causa de la prevalença de cases unifamiliars.

Resum i conclusions

Podem resumir ara, seguint el mateix ordre de l'exposició, algunes de les dades principals resultants. Així doncs:

- El nombre total d'habitatges a Bar-

celona és de 711.440, amb una densitat global de 72 hab/ha.

- El sostre total destinat a habitatge és de 57.252.558 m²st, el que representa un 52% del sostre total. Una cinquena part d'aquest sostre està situat al districte de l'Eixample.

- Pel que fa a la grandària dels habitatges, cal destacar que quasi la meitat d'aquests tenen entre 60 i 90 m², i només un 8,7% té més de 125 m². La mitjana general és de 80 m². Malgrat la superfície generalment reduïda dels habitatges, la gran majoria (quasi un 80% del total) té entre tres i quatre dormitoris, però només una cambra de bany (71% del total). És a dir, globalment, es tracta d'habitatges amb un programa excessiu per la seva superfície (o, dit d'una altra manera, d'habitatges molt fraccionats, amb estances normalment petites).

- La superfície mitjana dels habitatges permet dibuixar dues parts de la ciutat perfectament diferenciades, la de centre i ponent (amb habitatge gran) i la nord (amb habitatge predominantment petit). A la resta de la ciutat es donen zones de mitjanes baixes i intermèdies, formant agrupacions zonals, que configuren sectors més amplis caracteritzats per la superfície -i se suposa que per la qualitat- de l'habitatge.

- Entre les característiques dels usuaris, destaquem que la seva edat mitjana és de 40 anys (població resident). La densitat de població i habitatge referida a la superfície del terme municipal on es dona una presència de teixits residencials significants (67,41 km²) és de 241 habitants per hectàrea i 104 habitatges per hectàrea, respectivament. Barcelona està, doncs, en unes densitats força acceptables. Les pèrdues de població, a més del problema d'envelliment que comporten, poden ésser preocupants quantitativament en algunes zones de la ciutat.

- Dels 711.531 habitatges, un total de 588.551 estaven ocupats i destinats a aquest ús (és a dir, hi havia algú empadronat). La diferència no correspon estrictament a habitatges buits, sinó que inclou tota una sèrie de situacions diverses (habitatges amb altres activitats, despatxos, etc.). Segons els cens de 1991, el nombre d'habitatges desocupats a Barcelona era de 70.322.

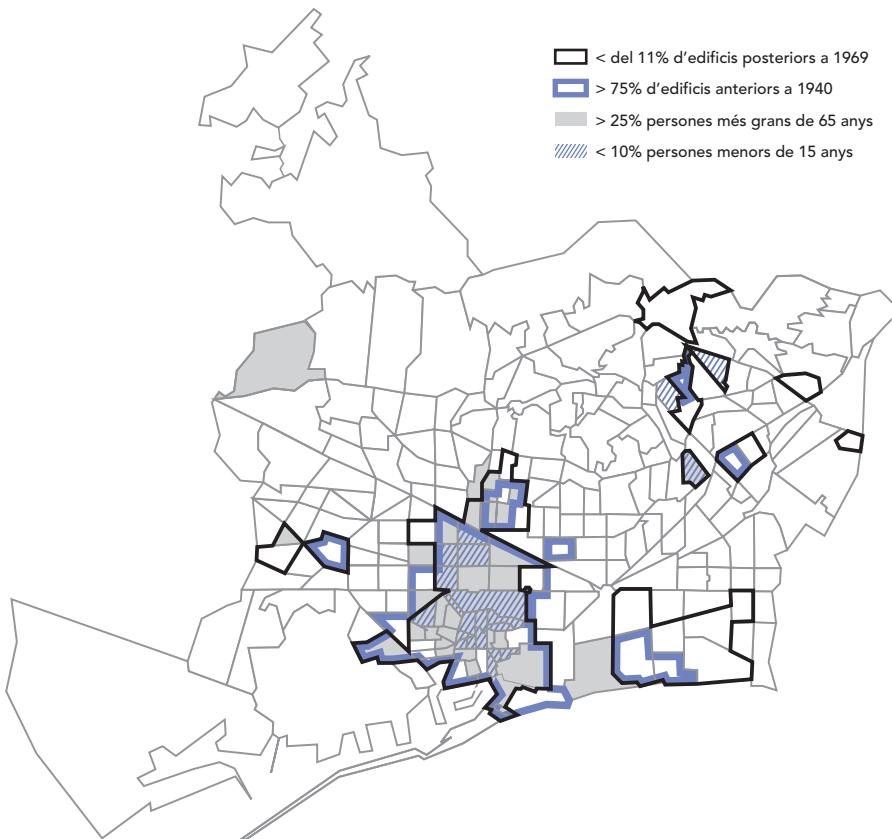
- És important assenyalar que el 21,1% dels habitatges ocupats ho estava per una sola persona (123.948 habi-

Taula 17
Habitatges segons règim de tinença de l'edifici, per zones estadístiques

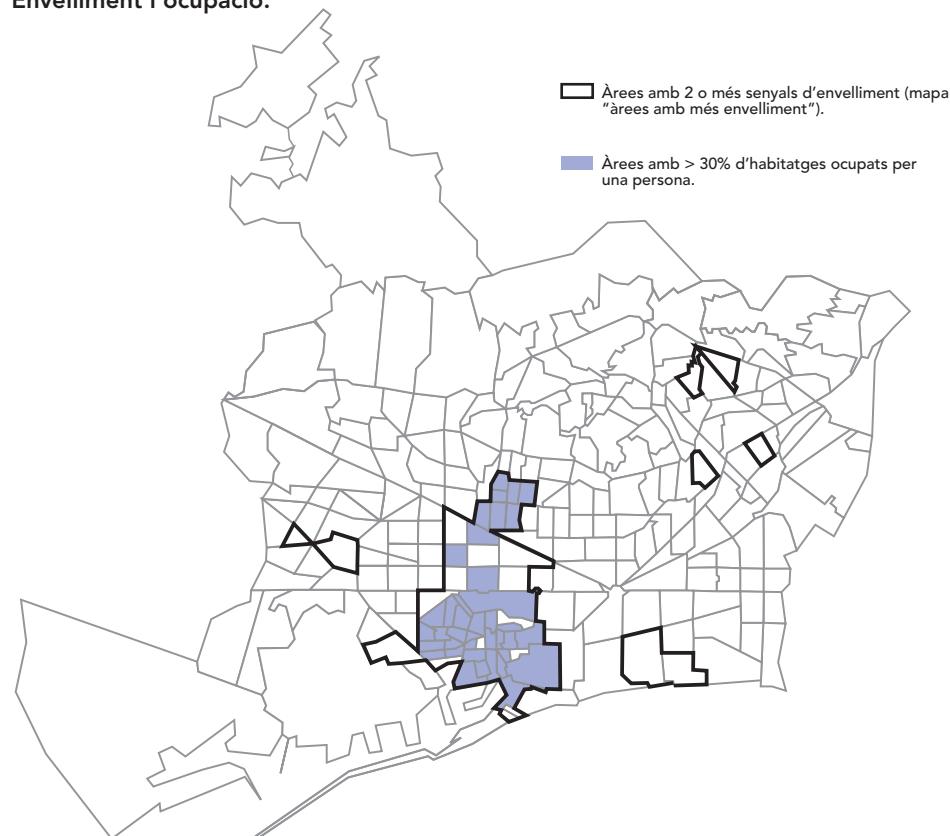
Zones estadístiques	Total		Horizontal		Vertical	
	Nombre	%	Nombre	%	Nombre	%
Barcelona	711.440	100	502.078	70,6	209.362	29,4
1. Barceloneta	8.210	100	3.968	48,3	4.242	51,7
2. Parc	13.208	100	5.129	38,8	8.079	61,2
3. Gòtic	8.823	100	3.254	36,9	5.569	63,1
4. Raval	21.567	100	8.213	38,1	13.354	61,9
5. Sant Antoni	18.789	100	12.481	66,4	6.308	33,6
6. Esquerra Eixample	50.556	100	33.798	66,9	16.758	33,1
7. Dreta Eixample	22.848	100	11.545	50,5	11.303	49,5
8. Estació Nord	13.903	100	9.693	69,7	4.210	30,3
9. Sagrada Família	24.308	100	17.249	71,0	7.059	29,0
10. Poble-sec	17.706	100	10.995	62,1	6.711	37,9
11. Montjuïc	695	100	199	28,6	496	71,4
12. Zona Franca-Port	10.710	100	9.138	85,3	1.572	14,7
13. Font de la Guatlla	4.257	100	3.407	80,0	850	20,0
14. Bordeta-Hostafrancs	8.323	100	6.463	77,7	1.860	22,3
15. Sants	35.964	100	24.490	68,1	11.474	31,9
16. Les Corts	31.368	100	25.996	82,9	5.372	17,1
17. Pedralbes	5.818	100	4.814	82,7	1.004	17,3
18. Sant Gervasi	48.638	100	33.754	69,4	14.884	30,6
19. Sarrià	14.959	100	10.255	68,6	4.704	31,4
20. Vallvidrera-Les Planes	1.674	100	397	23,7	1.277	76,3
21. Gràcia	45.025	100	26.896	59,7	18.129	40,3
22. Vallcarca	14.631	100	10.242	70,0	4.389	30,0
23. Guinardó	31.187	100	23.285	74,7	7.902	25,3
24. Horta	29.905	100	21.546	72,0	8.359	28,0
25. Vall d'Hebron	12.519	100	9.837	78,6	2.682	21,4
26. Vilapicina-Turó de la Peira	28.928	100	23.314	80,6	5.614	19,4
27. Roquetes-Verdum	36.074	100	32.930	91,3	3.144	8,7
28. Ciutat Meridiana-Vallbona	5.421	100	4.037	74,5	1.384	25,5
29. Sagrera	21.342	100	17.064	80,0	4.278	20,0
30. Congrés	6.278	100	5.138	81,8	1.140	18,2
31. Sant Andreu	21.152	100	15.707	74,3	5.445	25,7
32. Bon Pastor	4.837	100	2.798	57,8	2.039	42,2
33. Trinitat Vella	3.361	100	2.430	72,3	931	27,7
34. Fort Pius	4.985	100	4.155	83,4	830	16,6
35. Poblenou	22.471	100	14.815	65,9	7.656	34,1
36. Barris Besòs	10.269	100	9.992	97,3	277	2,7
37. Clot	27.910	100	20.790	74,5	7.120	25,5
38. Verneda	22.821	100	21.864	95,8	957	4,2

Font: Departament d'Estadística. Ajuntament de Barcelona.

Mapa 22
Àrees de més envelliment. Teixit construït i població.

Mapa 23
Envelliment i ocupació.

tatges), i que el 47,6% dels habitatges ocupats ho estava per 1 o 2 persones (279.719 habitatges). El nivell mitjà d'ocupació de la ciutat és de 2,79 habitants per habitatge.

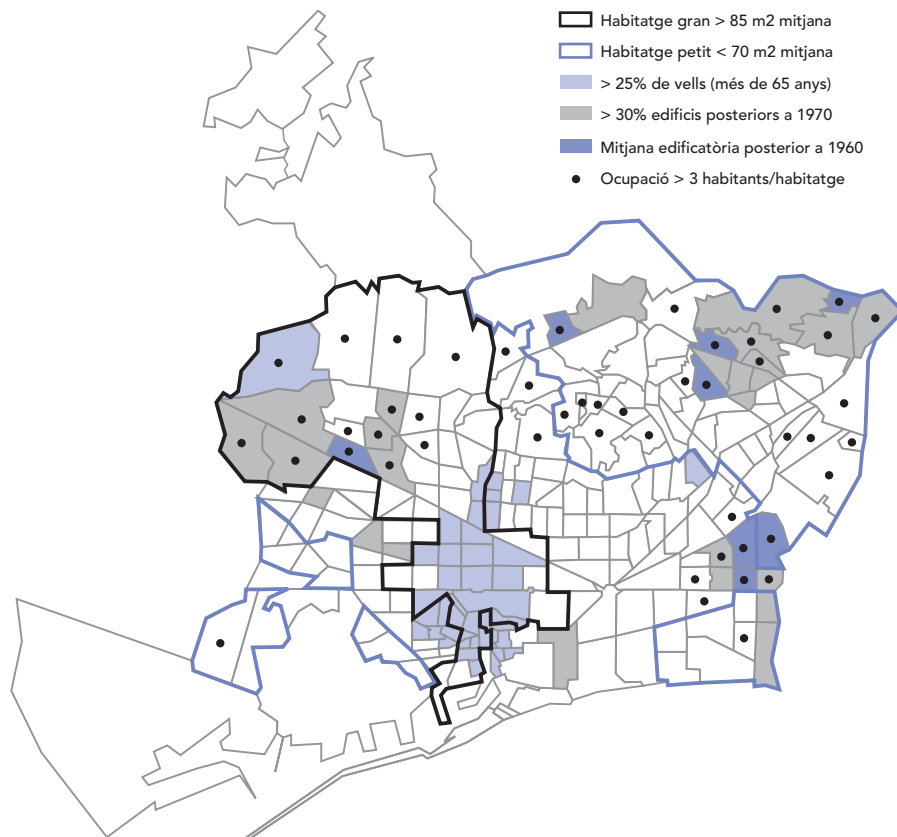
- S'aprecia una forta caracterització del teixit central de la ciutat (Ciutat Vella, Eixample central i una bona part de Gràcia) que configura un continu on es dona una gran coherència entre els senyals d'envelliment de l'edificació, la població i la baixa ocupació o el nombre d'habitatges ocupats per una sola persona. Per tant, malgrat les seves diferències tipològiques i pertànyer a districtes molt diferents, no s'hauria de perdre de vista que tenen problemes força comuns pel que fa a les variables esmentades.

- En relació al rejuveniment i envelliment de la població, és interessant l'exclusió mútua de les zones amb més vells i amb més joves, de forma que s'arriben a dibuixar dues parts de Barcelona: la dels vells (la zona central i prolongacions, amb l'afegit de les zones per sobre del passeig de la Bonanova) i la dels joves (que comprendria bona part de la resta de la ciutat).

- Per altre costat, el nombre d'habitatges amb un sol dormitori és molt petit: només un 2,1% del total, el que contrasta amb l'elevat nombre d'habitatges ocupats per una persona sola, o per dues persones.

- El nivell general d'equipament dels habitatges és baix. Per exemple, hi ha quasi un 18% dels habitatges situats per sobre de la planta tercera, sense ascensor. La calefacció és una instal·lació poc freqüent, inexistent en quasi el

Mapa 24

90% dels habitatges (en gran part explicable per les condicions climàtiques favorables). L'aire condicionat, és encara extremadament minoritari: només un 0,8% dels habitatges en disposen.

- El règim de tinença revela el caràcter majoritari de la propietat horitzontal (que afecta un 70% dels habitatges). El 30% restant engloba els habitatges situats en edificis amb un sol propietari (totes les

cases unifamiliars i altres, a més dels edificis d'habitatges en règim de lloguer). Com que no es disposa d'un major desglossament de la informació, no ha estat possible constatar l'alarmant escassetat d'habitatges de lloguer a la ciutat.

- Per altre banda voldríem també destacar algunes relacions espacials significatives entre variables. Són les següents:

- Àrees de més envelliment: teixit construït i població. El mapa 22 permet superposar les zones que superen respectivament quatre valors de variables que denoten envelliment (ja sigui del teixit construït o de la població resident). Els quatre símptomes d'envelliment considerats es donen en un àrea central de la ciutat que comprèn Ciutat Vella, l'Eixample central i una part de Gràcia, si bé l'escassetat de joves (menys del 10%) no té una correspondència tan forta com les altres tres variables. Fora d'aquesta àrea central apareixen situacions d'envelliment més fraccionàries: Sants-Mercat i Espanya Industrial a ponent, i Guineueta, Habitatges del Congrés i Sant Andreu-Mercat al nord.

- Envelliment i ocupació. En el mapa 23 podem constatar el grau de correspondència que es dona entre les zones envellides (es grafien les que tenen dues o més senyals d'envelliment d'acord amb el mapa anterior) i l'ocupació de l'habitatge (es grafien els dos intervals més baixos d'ocupació, corresponents a índexs menors de 2,5 i de 2,75).

- Un resum més global s'ofereix en el mapa 24, on es recullen les zones afectades per valors elevats significatius de distintes variables: la distribució de l'habitatge gran i petit, les parts més envellides i les parts més renovades, i la correspondència entre ocupació i renovació de l'edificació. 🔑

POBLENOU: DINÀMICA ECONÒMICA I PERSPECTIVES URBANÍSTIQUES*

FERRAN BRUNET, JOAN MIQUEL PIQUÉ, JORDI VÁZQUEZ. Universitat Autònoma de Barcelona.

RADIOGRAFIA

El Poblenou és el barri de Barcelona amb més problemes i més futur. És la zona que ha experimentat més canvis en els últims anys i que més en protagonitzarà en els propers.

Algunes disfuncions poden bloquejar la seva expansió. La trama de l'Eixample Cerdà no es correspon amb l'estructura urbanística tradicional del barri, cosa que ha provocat fenòmens de desarticulació que fan del Poblenou un indret urbanísticament desordenat.

Copsar les disparitats que hi ha entre zones diferents d'aquest territori que anomenem Poblenou ha estat una de les qüestions primeres. Per això, tenint present l'heterogeneïtat urbanística i d'usos del territori que és objecte d'anàlisi, hem reconegut en el conjunt del Poblenou set sectors. A cadascun dels sectors, reconstruïts a partir de la Secció Censal, els indicadors reflecteixen una certa uniformitat econòmica i social. Els set sectors reben els següents noms: Meridiana, Glòries, Gran Via, Vila Olímpica, Barri Vell, Diagonal i Rambla Prim.

La nova situació del Poblenou, després de l'impuls olímpic, la considerem sota dos vessants :

* Aquest article sintetitza diferents aspectes de l'estudi *Dinàmica econòmica i posició estratègica del Poblenou*, realitzat amb la col·laboració del Districte de Sant Martí, el Gabinet d'Estudis Urbanístics i el Departament d'Estadística de l'Ajuntament de Barcelona.

El territori analitzat en aquest estudi correspon a tres zones estadístiques grans: Fort Pius, Poblenou i Besòs. Aquests barris els componen 15 zones de recerca petita, de la 219 a la 233. Els autors han treballat a nivell de secció censal, des d'on han agrupat territoris per crear 7 sectors: Meridiana, Glòries, Gran Via, Vila Olímpica, Barri Vell, Diagonal i Rambla Prim.

– Dinàmica socioeconòmica del Poblenou: capacitats i limitacions

– Projectes urbanístics del Poblenou: situació i perspectives.

Dinàmica socioeconòmica del Poblenou: capacitats i limitacions

Població i ocupació

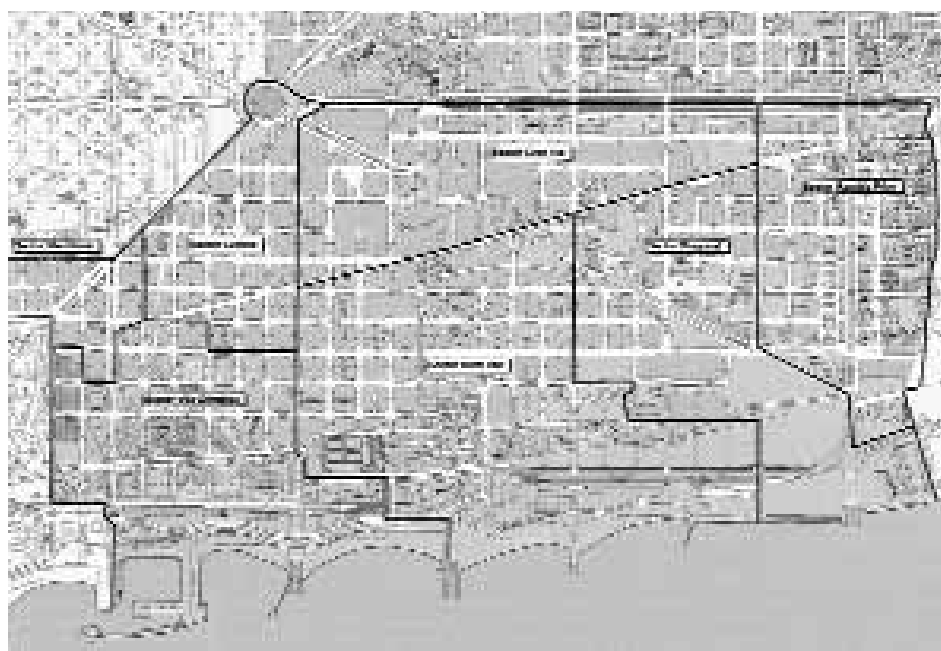
Tant al Poblenou com a tot Barcelona, la població ha tingut, en els últims anys, un comportament caracteritzat per dos elements principals:

a) **Envel·liment progressiu:** El Padró del 1975 mostra que la població del Poblenou és més jove que la de Bar-

celona i que la del districte 10 (Sant Martí). Onze anys més tard (1986), l'estructura per edats del Poblenou mostra la clara tendència a l'envelliment, que és molt intensa a certs sectors. En general, cada cop hi ha menys naixements i el saldo migratori és negatiu en magnituds progressivament més elevades. Les últimes dades censals (1991) confirmaven la consolidació de l'envelliment progressiu i la pèrdua de població a la ciutat de Barcelona. Aquesta tendència es manté.

A l'envelliment s'afegeix la davallada de la natalitat. Altrament, aquesta davallada en els valors del saldo vegetatiu, bàsicament provocada pel menor

Mapa 1. Els sectors del Poblenou

Font: elaboració pròpia segons dades de l'Ajuntament de Barcelona

Taula 1
Evolució de la població del Poblenou, 1975-1994

	Superfície en Ha.	1975	%	1981	%	1986	%	1991	%	1994*	%	Var. % 1975-86	Var. % 1986-94
Sector Meridiana	25	3.677	4,0	9.414	10,3	10.407	12,0	10.677	12,4	11.165	13,2	183,0	7,3
Sector Glòries	60	5.472	5,9	4.059	4,4	3.225	3,7	3.062	3,6	2.097	2,5	-41,1	-35,0
Sector GranVia	108	10.910	11,8	9.876	10,8	10.515	12,1	12.531	14,6	10.023	11,9	-3,6	-4,7
Sector Vila Olímpica	153	6.079	6,6	2.800	3,1	2.501	2,9	1.807	2,1	4.122	4,9	-58,9	64,8
Sector Barri Vell	135	28.622	30,9	26.872	29,3	24.864	28,6	24.429	28,5	24.510	29,0	-13,1	-1,4
Sector Rambla Prim	104	29.489	31,9	31.186	34,0	28.533	32,8	27.241	31,7	26.703	31,6	-3,2	-6,4
Sector Diagonal	120	8.292	9,0	7.404	8,1	6.832	7,9	6.081	7,1	5.959	7,0	-17,6	-12,8
Poblenou	704	92.541	56,5	91.591	41,0	86.877	40,1	85.828	40,1	84.579	-	-6,1	-2,6
Districte 10: Sant Martí	983	163.895	9,4	223.184	12,5	218.810	12,7	214.252	13,0	-	-	32,3	-
Barcelona	9.780	1.751.136	100,0	1.786.186	100,0	1.701.812	100,0	1.643.542	100,0	1.630.867	100,0	-2,8	-4,2
CMB/EMA	58.540	3.008.770	100,0	3.145.013	100,0	3.083.353	100,0	3.037.763	100,0	-	-	2,5	-
Regió Metropolitana	323.500	4.019.713	100,0	4.238.876	100,0	4.229.527	100,0	4.264.422	100,0	-	-	5,2	-
Catalunya	3.189.530	5.660.362	100,0	5.956.414	100,0	5.978.638	100,0	6.059.494	100,0	6.082.030	100,0	5,6	1,7

Nota: els percentatges dels diferents sectors estan referits al total del Poblenou; els del Poblenou, al total del districte; i els del districte, al total de Barcelona
* Per al 1994, la població de Barcelona és la de l'11 de gener de 1994, i la dels diferents sectors és una estimació del Padró d'Habitants a novembre de 1994
Font: elaboració pròpia segons les dades del Departament d'Estadística de l'Ajuntament de Barcelona i de l'Institut d'Estadística de Catalunya

nombre de naixements, és una tendència que es presenta arreu.

b) Pèrdua de població: Durant les dues últimes dècades, la població ha disminuït generalitzadament a tot el Poblenou. El municipi de Barcelona i el districte de Sant Martí han perdut població des de l'any 1981, a causa de saldos vegetatius negatius i de la inversió d'un saldo migratori que havia estat positiu des dels anys 60. Tot i que el Poblenou segueix la mateixa tendència, cal assenyalar que aquesta és encara més acusada que al conjunt de Barcelona.¹

Al conjunt del Poblenou, la població disminueix sistemàticament en tot el període 1975-1994, encara que la davallada més gran es produeix entre 1981 i

1986. A partir d'aquí, i en tot el període 1986-1994, les pèrdues de població se suavitzen. A l'interior del Poblenou, els dos sectors més poblats són Barri Vell i Rambla Prim, amb molta diferència sobre els altres. Per contra, els sectors amb menys població són Glòries i Diagonal.

Igualment, així com en el comportament de la natalitat trobem la base del progressiu envelliment, en el saldo migratori tenim el component fonamental de la pèrdua de població. Aquesta variable presenta una forta tendència negativa, més encara que el saldo vegetatiu.

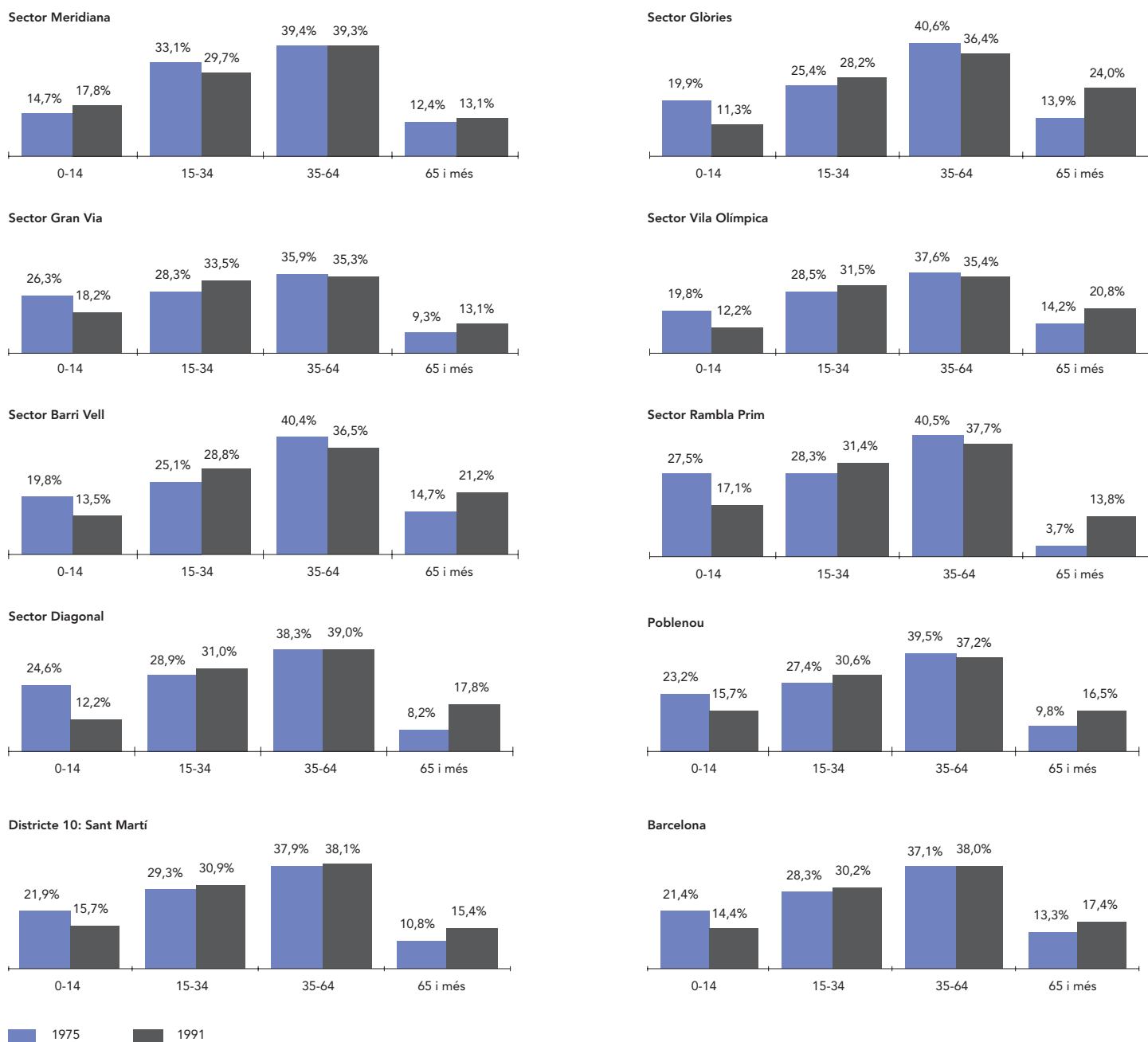
Pel que fa a l'ocupació, al llarg de les referències temporals avaluades el Poblenou es caracteritza per taxes d'activitat més baixes que el conjunt de la ciu-

tat de Barcelona. A aquest aspecte s'afegeixen igualment taxes d'atur més altes (excepte en el sector Meridiana). Rambla Prim i Diagonal destaquen per ser els sectors amb més atur.

L'evolució temporal de l'atur va canviar sobtadament de signe arran de la nominació de Barcelona com a ciutat organitzadora dels Jocs Olímpics de 1992. El desembre de 1986, la desocupació, fins llavors en augment, cau sostingudament fins al juliol de 1992. La situació laboral de Barcelona, la de tota la seva àrea metropolitana i la del conjunt de Catalunya, varen millorar extraor-

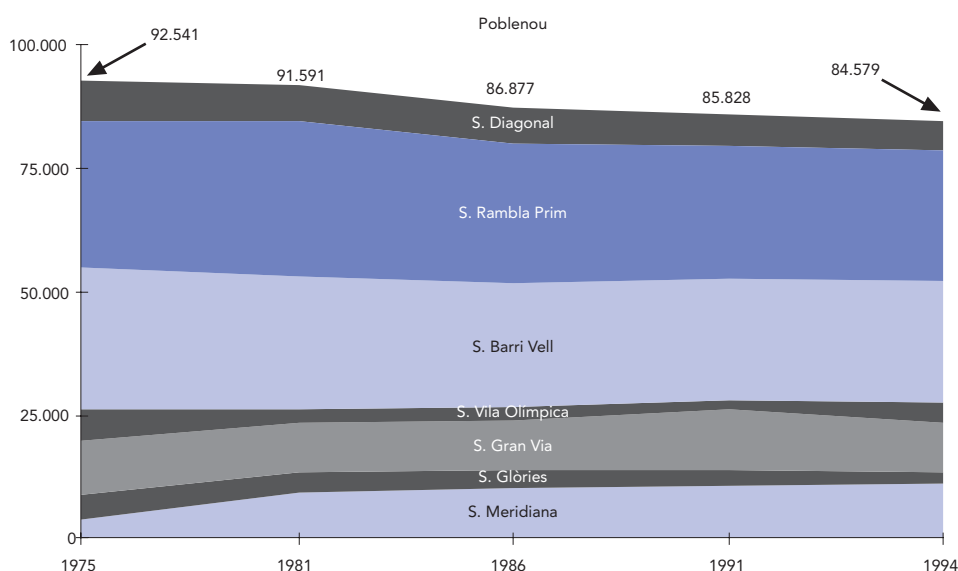
1. Ajuntament de Barcelona (diversos anys): *Anuari estadístic de Barcelona*. Barcelona: Departament d'Estadística.

Gràfic 1
Estructura per edats de la població del Poblenou, 1975-1991

Font: elaboració pròpia segons dades del Departament d'Estadística de l'Ajuntament de Barcelona.

Gràfic 2
Evolució de la població del Poblenou, 1975-1994

Font: taula 1.

Taula 2
Taxa d'atur del Poblenou, Barcelona, Catalunya i Espanya
Aturats registrats en % de la població activa

Situació el 31.XII	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994
Poblenou	20,9	20,1	16,5	12,0	12,4	11,8	13,1	16,8	17,1
Barcelona	18,4	17,4	14,3	10,4	9,7	9,2	9,7	12,1	12,1
Província de Barcelona	23,7	19,3	16,0	12,0	11,3	11,0	11,7	14,0	13,9
Catalunya	21,0	18,3	15,2	11,6	10,9	10,7	11,2	13,8	13,0
Espanya	20,9	20,9	18,8	16,2	15,6	15,4	15,5	17,6	17,5

Font: elaboració pròpia en base a dades de l'Ajuntament de Barcelona i l'INEM.

dinàmicament durant el període preparatori de les Olimpíades.

De l'evolució de l'atur se'n desprèn que a tot Barcelona va créixer bastant el 1993, coincidint amb la depressió econòmica general en aquell any.² De la comparació de la dinàmica laboral del Poblenou amb la d'altres territoris sorgeix la

confirmació que la millor situació laboral del Poblenou es dona els anys 1989 i 1990, al bell mig de les obres olímpiques. El Poblenou, d'altra banda, es caracteritza per la seva més gran sensibilitat a la conjuntura, i per l'anticipació dels moviments generals.

Les pautes més importants de

l'estructura professional del Poblenou, en relació a les estructures del districte de Sant Martí i de Barcelona, són:

–Els treballadors de la indústria són el primer grup professional, bastant per sobre de la mitjana del districte 10 i de la ciutat de Barcelona.

–En contrast amb la tendència detectada a Barcelona i a Sant Martí, el grup dels administratius es fa progressivament més rellevant, i constitueixen el segon en importància.

–Tot i l'augment respecte a períodes anteriors de les professions de major qualificació, el nombre de tècnics superiors encara és, al Poblenou, relativament baix en comparació amb el districte.

Habitatge: trets característics

Al Poblenou no hi ha excessiva densitat d'habitatges a causa de la forta presència de sòl industrial en la majoria de sectors. Aquesta vocació industrial del Poblenou, i especialment d'alguns dels seus sectors, queda reflectida en la comparació amb la totalitat del districte 10 (Sant Martí): el nombre d'habitatges del Poblenou tan sols suposa un 42% dels del districte. No obstant això, dos d'aquests sectors, Barri Vell i Rambla Prim, tenen característiques clarament residencials i acumulen el 58% dels 37.725 habitatges del Poblenou.³

2. Brunet, Ferran (1994): Economy of the 1992 Barcelona Olympic Games, Lausanne: International Olympic Committee

3. Institut d'Estadística de Catalunya (1992): *Cens d'habitatges 1991. Volum 1. Dades municipals*, Barcelona: IEC..

Aspectes bàsics a l'hora de caracteritzar els habitatges són:

a) Superfície: el tipus d'habitatge més corrent al Poblenou és el mateix que a la ciutat de Barcelona o al districte de Sant Martí. Els habitatges de superfície

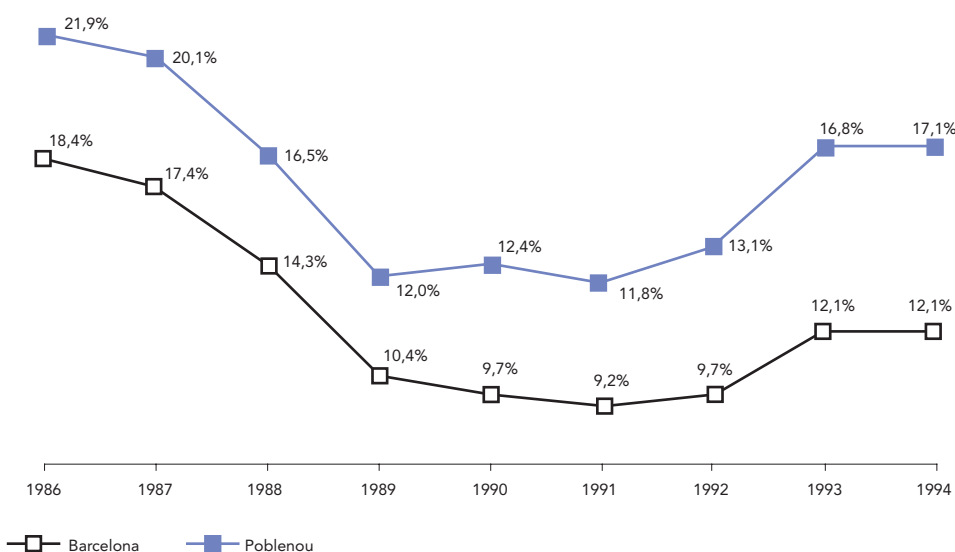
compresa entre 60 i 90 m² són els més habituals, encara que en alguns sectors (Glòries, Diagonal, Rambla Prim) els habitatges més petits suposen entre un 30 i un 40% del total.

b) Grau d'ocupació: el nombre

d'habitants per habitatge és bastant uniforme i se situa en valors propers a les tres persones, igual que a Sant Martí i a Barcelona. Cas especial són els habitatges ocupats per una sola persona: en algun sector del Poblenou, les persones que viuen soles gairebé superen el 10% de la població. És el cas de Glòries (9,6%), seguit pel sector Barri Vell (7% de la població). L'aspecte més rellevant és que la majoria de gent que viu sola en aquests sectors (al voltant del 60%) és gent de més de 65 anys, i això és aplicable a la resta de sectors, excepte Meridiana i Gran Via.

c) Règim de tinença: hom considera de propietat vertical aquells edificis registrats a nom d'una sola persona física o jurídica. Per altra banda, es consideren de propietat horitzontal aquells immobles en els quals cada habitatge està registrat a nom d'una persona. També es considera propietat horitzontal qualsevol immoble registrat com a Comunitat de

Gràfic 3
Taxa d'atur al Poblenou i a Barcelona, 1986-1994

Font: taula 2.

Taula 3
Indicadors socials

	Meridiana	Glòries	Gran Via	V. Olímpica	Barri Vell	Rbla. Prim	Diagonal	Total sectors	St. Martí	Barcelona
Saldo migratori (creixement) (1975-1993)	-8,99%	-5,88%	6,30%	-1,11%	-2,62%	-6,68%	-8,39%	-5,73%	-7,08%	-7,33%
Índex d'envelliment	75	213	69	170	166	80	146	105	98	121
Índex de sobreenvelliment	36%	43%	41%	42%	43%	31%	36%	38%	38%	43%
Solitud de 65 i més anys	38%	61%	45%	57%	61%	55%	59%	55%	62%	61%
Persones per habitatge	2,7%	2,5%	2,9%	2,9%	2,7%	2,9%	2,8%	2,8%	2,9%	2,8%
Índex d'immigració	35,2%	36,2%	31,8%	50,8%	27,0%	42,8%	38,6%	35,4%	36,0%	33,4%
% titulats superiors	6,0%	2,7%	2,8%	3,7%	2,6%	1,4%	1,4%	2,6%	3,2%	7,4%

Font: Cens i Padró d'habitants, 1991

Índex d'envelliment = (pobl. 65 i més anys / pobl. 0 - 14 anys) * 100

Índex d'immigració = (persones nascudes fora de Catalunya / població total) * 100

El percentatge de titulats superiors està calculat sobre la població de 15 i més anys

Taula 4
Trets dels habitatges del Poblenou, 1991

	Nombre d'habitatges										Superfície mitjana m ²	Hab. per habitat	
	Total	Menys de 60 m ²	%	de 60 m ² a 90 m ²	%	de 90 m ² a 125 m ²	%	de 125 m ² a 200 m ²	%	Més de 200 m ²			%
Sector Meridiana	4.478	644	14,4	3.025	67,6	758	16,9	46	1,0	5	0,1	77	2,7
Sector Glòries	1.413	544	38,5	744	52,7	85	6,0	35	2,5	5	0,4	68	2,5
Sector Gran Via	5.077	630	12,4	3.550	69,9	831	16,4	53	1,0	13	0,3	78	2,9
Sector Vila Olímpica	2.385	354	14,8	519	21,8	737	30,9	756	31,7	19	0,8	97	2,9
Sector Barri Vell	11.459	4.010	35,0	5.380	46,9	1.587	13,8	455	4,0	27	0,2	72	2,7
Sector Rambla Prim	10.269	3.457	33,7	6.567	63,9	224	2,2	12	0,1	9	0,1	66	2,9
Sector Diagonal	2.644	838	31,7	1.655	62,6	114	4,3	28	0,1	9	0,3	67	2,8
Poblenou	37.725	10.477	27,8	21.440	56,8	4.336	11,5	1.385	3,7	87	0,211	73	2,8
Districte 10: Sant Martí	88.456	22.151	25,0	53.564	60,6	10.434	11,8	2.174	2,5	133	0,2	73	2,9
Barcelona	711.440	198.462	27,9	336.884	47,4	114.200	16,1	49.103	6,9	12.791	1,8	80	2,8

Font: Departament d'Estadística de l'Ajuntament de Barcelona

propietaris. Genèricament, s'identifica la propietat vertical amb habitatge de lloguer i la horitzontal amb la de propietat, encara que en aquest últim hi hagi també habitatge de lloguer.

La propietat horitzontal és molt més habitual que la vertical, tant a Barcelona (la propietat horitzontal suposa el 70,6% dels habitatges) com al districte de Sant Martí (81%). Passa el mateix al Poblenou (76,8% dels habitatges són de propietat horitzontal). Per sectors destaca Rambla Prim (97,3%) entre els valors més elevats, i Glòries entre els més baixos (54,9%). Així doncs, podem concloure que al Poblenou (igual que al districte de Sant Martí i a Barcelona) l'habitatge de propietat és clarament més nombrós que l'habitatge de lloguer.

d) Valor cadastral: el Cadastre recull la valoració dels habitatges. Els valors

cadastrals, en molts casos diferents dels de mercat, reflecteixen la suma del valor del sòl i el valor de la construcció i els serveis. Segons les dades extretes del Cadastre de 1991, dos sectors del Poblenou (Gran Via i Barri Vell) tenen valors similars a la mitjana del districte 10 (34.019 ptes./m²). El sector Meridiana està clarament per sobre d'aquesta mitjana (42.483 ptes./m²), i Diagonal, Rambla Prim i Glòries estan per sota.

Aquestes desviacions respecte a la mitjana del districte són explicables per diferències en els valors del sòl, però també per valors de construcció divergents. Malgrat tot, el valor del sòl al Poblenou és, en la majoria dels casos, més baix que a la resta del districte i, en tots els casos, inferior al conjunt de Barcelona.

En canvi, en gairebé tots els sectors

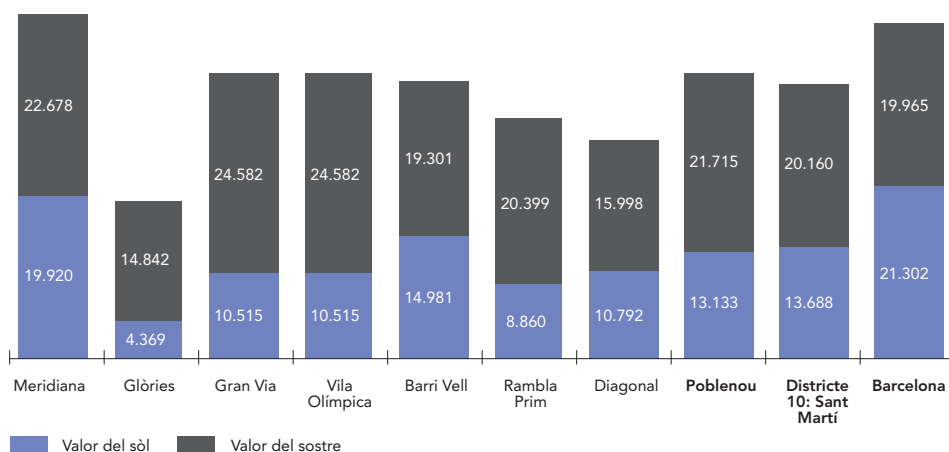
del Poblenou, el valor de la construcció més els serveis supera tant la mitjana del districte (20.160 ptes./m²) com la de Barcelona (19.965 ptes./m²). Glòries i Diagonal són els únics sectors on no s'assoleixen els valors mitjans de la ciutat.

e) Evolució dels preus: podem distingir, a grans trets, dos períodes en aquesta evolució:

–El primer, que va des del 1975 a 1985-86, on els preus tenen una tendència descendent, amb variacions interanuals negatives de fins a un 15%.

–Un segon període, des de 1986, on la tendència canvia de sentit i es detecten increments que culminaran els anys 1987 i 1988 amb espectaculars pujades (variacions interanuals màximes de gairebé el 60%). A partir d'aquí, els preus continuen pujant, encara que de manera molt menys acusada.

Gràfic 4
Valors cadastrals dels habitatges del Poblenou
 Any 1991 (en PTA/m²)

Font: elaboració pròpia segons dades del Departament d'Estadística de l'Ajuntament de Barcelona.

f) Construcció de noves edificacions: El districte de Sant Martí té un moderat dinamisme pel que fa a l'oferta de nou sòl residencial en resposta a les actuacions urbanístiques en curs. Aquest dinamisme es reflecteix en una activitat edificadora molt superior a la mitjana de la ciutat. L'any 1989, l'inici de la construcció de la Vila Olímpica suposa el 39,4% del nou sostre residencial previst al districte 10 (i un 26,4% l'any 1990). Nogensmenys, àdhuc descomptant el sostre de la Vila Olímpica als anys 1989 i 1990, el creixement del sostre residencial al Districte de Sant Martí és també molt apreciable. Després d'assolir el cim l'any 1990, la tendència de l'oferta residencial s'inverteix el 1991, i sobrevindrà una considerable reducció de l'activitat constructora de nou habitatge, tendència que no es trenca fins a l'any 1993.⁴

Activitat econòmica

S'ha reconstruït la distribució de l'activitat econòmica al Poblenou a partir de les dades de l'impost sobre activitats econòmiques (IAE) corresponents a l'any 1992. Es consideren quatre grans grups: indústria i construcció, comerç al detall, comerç a l'engròs i serveis, diferenciant sempre dues òptiques: el nombre de llicències i la superfície ocupada.

Les activitats amb més pes específic al Poblenou són la indústria (2.008 llicències) i els serveis (1.870 llicències). Comparativament, al Poblenou la superfície mitjana d'una indústria (397,9 m²) és superior a la mitjana d'una instal·lació industrial a Barcelona (317,97 m²) o al districte 10 (340,649 m²). Això s'ha de relacionar amb el tipus d'indústria localitzada al Poblenou (al Poblenou el tipus

d'indústria manufacturera més freqüent és la de fabricació de productes metàl·lics i maquinària).

Per sectors, Barri Vell i Gran Via acumulen el major nombre de llicències d'activitat, mentre Diagonal, Meridiana i Vila Olímpica són a l'altre extrem. Per activitats, Glòries, Vila Olímpica i Gran Via presenten una tendència a l'especialització industrial, mentre que Rambla Prim i, en menor mesura, Barri Vell, estan més orientats cap al comerç al detall. Per últim, al sector Meridiana predominen els serveis.

Per altra banda, cal fer un breu apunt sobre el poder adquisitiu de les famílies del Poblenou, amb l'ajuda de l'Índex de Capacitat Econòmica Familiar. Tant el districte 10 (Sant Martí) com cadascun dels sectors del Poblenou (excepte Meridiana) es troben per sota de la capacitat econòmica de les famílies de Barcelona. En aquest context es poden diferenciar dos grups: un primer grup, que engloba tres sectors (Barri Vell, Rambla Prim i Diagonal) que tenen valors molt per sota de Barcelona i del districte (valors al voltant de 75, sempre en relació al 100 de Barcelona). Un segon grup, format pels sectors de Glòries i Gran Via, els valors dels quals són similars als del total del districte de Sant Martí (86,9). Cas atípic és el del sector Meridiana, amb un valor molt superior a qualsevol altre sector (107) i

4. Ajuntament de Barcelona, Àrea d'Economia i Empresa (trimestral): *Barcelona economia*, núm. 14 al 22, Barcelona: Ajuntament de Barcelona.

superior a la mitjana de poder adquisitiu del districte 10 i de la ciutat de Barcelona.

La composició interna dels quatre grans grups d'activitat econòmica definits anteriorment s'ajusta a les pautes següents:⁵

a) Indústria i construcció: Les indústries manufactureres concentren la major part de l'activitat industrial, el més gran nombre de llicències, amb una gran

diferència respecte als altres tipus d'indústria.

La composició interna de la indústria manufacturera és dominada a tots els sectors per la fabricació de productes metàl·lics i maquinària. També és l'activitat industrial principal a Sant Martí i a Barcelona, encara que al Poblenou el seu domini és molt més acusat: el 33,1% de les activitats industrials del Poblenou estan dedicades a aquest aspecte.

La fabricació de productes de paper i arts gràfiques suposa un 14,9% de la indústria del Poblenou. És la segona activitat industrial, sobretot als sectors Glòries, Vila Olímpica i Barri Vell.

5. El detall dels canvis en la composició de la població activa del Poblenou des de 1986 poden veure's a: Brunet, Ferran (dir.) (1986-1991), *Anàlisi del mercat de treball de Barcelona, 1986, 1987, 1988 i 1989*, Barcelona: Ajuntament de Barcelona-Àrea de Desenvolupament Econòmic i Social.

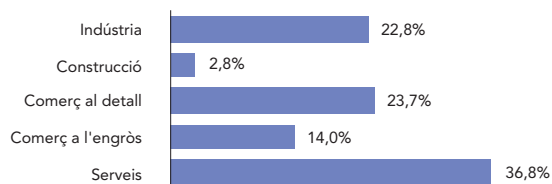
Taula 5
Activitats econòmiques del Poblenou, 1992

	Barcelona		Districte 10 S. Martí		Poblenou		Sector						
		%		%		%	Meridiana	Glòries	Gran Via	V. Olímp.	B. Vell	R. Prim	Diagonal
Indústria													
Nombre de llicències	15.883	14,1	2.948	24,3	2.008	31,0	122	411	359	283	514	159	160
Superfície (m ²)	5.050.302	25,3	1.004.234	39,9	798.961	47,9	29.492	156.796	165.198	120.626	151.941	35.922	138.986
Superfície mitjana (m ²)	318	-	341	-	398	-	242	381	460	426	296	226	869
Construcció													
Nombre de llicències	5.269	4,7	268	2,2	268	4,1	15	20	57	13	87	45	31
Superfície (m ²)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Superfície mitjana (m ²)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Comerç al detall													
Nombre de llicències	37.222	33,1	3.795	31,2	1.494	23,1	127	67	156	21	654	378	91
Superfície (m ²)	2.810.288	14,1	283.124	10,4	109.075	65	13.112	9.949	11.547	2.130	46.950	18.038	7.349
Superfície mitjana (m ²)	76	-	69	-	73	-	103	148	74	101	72	48	81
Comerç a l'engròs													
Nombre de llicències	12.539	11,1	1.353	11,1	834	12,9	75	168	151	110	174	94	62
Superfície (m ²)	3.009.667	15,1	484.020	19,2	322.799	19,3	27.501	91.661	78.076	27.317	37.273	33.861	27.110
Superfície mitjana (m ²)	240	-	358	-	387	-	367	546	517	248	214	360	437
Serveis													
Nombre de llicències	41.707	37,0	3.786	31,2	1870	28,9	197	223	285	100	614	290	161
Superfície (m ²)	9.066.039	45,5	767.854	30,5	437.390	26,2	42.476	82.854	63.573	32.997	110.261	44.096	61.133
Superfície mitjana (m ²)	217	-	203	-	234	-	216	372	223	330	180	152	380
Total													
Nombre de llicències	112.820	100	12.150	100	6474	100	536	889	1008	527	2043	966	505
Superfície (m ²)	19.936.296	100	2.519.232	100	1.668.225	100	112.581	341.260	318.394	183.070	346.425	131.917	234.578
Superfície mitjana (m ²)	177	-	207	-	258	-	210	384	316	347	170	137	465

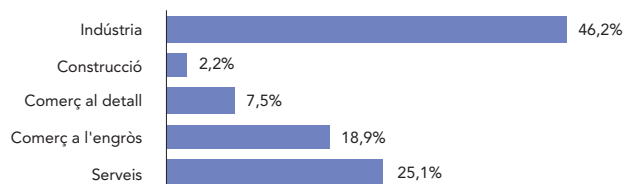
Font: Elaboració pròpia segons dades del Departament d'Estadística de l'Ajuntament de Barcelona

Gràfic 5
Distribució del nombre de llicències per sectors d'activitat, 1992

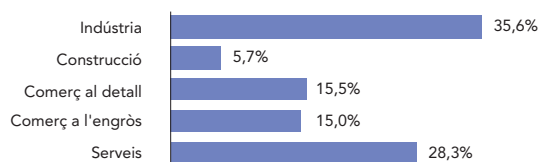
Sector Meridiana (536 llicències)

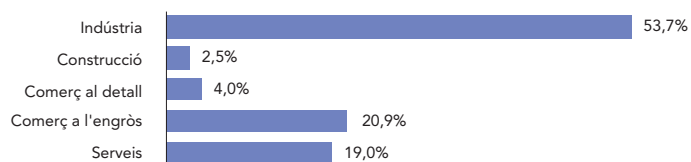
Sector Glòries (889 llicències)

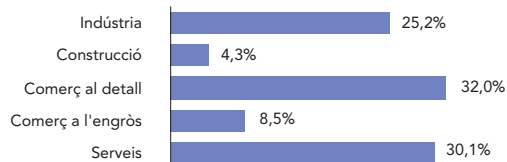
Sector Gran Via (1.008 llicències)

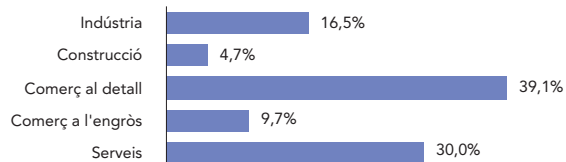
Sector Vila Olímpica (527 llicències)

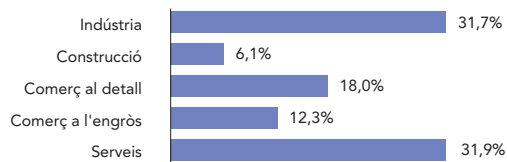
Sector Barri Vell (2.403 llicències)

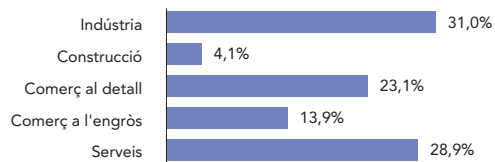
Sector Rambla Prim (956 llicències)

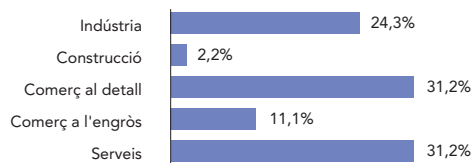
Sector Diagonal (505 llicències)

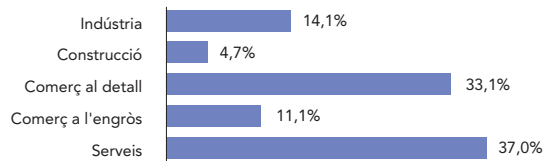
Poblenou (6.474 llicències)

Districte 10: Sant Martí (12.510 llicències)

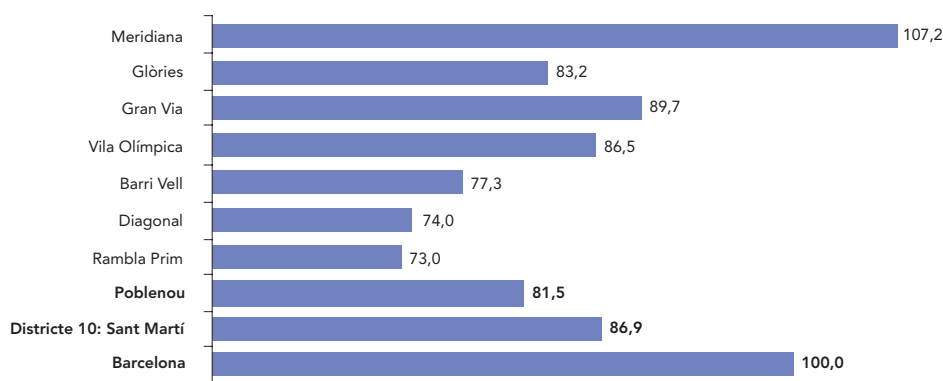

Barcelona (112.620 llicències)

Font: taula 5.

Gràfic 6
Índex de Capacitat Econòmica Familiar, 1988

Font: elaboració pròpia segons dades del Departament d'Estadística de l'Ajuntament de Barcelona.

Un altre àmbit de la indústria manufacturera important al Poblenou és la fabricació de productes tèxtils, cuir i calçat: representa un 11,8% de l'activitat industrial i és concentra als sectors Glòries, Via Olímpica i Barri Vell. La resta d'activitats industrials no superen, en cap cas, el 10% sobre el total.

Pel que fa a la superfície ocupada per la indústria, el Poblenou té un pes molt rellevant en el sòl industrial de Barcelona. Les dades mostren que una cinquena part del sòl industrial de la ciutat és a Sant Martí, i sobretot al Poblenou, que acumula un 79% del sòl industrial del districte. Els sectors amb més superfície dedicada a la indústria són Glòries, Gran Via, Barri Vell, Diagonal i Vila Olímpica, que se situa entre els 120.000 m² i els 165.198 m².

b) Comerç al detall: El comerç al detall representa el 23% de les llicències d'activitat econòmica del Poblenou. Dins del comerç al detall, l'activitat més impor-

tant és l'alimentació, el grup amb més llicències concedides i més superfície ocupada a tots els sectors del Poblenou. Aquesta activitat destaca als sectors Meridiana, Barri Vell i Rambla Prim, on supera el 40% sobre el total del comerç al detall.

Per altra banda, convé considerar la densitat de comerç al detall, posant en relació el nombre d'habitants de cada sector i el nombre de llicències de comerç al detall. La densitat de comerç al detall del Poblenou, essent molt similar a la del districte, és apreciablement inferior a la de Barcelona.⁶ Per sectors, el més dens és Barri Vell (una llicència de comerç al detall per cada 37 habitants).

c) Comerç a l'engròs: En donar una ullada al nombre de llicències de comerç a l'engròs al Poblenou, és comprova que hi ha tres sectors (Glòries, Gran Via i Barri Vell) per sobre de la mitjana. Dos d'aquests sectors, a més, concentren la més important participació quant a superfície ocupada.

Per activitats, és difícil destacar algun tipus de comerç a l'engròs com a predominant, atès que el seu pes específic varia bastant segons els sectors. L'alimentació és, com en el cas del comerç al detall, l'activitat més important.

Una altra activitat significativa és el comerç a l'engròs de maquinària. Aquesta activitat comercial és cabdal al Poblenou i presenta el nombre més alt de llicències. A tots els sectors és una de les activitats més importants.

Per altra banda, el sector amb una major superfície dedicada al comerç a l'engròs és Glòries (91.661 m²) i el segon, Gran Via (78.076 m²). La resta de sectors és troben a molta distància, amb valors que es mouen entre els 27.000 i els 37.000 m².

d) Serveis: Restaurants, bars i hotels són les activitats de serveis més importants, tant en el conjunt de Barcelona com en el districte de Sant Martí; tant en el total del Poblenou com en cadascun dels sectors per separat, excepte en els sectors Gran Via i Glòries, on aquest apartat és superat pel grup dels transports. A Barcelona i Sant Martí aquest aspecte representa al voltant del 25-30% sobre el total de llicències de serveis. En el conjunt del Poblenou, els percentatges són similars.

Els transports i les comunicacions són al Poblenou la segona activitat de serveis en nombre de llicències, relativament més important que no pas a la ciutat de Barcelona o al districte 10. Per sec-

6. Ajuntament de Barcelona (1991): *El comerç no alimentari a Barcelona*, Barcelona: Ajuntament de Barcelona.

tors, l'apartat més important és a Glòries, on hi ha una forta tradició en aquest tipus de serveis. En els altres sectors, i malgrat no predominar, és un apartat important, sempre entre els tres primers.

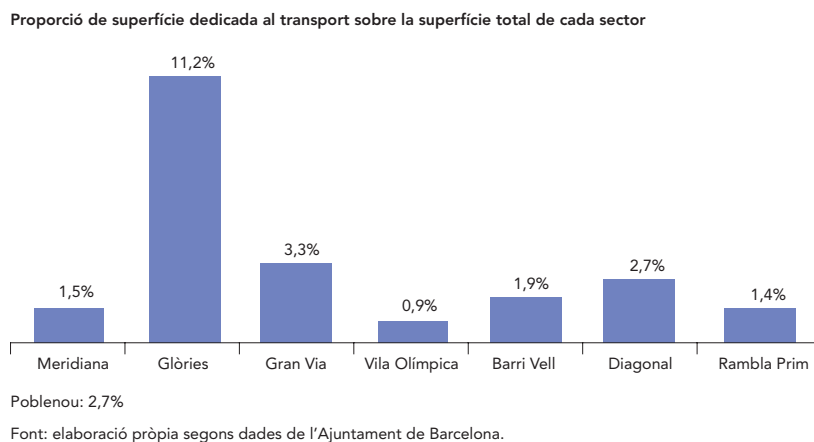
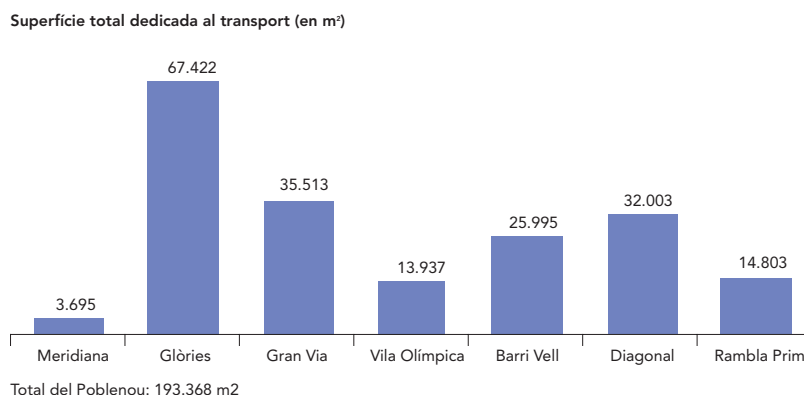
En qualsevol cas, els apartats restaurants i bars, reparacions, i transports i comunicacions superen àmpliament la resta de conceptes i, en tots els sectors, suposen proporcions sobre el total dels serveis mai inferiors al 60% (si els agrupem tots tres). En alguns casos superen el 70%, com en el sector Glòries.

Al Poblenou s'hi concentra bona part de l'activitat de la ciutat quant a transport i distribució de mercaderies. Aquesta situació és el fruit de l'antiga especialització industrial del Poblenou. Els transports es localitzaven el més a prop possible de les indústries, en un procés espontani, i la zona es consolidà com a focus principal de les activitats de transport de mercaderies per carretera.

Així, les mateixes circumstàncies que varen afavorir aquesta localització són les que ara fan que ja no sigui funcional. Probablement, en les condicions actuals, les empreses de transport no triarien com a emplaçament el Poblenou; però la inèrcia i algunes expectatives fan que, tot i ser una situació no òptima, la majoria d'empreses s'hi mantinguin.

Actualment hi ha una sèrie de problemes que porten a pensar que el Poblenou no pot ser un pol important del transport de mercaderies: insuficiència de la infraestructura urbana de la zona, disfuncionalitat de la majoria de les

Gràfic 7
Superfície ocupada per les empreses de transport al Poblenou, 1990

infraestructures (edificis) de cada agència de transport, etc. A més, ateses les condicions de les estacions de transport de mercaderies, no hi ha cap espai dins la ciutat per encabir-les. Per tant, l'estratègia ha de centrar-se en un conjunt de mesures mínimes i de caràcter transitori, que orienti a mig termini la radicació de les empreses i magatzems de transport en centres integrats de mercaderies al Baix Llobregat i el Vallès Oriental.

Altrament, cal dir que les dades de superfície dels serveis de transport derivades de l'impost d'activitats econòmiques no semblen reflectir la superfície real que ocupa aquesta activitat. Les dades de l'IAE no inclouen la superfície dedicada a magatzem (que suposa un 68,7% de la superfície total dedicada a transport). A més, l'activitat d'aquestes empreses es desenvolupa, en la majoria dels casos, en l'àmbit de Catalunya o Espanya, i per això a vegades estan sub-

Mapa 2. Densitat de la circulació a Barcelona, 1990

Font: elaboració pròpia segons dades de l'Ajuntament de Barcelona

Mapa 3. Densitat de la circulació a Barcelona, 1993

Font: elaboració pròpia segons dades de l'Ajuntament de Barcelona

jectes a quotes d'activitat provincials o estatals, la qual cosa fa que la seva activitat no quedi recollida a l'impost d'activitats econòmiques de Barcelona.

Trànsit de vehicles i transport públic

Trànsit de vehicles: la circulació a Barcelona ha experimentat grans canvis els últims anys per la incorporació a la trama circulatòria de noves vies, la majoria d'elles de gran magnitud. Les rondes han permès descongestionar el trànsit a l'interior de la ciutat, i són un clar exemple de la recuperació del centre, obrint espais per avingudes, rambles i, en general, zones pensades per als ciutadans, eliminant les "autopistes urbanes", que eren font d'un alt nivell de contaminació ambiental i acústica.⁷

Com a una de les parts que ha gaudit de més transformacions dins el conjunt de la ciutat, el Poblenou també ha rebut l'efecte dels canvis en les vies circulatòries. Això es comprova observant que al Poblenou s'han obert moltes més vies en comparació a la mitjana dels districtes de Barcelona. En l'última dècada, la trama circulatòria del Poblenou ha canviat espectacularment, i també ho ha fet la manera com els vehicles hi circulen.⁸

La intensitat de la circulació de vehicles a les vies principals del Poblenou ha disminuït des de 1992. Els carrers

7. Barcelona Holding Olímpic, S.A. (1992): *La ciutat renovada*, Barcelona: HOLSA.

8. Acebillo, J. A, i Morales, A. (1988): *Infraestructures i mobilitat. Els cinturons de Barcelona*, Barcelona: IMPU.

Almogàvers i Bac de Roda en són els dos exemples més significatius: ara ja no són l'enllaç per accedir a d'altres zones de la ciutat, o per entrar-hi i sortir-ne, sinó que compleixen una funció molt més relacionada amb la connectivitat interna dins el Poblenou. La funció d'enllaç a la qual ens referíem ha estat en gran part assumida per la ronda Litoral. En general, els volums de trànsit a les principals vies de connexió interior del Poblenou (Rambla del Poblenou, Pallars, Pujades, etc.) es mantenen o tenen lleugeres

variacions, sobretot a la baixa, en favor de les noves vies alternatives.

Transport públic: La fluïdesa del transport públic i que permeti l'accés a qualsevol indret és un element important atès el seu caràcter col·lectiu. Permet evitar l'excessiva densitat del transport privat, sobretot al Poblenou, que és encara avui una zona industrial molt densa els dies feiners, amb una gran quantitat de vehicles pesants, zones de càrrega i descàrrega i diversos condicionants que poden limitar la fluïdesa del trànsit.

En observar la xarxa de transport públic del Poblenou, ens adonem que hi ha sectors on l'abast d'aquest tipus de transport és molt limitat. És el cas del sector Diagonal, molt poc comunicat tant per la xarxa de metro com per la d'autobusos.

Els sectors més densament poblats, com Barri Vell, disposen d'una bona comunicació, sobretot pel que fa als autobusos. La línia 4 del metro segueix el carrer Pujades, marcant una distància considerable entre aquest mitjà de

Taula 6
Dinàmica de la intensitat del trànsit a les principals vies del Poblenou, 1980-1993

Unitat: volum total de vehicles en 24 hores, en dia feiner

Via	Tram o cruïlla (sentit cruïlla)	1980	1986	1990	1993	Variació (%) 1980-1990	Variació (%) 1990-1993
C/ Almogàvers	Lepanto/Marina	-	-	36.900	22.245	-	-65,9
	Badajoz (Llobregat)	22.500	26.200	29.500	24.042	23,7	-22,7
	Àvila/Pamplona	27.000	26.500	37.100	20.885	27,2	-77,6
C/ Bac de Roda	Pere IV/Perú	9.000	-	16.700	15.082	46,1	-10,7
	Peru/Pere IV	14.500	-	23.300	19.792	37,8	-17,7
C/ Pere IV	Rbla. Poblenou (Llobregat)	18.500	-	23.500	21.452	21,3	-9,5
	Rbla. Poblenou (Besòs)	15.000	14.800	15.600	13.138	3,8	-18,7
	Josep Pla (Llobregat)	11.000	12.300	7.500	7.509	-46,7	0,1
	Josep Pla (Besòs)	9.500	13.500	13.600	8.594	30,1	-58,2
Pg. Circumvalació	Marina (Besos)	8.500	8.900	4.500	1.134	-88,9	-296,8
C/ Pujades	Bac de Roda/Espronceda	12.000	11.500	11.300	9.859	-6,2	-14,6
C/ Pallars	Espronceda/Bac de Roda	3.000	-	4.200	1.909	28,6	-120,0
Rbla. Poblenou	Llull (mar)	6.500	5.500	-	5.680	-15,4*	3,3*
	Llull (muntanya)	4.000	4.300	-	4.873	7,5*	13,3*
C/Llull	Espronceda/Bac de Roda	8000	7.200	11.900	8.556	32,8	-39,1
C/ Bac de Roda	Llull/Ramon Turró	5.500	3.300	3.400	11.860	-61,8	71,3
	Ramon Turró/Llull	7.500	6.500	5.500	10.860	-36,4	49,4
C/ Josep Pla	Pere IV (mar)	8.000	8.500	14.800	7.749	45,9	-91,0
	Pere IV (muntanya)	3.500	4.600	4.200	3.793	16,7	-10,7
	Cristóbal de Moura (mar)	3.000	4.600	4.600	5.257	34,8	12,5
	Cristóbal de M. (muntanya)	2.500	2.000	2.000	3.124	-25,0	36,0

* Variacions 1980-1986 i 1986-1993.

Font: elaboració pròpia segons dades de Doymo, S.A.

transport i el front marítim, distància que entre el carrer Bac de Roda i la Rambla Prim tampoc cobreix la xarxa d'autobusos.

Si es fa una ullada a la xarxa de transport públic de Barcelona, es pot comprovar que el Poblenou és una de les zones on aquest és menys dens, tot i que les obres olímpiques han motivat una ampliació de la xarxa per completar la comunicació de la zona. Així, estacions del metro com Ciutadella-Vila Olímpica esdevenen importants en els últims anys.

Projectes urbanístics del Poblenou: situació i perspectives

Les actuacions olímpiques

L'organització dels Jocs Olímpics de Barcelona (JJOO) es concep com un pretext per tal que la ciutat realitzi una profunda transformació.⁹ Per això, als projectes més aviat puntuals (propis a l'urbanisme intersticial de la transició democràtica) s'hi sobreposen les primeres actuacions de gran abast realitzades a la ciutat amb motiu dels Jocs.¹⁰ De fet, les instal·lacions esportives només han representat un 9,1% de totes les inver-

sions olímpiques¹¹, és a dir, de les actuacions realitzades en el període 1986-1993 vinculades als JJOO. El "peatge", el cost de les Olimpíades (les despeses menys reutilitzables) ha estat, doncs, molt baix en tots els aspectes. O, també, la capacitat de Barcelona per atreure inversions arran d'uns JJOO ha estat extraordinària, només superada per altres ciutats seus

olímpiques, per exemple Tòquio en els Jocs del 1964.

Per al Poblenou, la celebració dels Jocs significa un salt qualitatiu en la història urbanística, social i econòmica. El conjunt de les actuacions, encetades el 1985 amb el projecte del Parc de Mar i la Vila Olímpica, suposa que el 32% del total de les inversions olímpiques direc-

Taula 7
Origen i aplicació dels recursos dels Jocs Olímpics de Barcelona

Període 1986-1992	Valors acumulats en M Pta corrents	Distribució en %
A. ORIGEN O FINANÇAMENT DELS RECURSOS	1.119.509,72	100
1. Inversions de caràcter comercial	668.386,64	59,7
Inversions privades nacionals	204.697,13	18,3
Inversions privades estrangeres	108.320,33	9,7
Inversions d'empreses de l'Estat	130.416,24	11,6
HOLSA: ingressos propis de les empreses del grup	42.305,84	3,8
COOB' 92: ingressos propis	120.055,70	10,7
COOB' 92: aportacions de patrocinadors en espècie	42.448,00	3,8
COOB' 92: loteries	20.143,40	1,8
2. Ingressos de caràcter fiscal	451.123,08	40,3
Inversions amb càrrec a pressupostos públics	325.586,18	29,1
HOLSA: crèdit (aportacions del MEH i AB)	112.590,00	10,1
Transferències de l'Estat al COOB' 92	12.946,90	1,2
B. APLICACIÓ O UTILITZACIÓ DELS RECURSOS	1.119.509,72	100
1. Recursos aplicats a l'organització	162.879,72	14,5
Inversions privades nacionals	162.879,72	14,5
2. Recursos aplicats a obres	956.630,09	85,5
Inversions empreses privades	313.017,46	28,0
Inversions empreses de l'Estat	130.416,24	11,6
Inversions de l'Administració central	116.123,76	10,4
Inversions de l'Ajuntament de Barcelona	22.788,58	2,0
Inversions de HOLSA	154.895,84	13,8
Inversions de la Generalitat de Catalunya	142.726,00	12,7
Inversions del COOB' 92	32.714,28	2,9
Inversions d'altres administracions públiques	43.947,84	3,9
C. IMPACTE ECONÒMIC TOTAL ACUMULAT	3.107.787,72	100
1. Impacte directe	1.165.599,72	37,5
Recursos aplicats a obres i organització	1.119.509,72	36,0
Consum de no residents	46.090,00	1,5
2. Impacte induït	1.942.188,00	62,5

Font: Ferran Brunet (1994): *Economy of the 1992 Barcelona Olympic Games*, Lausanne: International Olympic Committee, p.107 i 190.

9. Maragall, Pasqual, i Guillaumet, Jaume, (col.) (1991): *Barcelona, la ciutat retrobada*, Barcelona: Edicions 62.

10. Maragall, Pasqual (1986), *Refent Barcelona*, Barcelona: Editorial Planeta.

11. Brunet, Ferran (1993): "Impactos económicos de los JJ.OO. BCN'92", ponència presentada al Simposio Impactos de los Juegos Olímpicos. Simposio aniversario de los Juegos Olímpicos de Barcelona'92, Barcelona: CEO-Universidad Internacional Menéndez Pelayo, 14-16 de julio.

tes, xifrades en 956.630 milions de pessetes, s'apliquen al Poblenou.

I, tant o més important, l'abast de les operacions s'extén molt més enllà dels seus límits, cosa que indica la qualitat de les actuacions realitzades. El gran esforç inversor de tots els agents públics i privats proporciona al Poblenou unes infraestructures i equipaments del segle vinent:¹² la ronda litoral i l'ordenació de la xarxa viària interna i de connexió amb la resta de la ciutat, l'execució del Pla Especial de Clavegueram,¹³ la Vila Olímpica amb 2.000 nous habitatges i un gran centre comercial, el Port Olímpic, la urbanització de la rambla Prim, la recuperació de les platges i els nous equipaments esportius (Complex de la Mar

12. Martorell, Josep; Bohigas, Oriol; Mackay, David, i Puigdomènech, Albert (1988): *Transformación de un frente marítimo. Barcelona. La Villa Olímpica, 1992. Transformation of a sea front. The Olympic village, 1992*, Barcelona: Gustavo Gili.

13. El desenvolupament del Pla Especial de Clavegueram de Barcelona comporta la remodelació global de la xarxa de clavegueram al front marítim del Poblenou. Aquestes actuacions, finalitzades l'any 1992, i amb un pressupost de 15.841 milions de pessetes, tenen com a objectiu principal acabar amb les inundacions, ateses les característiques topogràfiques de la ciutat. Els eixos fonamentals de les obres en aquest front marítim van ser: col·lectors de sortida al port, xarxa que desemboca a l'espigó de Ginebra, xarxa que desemboca al Bogatell, xarxa que desaigna a l'espigó de Bac de Roda, remodelació de la sortida dels col·lectors de Prim (Riera d'Horta) i el col·lector interceptor de la costa.

14. Busquets, Joan (1992): *Evolución del planeamiento urbano de los años ochenta en Barcelona. Del Plan General Metropolitano a la recuperación urbana de la ciudad*, a Ciudad i Territorio, n. 93: 31-51.

15. Acebillo, J. A. (1990): *De la Plaza Trilla a la Villa Olímpica. Notas sobre el progresivo cambio de escala en las intervenciones urbanas de Barcelona entre 1980 i 1992*, a Jordi Borja (dir.) (1990), *Barcelona i el sistema urbano. Ciudad, estrategia i territorio*, Barcelona: Ajuntament de Barcelona i Programa Cites-Ciudades, p. 179-199.

Taula 8

Inversions dels Jocs Olímpics de Barcelona: Poblenou i altres zones

Inversions en el període 1986-1993	Valors acumulats en M Pta. corrents	Distribució en %
Inversions d'especial significació per a la zona del Poblenou	306.579,38	32,0
Àrea de la Vila Olímpica del Poblenou	212.681,96	22,2
Àrea de Nord-Glòries	16.395,88	1,7
Ronda Litoral	77.501,54	8,1
Inversions d'especial significació per a la resta de Barcelona	139.527,84	14,6
Àrea de la Vall d'Hebron	29.425,74	3,1
Àrea de Montjuïc	58.138,02	6,1
Àrea de la Diagonal	30.409,89	3,2
Àrea de l'eix Tarragona-Numància	7.979,13	0,8
Port Vell (I Fase)	6.890,00	0,7
Connectivitats internes de Barcelona	6.685,06	0,7
Inversions d'especial significació per a l'àrea metropolitana i la resta de Catalunya	510.522,87	53,4
Ronda de Dalt i nus del Llobregat	68.839,31	7,2
Connectivitat metropolitana	103.307,50	10,8
Connectivitat regional (inclou aeroport de Barcelona)	51.791,60	5,4
Aeroport de Barcelona	27.756,25	2,9
Ciutats subseu olímpica	69.164,20	7,2
Altres inversions no territorialitzables i/o no imputables als anteriors conceptes	189.664,01	19,8
Total	956.630,09	100

Font: Ferran Brunet (1994), *Economy of the 1992 Barcelona Olympic Games*, Lausanne: International Olympic Comitee, pàg.76

Bella...) i d'oci, etc. Aquestes inversions suposen uns increments de superfície de sistemes des del 15,1% en urbanització de nous vials fins al 78,1%, en zones verdes i platges.

El plans urbanístics dels 80 i 90

L'estudi del planejament aprovat en el període 1982-1994 és punt de partida del reconeixement de les perspectives del Poblenou. Certament, hi ha un urbanisme d'abans i un urbanisme de després dels JJOO:¹⁴ la ciutat és diferent, però també ho és l'abast dels projectes

urbans. L'escala dels plans urbanístics ha variat i s'afavoreix la especialització en l'ús del sòl.¹⁵ En el Poblenou, la modificació del Pla General Metropolità amb el Pla d'Hispano-Olivetti del 1990, el Pla de la Paperera de 1991, el de la Pompeu Fabra (aprovat el 1992-desenvolupat el 1995), el Pla Especial de Reforma Interior de Diagonal-Poblenou (1992) i el del Front Marítim (1993), desenvolupat pel Pla Parcial de Diagonal Mar (1993) i el Pla Especial de Reforma Interior de La Catalunya (1994), en són la prova, tant pel seu abast territorial com pel seu impacte socioeconòmic previst.

Tot seguit, es presenta un breu detall d'aquets plans. El Pla Hispano-Olivetti, projecte ja finalitzat, suposa la requalificació de 39.941 m² de sòl industrial a sòl d'activitat terciària general. El previsible abandó parcial per part de l'empresa Hispano-Olivetti de moltes de les seves instal·lacions, juntament amb el potencial de renovació que la confluència de vies principals de Barcelona representen per a la zona i la futura perlongació de la Diagonal cap al mar, són

els motius principals per a l'elaboració del pla i la construcció del centre comercial de Barcelona Glòries. Al seu torn, la resta d'actuacions al voltant de la plaça de les Glòries (l'Arxiu de la Corona d'Aragó, el Teatre Nacional de Catalunya, l'Auditori de Música de Barcelona, el Mercat del Clot i les infraestructures –zones verdes i vials– adjacents) la conformen com una de les noves àrees de centralitat de la ciutat.¹⁶ El centre Barcelona Glòries ocupa 250.000 m² de super-

ficie distribuïda en 70.000 m² de superfície comercial, 38.000 m² entre dos centres de negoci, 10.000 m² de places per a vianants i jardins i 3.500 places d'aparcament. El centre comercial està dotat d'un hipermercat,¹⁷ 17 superfícies mitjanes i més de 200 locals comercials, amb una àmplia oferta de serveis.¹⁸ El conjunt delimita així una nova àrea polivalent dotada de tots els elements necessaris per al desenvolupament de l'activitat terciària.

El Pla de Reforma Interior La Paperera del Poblenou, executat en un 10%, es realitza partint d'un solar de gran extensió, ocupat per instal·lacions obsoletes des del punt de vista econòmic i urbanístic, ubicades en una zona d'alta connectivitat interior i centralitat relativa. Suposa la substitució de l'antiga instal·lació de tractament de paper, situada en sòl qualificat com a residencial, en benefici d'habitatges (272 unitats amb 32.007 m² de sostre màxim edificable) i locals comercials, nous equipaments i espais complementaris.

Taula 9
Inversions privades dels Jocs Olímpics de Barcelona: Poblenou i altres zones

Inversions en el període 1986-1992	Valors acumulats en M Pta. corrents	En %
Zona del Poblenou	122.445,00	39,1
Nova Icaria, S.A. (participació privada)	27.538,00	8,8
Port Olímpic, S.A. (participació privada)	235,00	0,1
Equipaments d'altres concessionaris del front marítim	500,00	0,2
Arrendataris edificis Vila Olímpica, S.A.	120,00	0,0
Mediterrànea de Promociones (Vila Parc de Mar)	10.000,00	3,2
The Travelstead Group (infraestructura de costes i interceptor)	199,00	0,1
Hotel de Les Arts (HOVISA)	23.000,00	7,3
Sirene	2.000,00	0,6
Olímpic Moll (habitatges, urbanització i sanejament en Vila Olímp.)	12.080,00	3,9
Eurocity	3.500,00	1,1
Ivermapfre	15.000,00	4,8
Altres zones	190.562,46	60,9
Companyies de serveis	8.893,41	2,8
Aucatsa (autopista del Garraf)	27.000,00	8,6
Ferrovial (autopista Terrassa-Manresa)	19.150,00	6,1
COISA (habitatges i vials a Vall d'Hebron)	8.862,50	2,8
Pueblo Español, S.A.	2.200,00	0,7
Fundació Teatre Lliure	1.000,00	0,3
Promotors privats eix de ponent	7.979,13	2,5
Promoció privada Port Vell (I Fase)	5.200,00	1,7
Banesto (habitatges de Montigalà)	13.000,00	4,2
Barcelona Proyectos (hotel Torre Melina)	10.000,00	3,2
Lihsa (hotel Vall d'Hebron)	1.600,00	0,5
Altres hotelers privats	85.085,35	27,2
Altres agents inversors privats	28.875,07	9,2
Total	313.007,46	100

Font: Ferran Brunet (1994): *Economy of the 1992 Barcelona Olympic Games*, Lausanne: International Olympic Committee, p. 95

16. Ajuntament de Barcelona. Àrea d'Urbanisme i Obres Públiques (1987): *Àrees de nova centralitat*, Barcelona: Ajuntament de Barcelona.

17. El règim d'usos permesos està subjecte, atesa la població generada al propi sector d'estudi i de les illes veïnes, a la Disposició Addicional Tercera del Pla Especial del Comerç Alimentari de Barcelona (PECAB), que estableix que un centre comercial polivalent que formi part d'una operació integrada de renovació urbanística tingui dintre del recinte un únic establiment de venda de productes alimentaris amb 5.000 m² de superfície màxima de venda.

18. Ajuntament de Barcelona (1992), Àrea d'Urbanisme: *Barcelona New Projects*. Barcelona: Ajuntament de Barcelona.

Mapa 4. Parc de Mar, Vila Olímpica i front marítim

Font: HOLSA

Mapa 5. Àmbits territorials dels plans urbanístics del Poblenou

Font:elaboració pròpia segons dades dels plans corresponents

El Pla de Reforma Interior Diagonal-Poblenou, executat en un 5%, suposa la remodelació i obertura de la Diagonal des de la plaça de les Glòries fins al mar.¹⁹ La seva execució significarà l'estructuració, integració i millora dels barris limítrofs, justament allà on s'ha produït un creixement desordenat que ha portat a l'aïllament de la zona. Delimitat per dues àrees de nova centralitat, Glòries i Diagonal Mar, es planteja, doncs, el projecte de més rellevància de la dècada per al Poblenou, ateses les fortes inversions per a la gestió del sòl, indemnitzacions, reallotjaments, serveis i infraestructures. L'obertura d'aquest tram de la Diagonal, des de la Plaça de les Glòries fins al carrer Selva de Mar, s'inclou dins d'un àmbit de remodelació de 656.863 m² de superfície, cosa que comporta el naixement d'un nou barri, bàsicament residencial, amb un 70% de la seva superfície dedicada a usos col·lectius com ara vials, zones verdes i equipaments. El disseny formal de la proposta de transformació de la zona posa l'accent en la política d'habitatge que s'ha de desenvolupar: 5.000 habitatges de nova construcció (1.000 unitats en règim de protecció social); 700 habitatges afectats, establint-se al propi PERI les bases del reallotjament; i acords amb operadors públics i privats per a la promoció d'habitatges a preus moderats.

L'increment en el sostre total edificable és la dada més rellevant, ha passat dels 508.264 m² prevists al PGM fins a 819.474 m², cosa que consolida el sector com una de les àrees de més potencial edificatori de Barcelona. Les inversions

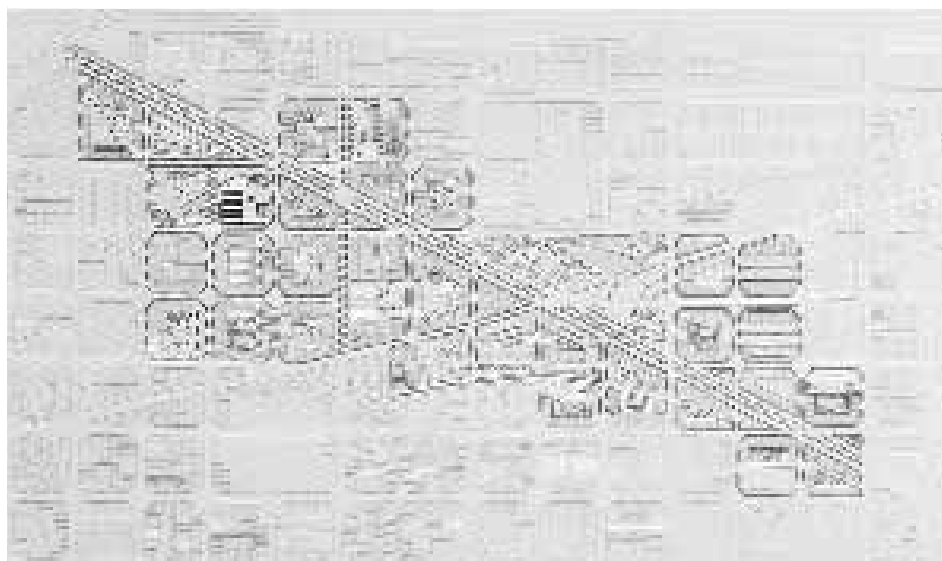
globals d'urbanització i expropiacions del projecte es xifren en 12.500 milions de pessetes.

La Modificació del Pla General Metropolità del Front Marítim, executat en un 4%, representa la primera aproximació, des de l'aprovació del Pla General Metropolità, a un plantejament global del sector de la línia de costa. La modificació del PGM en el Front Marítim del Poblenou redueix el sòl amb qualificació industrial en 46.517 m² i incrementa en aproximadament 45.000 m² el sòl residencial. En termes d'ocupació, significa un increment del nombre d'habitatges edificables de 2.634 unitats respecte al PGM i de fins a 5.218 unitats respecte a l'existent el 1975 (1.156 habitatges).

El Pla Parcial Diagonal Mar, executat en un 2%, representa el desenvolupament de la tercera àrea de centralitat relativa al Poblenou amb els precedents citats de la Vila Olímpica i el conjunt de les Glòries.

Hom preveu la creació d'una àrea d'ús mixt de 341.983 m² amb oficines, centre comercial, habitatges, equipaments culturals i un gran parc urbà.²⁰ Gairebé la meitat de la superfície ordenada, el 49,7% (170.000 m²), és destinada a espai verd;²¹ un 8,8%, a serveis públics (30.000 m²), i un 11,7%, a carrers (39.983 m²) que permeten una fluïda comunicació interior entre els diversos àmbits del nou espai. El conjunt d'aquests conceptes suposa gairebé tres quartes parts del sòl del projecte (70,2%). La resta de superfície és destinada a oficines i al centre comercial (102.000 m²). Els equipa-

Mapa 6. Pla d'ordenació del PERI Diagonal-Poblenou

Font: Ajuntament de Barcelona

ments culturals són, des del punt de vista qualitatiu, una part molt important del projecte. Es preveu la creació del Centre del Mediterrani (30.000 m²), seu de l'Institut Català d'Estudis Mediterranis (ICEM), que aculli un museu mediterrani, una biblioteca i un centre d'investigació.

Oberta i urbanitzada la Rambla Prim amb motiu dels Jocs Olímpics, el Pla de Rambla Prim, Marroc, Maresme i Paraguai arrodoneix les inversions realitzades al sector. El pressupost del projecte és de 4.315 milions de pessetes, dels quals 3.241 es destinen a la construcció de nou habitatge amb un total de 42.062 m² de sostre, repartits en 499 habitatges que permeten allotjar aproximadament 2.988 persones. Per als ocupants legals actuals amb dret a relocalització, es pre-

veu la construcció de 135 habitatges en règim de protecció oficial, coincidents amb el nombre d'habitatges ocupats actualment. El pla d'etapes preveu la seva execució en vuit anys.

El Pla Especial de Reforma Interior de La Catalana (també anomenat pla Mar Bella o de la França Xica), executat en un 2%, és el segon pla derivat de la modificació del PGM en el Front Marítim, després del de Diagonal Mar. El pla concreta la xarxa viària de connexió amb

19. Ajuntament de Barcelona, Àrea d'Urbanisme i Obres Públiques (1994): *Urbanisme a Barcelona. Plans cap al 92*. Barcelona: Ajuntament de Barcelona.

20. Ajuntament de Barcelona (1994): *Barcelona New Projects*, catàleg de l'Exposició *Barcelona New Projects*. Saló del Tinell, plaça del Rei, del 29-3-94 al 25-5-94.

21. La construcció d'aquest espai afecta una superfície de 130.000 m², semblant a la del Parc de la Ciutadella.

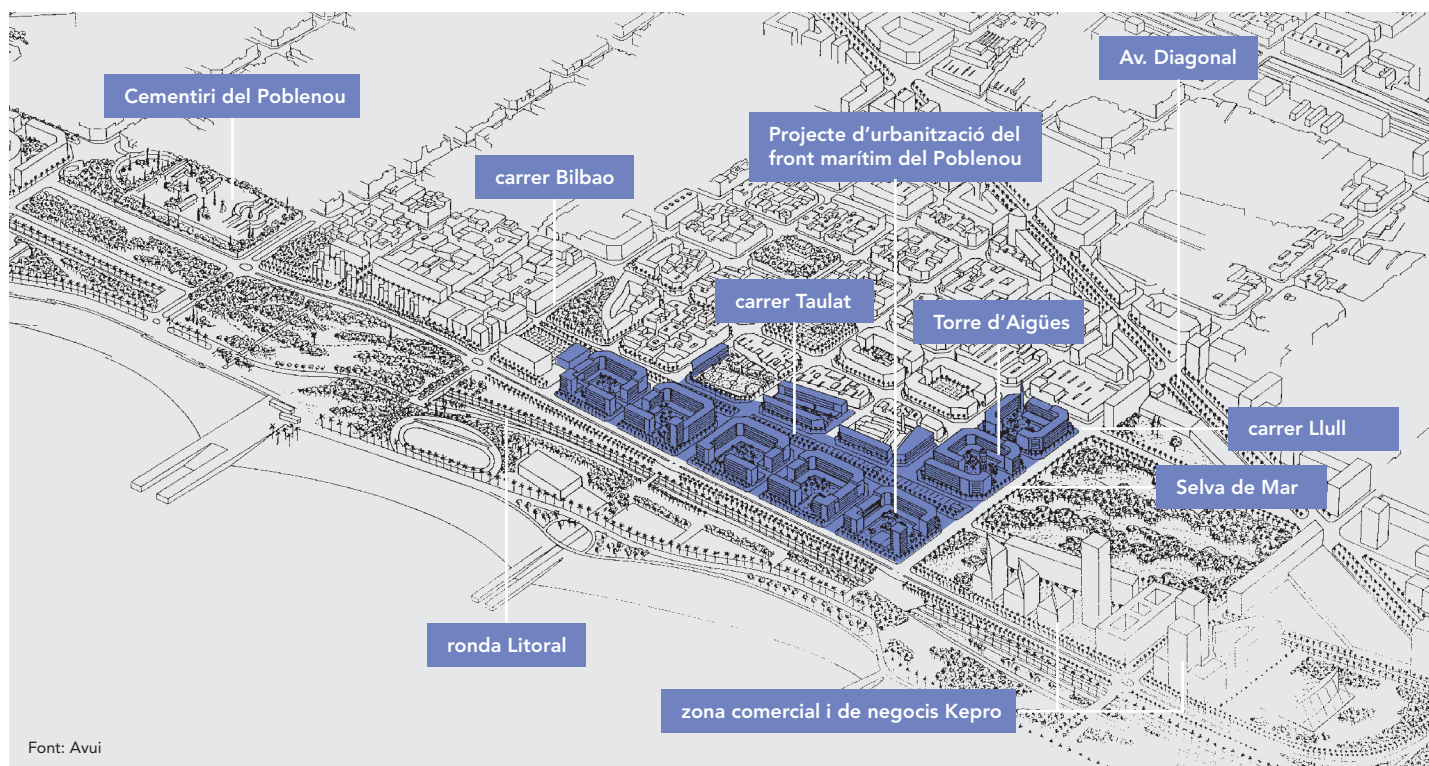
el lateral del cinturó, el sòl d'equipaments, el model de zona residencial i l'establiment de reserves de sòl per a la promoció d'habitatge de protecció pública. L'àmbit del pla inclou grans peces de sòl provinents de l'aixecament de les instal·lacions de la Catalana de Gas, MACOSA i del ferrocarril, totalitzant 203.000 m².

Els antecedents de planejament a la zona es remunten al 1855, amb el plànol topogràfic de l'entorn de Barcelona d'Ildefons Cerdà, en el qual apareixen les primeres edificacions així com la implantació de la línia ferroviària. La tendència bàsica ha estat la configuració d'un sector industrial de grans peces, al costat

d'una important ocupació ferroviària, trencada parcialment pel Pla Comarcal de 1953 que reconeix i consolida un centre residencial a l'entorn del casc antic del Poblenou, entre la rambla i Bac de Roda, mentre que més enllà d'aquest carrer es qualifica com a mitjana i gran indústria, alhora que reconeix la implantació ferroviària en tota la seva amplada, configurant una autèntica barrera entre el barri i la línia de mar. El PGM de 1976 trenca definitivament amb el planejament orientat a la implantació industrial generalitzada, encara que manté el ferrocarril com a traçat paral·lel al Cinturó del Litoral.

El Pla de La Catalana estableix els paràmetres d'ocupació en 243.600 m² de sostre màxim edificable, repartits entre els 182.700 dedicats a habitatge i els 60.900 destinats a l'activitat. Per aquest motiu el projecte rep el sobrenom de Segona Vila Olímpica, a causa de la similitud entre ambdues actuacions: la construcció de nou habitatge prevista pel pla correspon a 2.446 noves unitats per les 1.802 unitats de la Vila Olímpica. Del volum d'habitatge, un 15% es destinen a reallotjar les famílies afectades per la remodelació del carrer Taulat, un 45% es posa a la venda a preu taxat i la resta es ven a preus lliures.

Mapa 7. Projectes de la Catalana i Diagonal Mar

Taula 10
El planejament urbanístic al Poblenou, 1982-1994

Pla	Data d'aprovació definitiva	% d'execució (gener 1995)	Comentaris	Denominació
1. CATEX	21/12/82	100%	-	Pla Especial de Reforma Interior
2. General Manso 175-183	7/7/83	100%	-	Modificació del Pla General Metropolità
3. Vila Olímpica	28/7/89	100%	-	Modificació del Pla General Metropolità
4. ITEC	27/9/89	100%	-	Modificació del Pla General Metropolità
5. 3 Mansanes	25/10/89	100%	-	Pla Especial
6. Equipaments costaners	9/3/90	80%	El percentatge no té en compte els equipaments costaners que manquen, des del c/Bac de Roda fins a Rambla Prim (Zoo Marí...), que d'altra banda es preveuen a la MPGM de Front Marítim	Estudi de Detall
7. Hispano-Olivetti	29/9/90	100%	-	Modificació del Pla General Metropolità
8. La Paperera del Poblenou	13/3/91	10%	Respecte a la 1a etapa s'han realitzat les expropiacions, enderrocs, parcs i carrers oberts (sense urbanitzar). Adaptació de nova construcció al ritme de vendes d'habitatge i locals realitzats	Pla Especial de Reforma Interior
9. Pompeu Fabra	17/6/92	2%	L'entrada en funcionament és prevista per a l'any 1996, si bé les inversions es perllonguen fins l'any 2010	Pla Especial (desenvol. el 22/2/95 pel Pla Esp. de l'Àmbit de la Ciutadella-PEAC)
10. Diagonal Poblenou	12/92	5%	Tot i que les actuacions encara no han començat, el percentatge respon a l'esforç realitzat en gestions d'expropiacions..., molt important respecte a l'esforç global que requereix la operació	Pla Especial de Reforma Interior
11. c/ Bolívia, c/Àvila	28/4/93	100%	-	Pla Especial
12. Front Marítim del Poblenou	13/7/93	4%	S'han realitzat les tasques d'enderrocs i neteja del sòl corresponents als àmbits de planejament derivat de "Diagonal Mar" i "La Catalana"	Modificació del Pla General Metropolità
13. Diagonal Mar	28/7/93	2%	S'han realitzat les tasques d'enderrocs i neteja del sòl	Pla Parcial
14. Parc Marí	15/3/94	0%	Projecte paralitzat en espera de nou planejament.	Estudi de Detall
15. Prim, Marroc, Maresme, Paraguai	17/6/94	0%	-	Modificació del Pla General Metropolità
16. La Catalana	23/12/94	2%	S'han realitzat les tasques d'enderrocs i neteja del sòl	Pla Especial de Reforma Interior

Font: elaboració pròpia segons dades dels plans corresponents.

Àmbit territorial del pla	Objectius del pla	Àmbit del pla (en m ²)
Sector Càtex comprès entre c/ Lope de Vega, Pallars, Mariano Aguiló i Camí Antic de València	Obertura del carrer de Bilbao, espais verds, dotacions comunitàries i 123 nous habitatges	23.407
Carrer General Manso (actual Josep Pla) núm. 175 al 183, entre la Gran Via i el carrer Perú, Pol. Llevant Sud 19	Alteració de la disposició en planta de les parcel·les extremes	2.432
Sector delimitat pel carrer de Badajoz, l'Avinguda de Bogatell, el carrer de Ramon Turró, el passeig de Carles I (Marina) i el front de mar	Creació de l'Àrea Residencial per a l'estatge de la família olímpica durant els JJOO'92. Nou barri per a la ciutat	-
Carrer Buenaventura Muñoz, 29 i carrer Wellington, 19-21-23	Concrecció del tipus d'equipament	1.900
Tres illes compreses entre els carrers de Zamora, Llull, Àvila i Ramon Turró	Transformació de l'àrea industrial en residencial	35.984
Façana al mar de Barcelona en el sector de Carles I - Avinguda Icària	Equipaments esportius, espais verds i reordenació-urbanització del front de mar al sector àmbit	-
Illa delimitada per la Gran Via de les Corts Catalanes i l'Av. Diagonal, confluència amb els carrers de Granada i Llacuna	Desenvolupament d'una nova àrea de centralitat de la ciutat	65.544
Sector delimitat pels carrers Llull, Joaquim Pujol, Lope de Vega, Taulat, Bilbao, Degollada i Castanyes	Urbanització i construcció de nou habitatge en el sòl industrial. Nous equipaments i espais lliures de caire complementari	51.527
Sector delimitat pels carrers de Wellington, Francesc d'Aranda, Ramon Turró i Villena	Ubicació de la Universitat Pompeu Fabra a les antigues casernes de Jaume I i Roger de Llúria	68.816
Extens sector entorn del seguiment de l'obertura de la Diagonal (Plaça de les Glòries-Selva de Mar)	Obertura de la Diagonal des de les Glòries fins al mar i creació d'un nou nucli residencial basat en l'Eixample de Cerdà. Reserves d'habitatge de protecció pública	656.863
Cantonada sud de l'encreuament dels carrers Bolívia i Àvila	Ubicació de les dependències dels Mossos d'Esquadra	1.827
Sector total desglossat en 9 àmbits	Establir les pautes d'ordenació globals del front de mar donant les línies d'actuació per al planejament posterior especificat fins al moment en el Pla Parcial de Diagonal Mar i el PERI de La Catalana	1.104.005
Sector delimitat per el carrer de Ramon Llull, prolongació del carrer de Selva de Mar i l'Avinguda Diagonal, Rambla Prim i Cinturó del Litoral	Desenvolupament d'una nova àrea de centralitat de la ciutat	341.983
Sector delimitat pel carrer de Selva de Mar, Ronda Litoral i Rbla. Prim	Desenvolupament de la MPGM del Front Marítim per al qual es crea un complex lúdic amb el Parc Marí com a enclau bàsic	102.007
Sector delimitat per la Rambla Prim i els carrers Marroc, Maresme i Paraguai	Ordenació del sector per la construcció de nou habitatge	35.702
Sector delimitat pels carrers de Taulat, d'Espronceda, dels Ferrers, Ramon Turró, Selva de Mar, lateral del cinturó, Provençals, Llull i de la Jonquera	Establir l'ordenació en xarxa viària, equipaments... per tal de concretar el model d'implantació edificatòria més adient d'ús, així com reserves de sòl per a la promoció d'habitatge de protecció pública	203.000

El Pla Especial Pompeu Fabra, aprovat inicialment el 17 de juny de 1992 i desenvolupat pel Pla Especial de l'Àmbit de la Ciutadella (PEAC) del 22 de febrer de 1995, suposa la ubicació de la Universitat Pompeu Fabra a les antigues casernes de Jaume I i Roger de Llúria. El projecte inclou les obres de condicionament de la caserna de Jaume I i Roger de Llúria, instal·lacions i soterranis, la construcció de la biblioteca i annex en el Dipòsit de les Aigües, instal·lacions i equipaments.

Perspectives del Poblenou: adequació física i renovació urbana

Una primera aproximació a les variacions globals en les qualificacions de superfície i sostre introduïdes pel nou planejament, ens orienta als objectius fixats per al Poblenou. D'una banda, la desaparició de sòl destinat a ús ferroviari, conseqüència de les actuacions ja realitzades; la reducció en un 4,5% de la superfície destinada a vials, provocada per la racionalització de l'estructura viària amb la base del model de l'Eixample; i l'increment del sòl qualificat com a zona verda en un 10,5%. L'augment més important correspon a la superfície destinada a dotacions comunitàries: el sòl qualificat s'incrementa, respecte a l'establert al PGM, en un 39,8%. D'altra banda, la superfície destinada a protecció de sistemes es redueix un 80,5%. Les variacions introduïdes en els paràmetres d'ocupació signifiquen l'increment del sostre total edificable en un 61,9% res-

pecte al previst en el PGM, i es tradueix en un increment en el nombre d'habitatge potencial del 93,7%. El sostre total ordenat és distribueix, per altra banda, en un increment del 94,0% per al sostre d'habitatges i del 9,8% per al d'activitat.

Algunes consideracions sobre les principals variables urbanes a tenir en compte per la seva incidència en el desenvolupament futur del sector, són:

Sobre l'habitatge: El parc d'habitatges del Poblenou es de 38.175 unitats, de les quals 35.175 es troben ocupades (la mitjana d'ocupació és de 2,77 persones/habitatge). El potencial edificatori ha augmentat, amb el nou planejament, fins a aproximadament 21.320 habitatges, dels quals s'han executat ja 6.700 unitats, cosa que deixa un potencial de nova construcció de 14.600 habitatges. Aquestes dades fan del Poblenou la principal reserva de sòl residencial de Barcelona.

Sobre els sistemes (viari, verd i equipaments): Pel que fa al viari, amb el nou planejament queden establertes les categories d'accés al sector. La xarxa viària d'accés metropolitana queda resolta amb el nou cinturó del Litoral: en el plantejament dels cinturons de Barcelona, el del Litoral té una vocació d'eix interrelacionador de diferents barris, per la qual cosa s'han de multiplicar els accessos i sortides a l'eix central. Aquestes connexions es fan amb el lateral del cinturó, cercant una situació per a aquestes sortides que suposi una distància de tres illes (superilles Cerdà), fent coincidir aquests carrers amb els ponts

que travessen la Gran Via. En aquesta trama, l'obertura del carrer Bilbao (vegeu el Pla Especial de Reforma Interior de Càtex) té una gran importància a l'hora de descongestionar el carrer Bac de Roda. En l'esquema definitiu, els carrers que travessen horitzontalment el Poblenou (en direcció Besòs-Llobregat) passen a tenir un paper homogeneïtzador de la xarxa de distribució, matisant el seu paper d'eixos travessers previst en el PGM. Aquestes vies han estat tradicionalment la forma més usual de travessar el Poblenou en direcció a qualsevol altre indret de Barcelona, tot i que la creació de la ronda Litoral ha restat pes específic a carrers com Pujades, Pallars i Almogàvers, que s'han convertit en xarxes de connexió interna. Finalment, l'ordenació del nus viari de Glòries, la urbanització de la rambla Prim, la Meridiana i la rambla del Poblenou (actuacions finalitzades el 1992), juntament amb la futura perllongació de la Diagonal fins al mar (vegeu Pla Especial de Reforma Interior de Diagonal-Poblenou), suposen l'adequació de la trama de grans avingudes d'ús no específicament circulatori, sinó inserides en el teixit residencial en forma de passeigs urbans.

Pel que fa al sòl destinat a zona verda, el plantejament general és semblant al del viari. La superfície de zona verda s'incrementa, amb el nou planejament, en gairebé 8 hectàrees respecte al PGM. La franja costanera (amb el nou Parc de Mar i les actuacions pendents sobre el Zoo Marí i Diagonal Mar), el nus de les Glòries, el futur parc de la Sagrera

Taula 11
Sintesi dels paràmetres d'ordenació dels plans urbanístics del Poblenou,
1982-1994

Superfície en m ²		P.G.M. 1976	Plans 1982-1994	Nou P.G.M.	% variació			
Sistemes	Ferrovitari	52.476	0	-52.476	-100			
	Xarxa viària	980.423	936.387	-44.036	-4,5			
	Zones verdes	756.655	835.844	79.189	10,5			
	Dotacions comunitàries	304.135	425.087	120.952	39,8			
	Protecció de sistemes	49.056	9.590	-39.466	-80,5			
	Total	2.142.745	2.206.908	96.163	4,5			
Sostre en m ²		Existent 1975	P.G.M. 1976	Plans 1982-1994	Nou Ex.1975	% variació	Nou P.G.M.	% variació
Sostre total		2.157.218	1.730.721	2.801.241	644.023	29,9	1.070.520	61,9
Nombre d'habitatges		5.730	11.007	21.320	15.590	272,1	10.313	93,7
Sostre d'habitatges		431.874	1.063.951	2.063.937	1.632.063	377,9	999.986	94,0
Sostre d'activitats		1.725.344	666.664	731.994	-993.350	-57,6	65.330	9,8

P.G.M.: pla General Metropolità 1976

Nou: planejament aprovat al Poblenou en el període 1982-1994

Font: Elaboració pròpia segons dades del Gabinet d'Estudis Urbanístics de l'Ajuntament de Barcelona.

al nord i les actuacions al marge dret del riu Besòs, conformen les grans àrees de verd metropolità. D'altra banda, les actuacions de Diagonal-Poblenou i la Catalana han de completar el verd interior existent.

Finalment, el sòl destinat a dotacions comunitàries creix en un 39,8% (12,09 hectàrees) respecte a l'establert al PGM de 1976, cosa que compensa el creixement del sostre edificatori potencial amb nous espais d'equipaments públics metropolitans i locals. Les actuacions olímpiques satisfan bàsicament les necessitats de dotacions en la franja costanera (vegeu Pla Especial Equipaments costaners i Vila Olímpica), amb el complex esportiu de Mar Bella, els aparcaments annexos i el port esportiu olímpic. El Centre de Serveis Socials de Càtex, la

residència d'avis de Sant Martí, el Casal d'avis Besòs i el casal d'avis El Parc, la instal·lació esportiva del Maresme, la substitució de la piscina de Lope de Vega a la plaça Dr. Trueta i el complex esportiu El Parc són altres actuacions realitzades que compensen els increments del potencial edificatori, mentre que són les operacions de Diagonal-Poblenou, Diagonal-Mar i la Paperera les principals reserves de sòl per a equipament que, en un futur, han de conferir a la zona un fort atractiu residencial.

– **Sobre la indústria:** el sostre previst per a activitats industrials, comercials i d'oficines als sectors de nou planejament voreja els 732.000 m², mentre que el sostre potencial destinat pel PGM a aquestes activitats era de 666.664 m². Cal tenir present, però, que el sostre industrial exis-

tent el 1975 en els sectors de nou planejament era de 1.725.344 m². Malgrat la petita recuperació de sostre potencial per activitat econòmica que suposa el desenvolupament efectiu del PGM, aquesta no és ni de bon tros homogènia per a totes les activitats, ja que es produeix una pèrdua de 424.000 de sostre potencial industrial i un increment molt important de sostre per a activitats terciàries que incrementa el seu potencial fins a més de 510.000 m² per a oficines i més de 130.000 m² per a espais comercials.

Donada l'obsolescència de les instal·lacions industrials ubicades al Poblenou, el PGM posà les bases per a una important requalificació de sòl industrial en sistemes en general. L'opció presa pel nou planejament segueix la mateixa línia, però suposa el guany de sòl per a terciari i habitatge, en comptes de sistemes, el que millora la rendibilitat de les actuacions per:

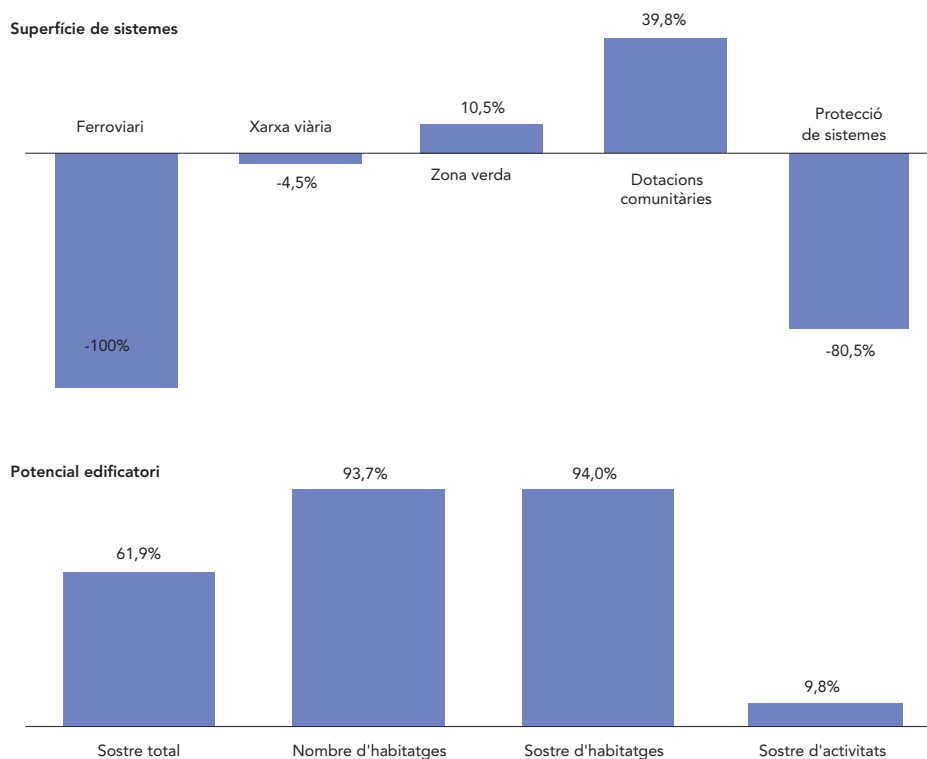
- ús més intensiu del factor treball al terciari que al sector industrial, amb un balanç temporal positiu de creació de treball,
- substitució de la indústria de grans superfícies, poc intensiva en factor treball, per indústria intensiva en capital.

La situació és equiparable a la de la ciutat en el seu conjunt. El 1994, únicament el 8% del terme municipal de Barcelona és qualificat com a sòl industrial. En el període 1984-94 es varen requalificar 62,1 Ha. d'aquest sòl a la ciutat. El 60% de la població activa de Barcelona treballa als serveis, mentre que el 30% es

dedica a algun tipus d'activitat industrial. En la darrera dècada, les grans fàbriques industrials han relocalitzat la seva activitat a altres zones de l'àrea metropolitana: l'obtenció de plusvàlues amb la requalificació i venda dels antics terrenys ha afavorit aquest procés de marxa cap a l'extraradi, a polígons industrials amb infraestructures i serveis amb un cost inferior i un nivell d'accessibilitat superior. El sector industrial està sotmès a un procés continu de canvi. La producció tèxtil i metalúrgica ha cedit, amb el temps, el capdavant a altres subsectors industrials: el químic (1.400 firmes, 33.000 treballadors i el 25% de la facturació), alimentari (1.450 empreses, 16.500 treballadors i el 13,8% de la facturació), transport (243 empreses, 36.200 treballadors i el 11,9% de la facturació) i arts gràfiques (2.300 empreses, 17.500 treballadors i el 8,3% de la facturació). La classificació de les activitats segons el nivell de demanda que fa la Unió Europea coincideix amb els subsectors a l'alça a la ciutat i aquells amb més decadència: alta (química, electrònica, maquinària i precisió), intermèdia (alimentació, arts gràfiques i transport) i dèbil (tèxtil, metalúrgia, fusta i altres).

El Poblenou s'ha caracteritzat històricament per una forta vocació industrial. L'anàlisi de les dades de l'impost d'activitats econòmiques mostra que la grandària mitjana dels establiments d'activitat del Poblenou és superior al conjunt del districte i de Barcelona, bàsicament per la presència de la indústria pesant i els grans magatzems de transport. Cal pro-

Gràfic 8
Variació, respecte al Pla General Metropolità, dels paràmetres d'ordenació dels plans urbanístics del Poblenou aprovats en el període 1982-1994

Font: taula 10.

more, per tant, indústria compatible amb els usos residencials, inserida en el seu entorn, per tal de configurar una veritable mixtura urbana i aconseguir un aprofitament urbanístic rendible per a la ciutat.

Sobre l'activitat terciària: Els nous grans espais comercials promoguts a Barcelona (amb els ja existents: Illa Diagonal i Barcelona-Glòries) elevaran el pes de les grans superfícies sobre l'oferta de comerç al detall de Barcelona des del 5,14 (de l'any 1992) al 12,6 per cent, un cop finalitzades les actuacions previstes.

El nou planejament del Poblenou, principalment amb les actuacions d'Olimpí Moll (dintre de l'actuació de la Vila Olímpica) i els complexos Diagonal-Mar i Barcelona Glòries, redueixen les xifres de sòl industrial en benefici del terciari.

Davant d'aquests fets, el petit comerç independent s'ha adaptat amb la intenció de procurar-se els avantatges que les grans superfícies tenen sobre ell. Les principals formes són el comerç associat i el comerç integrat. A curt i mig termini, les actuacions de l'Administració haurien de suavitzar els costos deri-

vats del canvi estructural del sector. D'altra banda, tampoc s'han d'oblidar els efectes positius sobre atracció de demanda que les grans superfícies comercials poden tenir.

Comparativament a altres ciutats europees, Barcelona pateix un dèficit important d'oficines.²² Són ja realitat les àrees de Vila Olímpica i les Glòries i resten pendents els futurs centres de Diagonal-Mar (221.000 metres quadrats de sotre d'oficines repartits en 29 edificis) i el

potencial derivat del nou barri residencial de la Catalana i els usos definits a Diagonal-Poblenou. Pròxims territorialment al Poblenou, el World Trade Centre al Moll de Barcelona (60.000 metres quadrats d'oficines i 30.000 metres quadrats a congressos i exposicions), Districte de Ciutat Vella, i les oficines del Moll del Rellotge.

Centres direccionals: Les noves condicions d'accessibilitat metropolitana atorguen al Poblenou una situació de

privilegi dins de Barcelona. D'altra banda, la consolidació de les àrees de centralitat relativa fonamentades a la ciutat (Illa Diagonal, c/Tarragona-plaça Espanya, Port Vell... i al mateix Poblenou, la Vila Olímpica), amb un alt nivell de concreció pel que fa als usos direc-

22. Respecte al dèficit comparatiu d'oficines, vegeu per exemple, l'estudi socioeconòmic del *Pla de Reforma Interior del Front Marítim, Justificacions de la Proposta*. Barcelona: Ajuntament de Barcelona.

Taula 12
Població segons el lloc de naixement

	Total (%)		A Barcelona ciutat (%)		A la resta de la província (%)		A la resta de Catalunya (%)		A Andalusia (%)		A d'altres indrets (%)	
Any 1981												
Sector Meridiana	9.414	100	5.158	54,8	200	2,1	521	5,5	759	8,1	2.776	29,5
Sector Glòries	4.059	100	2.190	54,0	157	3,9	214	5,3	379	9,3	1.119	27,6
Sector Gran Via	9.876	100	5.653	57,2	457	4,6	409	4,1	875	8,9	2.482	25,1
Sector Vila Olímpica	2.800	100	1.238	44,2	69	2,5	106	3,8	358	12,8	1.029	36,8
Sector Barri Vell	26.872	100	16.653	62,0	1.040	3,9	1.058	3,9	2.123	7,9	5.998	22,3
Sector Rambla Prim	31.166	100	15.037	48,2	1.017	3,3	606	1,9	5.954	19,1	8.552	27,4
Sector Diagonal	7.404	100	3.824	51,6	284	3,8	247	3,3	973	13,1	2.076	28,0
Poblenou	91.591	100	49.753	54,3	3.224	3,5	3.161	3,5	11.421	12,5	24.032	26,2
Districte 10: Sant Martí	223.184	100	118.60	53,1	17.000	7,6	602	0,3	26.801	12,0	60.179	27,0
Barcelona	1.786.186	100	969.13	54,3	166.00	9,3	754	0,0	172.229	9,6	478.072	26,8
Any 1991												
Sector Meridiana	10.677	100	6.013	56,3	432	4,0	470	4,4	794	7,4	2.968	27,8
Sector Glòries	3.062	100	1.687	55,1	114	3,7	153	5,0	273	8,9	835	27,3
Sector Gran Via	12.531	100	7.549	60,2	599	4,8	392	3,1	1.189	9,5	2.802	22,4
Sector Vila Olímpica	1.807	100	772	42,7	50	2,8	67	3,7	214	11,8	704	39,0
Sector Barri Vell	24.429	100	16.079	65,8	976	4,0	770	3,2	1.732	7,1	4.872	19,9
Sector Rambla Prim	27.241	100	14.096	51,7	1.015	3,7	466	1,7	4.683	17,2	6.981	25,6
Sector Diagonal	6.081	100	3.301	54,3	251	4,1	183	3,0	751	12,3	1.595	26,2
Poblenou	85.828	100	49.497	57,7	3.437	4,0	2.501	2,9	9.636	11,2	20.757	24,2
Districte 10: Sant Martí	214.252	100	121.24	56,6	8.758	4,1	7.183	3,4	23.941	11,2	53.128	24,8
Barcelona	1.643.54	100	949.03	57,7	72.371	4,4	74.078	4,5	146.002	8,9	402.060	24,5

(*) Població inclosa a la nascuda a la ciutat de Barcelona.
Font: Departament d'Estadística de l'Ajuntament de Barcelona.

cionals, amb grans equipaments d'escala metropolitana (nou campus universitari de la Pompeu Fabra, Port Olímpic, hotel) centres comercials (Soho i Olímpic Moll) i una significativa oferta d'oficines, són el referent pròxim del bon funcionament de les àrees com a motors i punts d'atracció d'inversió privada (nacional i estrangera), dinamitzadora de l'activitat econòmica de la ciutat. Pel que fa al sector Glòries, malgrat la indefinició de l'entorn pròxim, són realitat

els grans equipaments culturals (arxiu, auditori i teatre) i el nou centre comercial i d'oficines de Barcelona-Glòries. No hem d'oblidar la centralitat assolida de forma natural pel Barri Vell (sector centre del Poblenou), ple de continguts terciaris i urbanístics de primer ordre i amb un cert pes en la ciutat.

La futura consolidació de dues noves àrees de centralitat al Poblenou (el centre direccional Diagonal-Mar, amb nous usos comercials, d'oficines i institu-

cionals, i el nou entorn residencial de la Catalana), que completa la línia de costa del sector, encetada al sud per la Vila Olímpica; i Diagonal-Poblenou, juntament amb les limítrofs al Poblenou, del front marítim de Sant Adrià i l'extrem Besòs de la Gran Via; han de conferir a la zona de llevant de Barcelona els avantatges comparatius necessaris per al desenvolupament econòmic i social.

LA DEMANDA I EL CONSUM CULTURAL DELS CIUTADANS DE BARCELONA

Àrea de Cultura. Ajuntament de Barcelona*. CIEU-INITS, SA.

L'objectiu principal del projecte és conèixer la demanda cultural dels residents a Barcelona ciutat, deixant de banda el consum provinent del turisme i dels habitants d'altres municipis de l'àrea metropolitana de Barcelona i els temes relacionats amb la pràctica cultural. En aquest marc, la investigació s'ha centrat en els objectius més concrets de detecció i anàlisi dels diferents consums culturals dels ciutadans i ciutadanes de Barcelona, és a dir, el procés físic real de disposar de béns i serveis culturals, així com la definició i anàlisi de les expectatives de consum.

La demanda cultural és un concepte difícil d'acotar per la pròpia complexitat del sector cultural. Les característiques del sector i la diversitat dels productes culturals dificulten enormement l'aproximació a la demanda d'una forma simple i lineal. Per analitzar el mercat cultural hem de tenir present l'existència simultània de productes culturals, serveis culturals i altres consums mixtos. Hi ha una part del mercat que pot funcionar com un mercat de productes i una altra com un mercat de serveis.

L'estudi que presentem tracta el tema de la demanda i el consum cultural des d'una perspectiva global per obtenir

una primera radiografia de les activitats culturals que consumeixen els residents a la ciutat de Barcelona. Aquest enfocament global es tradueix en la inclusió a l'estudi de dades sobre els consums culturals més especialitzats o tradicionals, com la visita als museus d'art o l'assistència a espectacles d'òpera, i d'altres que pertanyen al que podríem anomenar cultura popular i festiva, com la participació en festes populars o majors, la visita a museus de col·leccions vives o a monuments històrics i artístics.

L'enfocament global no ha permès una aproximació detallada als diferents consums culturals. S'ha primat la recollida d'informació sobre la periodicitat del consum, la seva estacionalitat, la localització territorial, etc., sobre la recollida de les característiques particulars de cadascun d'aquests consums. Així, per exemple, no es tracta d'esbrinar quin tipus de pel·lícules, en quina llengua i per quina cadena de televisió les veuen els barcelonins, sinó simplement de saber si consumeixen o no pel·lícules de televisió.

Metodologia

La base metodològica per obtenir la informació ha estat una enquesta directa a la població de Barcelona més gran de 14 anys. S'ha utilitzat una mostra de 784 individus amb quotes prèvies de sexe, edat i població per districte, de forma proporcional a la distribució de la població de Barcelona, considerant un marge d'error del 3,5% i un nivell de confiança del 95%. Tot i les quotes establertes per

districte, s'ha de tenir present que la mostra no és estadísticament significativa en aquest nivell, per la qual cosa l'aproximació a l'anàlisi per districtes s'ha de fer amb prudència i tractar-la més com a indicacions de tendències o magnituds que com a xifres extrapolables.

L'enfocament global donat a l'estudi es tradueix en l'elaboració d'un qüestionari que recull dades sobre els diferents tipus de consum cultural esmentats abans. Aquests consums han estat classificats per grans sectors temàtics, dins dels quals distingim les diferents activitats culturals i, en alguns casos, el tipus o estil de l'activitat.

El mercat cultural

El consum cultural en xifres

Els ciutadans de Barcelona consumeixen entre 6 i 7 activitats culturals diferents. L'amplitud del mercat cultural depèn clarament de factors socioeconòmics entre els quals destaquem el nivell d'instrucció, l'edat, el nivell d'ingressos i la situació laboral.

L'educació, la disponibilitat de temps, l'edat i el nivell d'ingressos són les principals línies de segmentació del mercat cultural i donen lloc a una diferenciació important entre districtes. El nivell d'instrucció (a més formació més consum cultural); l'edat (a menys edat més predisposició a consumir); el nivell d'ingressos familiars (és necessari que les necessitats bàsiques estiguin cobertes

(*) L'Àrea de Cultura de l'Ajuntament de Barcelona va encarregar a l'empresa GRUP CIEU-INITS SA la realització d'aquest estudi, que continua l'anàlisi de la realitat cultural de la ciutat iniciada en l'estudi *Dimensió i estructura del sector cultural a Barcelona*. El primer projecte se centrava en l'estudi del sector cultural des de l'òptica de la producció. Aquesta segona anàlisi es fixa fonamentalment en la demanda i el consum, darrera fase de la cadena productiva. L'estudi ha estat realitzat per Mireia Belil, Carme Domínguez i Arantxa Remírez.

Taula 1
Classificació dels consums culturals

Sector temàtic	Activitat cultural	Tipus o estil d'activitat
Literatura	Llegir llibres Anar a biblioteques	
Música	Escoltar música gravada	clàssica lleugera pop/rock jazz òpera sarsuela cançó folklòrica cançó catalana cap estil en especial
	Escoltar música en viu (concerts o espect. musicals)	clàssica lleugera pop/rock jazz òpera sarsuela cançó folklòrica cançó catalana cap estil en especial
Audiovisual	Anar al cinema Veure pel·lícules en vídeo Veure pel·lícules/serials a la televisió	
Arts escèniques	Anar al teatre	d'avantguarda clàssic revista/musicals dansa mod. i contemp. ballet clàssic tot tipus
Arts plàstiques	Visitar museus/exposicions	pintura escultura fotografia disseny artesanía instal·lacions altres tot tipus
"Festa"	Participar en festes populars/majors Fires (llibres, artesanía, comercial)	
Altres	Assistir a conferències/col·loquis Visitar monuments històrics/artístics Visitar museus de col·leccions vives (zoo...) Visitar parcs i jardins (botànic...)	

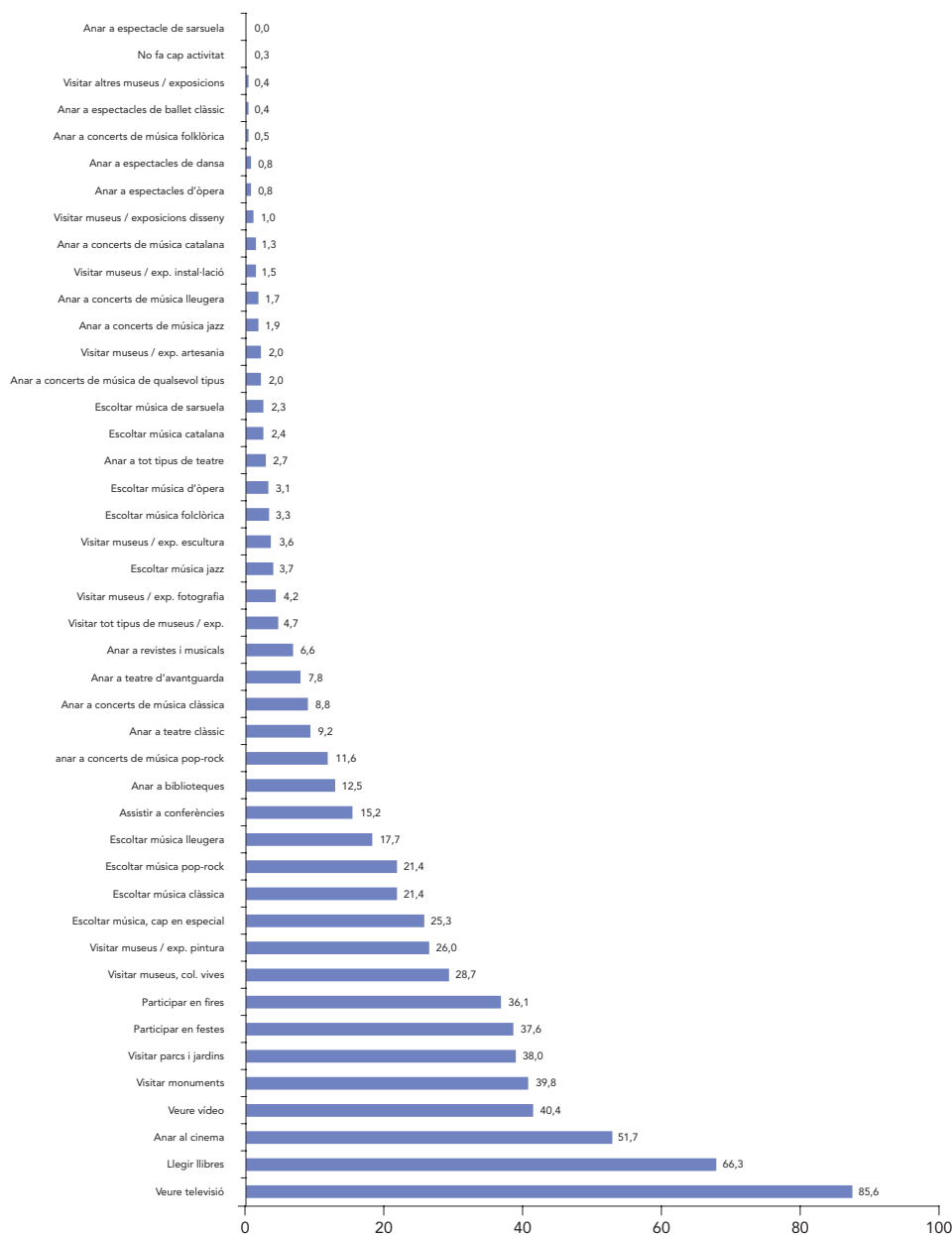
per poder incorporar la cultura com a despesa familiar); el grau de socialització (en la mesura en què existeixen grups de relació estable per raó de treball o formació, més predisposició per consumir cultura), i l'organització laboral i familiar que permeti una disponibilitat de temps lliure i una mínima estabilitat econòmica són els factors que més afecten la demanda cultural.

Quant al tipus d'activitats culturals, cal assenyalar que només aquelles que es donen a la llar (veure pel·lícules a la televisió, escoltar música gravada i llegir llibres) assoleixen graus de consum massiu entre els ciutadans de Barcelona, mentre que la demanda de productes més tradicionals es concentra en uns col·lectius molt específics i localitzats. És a dir, el mercat cultural domèstic està prou estès i és homogeni en tota la ciutat, mentre que el mercat cultural fora la llar es refereix bàsicament a un 25% de la població adulta barcelonina. El cinema és l'únic consum cultural extern que assoleix uns graus de consum massiu importants.

Si ens centrem en els grans sectors temàtics, observem que la majoria dels barcelonins majors de 14 anys consumeixen algun producte audiovisual (pel·lícules) i musical. Gairebé el 95% de la població veu films a la televisió, va al cinema i/o veu pel·lícules en vídeo, mentre que quasi un 80% escolten algun tipus de música gravada.

El tercer gran sector d'activitat cultural dels barcelonins és el sector del llibre, que inclou la lectura de llibres i l'assistència a biblioteques. Un 67,9%

Gràfic 1
El consum cultural per tipus d'activitat. Població que declara consumir les diferents activitats culturals

Nota: percentatges segons el nombre de persones que esmenta consumir cada activitat (una persona pot realitzar diverses activitats d'un i/o més sectors).
 Font: elaboració pròpia a partir de l'enquesta realitzada.

Taula 2
La dimensió del mercat cultural dels ciutadans de Barcelona per grans sectors temàtics

	Consumidors segons la mostra (%)	Consumidors en l'àmbit de ciutat (persones)
Audiovisuals	94,5	1.329.345
Música gravada	79,6	1.119.744
Literatura	67,9	955.159
Altres sectors	66,3	932.651
Festes i fires	52,6	739.932
Arts plàstiques	36,1	507.823
Arts escèniques	25,9	364.339
Música en viu	25,0	351.679

Nota: els consumidors en l'àmbit de ciutat estan calculats segons les 1.406.714 persones majors de 14 anys residents a la ciutat segons el cens de 1991.
 Font: elaboració pròpia a partir de l'enquesta realitzada.

dels barcelonins realitza alguna d'aquestes dues activitats almenys un cop l'any.

L'anàlisi d'aquests grans sectors per activitats concretes mostra que els consums que atrauen un major nombre de ciutadans són: veure pel·lícules a la televisió (més del 85% dels barcelonins majors de 14 anys), llegir llibres (66,3%), anar al cinema (51,7%) i veure pel·lícules en vídeo (40,4%). Malgrat que globalment escoltar música gravada és una activitat realitzada per molts ciutadans, cap estil en particular supera el 25% dels potencials consumidors.

Aquesta gran quantitat dels consums culturals domèstics entre la població barcelonina no és aliena a la millora tecnològica i del nivell de vida dels darrers anys, que ha portat a unes possibilitats de consum de productes culturals a la llar que no existien anteriorment.

Aquestes activitats no són considerades, per molts, com consums pròpiament culturals, sinó com una forma d'oci o d'ocupació del temps lliure, ja que la majoria representen un consum passiu.

D'altra banda, els ciutadans de Barcelona tenen una gran tendència a realitzar activitats a l'aire lliure i de participació popular. Així, veiem que la visita a monuments (39,8%), la visita a parcs i jardins (38,0%), la participació en festes populars (37,6%), l'assistència a fires (36,1%) i la visita a museus de col·leccions vives (28,7%) són les principals activitats culturals realitzades després de les mencionades més amunt. Moltes d'aquestes activitats tampoc no són considerades pròpiament culturals sinó com entreteniment, com una manera de gaudir del temps lliure, de divertir-se a l'aire lliure o com una activitat de relació social.

Tots els consums lligats a sectors considerats tradicionalment culturals (arts plàstiques, arts escèniques, i música en viu –concerts o espectacles musicals–) presenten una major dispersió i assolixen nivells de pràctica menors. Un 36,1% dels barcelonins va a visitar museus o exposicions, quasi un 26% va a espectacles d'arts escèniques, i un 25% assisteix a concerts de música en viu almenys un cop l'any.

Dins d'aquests grans sectors la dispersió entre activitats és molt gran. La visita a museus, exposicions i col·leccions de pintura és la pràctica més arrelada entre els ciutadans de Barcelona, ja que més d'una quarta part dels majors de 14 anys diuen que fan aquesta activitat

almenys un cop l'any. La resta de museus i d'exposicions són visitats per menys d'un 5% de la població barcelonina.

Un 25% de la població barcelonina major de 14 anys declara que assisteix a algun tipus d'espectacle escènic almenys un cop l'any. S'observa una certa fragmentació d'aquest col·lectiu segons els diferents tipus de teatre: destaca que cap d'ells en particular atrau més d'un 10% de la població, i són el teatre clàssic (9,2%), el teatre d'avantguarda (7,8%) i els espectacles musicals i de revista (6,6%) els que presenten una major demanda. La dansa i el ballet clàssic aglutinen una proporció ínfima de població que amb prou feines arriba a l'1% de la població major de 14 anys.

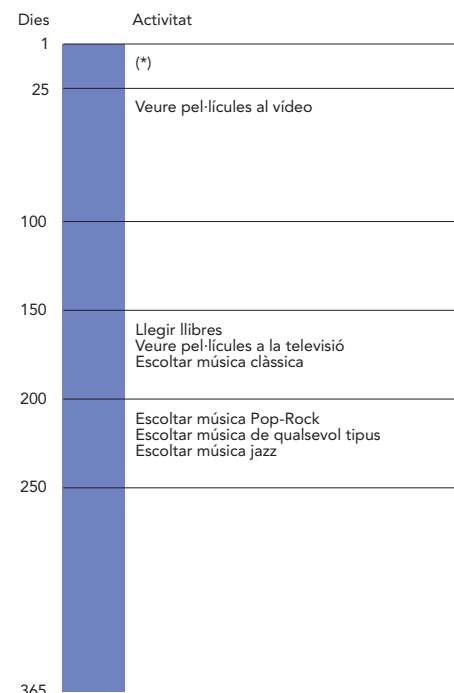
La música en viu també mostra una fragmentació important, ja que cap estil musical aglutina un volum de demanda pròxim al que representa tota la música en viu. Un 11,6% dels barcelonins van a concerts de pop-rock almenys un cop l'any, demanda a la qual només s'acosta l'assistència als concerts de música clàssica (8,8%). La resta d'estils musicals aglutinen consums inferiors al 2% de la població adulta de Barcelona, i són els assistents a concerts de jazz els que s'acosten més a aquesta xifra.

No podem acabar la descripció de la demanda global d'activitats culturals dels barcelonins sense mencionar l'alta participació en conferències (15,2%), que en principi podria aparèixer com una activitat més minoritària.

Des d'un altre punt de vista, el consumidor barceloní és majoritàriament un

consumidor ocasional, encara que hi ha alguns mercats de productes culturals específics amb públics molt fidels i habituals. Els principals consums culturals incorporats a la vida diària són la lectura de llibres, veure pel·lícules a la televisió, i escoltar música gravada clàssica, pop-rock i de jazz.

Gràfic 2
Dies a l'any en què es consumeixen algunes activitats

(*) Participar en festes, fires / Visitar museus de col·leccions vives
Anar a espectacles de dansa / Teatre clàssic, d'avantguarda / Visitar monuments / Museus i exposicions, instal·lacions / Anar a espectacles de ballet clàssic
Concerts de cançó catalana / Anar a espectacles d'òpera / Visitar museus i exposicions de fotografia i escultura
Escoltar música folklòrica / Assistir a conferències / Concerts de Pop-Rock / Visitar museus i exposicions de pintura
Concerts de jazz
Anar al cinema / Visitar tot tipus de museus i exposicions

Font: elaboració pròpia a partir de l'enquesta realitzada.

Taula 3
Dimensió del consum cultural per activitat en l'àmbit de Barcelona

Tipus d'activitat (1)	Criteri habitual (2)	Consum mostra (%)		Consum ciutat	
		habituals	ocasionals	habituals	ocasionals
Llegir llibres	Setmanal	79,8	20,2	744.625	188.399
Anar a biblioteques	Setmanal	58,2	41,8	102.274	73.565
Escoltar música clàssica	Setmanal	95,8	4,2	288.879	12.560
Escoltar música lleugera	Setmanal	97,1	2,9	242.228	7.177
Escoltar música pop-rock	Setmanal	98,8	1,2	297.850	3.589
Escoltar música jazz	Setmanal	100,0	0,0	52.034	0
Escoltar música d'òpera	Setmanal	87,5	12,5	37.680	5.383
Escoltar música de sarsuela	Setmanal	88,9	11,1	28.708	3.589
Escoltar música folklòrica	Setmanal	96,2	3,8	44.857	1.794
Escoltar música catalana	Setmanal	100,0	0,0	34.091	0
Escoltar música de qualsevol tipus	Setmanal	98,5	1,5	349.884	5.383
Concert música clàssica	Mensual	31,9	68,1	39.474	84.331
Concert música lleugera	Mensual	7,7	92,3	1.794	21.531
Concert música pop-rock	Mensual	19,8	80,2	32.297	130.982
Concert música jazz	Mensual	46,7	53,3	12.560	14.354
Espectacles d'òpera	Mensual	50,0	50,0	5.383	5.383
Concert música folklòrica	Mensual	75,0	25,0	5.383	1.794
Concert música catalana	Mensual	30,0	70,0	5.383	12.560
Concert música de qualsevol tipus	Mensual	37,5	62,5	10.766	17.943
Anar al cinema	Mensual	62,5	37,5	453.952	272.730
Veure pel·lícules vídeo	Setmanal	61,5	38,5	349.884	218.902
Veure pel·lícules televisió	Setmanal	93,7	6,3	1.128.601	75.850
Anar al teatre d'avantguarda	Mensual	21,3	78,7	23.326	86.125
Anar al teatre clàssic	Mensual	19,4	80,6	25.120	104.068
Anar a revistes i musicals	Mensual	5,8	94,2	5.383	87.920
Anar a esp. de dansa	Mensual	16,7	83,3	1.794	8.971
Anar a esp. de ballet clàssic	Mensual	33,3	66,7	1.794	3.589
Anar a teatre de tot tipus	Mensual	38,1	61,9	14.354	23.326
Visitar museus/exp. pintura	Mensual	34,8	65,2	127.394	238.639
Visitar museus/exp. escultura	Mensual	42,9	57,1	21.531	28.708
Visitar museus/exp. fotografia	Mensual	39,4	60,6	23.326	35.886
Visitar museus/exp. disseny	Mensual	50,0	50,0	7.177	7.177
Visitar museus/exp. artesanía	Mensual	56,3	43,8	16.149	12.560
Visitar museus/exp. instal·lacions	Mensual	33,3	66,7	7.177	14.354
Visitar altres museus/exp.	Mensual	66,7	33,3	3.589	1.794
Visitar museus/exp. de tot tipus	Mensual	51,4	48,6	34.091	32.297
Participar en festes	Mensual	3,1	96,9	16.149	513.164
Participar en fires	Mensual	7,4	92,6	37.680	470.101
Assistir a conferències	Mensual	29,4	70,6	62.800	150.719
Visitar monuments	Mensual	18,3	81,7	102.274	457.541
Visitar museus col. vives	Mensual	5,8	94,2	23.326	380.387
Visitar parcs i jardins	Mensual	33,9	66,1	181.222	353.473

(1) Les dades per sectors no corresponen a la suma de les diferents activitats que inclouen, ja que una persona pot realitzar diverses activitats d'un i/o més sectors.

(2) Per a les activitats setmanals, el consumidor habitual és el que gaudeix o consumeix aquests productes culturals com a mínim un cop a la setmana, i l'ocasional qui els consumeix amb una freqüència inferior a aquesta. Per a les activitats mensuals, el consumidor habitual és el que les consumeix un o dos cops com a mínim al mes, i l'ocasional, el consumidor anual (entre 1 i 11 cop l'any.)

Nota: els consumidors en l'àmbit de ciutat estan calculats en funció de les 1.406.714 persones majors de 14 anys residents a la ciutat segons el Cens de 1991.

Font: elaboració pròpia a partir de l'enquesta realitzada.

Quant a les estacions, el consum cultural dels barcelonins es produeix bàsicament de forma dispersa en el temps, amb certa concentració en els caps de setmana.

Els entorns de consum cultural

Els ciutadans de Barcelona tenen uns entorns de consum cultural molt estables. La família i la parella són les companyies fonamentals per a les activitats realitzades fora de la llar.

Quant al marc infraestructural, en els consums externs destaquen les sales especialitzades i els espais oberts, mentre que els centres cívics, els bars i pubs, i els espais alternatius tenen poc pes.

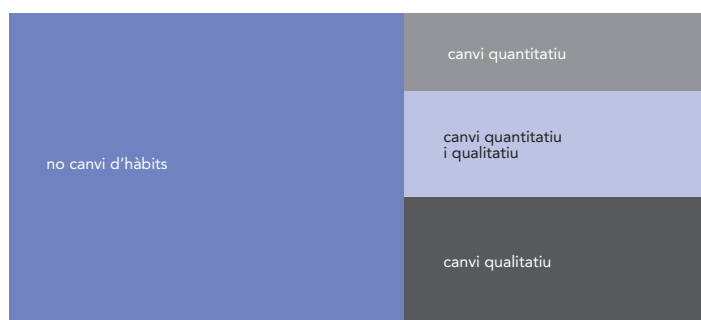
El consum cultural s'organitza territorialment en l'àmbit de ciutat a excepció de les festes majors, que tenen un caràcter de barri. Comença a notar-se la influència de la nova oferta de l'àrea metropolitana en els desplaçaments culturals d'alguns col·lectius de Barcelona.

L'accés a l'oferta cultural es produeix a través del mercat o de les ofertes-programacions públiques. La xarxa associativa té un pes relativament petit en l'accés al consum cultural, encara que els centres cívics s'estructuren com espai de consum d'exposicions i conferències, bàsicament per a públics d'edat avançada.

Evolució dels hàbits culturals

Els darrers anys, prop d'un 40% dels barcelonins ha canviat els seus hàbits

Gràfic 3
Els canvis dels hàbits culturals

Font: elaboració pròpia a partir de l'enquesta realitzada..

culturals i es tracta, en la majoria dels casos, de canvis de caràcter qualitatiu. Per edats, són els més joves i els més grans els grups que experimenten una major variació, els primers per augmentar massivament el seu nivell de consum cultural i els segons per disminuir-lo. En ambdós casos es produeix un canvi qualitatiu (variació del tipus d'activitat consumides) important.

Les causes adduïdes per variar els comportaments culturals en els darrers anys són diverses, però destaquen especialment la maduració personal (transformació dels gustos culturals tant en funció de l'edat com del context social), el naixement de fills, la manca de temps, els canvis en l'entorn social (entesos com a canvis en els àmbits de relació laboral, d'estudi, etc. de la persona) i el fet de tenir en aquests moments més disponibilitat de temps.

Aquestes causes han afectat diferentment el consum, unes augmentant-lo, altres disminuint-lo i altres variant-ne

els continguts. Globalment, les principals causes que han comportat un augment de la pràctica cultural i del tipus d'activitat han estat la maduració personal, el fet de tenir en l'actualitat més llibertat o autonomia, la jubilació, el fet de tenir més disponibilitat de temps, els canvis en l'entorn social i el casament o aparellament. En el pol oposat, han significat una disminució del consum i pràctica cultural el fet de tenir cura d'altres persones amb problemes de salut, els propis problemes de salut, la manca de temps, fer-se gran, el naixement de fills i quedar-se vidu o vídua.

Situacions relativament semblants, doncs, provoquen transformacions diferents en el consum cultural. Per exemple, mentre les persones que es jubilen incrementen i varien el tipus d'activitat que realitzen pel fet d'acabar la seva relació laboral productiva, les persones no actives, quan arriben a la tercera edat, la disminueixen i no canvien de tipus d'activitat. El casament o aparellament també

incideix positivament, més en l'aspecte qualitatiu que quantitatiu, mentre que el naixement de fills provoca la situació contrària, etc.

L'opinió sobre l'oferta cultural consumida

Globalment, els ciutadans de Barcelona consideren que l'oferta cultural a la qual accedeixen té bona qualitat, és suficient, existeix un sistema correcte de transport públic per accedir-hi, es produeix en uns horaris adequats i té un preu, també, adequat, tot i que aquest darrer aspecte presenta els nivells de desacord més acusats.

La majoria de la població considera que la qualitat dels productes culturals que consumeixen és bona, i arriba quasi al 90% el públic actual que opina que la qualitat és bona i/o adequada. De fet, només un 10% dels consumidors declaren no estar gens d'acord amb la qualitat del que consumeixen.

La quantitat d'oferta cultural que es troba a Barcelona rep una qualificació força positiva, encara que globalment inferior a la qualitat. Gairebé una quarta part de les respostes afirmen que hi ha molta oferta i, prop de la meitat, que aquesta és suficient (un 68,1% en conjunt). En aquest cas, el percentatge de respostes que quantifiquen l'oferta d'escassa és important i s'apropa al 30%.

L'accessibilitat en transport públic a l'oferta cultural de la ciutat és valorada globalment com a suficient (un 59,1%). Hi

ha, però, al voltant d'un 25% de respostes que el qualifiquen d'escàs i un altre percentatge important que no sap o no vol contestar la qüestió, la qual cosa podríem considerar un indicatiu que no fan servir aquest tipus de mitjà de transport quan assisteixen a esdeveniments culturals.

L'horari de l'oferta cultural és l'aspecte respecte al qual els barcelonins es mostren més satisfets, ja que gairebé un 90% de les respostes assenyalen que és l'adequat.

Un darrer aspecte que s'ha d'analitzar és el preu de les activitats culturals. En aquest cas, tot i que la majoria de la població pensa que és l'adequat (61%), s'ha de destacar que un terç dels consumidors opina que els preus dels actes culturals són inadequats.

Els graus de satisfacció del consumidor amb l'oferta actual varien molt en funció de les diferents activitats culturals i són les arts plàstiques i el cinema aquelles que reben una qualificació global més positiva, mentre que els barcelonins consideren el preu i la quantitat d'oferta de música en viu i arts escèniques dos dels principals obstacles per a l'expansió del seu consum.

Segmentació del mercat

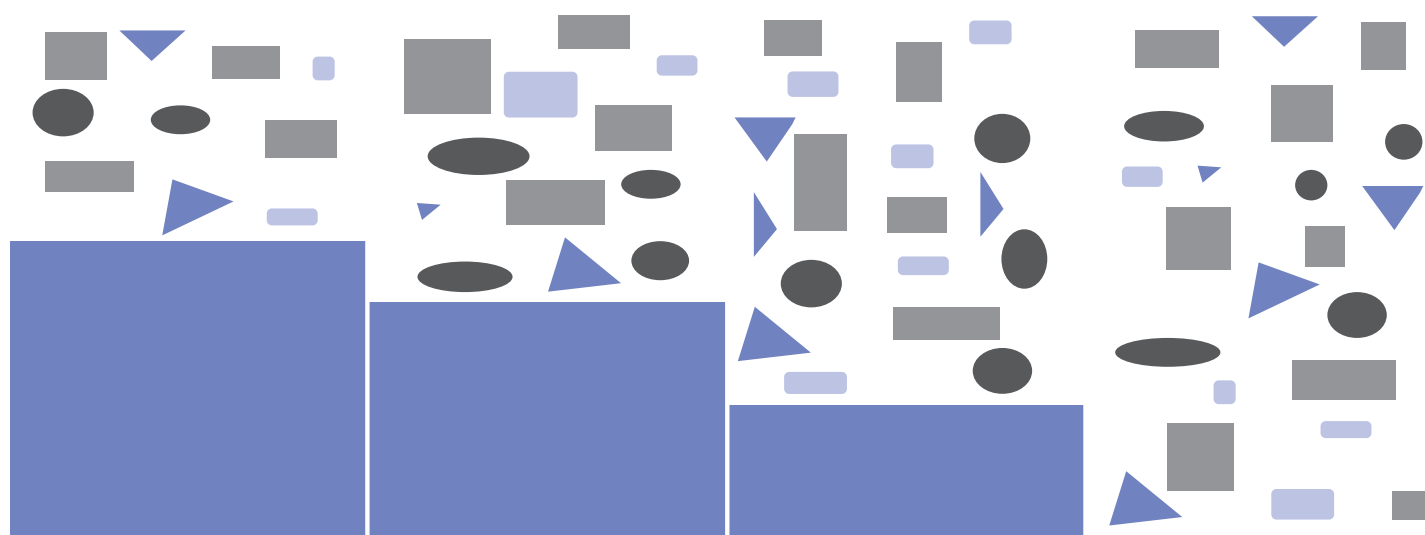
La segmentació del mercat de productes culturals consumits pels barcelonins es produeix per diferents línies. L'edat és un element clar i s'observa que hi ha alguns consums que es concentren en unes franges d'edat molt específiques.

La mitjana d'edat dels consumidors de cultura és d'uns 45 anys, però per les diferents activitats les mitjanes oscil·len entre els 24 anys dels consumidors de concerts de pop-rock i els més de 65 anys de mitjana dels oients de música de sarsuela. Les activitats que presenten més concentració en una franja d'edat són la música pop-rock (concerts i gravada), la visita d'instal·lacions i el teatre d'avantguarda. Totes elles són activitats consumides principalment per persones d'entre 24 i 35 anys, igual que els concerts de jazz, anar a biblioteques, al cinema i visitar museus o exposicions de fotografia.

En el pol oposat, veiem que la gent més gran concentra el consum d'una sèrie d'activitats com són escoltar música gravada de sarsuela, d'òpera, folkòrica i música clàssica, i visitar les exposicions i museus d'escultura i d'artesanía (mitjanes d'edat entre 51 i 65 anys). L'assistència a espectacles dels estils musicals esmentats també es concentra en edats avançades, encara que les mitjanes es rejuventen una mica.

Les activitats culturals més difoses per les diferents franges d'edat són les relacionades amb la dansa, la visió de pel·lícules a la televisió, la música catalana, l'assistència a conferències, la visita a parcs i jardins i la lectura de llibres. Malgrat aquesta certa dispersió d'edats, les edats mitjanes de cadascuna d'aquestes activitats varien considerablement entre els 50 anys de mitjana dels assistents a espectacles de ballet clàssic i els 39 dels afeccionats a la música catalana.

Gràfic 4
Els mercats homogenis i heterogenis segons els perfils dels consumidors

Mercats homogenis:

Festa
 Biblioteques
 Concerts de jazz
 Concerts de tot tipus

Mercats intermedis:

Mus./exp. de fotografia
 Escoltar jazz
 Conferències i col·loquis
 Teatre clàssic
 Fira
 Cinema

Mercats heterogenis:

Vídeo
 Mus./exp. de tot tipus, d'escultura o instal·lacions
 Escoltar sarsuela, mús. folklòrica i pop-rock
 Teatre d'avanguardia o de tot tipus
 Concerts de pop-rock

Mercats molt heterogenis:

Llibre
 Escoltar mús. lleugera, òpera, cançó catalana...
 Concerts de mús. clàssica, lleugera...
 Televisió
 Revistes i musicals, ballet...
 Mus./exp. de pintura, dissenys...
 Visitar monuments, parcs o museus de col·leccions vives

Gràfic 5
Situació dels diferents districtes en funció de les desviacions del ventall d'activitats diferents respecte a la mitjana de Barcelona

Nota: les dades per districte s'han d'entendre a títol d'indicacions o tendències, ja que els marges d'error oscil·len entre el 8,5% i el 15,2%.

Font: elaboració pròpia a partir de l'enquesta realitzada.

Taula 4
Perfils dels consumidors de les diverses activitats culturals

Activitat cultural	Grau explicació del perfil	Sexe	Edat	Estudis	Ingressos	Situació laboral	Estat civil
Festa	el 67,5 dels consumidors	-	especialment amb 44 anys o menys (el 63,7% *)	concentració de persones amb estudis secundaris o superiors (56,6%)	-	la majoria corresponen a persones que només treballen o estudien (61,3%)	-
Biblioteques	el 56,1	-	essencialment són joves entre 15 i 29 anys (74,5%)	gran concentració de persones amb estudis secundaris o superiors (84,7%)	-	especialment estudiants amb independència que treballen o no (68,4%)	persones solteres (76,5%)
Concerts jazz	el 53,3	majoritàriament homes (73,3%)	gairebé tot el públic té 44 anys o menys (93,4%)	essencialment homes amb estudis secundaris o superiors (87,7%)	-	bàsicament treballadors, estudiïn o no (73,3%)	-
Concerts tot tipus	el 50,0	majoritàriament homes (75,0%)	la majoria té 44 anys o menys (87,5%)	gairebé tots amb estudis superiors o secundaris (87,6%)	-	majoritàriament treballadors i estudiants (81,3%)	-
Exp. fotografia	el 48,5	-	majoritàriament persones de 44 anys o menys (78,8%)	força concentració de persones amb estudis secundaris i superiors (75,7%)	-	persones que treballen o estudien (69,7%)	-
Escoltar jazz	el 44,8	majoritàriament homes (el 69,0%)	força concentració en el interval de 44 anys o menys (82,8%)	majoritàriament homes amb estudis secundaris o superiors (79,3%)	-	essencialment treballadors, estudiïn o no (72,4%)	-
Conferències	el 44,5	-	lleugera concentració de persones amb 44 anys o menys (57,2%)	persones amb estudis superiors o secundaris (78,1%)	-	persones que estudien o treballen majoritàriament (64,7%)	-
Teatre clàssic	el 43,1	-	-	majoritàriament persones amb estudis superiors o secundaris (65,3%)	-	bàsicament persones jubilades o treballadores (65,2%)	-
Fira	el 41,3	-	majoritàriament amb 44 anys o menys (63,3%)	principalment amb estudis secundaris o superiors (66,8%)	-	majoritàriament persones que treballen o estudien (64,7%)	-
Cinema	el 40,0	-	força concentració entre els de 44 anys o menys (73,3%)	concentració de persones amb estudis secundaris o superiors (65,2%)	-	especialment persones que estudien o treballen (68,9%)	-

(*) Percentatges que representa la categoria o categories concretes respecte al nombre de persones que fan aquesta activitat.

Nota: el nombre de categories possibles per a cadascuna de les variables és: 2 per al sexe; 5 per a l'edat; 5 per al nivell d'estudis; 6 per als ingressos; 8 per a la situació laboral, i 5 per a l'estat civil.

Perfils dels consumidors de les diverses activitats culturals (continuació)

Activitat cultural	Grau explicació del perfil	Sexe	Edat	Estudis	Ingressos	Situació laboral	Estat civil
Vídeo	el 36,3	-	majoritàriament persones amb 44 anys o menys (69,4%)	persones bàsicament amb estudis secundaris o primària completa (71,3%)	-	majoritàriament treballen o estudien (60,9%)	-
Exp. tot tipus	el 35,1	-	concentració de públic entre els 30 i 59 anys (67,5%)	bàsicament persones amb estudis superiors o secundaris (83,7%)	-	especialment persones que treballen (59,5%)	-
Escoltar sarsuela	el 33,3	-	bàsicament persones amb 60 anys o més (72,2%)	gairerebé de forma exclusiva amb primària, completa o incompleta (88,8%)	especialment els d'ingressos < 1,5 milions (66,7%)	-	persones casades (61,1%)
Exp. instal·lació	el 33,3	majoritàriament són homes (66,7%)	exclusivament persones de 44 anys o menys (100,0%)	amb estudis secundaris o superiors majoritàriament (66,6%)	-	gairebé de forma exclusiva treballadors o estudiants (91,7%)	-
Teatre d'avantguarda	el 31,1	preferentment són dones (60,7%)	bàsicament persones de 44 anys o menys (82,0%)	bàsicament amb estudis secundaris o superiors (78,7%)	ingressos familiars entre 1,5 i 5 milions bàsicament (60,7%)	principalment treballadores i/o estudiants (90,1%)	-
Escoltar música folklòrica	el 30,8	-	essencialment són majors de 45 anys (80,8%)	persones amb primària, completa o incompleta (88,4%)	majoritàriament els d'ingressos < 1,5 milions (65,4%)	bàsicament persones que fan de mestresses de llar o treballen (73,1%)	casats, bàsicament (73,1%)
Teatre tot tipus	el 28,6	especialment homes (61,9%)	-	gran concentració de titulats superiors (61,9%)	-	essencialment treballadors i jubilats (85,7%)	casats, especialment (66,7%)
Exp. escultura	el 28,6	majoritàriament són homes (60,7%)	especialment els majors de 60 anys (42,9%)	-	-	majoritàriament són jubilats o treballadors (82,1%)	casats, generalment (85,7%)
Concerts pop-rock	el 26,4	especialment els homes (58,2%)	molta concentració de públic d'entre 15 i 29 anys (78,0%)	bàsicament amb estudis secundaris o superiors (78,0%)	-	gairebé de forma exclusiva treballen i/o estudien (90,2%)	solters, bàsicament (83,5%)
Escoltar pop-rock	el 24,4	majoritàriament homes (60,1%)	públic molt jove, d'entre 15 i 29 anys (70,2%)	concentració important d'estudis secundaris o primària completa (80,4%)	-	principalment treballen i/o estudien (85,2%)	solters en la seva majoria (68,5%)

(*) Percentatges que representa la categoria o categories concretes respecte al nombre de persones que fan aquesta activitat.

Nota: el nombre de categories possibles per a cadascuna de les variables és: 2 per al sexe; 5 per a l'edat; 5 per al nivell d'estudis; 6 per als ingressos; 8 per a la situació laboral, i 5 per a l'estat civil.

Taula 5
Mitjanes d'activitats culturals diferents per districtes

Districte	Nombre de casos	Mitjana activitats
Sarrià-Sant Gervasi	71	8,6
Eixample	134	7,4
Les Corts	42	7,2
Gràcia	62	7,2
Sant Andreu	67	6,8
Sant Martí	101	6,5
Ciutat Vella	45	6,2
Horta-Guinardó	88	5,7
Sants-Montjuïc	85	5,3
Nou Barris	89	4,9
Barcelona	784	6,5

Nota: les dades per districte s'han d'entendre a títol d'indicacions o tendències, ja que el marge d'error de la mostra per districtes oscil·la entre el 8,5% i el 15,2%.

Font: elaboració pròpia a partir de l'enquesta realitzada.

Alguns productes culturals presenten perfils de consumidors molt concrets i demostren que es tracta de mercats bastant homogenis. Entre aquests trobem el sector festa, les biblioteques, els concerts de jazz i els assistents a concerts de tot tipus. Exposicions de fotografia, conferències, teatre clàssic, fires i cinema formen part d'un conjunt de mercats en els quals entre un 40 i 50% dels consumidors responen a un únic perfil. La resta de sectors presenten mercats menys homogenis.

La segmentació territorial és la segona línia estudiada i ens demostra que existeixen tres grups diferenciats de districtes. El primer, en el qual el consum cultural es dona d'una forma molt superior al que li correspondria pel pes de població, reuneix els districtes de Sarrià-Sant Gervasi, Gràcia, l'Eixample i Les

Corts. Els districtes de Sant Andreu, Ciutat Vella i Sant Martí es troben en un nivell pròxim a la mitjana de Barcelona, mentre que els districtes d'Horta-Guinardó, Nou Barris i Sants-Montjuïc presenten una situació en el terreny del consum cultural inferior al que caldria esperar en relació a la seva renda i pes de població.

La demanda latent. El mercat potencial

La demanda cultural no consumada

Malgrat la poca consolidació d'alguns dels mercats culturals a Barcelona, hi ha una demanda latent potencial molt important. Dues tercers parts dels ciutadans volen augmentar el seu consum cultural, no necessàriament incrementant el consum del que ja gaudeixen sinó diversificant-lo cap a altres sectors.

La majoria dels barcelonins consultats desitgen consumir activitats culturals diferents de les que realitzen actualment. Només un 12,9% de la població major de 14 anys (gairebé un 20% dels que desitgen fer més coses) vol ampliar quantitativament el seu consum cultural amb el major consum de les activitats que ja practica. Entre els públics fidels insatisfets destaca especialment la lectura de llibres i escoltar música gravada. Majoritàriament per manca de temps, la població ni llegeix ni escolta tots els llibres i música que desitja.

Quant al tipus d'activitats que es volen realitzar, hi ha una gran heteroge-

neïtat. L'activitat més desitjada és el teatre clàssic, molt per sobre de la resta dels consums culturals esmentats. Entre les deu activitats més desitjades hi trobem el cinema, revistes i musicals, concerts en viu de música clàssica, museus i exposicions de pintura, conferències, concerts en viu de pop-rock, teatre d'avantguarda, llegir llibres i visitar monuments.

La demanda latent de productes culturals no es distribueix homogèniament entre els diferents grups de població. El sexe, l'edat, la residència, el nivell educatiu... són variables que estan relacionades amb les expectatives no cobertes.

Globalment, es detecta que les dones expressen un desig més gran de diversificar el consum cultural. Les obligacions domèstiques, les responsabilitats maternals i la soledat en edats elevades expliquen aquest major nivell d'expectatives.

La relació entre desig més gran de consum cultural i nivell d'estudis és directa: a més nivell d'educació, més voluntat de consumir cultura. Al costat d'aquest fenomen trobem la relació amb l'edat: el grup amb més voluntat d'incrementar el seu consum cultural és el format pels adults de 30 a 44 anys. Aquests són els que tenen una major disponibilitat econòmica, però es troben amb limitacions per responsabilitats familiars i laborals. El grup dels més joves i el dels 45 a 59 anys segueixen aquest grup central. A partir d'aquí s'observa un clar descens de la demanda cultural potencial en el grup de més grans de 60 anys.

De la mateixa forma, la demanda

potencial de productes culturals no es distribueix per igual entre districtes. La població que resideix a Gràcia, Sarrià-Sant Gervasi i l'Eixample és la que manifesta major demanda potencial. La resta de districtes estan per sota de la mitjana de Barcelona amb xifres pròximes a aquesta mitjana a Sant Andreu, i nivells menors d'interès per augmentar el consum cultural a Nou Barris, Sant Martí, Les Corts, Ciutat Vella i, finalment, Horta-Guinardó i Sants-Montjuïc.

Les causes per al no consum

La manca de temps, el preu de l'oferta, la manca d'ofertes específiques i la falta d'informació són les principals barreres per a la realització de la demanda cultural latent i representen globalment el 80% dels motius per no realitzar les expectatives de consum cultural. Alguns d'aquests motius poden ser pal·liats almenys parcialment des de les actuacions del sector públic.

La principal raó adduïda és la manca de temps (per gairebé 4 persones de cada 10). Aquesta causa explica la major demanda potencial de les dones i del grup més actiu (entre 30 i 44 anys).

La segona raó esmentada és el preu de l'oferta, causa citada pel 20% de les persones, seguida de la manca d'oferta del tipus d'activitat que potencialment es consumiria.

El preu de l'oferta i la manca d'aquesta com a causes per a no convertir les expectatives culturals en consums reals introdueix alguns elements de refle-

xió en la valoració sobre l'oferta cultural que fan els barcelonins. D'una banda, mentre els usuaris habituals consideren els preus dels actes culturals raonablement adequats, hi ha un grup potencial de consumidors culturals que no accedeix a la cultura per raons econòmiques. D'una altra, encara que globalment el públic habitual o ocasional considera l'oferta com a suficient, amb un pes relatiu dels insatsifets, els no-consumidors detecten uns nuclis de manca d'oferta que arriben a hipotecar el seu potencial consum cultural.

La falta d'informació és el quart motiu més esmentat per les persones consultades (10%). Els canals de comunicació existents no semblen arribar a tota la demanda potencial, i es demostra la necessitat de millorar els canals d'informació als ciutadans, almenys en alguns aspectes.

El consum cultural potencial

La dimensió del mercat potencial que formen els ciutadans de Barcelona és en alguns casos molt superior al mercat actual consolidat, com és el cas del teatre clàssic o el teatre d'avantguarda. Aquesta demanda latent es concentra territorialment als districtes de Gràcia, Sarrià-Sant Gervasi i l'Eixample. Al costat d'aquests, els mercats culturals domèstics estan pràcticament saturats.

El mercat potencial més fort és el de les arts escèniques. Força gent esmenta que li agradaria assistir a algun tipus d'espectacle teatral, però que no ho fa

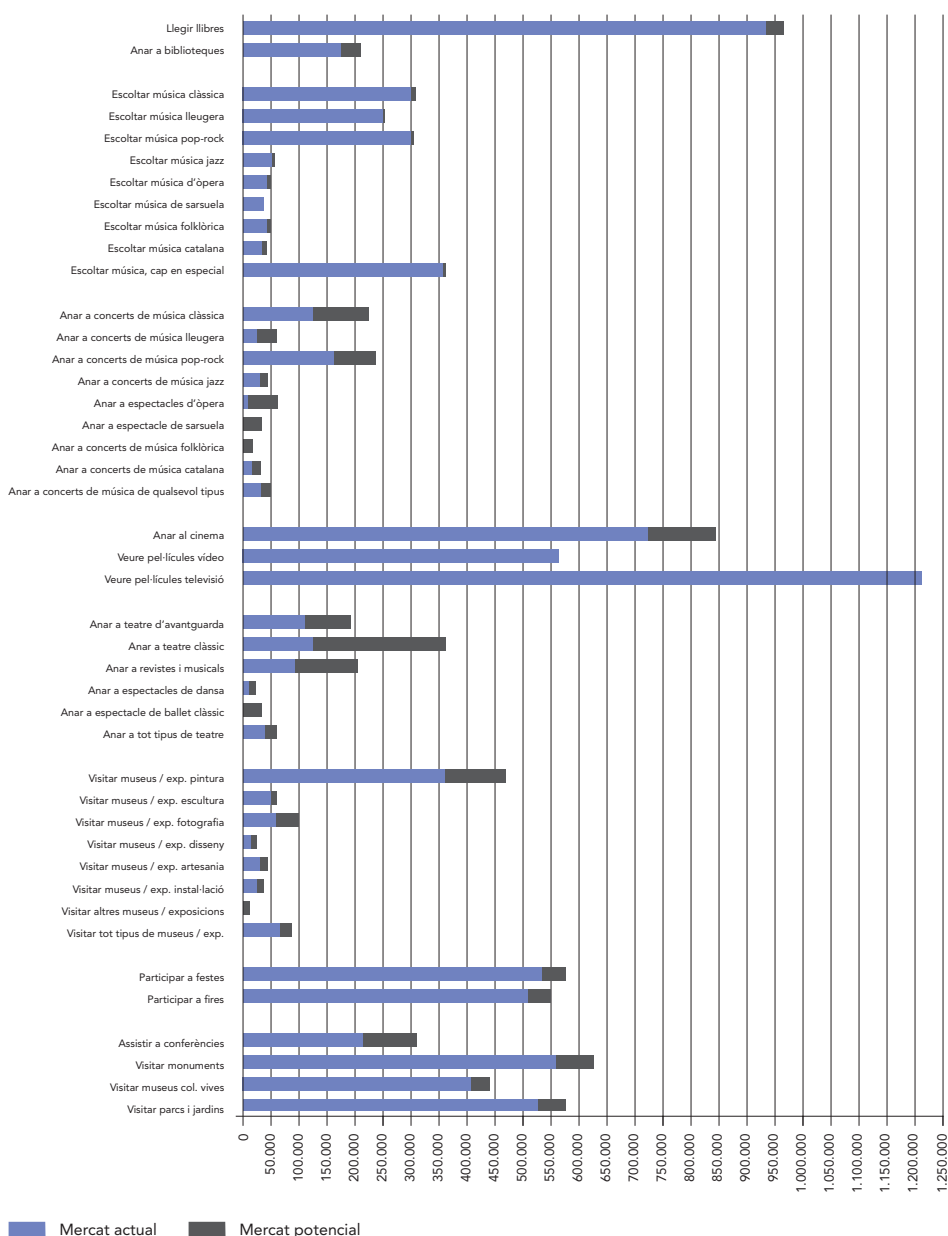
perquè resulten cars o per falta de temps. Especialment important en aquest sector és el públic potencial que voldria anar a espectacles de teatre clàssic (235.050 persones), d'avantguarda (80.742) o a revistes i musicals (113.040), que gairebé duplica l'actual.

El segon sector en importància per la quantitat de persones que desitgen realitzar alguna de les activitats que inclou, és el de la música en viu, especialment clàssica i pop-rock. Cal assenyalar, a més, que el mercat potencial de les persones que volen assistir a concerts d'òpera i sarsuela és més important per als concerts en viu que per a la música gravada, especialment en el primer cas, al contrari del que succeeix per a la resta d'estils musicals.

Les causes per les quals les persones que desitgen assistir a concerts en viu no ho fan són bàsicament la falta de temps i el preu de l'oferta, però també hi ha percentatges significatius de persones que esmenten que no hi ha oferta d'aquest tipus, especialment pel que fa a la sarsuela, el jazz i la música folklòrica, o que els falta informació respecte a l'oferta existent, com en el cas de la sarsuela i la música catalana.

Dins del mercat de l'audiovisual, l'única activitat per a la qual hi ha una demanda latent és anar al cinema. En aquest cas, les projeccions de les dades de l'enquesta a la ciutat assenyalen que més de 115.000 persones voldrien gaudir d'aquest tipus de consum cultural i no ho fan per manca de temps o pel preu de l'oferta, que és considerat massa alt.

Gràfic 6
Dimensió del consum cultural actual i potencial dels ciutadans de Barcelona

Les dades per sector no corresponen a la suma de les diferents activitats que inclou, ja que una persona pot realitzar diverses activitats d'un i/o més sectors. Els càlculs en l'àmbit de ciutat es fan en funció de la població de 15 anys o més, segons el Cens de 1991. Font: elaboració pròpia a partir de l'enquesta realitzada.

En el sector de les arts plàstiques només l'assistència a exposicions de pintura és una activitat força desitjada pels barcelonins. Al voltant de 100.000 residents voldrien anar-hi i no ho fan, per manca de temps o falta d'informació sobre l'oferta existent.

Finalment, la participació en festes i fires i altres tipus d'activitats culturals, tot i ser desitjada per un nombre considerable de persones a la ciutat, no suposen un augment considerable del mercat potencial, excepte en el cas dels col·loquis i conferències. Els motius més importants adduïts per les persones consultades per no realitzar aquestes altres activitats són la manca de temps i la falta d'informació.

A tall de reflexions finals

Les informacions aconseguides en aquesta investigació ens permeten apuntar alguns elements de reflexió que no per obvis deixen de ser essencials en el desenvolupament del sector cultural a la ciutat de Barcelona.

- Els processos de globalització han portat a una ampliació i diversificació dels continguts del que genèricament s'anomena cultura i hi ha hagut un progressiu desdibuixament dels límits entre els diferents productes i serveis culturals.

- La llar ha esdevingut en els darrers anys, amb la difusió dels equipaments tecnològics i la diversificació de suports i productes culturals, un lloc d'oci i també de treball, funcions que s'afegeixen a les

tradicionals d'indret de descans, alimentació, etc.

- El desig i la voluntat de consumir productes i serveis culturals i la capacitat econòmica per fer-ho no són condicions suficients per convertir-se en un gran consumidor cultural. Anar a qualsevol manifestació cultural requereix temps per realitzar o assistir a aquests actes i per planificar-los. Aquest fet fa que la cultura com a entreteniment entri en competència per un temps limitat amb altres manifestacions i activitats de caràcter lúdic.

- Les principals vies de socialització continuen sent els éssers més pròxims i la inexistència d'aquests requereix fer un esforç addicional per a integrar-se culturalment i socialment.

- El consum final de productes o serveis culturals és només una manera d'accedir a la cultura. La pràctica cultural és una altra forma de consum que ha augmentat considerablement en els darrers anys, sobretot pel que fa als sectors de la música i el cant i les arts plàstiques. La pràctica cultural és una fórmula de consum cultural actiu i de creació de mercats.

- El nivell educatiu marca substancialment la capacitat i la predisposició al consum cultural de la població. L'educació permet apreciar, desitjar i conèixer molts productes culturals que poden aparèixer com poc atractius o massa complexos. L'educació per a la cultura des de la infància és essencial per assegurar un mercat ampli en el futur.

- El producte cultural que es consu-

meix és important però algunes de les pràctiques culturals pesen més com a tals que els productes que es consumeixen en la seva realització. Algunes de les pràctiques culturals més habituals s'han convertit en excuses per a la socialització.

- La cultura és un factor que permet una millora de la imatge de la ciutat, i augmenta la seva atractivitat, amb la consegüent captació d'inversions, la millora de la qualitat de vida dels seus habitants i la generació d'una economia productiva generalment de caràcter intensiu en mà d'obra. Algunes operacions i actuacions importants per millorar l'atractivitat de la ciutat globalment, no es corresponen directament amb les necessitats expressades per la majoria de la població. La busca de l'equilibri entre la cultura per als ciutadans i la cultura per a la ciutat és un repte encara pendent en la majoria de les ciutats europees.

- L'actuació pública per a la promoció i suport del desenvolupament cultural és essencial. En el terreny cultural, es produeix l'efecte Mateu, és a dir, una redistribució dels recursos públics invertits en cultura en favor dels grups socials de nivells de renda per sobre de la mitjana, que són els que concentren el consum cultural i la demanda latent. L'esforç d'ampliació del ventall del mercat a altres grups socials no es produeix únicament per la subvenció de les produccions o l'ampliació de l'oferta, ja que el consum està també determinat per altres paràmetres socials, educatius, de recursos disponibles i d'actituds socials i psicològiques gens menyspreables.

- La promoció i la consolidació de mercats potencials és una tasca essencial. Al costat dels col·lectius citats més amunt trobem el mercat potencial de la gent gran. Aquest és un mercat que creixerà quantitativament pel progressiu envelliment de la població i qualitativament pel progressiu augment dels nivells mitjans d'instrucció dels que arriben a la tercera edat. La cultura apareix en aquest camp com una via de socialització i de prevenció de la marginació social que tant afecta a les persones grans amb el pas a la jubilació i el "niu buit".

- Consolidar i estendre el consum cultural i millorar la qualitat de vida dels ciutadans de Barcelona requereix la realització d'alguns processos essencials. El suport a la innovació, que inclou els dos vessants d'ampliació del concepte cultura i de suport a la innovació conceptual i estètica; la socialització a través de la cultura (gent gran, solitaris, joves marginals... són col·lectius que disposen de temps però els falten els mitjans, la companyia i els incentius per al consum cultural); l'educació a través del consum cultural i a través de la pràctica cultural (a vegades aquesta educació només consisteix a fer alguns consums culturals més accessibles psicològicament, a més a més d'econòmicament); l'ampliació del mercat cultural amb l'objectiu de la reducció de l'efecte Mateu, millor que l'extensió del mercat ja existent, i la permeabilització social de les actuacions públiques que responen a l'augment de l'atractivitat de la ciutat són algunes de les possibles línies d'actuació. 🔑

EL SERVEI DE VOLUNTARIAT DE CREU ROJA

OPINIÓ DELS VOLUNTARIS I DELS USUARIS

Àrea d'Estudis i Opinió. Informació Cartogràfica de Base (ICB)

MONOGRAFIES

Aquest article resumeix dels resultats d'un recent estudi d'opinió sobre el servei de voluntariat de Creu Roja a la ciutat de Barcelona encarregat per Serveis Personals de l'Ajuntament de Barcelona'. En aquest estudi es tenen en compte dos punts de vista diferents: el dels voluntaris de Creu Roja (persones que desenvolupen activitats de caràcter social de forma altruista i lliurement) i el de les persones receptores d'aquesta prestació: els usuaris dels programes que es preveuen al conveni de promoció del voluntariat establert des de 1986 entre Creu Roja i l'Ajuntament de Barcelona. Així s'aconsegueix una panoràmica àmplia. A més, s'esbossa el perfil dels que exerceixen de voluntaris i dels diferents grups de beneficiaris.

Creu Roja ofereix un servei de voluntariat a diversos col·lectius de la ciutat de Barcelona. Aquest està format per uns 2.300 voluntaris repartits en diversos programes. Els principals són: Gent Gran, Suport i Atenció als Refugiats i Estrangers, Suport i Atenció a Toxicòmans i Malalts de la Sida, Persones Discapacitades, Activitats en Hospitals, Infància i Joventut, Medi Ambient, Serveis Preventius i Salvament a les Platges. Els usuaris que es beneficien regularment d'algun d'aquests programes sumen més de 12.000. A més, n'hi ha que participen

en activitats puntuals; el seu nombre supera les 70.000 persones.

Des de 1986, l'Ajuntament de Barcelona i la Creu Roja tenen signat un conveni de col·laboració pel que fa al servei de voluntariat d'aquesta organització.

Metodologia

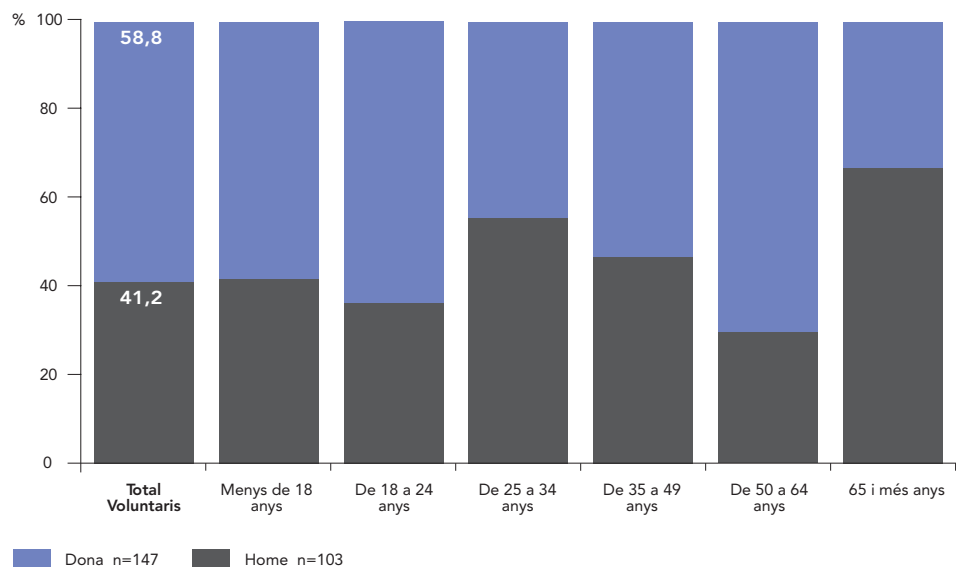
L'estudi es va portar a terme amb una metodologia de tipus quantitatiu. El fet que l'objecte d'anàlisi estigui format per dos col·lectius (els voluntaris i els usuaris) va portar a confeccionar dues mostres i dos qüestionaris, d'unes quinze preguntes cadascun.²

Pel que fa als voluntaris, es van realitzar 250 entrevistes. La mostra és aleatòria i, per tant, representativa dels 2.300 voluntaris de Creu Roja. El marge

d'error associat és de $\pm 5,96\%$, amb un nivell de confiança del 95% per a resultats globals. En els resultats de segon ordre, obtinguts per l'encreuament de variables, aquests marges augmenten i la seva interpretació ha de ser més prudent.

Respecte als usuaris, es van realitzar 405 entrevistes. Uns programes tenen molts beneficiaris i d'altres menys, la qual cosa va comportar dissenyar una mostra "desproporcionada", de forma que els col·lectius, encara que tinguessin un baix nombre d'usuaris, sortissin relativament representats. Cal afegir que una tercera part dels qüestionaris van ser contestats per familiars o persones pròximes a l'usuari; aquest va ser el cas dels més petits, d'algunes persones discapacitades, de la gent més gran i d'alguns hospitalitzats.

Gràfic 1
Els voluntaris de Creu Roja per edat i sexe

1. La comissió de direcció i seguiment de l'estudi ha estat formada per Txema Castiella, Toni Camps i Jordi Casanovas (Ajuntament de Barcelona), Pau Bellot i Adolf Díaz (Creu Roja) i M. Àngels Pont i Anna Parés (ICB, S.A.).

2. El treball de camp es va realitzar la segona quinzena de novembre de 1995.

Els voluntaris de Creu Roja

Dels voluntaris entrevistats, un 59% són noies i un 41% nois. Per edats, el grup més nombrós és el de 18 a 24 anys. Segueixen el de 25 a 34 anys i el de menys de 18 anys. El grup menys nodrit és el majors de 35 anys. Actualment predominen les dones en tots els grups d'edat, excepte en el grup de 25 a 34 anys i el de 65 i més anys, on abunden més els homes (gràfic 1).

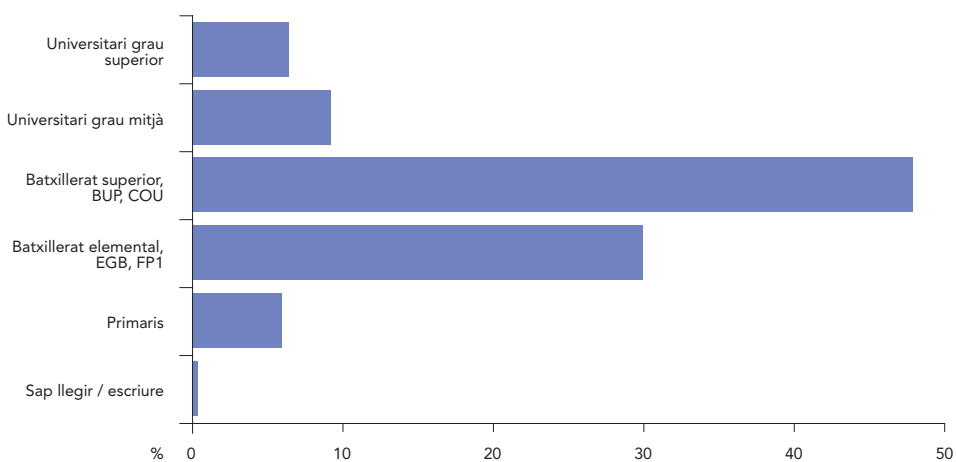
La major part ha nascut a Barcelona i són relativament pocs els nascuts a altres indrets de Catalunya, comunitats autònomes o països. Pel que fa a la llengua, un 49% s'expressa habitualment en català i un 51% en castellà.

La majoria té un alt nivell d'estudis. Concretament, un 48% té BUP, COU o similar i un 15% universitaris acabats (9% grau mig i 6% superior). Altrament, un 30% ha finalitzat l'EGB, FP1 o anàleg i un 6% la primària. Cal tenir present que la major part són estudiants, la qual cosa fa suposar que a mig termini el nivell dels actuals voluntaris serà ultrapassat (gràfic 2).

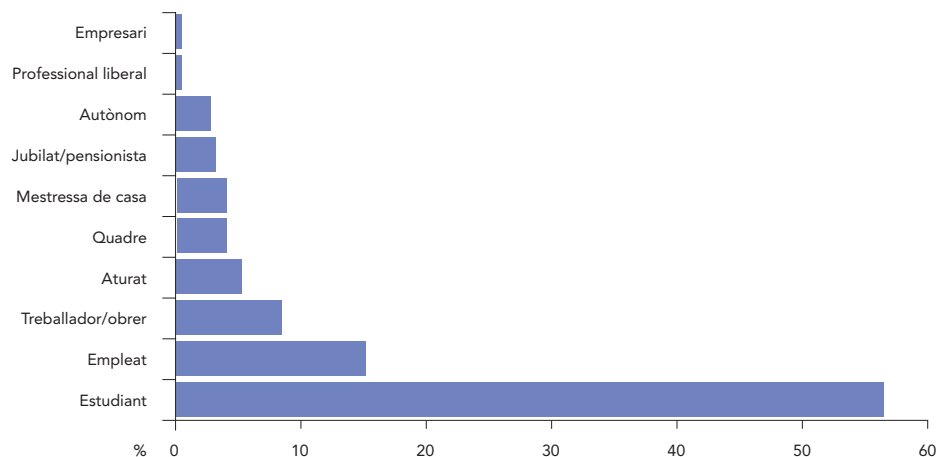
Respecte a l'ocupació, del total de voluntaris, prop d'un 70% entra dins de la categoria de professionalment no actiu i l'altre 30% d'actiu. Entre els primers destaquen els estudiants; també hi ha aturats, mestresses de casa i jubilats. Entre els segons sobresurten els empleats; també hi ha –tot i que en menor nombre– quadres, autònoms, professionals liberals i empresaris (gràfic 3).

Pràcticament tots viuen a Barcelona. Si es compara la distribució dels

Gràfic 2
Nivell d'estudis de l'entrevistat

Gràfic 3
Ocupació de l'entrevistat

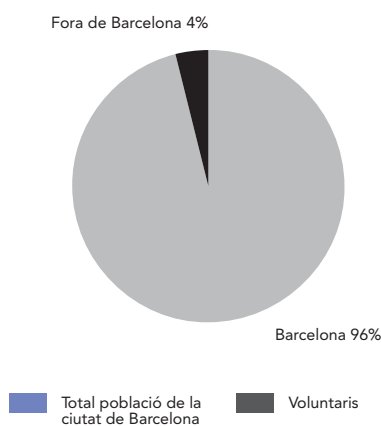

voluntaris pels diferents districtes de la ciutat amb la distribució del total de la població de Barcelona es detecta que a Sant Andreu, Sant Martí, Horta-Guinardó i l'Eixample, proporcionalment, el nombre de voluntaris sobrepasa al de població. En canvi, a Sarrià-Sant Gervasi, Ciutat Vella i Nou Barris passa el contra-

ri, la proporció de voluntaris és més baixa. Els districtes on es dona un major equilibri són Sants-Montjuïc, Les Corts i Gràcia (gràfic 4).

Més d'un 40% porta entre dos i cinc anys fent de voluntari de Creu Roja i un altre 40% menys de dos anys. La resta fa més temps. Normalment hi dediquen

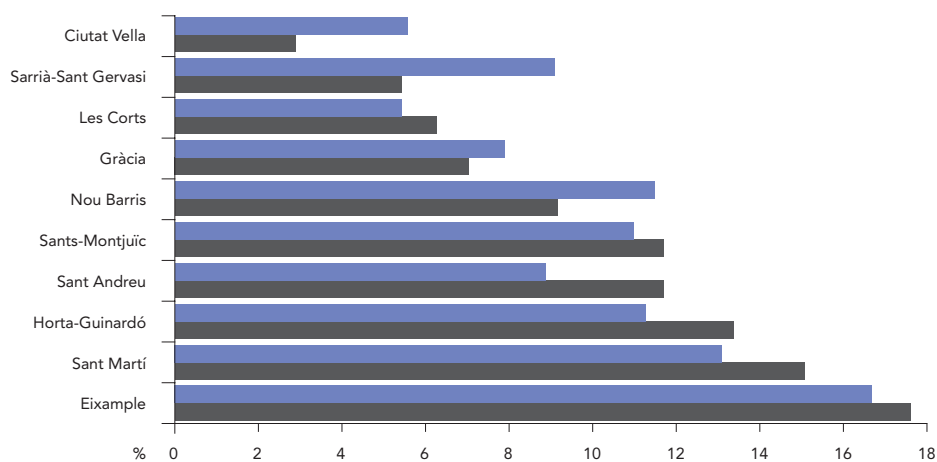
Gràfic 4
Lloc de residència de l'entrevistat

menys de tres hores setmanals. Un 30% entre tres i cinc hores i més d'un 10% més de cinc hores (gràfic 5).

Allò que els va empènyer a fer-se voluntaris de Creu Roja va ser les ganes d'ajudar, l'altruisme, la solidaritat; més del 45% de les respostes va en aquest sentit. També els van esperonar els amics i familiars, el voler ocupar el temps, el ser útil, el conèixer gent i la possibilitat de fer pràctiques relacionades amb la seva professió actual o futura. Aquí s'afegeix la viabilitat de fer socorrisme, la prestació social i l'estar en contacte amb nens (gràfic 6).

Els amics, familiars i coneguts són els seus principals preceptors per apuntar-se a fer de voluntaris de Creu Roja. Segueixen, a distància, la televisió i la premsa. Els impresos, la mateixa Creu Roja i l'escola ho han estat menys. Entre els més joves és més habitual que els familiars i amics hagin estat els

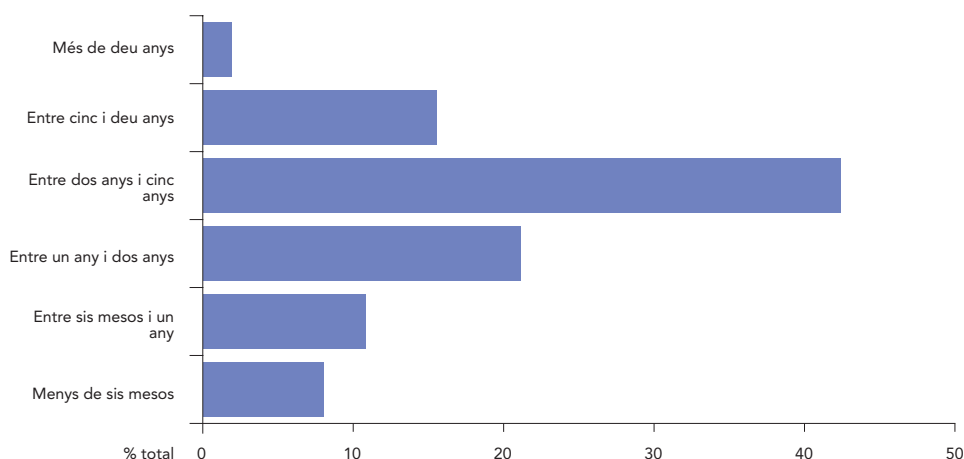

impulsors i en el cas dels que porten més de dos anys l'organització és més habitual reconèixer que va ser la televisió (gràfic 7)

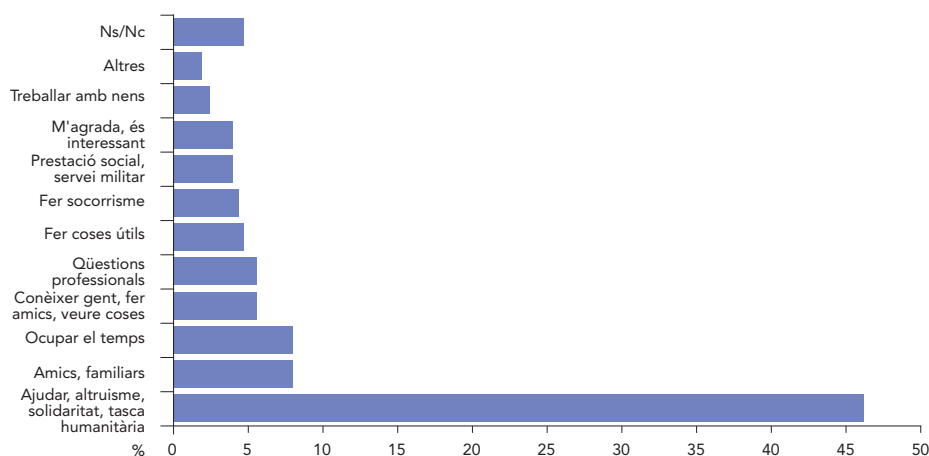
El programa en el qual participa un major nombre de voluntaris és el de Serveis Preventius de Socors (més del 35%).

També en tenen un nombre important el de Gent Gran (més del 30%) i el d'Infància i Joventut (més del 25%). En un segon nivell, se situen els programes de Persones Discapacitades (més del 10%), de Medi Ambient (9%) i de Salvament a les Platges (7%). I, en darrer lloc, amb menys

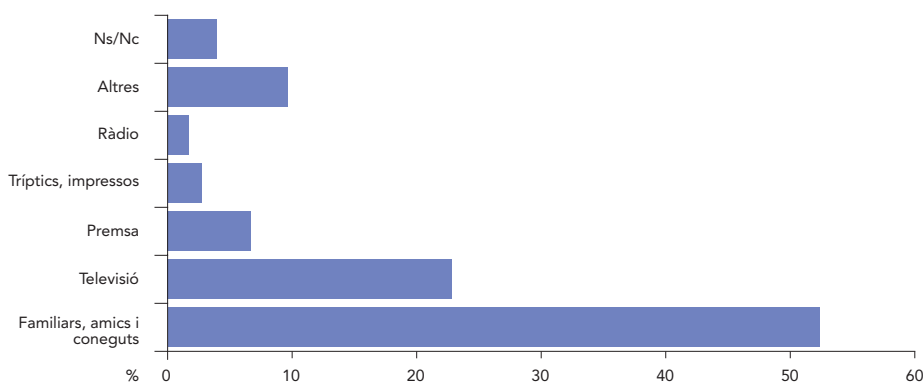
Gràfic 5
Temps que fa que és voluntari de Creu Roja

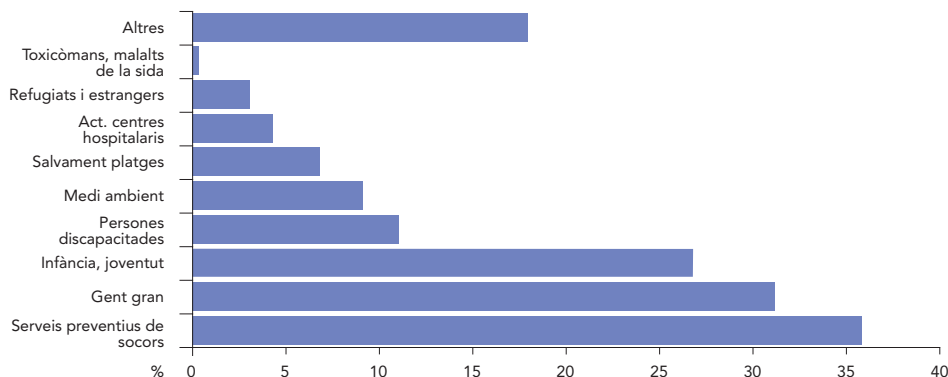
Gràfic 6
Motiu principal que el va portar a fer-se voluntari de Creu Roja

Gràfic 7
Mitjà preceptor

Gràfic 8
Programa o programes de Creu Roja en els quals participa

d'un 5% dels voluntaris cadascun, les Activitats als Centres Hospitalaris, l'Assistència a Refugiats i Estrangers, el Suport a Centres de Toxicòmans i Malalts de la Sida i altres com la Presó i la Campanya de Reis. Hi ha voluntaris que participen actualment en més d'un programa, concretament, un 30% participa en dos i un 8% en tres o més (gràfic 8).

El sexe i l'edat determinen força quina activitat desenvolupa el voluntari. Així, entre els nois és força més habitual participar en serveis preventius de socors i també en salvament a les platges. En canvi, les noies s'apunten més a programes dedicats a col·lectius com gent gran, infància i joventut, persones discapacitades i refugiats. Entre els voluntaris de més de 25 anys hi ha més col·laboradors del Programa Gent Gran que entre els més joves, els quals es decanten més cap els de Serveis de Socors, de la Infància, de Les Persones amb Discapacitats i de Medi Ambient. Altrament, els que porten més de dos anys a Creu Roja s'inclinen més pels Serveis Preventius (gràfic 9).

Més de dues tercers parts dels voluntaris no tenen ganes de canviar d'activitat. A la resta li agradaria fer-ne una altra, sobretot una activitat relacionada amb la infància i la joventut, i també ajudar la gent gran i donar suport a toxicòmans i malalts de la sida. Els altres programes tenen menys aspirants. En conjunt, les noies i els més joves tenen més ganes de canviar d'activitat.

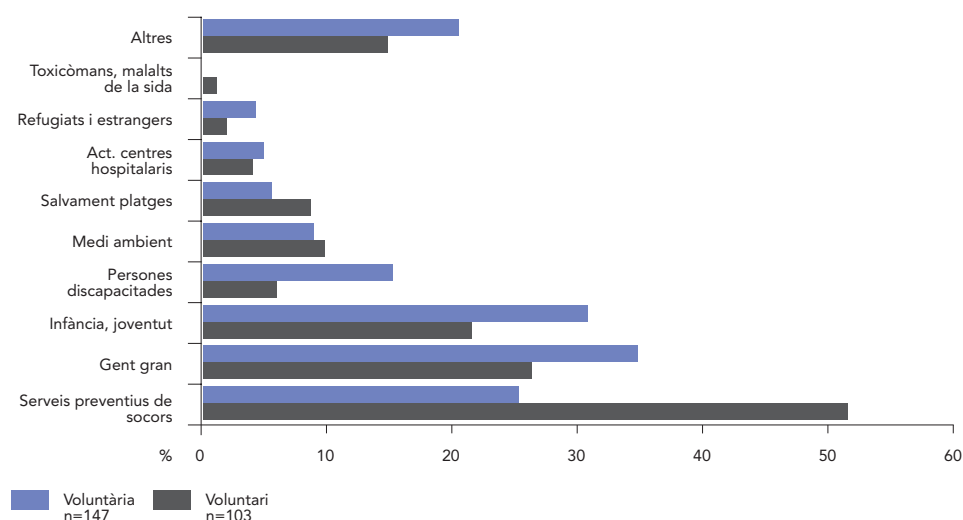
Pràcticament la totalitat està satisfeta de ser voluntari de Creu Roja (un 42% molt i un 52% bastant). Només un 5%

expressa un cert descontentament. Els relativament més insatisfets són els que porten més de dos anys en el voluntariat de Creu Roja.

Dit de forma espontània, de l'aspecte que estan més satisfets és de la relació amb la gent (22%) seguit de la tasca humanitària (16%). Altres aspectes dels quals estan contents són la relació amb els nens, ser útils, els programes en què participen, l'atenció als usuaris, els coneixements adquirits i el vessant social que comporta el servei de voluntariat. Un 5% està satisfet de tot. Els de menys edat estan més satisfets de la relació amb la gent i els de més edat del vessant humanitari. Altrament, més d'una quarta part respon que no té cap motiu d'insatisfacció. Els que diuen algun motiu esmenten bàsicament aspectes de tipus organitzatiu com la formació, la informació, la pèrdua de temps, els horaris, la manca de mitjans i massa exigència. Els nois, els més grans i els que porten més de dos anys al servei de voluntariat es queixen més que els altres (gràfic 10).

Preguntats pel grau de satisfacció en relació a onze aspectes suggerits del servei de voluntariat de Creu Roja, la resposta dels voluntaris indica que del que estan més satisfets és de la relació amb els usuaris, seguit molt de prop pel tipus d'activitat que desenvolupen, del programa o programes en què participen, de la relació amb altres voluntaris i de la utilitat de l'actuació. També estan contents, tot i que relativament menys, de la relació amb els responsables. Segueixen els aspectes més estructurals com la forma-

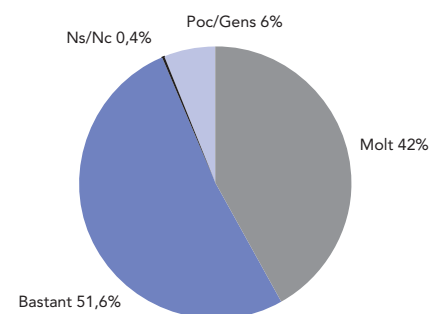
Gràfic 9
Programa o programes en els quals participa, segons sexe

ció, l'organització del programa, la informació, l'organització de les activitats i, en darrer lloc, el temps de dedicació. Així doncs, tant dit de forma espontània com suggerida, els voluntaris preguntats es mostren contents de la seva labor de voluntari i de les relacions personals que genera participar en el servei de voluntariat de Creu Roja, però es lamenten –tot i que poc– d'algunes falles de tipus organitzatiu (gràfic 11).

La majoria dels voluntaris entrevistats no coneix el conveni de col·laboració entre Creu Roja i l'Ajuntament (60%), un 37% sí que el coneix i un 2% no respon. Entre la majoria d'aquells que el coneixen, la valoració global és positiva i des del punt de vista social encara ho és més. El desconeixement del conveni és superior entre les noies i els que porten poc temps fent de voluntaris.

Gràfic 10
Satisfacció de ser voluntari de Creu Roja

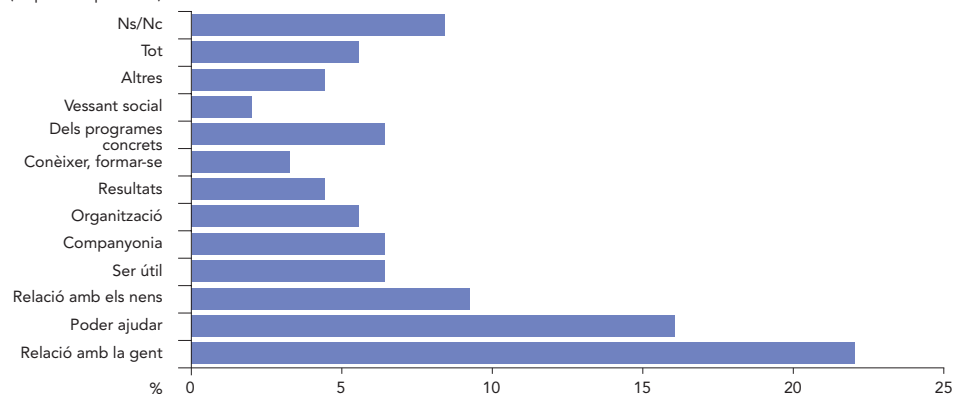

Els usuaris dels serveis de voluntariat de Creu Roja

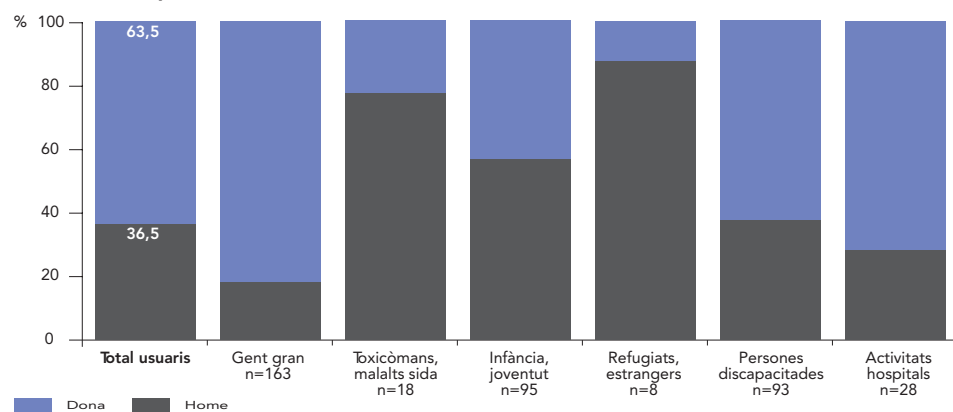
El servei de voluntariat de Creu Roja el configuren diversos programes. Cada programa té els seus propis objectius i el seu tipus de beneficiari. Aquest darrer es

Gràfic 11
Aspecte del qual està més satisfet

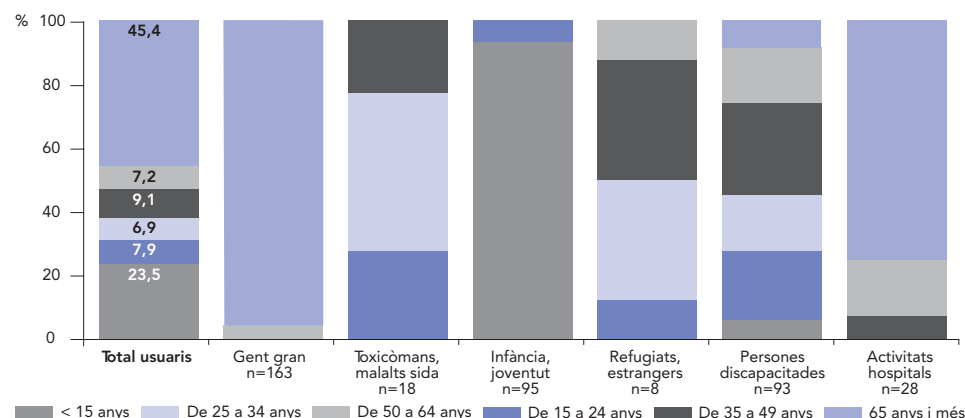
(resposta espontània)

Gràfic 12
Total usuaris per sexe

Gràfic 13
Total usuaris per edat

distingeix per tenir un perfil específic i per les seves pròpies opinions i lligams vers el servei. Per tant, en els següents comentaris les persones adscrites com a beneficiàries del servei de voluntariat de Creu Roja no són tractades com un sol conjunt, sinó com sis col·lectius diferents que formen part de sis programes diferents.

El col·lectiu del Programa de Gent Gran està format per persones de la tercera edat i per una majoria de dones (80%). La meitat ha nascut a Catalunya, un 44% a altres comunitats autònomes i un 6% a països estrangers. En general, la seva formació és escassa i, pel que fa a la llengua, una meitat parla en català i l'altra en castellà. Moltes de les persones entrevistades d'aquest programa viuen en residències (gràfics 12 i 13).

El col·lectiu del Programa de Toxicòmans i Malalts de la Sida està integrat majoritàriament per homes i per persones de 15 a 49 anys. La majoria parla castellà i té un nivell intermedi d'estudis. De divuit persones enquestades, cinc viuen al carrer, tres a Ciutat Vella, cinc a altres districtes de la ciutat i de les cinc restants no consta l'adreça.

El col·lectiu del Programa d'Infància i Joventut el formen més nois que noies. La majoria ha nascut a la ciutat de Barcelona i s'expressa en castellà. Aquests es troben en ple procés formatiu i, per tant, el seu nivell d'estudis es correspon en la majoria dels casos a la seva edat. La major part viu a Ciutat Vella, Sant Andreu i Sant Martí.

El col·lectiu del Programa de Refu-

giats i Estrangers està integrat bàsicament per homes de 25 a 49 anys i procedents de països estrangers. La meitat parla castellà i l'altra meitat en llengües estrangeres. El seu nivell d'estudis és alt. Viuen a Ciutat Vella, l'Eixample, Sants-Montjuïc i Gràcia.

El col·lectiu del Programa de Persones Discapacitades està format per més homes que dones i de totes les edats. La majoria ha nascut a la ciutat de Barcelona i s'expressa en castellà. Pel que fa al seu nivell de formació, una tercera part té estudis primaris, gairebé una cinquena part EGB o FP1 i un 18% ha cursat educació especial. A més, un 15% té estudis secundaris o universitaris i un altre 15% només sap llegir i escriure. Els entrevistats estan repartits per tota la ciutat.

El col·lectiu del Programa de Persones Hospitalitzades està format majoritàriament per dones i per més grans de 50 anys. Dues terceres parts parlen castellà. La meitat té la primària acabada i una tercera part un nivell de coneixements

baix. La major part viu a Sant Martí, Sant Andreu, Nou Barris i Horta-Guinardó.

Respecte al temps que fa que els entrevistats són usuaris del servei de voluntariat de Creu Roja s'observa força dispersió. Així, una quarta part dels usuaris fa menys de sis mesos que ho és i una altra quarta part entre dos i cinc anys. A més, un 13% entre sis mesos i un any, un 20% entre un i dos anys i un 12% més de cinc anys. La gent gran i les persones discapacitades acostumen a ser els més antics i les persones hospitalitzades i els estrangers els més recents.

La majoria rep ajut o participa en activitats portades per voluntaris de Creu Roja setmanalment; la resta rep atenció cada quinze dies, mensualment o de forma ocasional. Normalment l'ajut que reben és inferior a les tres hores setmanals. En general, els que reben més atenció són els toxicòmans, els malalts de la sida, els estrangers i també els infants.

Més d'una quarta part dels usuaris es va assabentar de la possibilitat de

rebre atenció o fer activitats amb voluntaris de Creu Roja a través dels familiars, amics o coneguts, un 17% per mitjà de l'assistent social i un 12% per la mateixa Creu Roja. La resta per mediació de la residència, de l'Ajuntament de Barcelona, de professionals, dels mateixos voluntaris, d'associacions o centres, de l'hospital i de les ludoteques de Creu Roja als mercats municipals. No obstant, aquesta qüestió depèn molt del tipus d'usuari. Així, en el cas de la gent gran, la residència, l'entorn relacional i l'assistent social van ser els principals preceptors. També en els nens i joves va ser per mitjà de la família i els amics, però en aquest cas també van ajudar les ludoteques als mercats municipals i la mateixa Creu Roja. Pel que fa a les persones discapacitades, l'assistent va ser l'element clau, així com els familiars i amics, i l'Ajuntament de Barcelona. Quant als refugiats i estrangers, va ser la Creu Roja el primer mentor i, pel que fa als malalts hospitalitzats, el mateix centre on estan

Taula 1
Com es va assabentar de la possibilitat de rebre l'atenció o de fer activitats amb voluntaris de Creu Roja?

	Total	Gent gran	Toxicòmans, malalts sida	Infància, joventut	Refugiats, estrangers	Persones discapacitades	Activitats hospitals
Per familiars, amics o coneguts	22,5	19,0	55,6	35,8	25,0	15,1	0,0
Per l'assistent social	16,8	17,8	11,1	8,4	0,0	31,2	0,0
A través de Creu Roja	12,3	11,0	22,2	12,6	75,0	10,8	0,0
Residències	9,1	22,7	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Altres professionals	7,4	6,7	5,6	12,7	0,0	6,5	0,0
A través de l'Ajuntament	6,2	8,6	0,0	0,0	0,0	11,8	0,0
Pels mateixos voluntaris	5,2	1,8	0,0	4,2	0,0	1,1	46,4
Altres centres, associacions	4,7	3,7	0,0	3,2	0,0	10,7	0,0
Per l'hospital	4,0	0,6	0,0	1,1	0,0	0,0	50,0
Al mercat	3,2	0,0	0,0	13,7	0,0	0,0	0,0
Altres	5,4	4,9	5,6	7,4	0,0	6,5	0,0
NS-NC	3,2	3,1	0,0	1,1	0,0	6,5	3,6

Taula 2
Quin tipus d'ajuda rep o quines activitats fa amb voluntaris de Creu Roja?

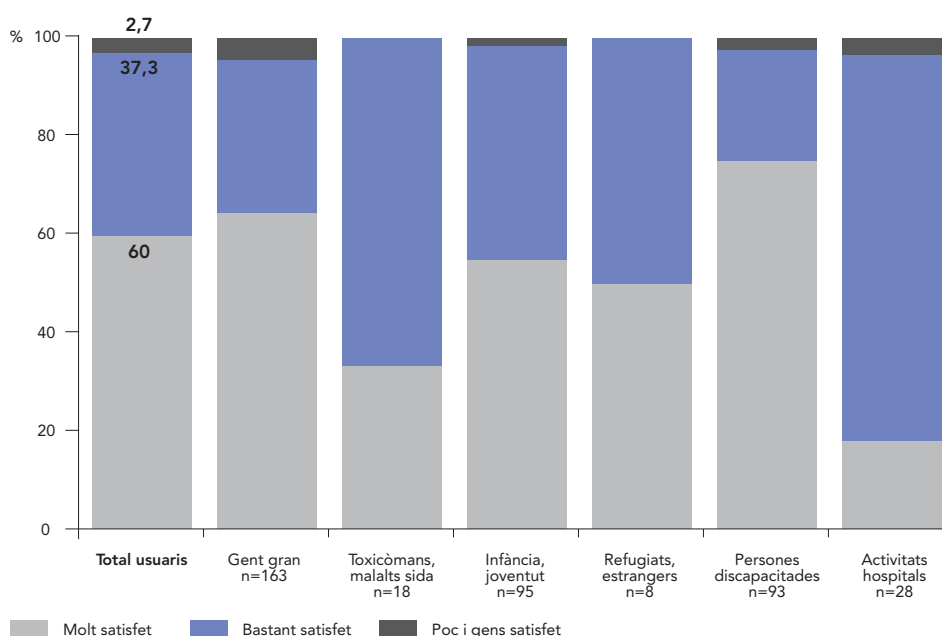
	Total	Gent gran	Toxicòmans, malalts sida	Infància, joventut	Refugiats, estrangers	Persones discapacitades	Activitats hospitalars
Ajudes al desplaçament	25,2	23,9	0,0	3,2	12,5	63,4	0,0
Activitats d'esplai	15,4	18,4	0,0	43,1	0,0	0,0	0,0
Passejar, excursions	13,6	23,3	0,0	1,1	0,0	17,2	0,0
Companyia, conversa	10,6	4,9	16,7	0,0	0,0	4,3	100,0
Suport educatiu	10,1	6,1	0,0	22,1	87,5	3,2	0,0
Treballs manuals	7,4	16,6	0,0	2,1	0,0	1,1	0,0
Ajuda, suport tècnic o personal	6,4	5,5	83,3	0,0	0,0	2,2	0,0
Cuidar nens	4,4	0,0	0,0	18,9	0,0	0,0	0,0
Activitats esportives	3,2	0,0	0,0	7,4	0,0	6,5	0,0
Altres	3,3	1,2	0,0	2,1	0,0	1,1	0,0
NS-NC	0,2	0,0	0,0	1,1	0,0	0,0	0,0

ingressats (taula 1).

Segons expressa el conjunt dels entrevistats, del que més es beneficien del servei de voluntariat de Creu Roja és de l'ajut en els desplaçaments. Segueixen –en ordre descendent– les sortides i les excursions, les activitats de lleure, la companyia, la conversa, el suport anímic i el suport educatiu. Menys citats són els treballs manuals i l'ajuda i suport tècnic i les activitats esportives i festives. Ara bé, cada col·lectiu d'usuaris resalta un tipus d'ajuda o d'activitat. Així, la gent gran i les persones discapacitades diuen beneficiar-se sobretot de les ajudes de desplaçaments i els toxicòmans i els malalts de la sida del suport tècnic i humà. Els nens i els joves fan referència a les activitats de lleure organitzades pels voluntaris i al suport educatiu. Els estrangers i els refugiats destaquen també el suport educatiu, i les persones hospitalitzades la companyia (taula 2).

Globalment, els usuaris estan satisfets del servei de voluntariat de Creu

Gràfic 14
Grau de satisfacció general dels serveis de voluntaris de Creu Roja

Roja. Concretament, un 60% diu que n'està molt i més d'un 35% bastant. Són pocs els que n'estan descontents. Els que n'estan més contents són la gent gran i les persones discapacitades i, els que

n'estan bastant són les persones hospitalitzades i els toxicòmans i malalts de la sida (gràfic 14).

Dit de forma espontània, de l'aspecte que estan més satisfets els usuaris és

l'amabilitat i la simpatia dels voluntaris (22%). Altres aspectes dels quals estan satisfets, ordenats per ordre descendent, són l'assistència rebuda, les activitats de lleure (jocs, treballs manuals...), la conversa o companyia, la ludoteca, les ajudes als desplaçaments, les sortides i del suport educatiu. Un 20% respon que està satisfet de tot. Cada col·lectiu, però, resalta aspectes diferents. Així, la gent gran i les persones discapacitades mencionen,

sobretot, l'amabilitat i simpatia dels voluntaris. Els toxicòmans i els malalts de la sida, l'atenció rebuda. Els nens i els joves, les activitats de lleure i la ludoteca. Els refugiats i estrangers, el suport educatiu; i les persones hospitalitzades la companyia (taula 3).

Passant a l'aspecte del qual estan menys contents, la major part dels usuaris entrevistats diu que no hi ha cap aspecte del servei de voluntariat de Creu

Roja del que estigui insatisfet i tampoc formula cap demanda. Només uns quants es lamenten de la poca dedicació i de l'ajut insuficient, ja que en voldrien més (taula 4).

Un 13% dels usuaris entrevistats coneix el programa de col·laboració

3. El baix nombre d'usuaris que responen aquestes qüestions fa que les xifres s'hagin de tractar amb cautela. Per tant, el seu valor s'ha de contemplar més des d'un punt de vista qualitatiu que no pas quantitatiu.

Taula 3

Pel que fa als serveis de voluntariat de Creu Roja, de quin aspecte està més satisfet?

	Total	Gent gran	Toxicòmans, malalts sida	Infància, joventut	Refugiats, estrangers	Persones discapacitades	Activitats hospitalars
Amabilitat dels voluntaris	22,0	28,8	11,1	11,6	0,0	29,0	7,1
Ajuda, atenció	10,8	9,8	50,0	6,3	37,5	9,7	3,6
Activitats d'esplai	9,1	10,5	0,0	15,8	0,0	5,4	0,0
Conversa, companyia	6,4	6,1	5,6	3,2	0,0	3,2	32,1
Cuidar nens	4,7	0,0	0,0	20,0	0,0	0,0	0,0
Ajudes als desplaçaments	4,4	7,4	0,0	0,0	0,0	5,4	3,6
Suport educatiu	3,5	0,6	0,0	9,5	37,5	0,0	3,6
Passejar, excursions, sortides	3,5	5,5	0,0	0,0	0,0	5,4	0,0
Altruisme, ganes d'ajudar	2,7	1,8	5,6	1,1	12,5	4,3	3,6
Altres	5,4	4,3	11,1	4,2	12,5	6,5	7,1
Tot	20,5	20,2	16,7	20,0	0,0	23,7	21,4
NS-NC	6,9	4,9	0,0	8,4	0,0	7,5	17,9

Taula 4

Què demanaria als serveis de voluntariat de Creu Roja que no rebí actualment?

	Total	Gent gran	Toxicòmans, malalts sida	Infància, joventut	Refugiats, estrangers	Persones discapacitades	Activitats hospitalars
Més temps	7,9	6,7	11,1	8,4	37,5	8,6	0,0
Més ajuda	6,9	8,0	11,1	2,1	25,0	3,2	21,4
Activitats concretes	4,7	6,1	0,0	7,4	0,0	2,2	0,0
Atenció a més col·lectius	3,5	2,5	11,1	1,1	0,0	4,3	10,7
Acompanyament	2,7	4,3	0,0	0,0	0,0	3,2	3,6
Més sortides, excursions	2,0	2,5	0,0	3,2	0,0	1,1	0,0
Més mitjans	1,5	0,0	22,2	2,1	0,0	0,0	0,0
Altres	9,6	3,1	22,2	5,3	12,5	16,1	0,0
Res	43,2	49,7	16,7	47,4	12,5	36,6	39,3
NS-NC	18,0	15,3	0,0	23,2	12,5	20,4	21,4

entre Creu Roja i l'Ajuntament de Barcelona un 86% no el coneix. Els que més en tenen notícia són la gent gran, els refugiats i les persones discapacitades. D'entre els que el coneixen³, un 54% opina que està molt bé, un 34% diu que està bé, un 4% el considera normal i un 2% malament. Quan es demana si aquesta col·laboració ha contribuït a donar un millor servei a les persones que utilitzen el servei de voluntariat, la majoria coincideix assenyalar que sí.

Conclusions

Resumint, els voluntaris de Creu Roja estan satisfets de la seva labor. El seu mòbil va ser bàsicament altruista i s'han trobat en un món relacional més extens a més d'exercir una tasca humanitària. Una prova més del grau de satisfacció dels voluntaris és que la major part, després de dos anys de ser-ho, continuen, tot i que en alguns casos ho facin amb una menor dedicació. La majoria se sent contenta amb el programa o programes en què participa, tot i que alguns

expressen que els agradaria canviar; sobretot, desitgen passar-se a infància i joventut.

La crítica –si és que se'n pot dir així– al servei de voluntariat de Creu Roja és mínima. Se centra en les qüestions de tipus organitzatiu i prové dels voluntaris més antics i dels nois. Només un terç coneix el conveni entre Creu Roja i Ajuntament de Barcelona, del qual en tenen bona opinió.

La majoria són noies i joves. Estan en ple procés formatiu. El seu actual nivell d'estudis és alt i és molt previsible que sigui superat a mig termini. Els seus familiars i amics els van engrescar a fer-se voluntaris de Creu Roja i, de fet, aquesta organització els ha facilitat el que cercaven: ser útils, ser solidaris. Així ho reconeixen.

Pel que fa als usuaris, els familiars i amics també van ser els que van animar a participar en les activitats organitzades per Creu Roja o a rebre el seu ajut. També els professionals que atenen persones grans, persones discapacitades o ingressats en un centre hospitalari, van

intervenir en aquest sentit. La majoria fa més d'un any que són beneficiaris del servei de voluntariat.

La satisfacció dels usuaris és general. Sobretot, esmenten l'amabilitat i la simpatia dels voluntaris. Com és lògic, però, cada col·lectiu ressalta allò que el servei li proporciona. La gent gran i les persones discapacitades fan referència a l'ajut en els desplaçaments, els més joves a les activitats de lleure, els malalts hospitalitzats a la companyia, els toxicòmans i els malalts de la sida a l'atenció i els estrangers al suport educatiu.

La majoria no troben cap motiu de queixa, ni tampoc una petició a fer. Amb tot i això, cal dir que es lamenten del temps de dedicació i de rebre un ajut insuficient. Les persones hospitalitzades, els toxicòmans i els malalts de la sida són els que es mostren relativament menys contents, especialment del temps que els dediquen. Així doncs, satisfacció seria la paraula que resumiria l'opinió dels usuaris dels serveis de voluntariat de Creu Roja. ●

L'ESTAT DE SALUT DE LES DONES DE BARCELONA COMPARACIÓ ENTRE LES TREBALLADORES I LES MESTRESSES DE CASA

IZABELLA ROHLFS*, CARMÉ BORRELL*, JOSEP DE ANDRÉS**, LUCÍA ARTAZCOZ*, MARIONA RIBALTA***

La salut ha de ser enfocada més enllà del diagnòstic i del tractament de malalties. La integració dels aspectes sociològics, psicològics i epidemiològics al concepte de salut es fa cada dia més necessària. La mateixa definició de salut de l'OMS ens porta a fer la seva anàlisi en el context del món en què vivim: "Salut és un estat de complet benestar físic, mental i social i no solament l'absència de malaltia". No es pot parlar de salut de la dona sense considerar les seves condicions de vida, treball i educació.¹

Està descrit àmpliament que, comparades amb els homes, les dones tenen pitjor estat de salut i presenten una morbiditat més gran i més utilització dels serveis sanitaris d'atenció primària. Així mateix, s'ha de destacar que entre les dones existeixen àmplies diferències de salut condicionades per diversos factors, com la situació laboral i l'ocupació, les característiques sociodemogràfiques com l'edat, l'estat civil, les càrregues familiars (presència de fills petits, persones grans i persones dependents a la llar) i el nivell educatiu.

A més de tots els factors mencionats, hi ha factors intrínscament lligats a la salut que Verbrugge (1985) agrupa en cinc categories:² biològics, conductes i riscos adquirits, aspectes psicosocials lligats a símptomes i cures, expressió de la situació de salut i conducta d'autocura. Les diferències en la salut dels homes i dones, segons aquesta autora, són bàsi-

cament resultants dels riscos adquirits derivats de la diferència de rols i de l'estrès relacionat amb el seu desenvolupament, dels estils de vida i de les pràctiques preventives de llarga duració.

Diversos estudis indiquen una relació entre la situació laboral, el tipus de treball realitzat dintre i fora de la llar i l'estat de salut de la dona.^{3,4} Reflecteixen un millor estat de salut percebut i una més gran autoestima entre aquelles que estan treballant fora de la llar, a causa principalment del contacte social i del guany econòmic que proporciona el treball productiu, assenyalant que han d'analitzar-se les relacions entre l'ocupació i els rols familiars. En aquesta línia Horwitz⁵ i Radloff⁶ valoren l'efecte positiu del treball fora de la llar en la salut mental i el relacionen amb l'increment del poder relatiu de la dona dintre de la família. Altres autors apunten que aquest avantatge derivat de la ubicació en l'àmbit del treball remunerat pot quedar limitat per la sobrecàrrega que pot ocasionar la seva compatibilització amb el treball domèstic quan no és compartit.⁷

En el moment d'analitzar la relació entre treball i salut en les dones s'ha de partir d'un model integral que no les situï en categories excloents segons la seva situació laboral, ja que la majoria de les que treballen fora de casa són també responsables del treball domèstic. D'altra banda, cal entendre que les diferents condicions de desenvolupament del treball productiu (qualificació, autonomia, recompensa...) i les diferències en la realització del treball reproductiu

(càrregues, recursos disponibles...) seran elements clau en el moment d'explicar les diferències en salut.^{8,9}

Per estudiar les desigualtats en salut de les dones s'ha de tenir en compte que si bé d'una banda aquestes són determinades per factors similars als dels homes, principalment relacionats per les diferències entre ocupacions i educació, d'altra banda s'han de tenir en compte aquells que són propis de la divisió actual de rols relacionada amb l'entorn domèstic, l'estructura familiar⁹ i els recursos de què es disposa per afrontar aquestes càrregues de treball.^{10,11}

Els objectius d'aquest estudi van ser: descriure la salut de les dones de Barcelona entre 25 i 64 anys i analitzar l'estat de salut percebut segons la situació laboral (classificada en mestressa de casa o treballadora), la presència de trastorns crònics, la utilització de serveis sanitaris, les càrregues familiars (presència de menors de 12 anys o més grans de 65 anys a la llar) i altres característiques sociodemogràfiques (edat, classe social i nivell d'estudis).

Metodologia

És un estudi transversal que utilitza les dades procedents de l'Enquesta de Salut de Barcelona de 1992 (ESB92). La metodologia d'aquesta enquesta ha estat publicada anteriorment.¹² Aquí solament se'n descriuen les principals característiques.

L'ESB92 es basa en una mostra estratificada representativa de la pobla-

* Institut Municipal de la Salut

** Salut i Serveis Socials. Ajuntament de Sabadell

*** Benestar Social. Ajuntament de Barcelona

ció no institucionalitzada resident a la ciutat de Barcelona durant l'any 1992. Es va realitzar una divisió de la ciutat en cinc estrats, tenint en compte variables sociodemogràfiques obtingudes del padró d'habitants de l'any 1986. La unitat mostral va ser l'individu. La grandària de la mostra va ser de 5.004 individus, dels quals 2.200 eren dones. Per a aquest estudi es van utilitzar les dades corresponents a 1.194 dones entre 25 i 64 anys que van respondre el qüestionari per elles mateixes i que treballaven en la producció o treballaven com a mestressa de casa, cosa que corresponia a un 86,7% de les dones enquestades d'aquest grup d'edat. La fracció de mostreig global va ser d'un 0,24% amb un alfa=5% i un error màxim global de +- 2%. Per a l'anàlisi de les dades cada individu va ser ponderat amb un pes específic segons l'estrat al qual pertanyia.

La informació es va recollir mitjançant una entrevista personal domiciliària en el període comprès entre el mes de febrer de 1992 i el mes de gener de 1993. En l'ESB92 les no respostes van ser les persones que es van negar a respondre l'entrevista. En total hi va haver un 9% de no respostes que van ser compensades amb noves entrevistes.

Pel que fa a la terminologia utilitzada, s'ha de destacar que el treball productiu és tot el treball realitzat en els mitjans de producció (remunerat), les dones que realitzen aquest treball han estat anomenades genèricament treballadores. El treball reproductiu es refereix al treball no remunerat que crea, manté i

reproduceix les condicions bàsiques de la vida. Inclou, entre altres activitats, les cures proporcionades a les persones dependents (nens, discapacitats, gent gran, malalts), l'ajuda emocional, els treballs domèstics (alimentació, higiene...), la socialització i el manteniment de la xarxa social. Es desenvolupa en diferents entorns socials, fonamentalment dintre de la família, i generalment el realitzen les dones independentment de la seva posició en el món laboral; genèricament les dones que realitzen aquest treball sense estar incorporades a la producció han estat anomenades mestresses de casa.¹³

Per a aquest estudi van ser utilitzades variables de l'ESB92 que recollien informació sobre la situació laboral (treballadora i mestressa de casa), sociodemogràfica (edat, nivell d'estudis), sobre les càrregues familiars (la presència a la llar de nens menors de 12 anys i la presència a la llar de persones més grans de 65 anys), sobre l'estat de salut (estat de salut percebut i presència i tipus de trastorns crònics) i sobre la utilització de serveis sanitaris (realització de visites mèdiques durant les dues setmanes anteriors a l'entrevista).

Per a l'obtenció de la classe social es va utilitzar l'agrupació d'ocupacions proposada per Domingo i Marcos¹⁴ seguint com a referència la Classificació Britànica de la Classe Social. Les classes estaven formades per: Classe I (directives, altes funcionàries, professionals liberals, tècniques superiors); Classe II (directives i propietàries-gerents del comerç i dels

serveis personals, altres tècniques –no superiors–, artistes i deportistes) Classe III (quadres intermedis, administratives, personal de serveis de protecció i seguretat) Classe IV (treballadores manuals qualificades i semiqualficades de la indústria, el comerç, els serveis i el sector primari) Classe V (treballadores no qualificades). S'ha utilitzat l'ocupació de la dona en el cas que treballés o hagués treballat anteriorment, si no s'ha atribuït la classe social del cap de família (persona principal).

En primer lloc es van descriure les variables relacionades amb la salut i les sociodemogràfiques. Després es va analitzar l'estat de salut percebut segons la situació laboral (treballadores i mestresses de casa) i la resta de variables. Es van analitzar les diferències entre les dues categories de situació laboral mitjançant el test de Khi Quadrat de comparació de proporcions.¹⁵

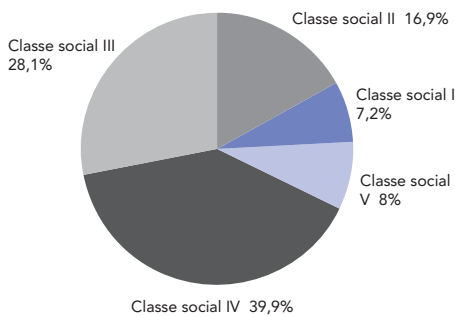
Per comparar l'estat de salut percebut de les treballadores amb l'estat de salut de les mestresses de casa es va estandarditzar l'edat mitjançant el mètode directe.¹⁶ Es va considerar com a població de referència tota la població de dones entre 25 i 64 anys de l'ESB92.

Característiques demogràfiques

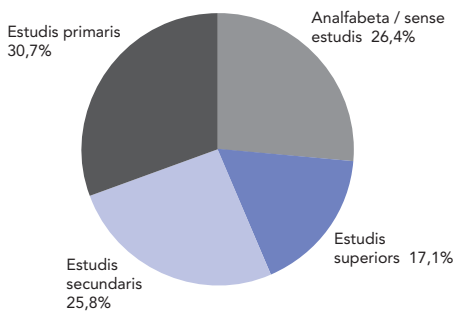
El total de dones incloses en aquest estudi va ser de 1.194.

Els gràfics 1, 2 i 3 presenten la descripció general de les característiques sociodemogràfiques de les entrevistades.

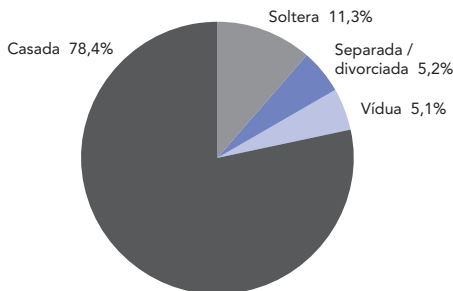
Gràfic 1
Distribució segons classe social

Gràfic 2
Distribució segons nivell d'estudis

Gràfic 3
Distribució segons estat civil

En la distribució segons classe social, un 47,9% de les entrevistades es va concentrar en les classes IV i V (n=539) (gràfic 1).

S'ha de destacar que a mesura que augmenta l'edat augmenta la proporció de dones en les classes socials més baixes.

Un 26,4% (n=315) de les entrevistades no tenien estudis primaris complets i només un 17,1% (n=204) havia cursat estudis universitaris (gràfic 2).

Més de la meitat (78,4%) de les dones estaven casades i només un 5,2% es declaraven separades o divorciades (gràfic 3).

La majoria de les entrevistades declarava ser mestressa de casa (n=681,57%) mentre que un 43% (n=513) es dedicava al treball productiu.

Descripció de l'estat de salut

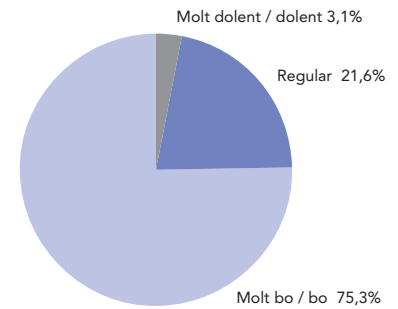
Per avaluar la salut la variable principal utilitzada va ser l'estat de salut percebut, mesurat amb la pregunta: "En general, com diria vostè que és el seu estat de salut?". Un 75,3% (n=899) de les dones va declarar tenir bona o molt bona salut, mentre que un 21,6% (n=258) va declarar tenir una salut regular, i tot just un 3,1% (n=37) va declarar que la seva era dolenta o molt dolenta (gràfic 4).

Els gràfics 5 i 7 fan una descripció de l'estat de salut percebut segons algunes variables sociodemogràfiques utilitzades per l'ESB92, que permeten una visió global de l'estat de salut de les enquestades.

A mesura que augmenta l'edat és més gran la proporció de dones que referien el seu estat de salut com a regular o dolent (gràfic 5).

Un 92,6% de les dones amb nivell d'estudis superior referia la seva salut com a molt bona/bona; en canvi aquest per-

Gràfic 4
Distribució segons estat de salut percebut

centatge baixava a un 59,4% en les dones analfabetes o sense estudis (gràfic 6).

Un 68,6% de les mestresses de casa declarava un bo o molt bo estat de salut, entre les dones que treballaven en la producció més de set hores diàries aquest percentatge era de 83,6%, i entre aquelles que treballaven menys de set hores diàries, d'un 86,1% (gràfic 7).

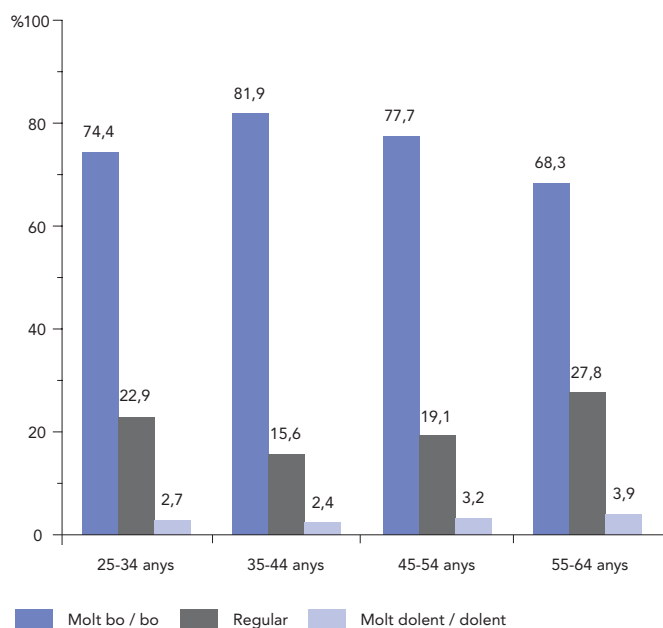
Més d'un 50% de les dones va declarar la presència d'algun trastorn crònic (gràfic 8). Els trastorns crònics més comuns van ser: l'artrosi (29,4%), la mala circulació (28,1), el mal d'esquena (25,5%), les varices a les cames, les migranyes i els problemes nerviosos o depressions (taula 1).

Taula 1. Distribució segons el tipus de trastorn crònic

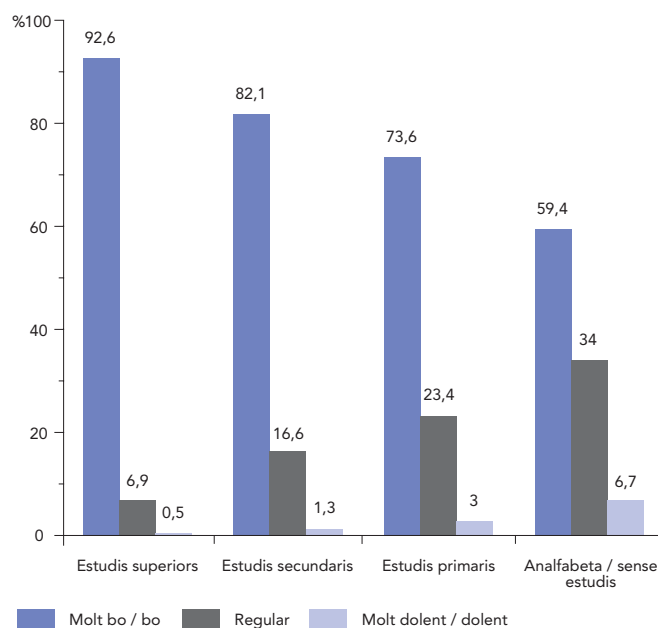
Trastorns crònics	N.	%
Varices a les cames	267	22,4
Mala circulació	335	28,1
Mal d'esquena	304	25,5
Migranyes	222	18,6
Artrosi o reumatisme	351	29,4
Prob. nerviosos i depressió	193	16,2

Nota: La presència d'un trastorn no és exclouent.

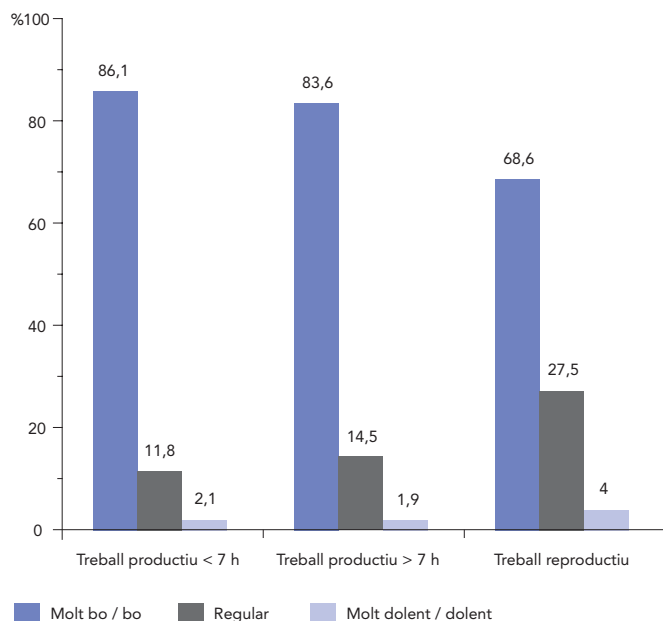
Gràfic 5
Estat de salut percebut segons l'edat

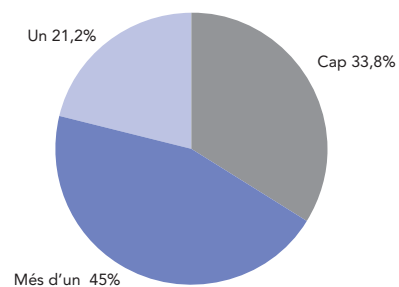
Gràfic 6
Estat de salut percebut segons el nivell d'estudis

Gràfic 7
Estat de salut percebut segons la situació laboral i hores treballades

Gràfic 8
Nombre de trastorns crònics

Quant a les visites mèdiques en les dues setmanes anteriors a l'entrevista, un 21,3% de les enquestades va declarar haver utilitzat els serveis sanitaris.

Estat de salut percebut segons situació laboral i variables sociodemogràfiques

En la taula 2 es descriu l'estat de salut percebut segons la situació laboral i segons les característiques demogràfiques, de càrregues familiars i de trastorns crònics.

Les treballadores declaraven tenir un estat de salut més bo que les mestresses de casa. Un 84,2% de les treballadores i un 68,9% de les mestresses de casa declaraven tenir un bon estat de salut.

L'edat estava inversament relacionada amb l'estat de salut percebut, a mesura que augmentava l'edat disminuïa la proporció de dones que percebién el seu estat de salut com a molt bo/bo. Entre les dones de 25 a 34 anys que treballaven fora de casa el 91,6% declaraven que la seva salut era bona, en canvi en les mestresses de casa era un 80,0%. Aquest percentatge era del 77,0% i del 58,9%, respectivament, en el grup d'edat entre 55 i 64 anys (gràfic 9).

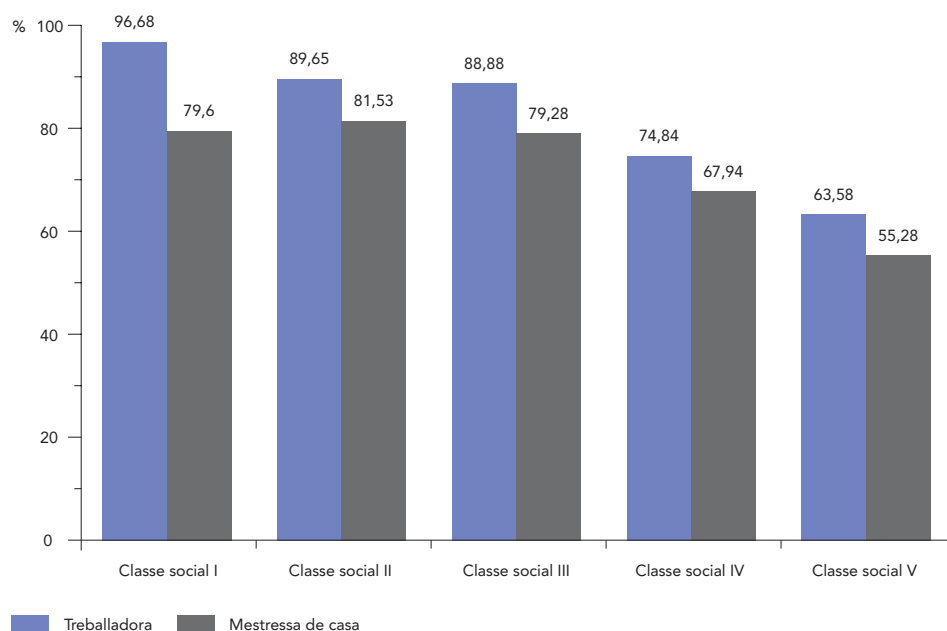
La presència d'algun tipus de trastorn crònic estava molt relacionada amb l'estat de salut percebut de manera que a mesura que augmentava el nombre de trastorns crònics també ho feia la proporció de dones que referien mal estat de salut. Les diferències entre mestresses de

casa i treballadores van ser significatives en els tres estrats de trastorns crònics.

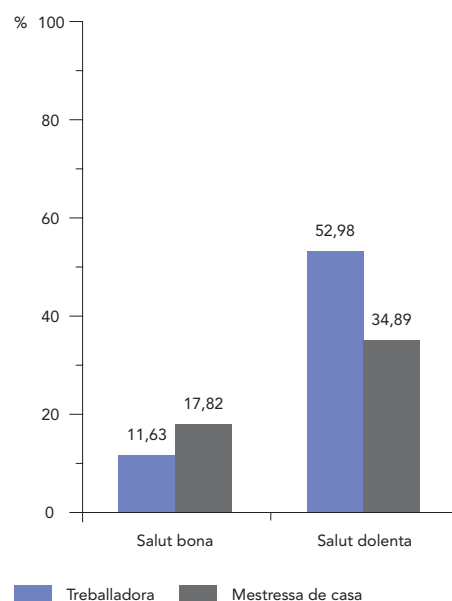
La presència de menors de 12 anys a la llar no es va relacionar amb diferències en la percepció de l'estat de salut per les treballadores ni per les mestresses de casa. La presència de més grans de 65 anys es va relacionar amb una proporció més gran de bona salut entre les treballadores (93,1% per 82,8% en les que no convivia amb aquestes).

En relació a la classe social es va observar que les dones de les classes socials més baixes (IV-V) declaraven pitjor estat de salut que les de les classes altes i, a més, existia un gradient entre les diferents classes. Un 74,6% de les treballadores i un 63,7% de les mestresses de casa de les classes IV i V percebién la

Gràfic 9
Estat de salut percebut com a molt bo/bo segons classe social i situació laboral

Gràfic 10
Visites mèdiques segons estat de salut percebut i situació laboral

Taula 2. Estat de salut percebut segons el tipus de treball i variables sociodemogràfiques i trastorns crònics. Dones de 25-64 anys. Barcelona, 1992

	Treball productiu						Treball reproductiu					
	Molt bona/bona		Regular/dolenta/ molt dolenta		Total		Molt bona/bona		Regular/dolenta/ molt dolenta		Total	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Edat												
25-34*	174	91,6	16	8,4	190	100	64	80,0	16	20,0	80	100
35-44*	134	85,9	22	14,1	156	100	121	80,1	30	19,9	151	100
45-54*	77	72,6	29	27,4	106	100	137	67,2	67	32,8	204	100
55-64*	47	77,0	14	23,0	51	100	145	58,9	101	41,1	246	100
Trast. crònics												
Cap*	197	94,7	11	5,3	208	100	167	90,3	18	9,7	185	100
Un*	107	91,5	10	8,5	117	100	122	80,3	30	19,7	152	100
Més d'un*	128	68,1	60	31,9	188	100	178	51,7	166	48,3	344	100
Estat civil												
Soltera*	112	91,1	11	8,9	123	100	11	91,7	1	8,3	12	100
Casada*	262	82,4	56	17,6	318	100	425	69,0	191	31,0	616	100
Altres*	58	82,9	12	17,1	70	100	31	58,5	22	41,5	53	
Pres.>12a. (nens)												
Si	123	86,6	19	13,4	142	100	132	78,1	37	21,9	169	100
No	309	83,3	62	16,7	371	100	335	65,4	177	34,6	452	100
Pres.>65a. (p,grans)												
Si*	67	93,1	5	6,9	72	100	81	61,8	50	38,2	131	100
No*	365	82,8	76	17,2	441	100	386	70,2	164	29,8	550	100
Classe Social												
I-II*	156	92,3	13	7,7	159	100	91	78,4	25	21,6	116	100
III*	127	88,2	17	11,8	144	100	117	76,5	36	23,5	153	100
IV-V*	141	74,6	48	25,4	189	100	221	63,7	126	36,3	347	100
Nivell estudis*												
Super./secund.	295	89,1	36	10,9	331	100	147	81,2	34	18,8	181	100
Primaris	89	81,7	20	18,3	106	100	181	70,2	77	29,8	258	100
Analf/sense estudis	48	65,8	25	34,2	273	100	139	57,4	103	42,6	242	100
TOTAL	432	84,2	81	15,8	513	100	467	68,9	214	31,4	681	100

n: nombre de dones

* Estadísticament significatiu en la categoria per al test de Khi quadrat ($p < 0,05$)

seva salut com a bona, mentre que en les dones de classes altes aquests percentatges van ser de 92,3% i 78,4%, respectivament. L'estat de salut de les mestresses de casa de classes altes era millor que el de les treballadores de classes

baixes. En comparar els percentatges de dones amb estat de salut percebut com molt bo/bo segons classe social, estandarditzats per edat, s'observa gràficament aquesta tendència (gràfic 10).

Respecte al nivell d'estudis, es va

notar una tendència en la mateixa direcció de la classe social. Com més alt era el nivell d'estudis millor era l'estat de salut percebut com molt bo/bo.

Un 11,3% de les treballadores amb molt bo o bon estat de salut van visitar

el metge les dues setmanes anteriors a l'entrevista i un 17,77% de les mestresses de casa. En canvi, entre aquelles que percebién el seu estat de salut com dolent, el percentatge de dones que es van visitar va ser de 52,76% en les treballadores i de 31,71% en les mestresses de casa (gràfic 11).

Discussió i conclusions

En aquest estudi s'ha posat en evidència que l'estat de salut de les dones que treballen fora de casa és millor que el de les mestresses de casa. La classe social també és un important determinant de la salut, ja que les dones de classes baixes tenen una salut pitjor que les de classes altes encara que treballin fora de casa. Tot això emfatitza la importància de con-

siderar l'estudi dels factors que influeixen en la salut de la dona dins d'un marc que consideri classe social i gènere.

El treball té una relació directa amb l'estat de salut per l'impacte físic, psíquic i social de les característiques i condicions globals de treball i indirecta en tant que element central en la distribució de recursos econòmics i la posició social. Aquesta posició determina els valors i estils de vida així com l'accés i la utilització eficient dels serveis sanitaris. Alguns estudis destaquen els avantatges del treball productiu en assenyalar que aquest incrementa les possibilitats de la dona de desenvolupar capacitats i rebre més reconeixement social davant "l'aïllament i la invisibilitat" del treball domèstic.¹⁷ Ross i Bird¹⁸ afirmen que el treball reproductiu com a activitat primària és més

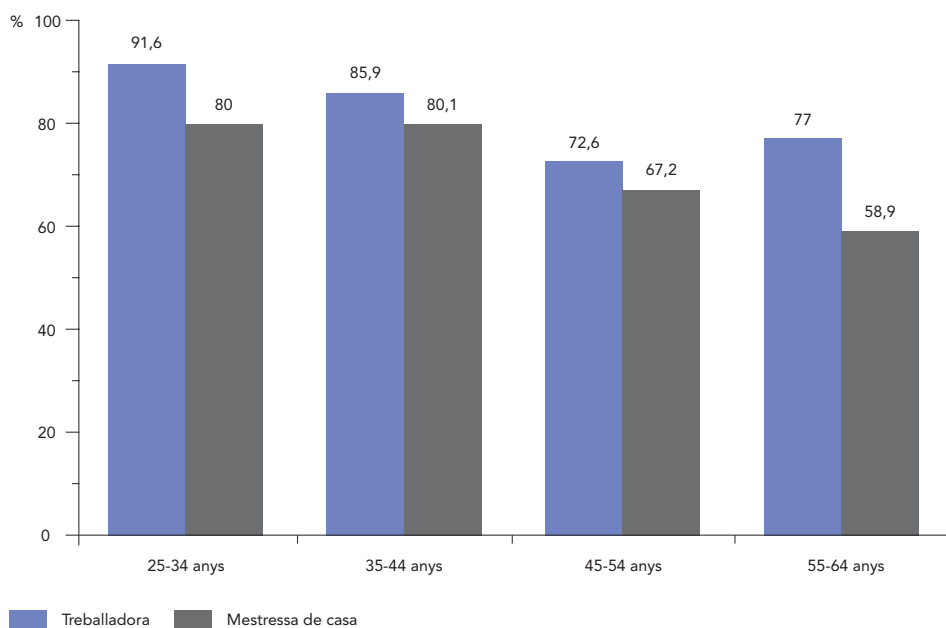
rutinari que el treball productiu, a més de propiciar menys satisfacció, menys reconeixement i no estar remunerat, fets que generen un estat de salut pitjor en aquelles dones que es declaren mestresses de casa exclusivament.

En l'ESB92, la situació laboral de mestressa de casa estava relacionada amb un estat de salut percebut pitjor i amb una presència de trastorns nerviosos i depressius més gran. De tota manera, aquest fet canviava segons la classe social de la dona. Així, per exemple, les dones de classes socials altes que són mestresses de casa declaren tenir millor salut que les treballadores de les classes socials més baixes (IV i V) que es troben en els sectors professionals amb una menor qualificació professional¹⁸, amb càrregues fortes de treball i compensacions baixes.

S'ha de destacar que la incorporació de la dona al mercat de treball productiu en general no disminueix la seva responsabilitat en les activitats reproductives. Així, ens trobem davant d'una transformació en el patró de dedicació al treball domèstic que ara es caracteritza per la dedicació al treball productiu (remunerat) a temps parcial o complet i a, més, una doble jornada pel fet que les dones continuen assumint la major part del treball reproductiu.^{19,20}

La presència de persones més grans de 65 anys a la llar es va associar a un millor estat de salut percebut en les dones que treballaven en la producció. Una de les possibles explicacions d'aquest fet és que una dona que pot sor-

Gràfic 11
Estat de salut percebut com a molt bo/bo segons edat i situació laboral

tir de casa per anar a treballar, encara que conviski amb una persona gran, indica que ella no es la seva principal cuidadora o que aquesta persona té autonomia i en algunos casos fins i tot podria representar una ajuda en el treball reproductiu.

El patró d'utilització dels serveis sanitaris pot reflectir la percepció de la salut per part de les dones. Recentment s'ha publicat que hi ha una saturació en les consultes d'atenció primària de dones de 35-55 anys, generalment casades, mestresses de casa i amb un o més fills.²¹ En aquest estudi es va observar que de les dones que percebien el seu estat de salut com a molt bo/bo, aquelles que treballaven en la producció utilitzaven

els serveis sanitaris en menor proporció que les que es dedicaven al treball reproductiu. En canvi, si l'estat de salut percebut era regular/dolent/molt dolent, les mestresses de casa utilitzaven menys els serveis sanitaris. Aquest patró divergent podria ser explicat per les pròpies característiques dels dos tipus de treball. Per una banda, les treballadores que perceben el seu estat de salut com a dolent tenen una "urgència" més gran en curarse per tornar a les activitats productives; d'altra banda, les mestresses de casa, en les mateixes condicions, deixen la seva salut a segon terme i tendeixen a cronificar més la malaltia.

Encara que per les dades de l'ESB92 no es pot analitzar separatament l'im-

pacte de la doble jornada de treball en la salut de la dona, inferim que en el context de la nostra societat la majoria de les dones que treballen en la producció assumeixen una segona jornada representada pel treball domèstic.²² Cal mencionar que durant l'any 1995 s'ha realitzat una enquesta a dones de 25 a 50 anys de la ciutat de Barcelona, per tal de conèixer amb detall les càrregues del treball productiu i reproductiu.²³ En aquesta enquesta també s'ha obtingut l'estat de salut mental; per tant, la propera anàlisi de les dades ens permetrà avançar en la repercussió en l'estat de salut de les dones dels diferents treballs realitzats, inclosa la doble jornada.

BIBLIOGRAFIA

- Green M. Are women lost in the Health Cities? Workshop del simposio de la OMS: Mujer, salud y políticas urbanas. Viena. 1991.
- Verbrugge LM. Gender and health: an update on hypotheses and evidence. *J Hlth Soc Behav* 1985;26:156-182.
- Haavio-Manilla. E. Inequalities in health and gender. *Soc Sci Med* 1986;22:141-149.
- Ross C, Mirowsky J. Child care and emotional adjustment to wives employment. *J Hlth Soc Behav*. 1988;29:127-138.
- Horwitz A. Sex rol expectations, power and psychological distress. *Sex Roles*. 1982;8:607-623.
- Radloff LS. Sex differences in depression. The effects of occupation and marital status. *Sex Roles*. 1975;1:243-265.
- Ross CE, Bird CE. Sex stratification and hifestyle: consequences for men's and womens's perceived health. *J Hlth Soc Behavior*. 1994;35:161-178.
- Balbo L. Time to care. Ed. F angeli. Milano 1987.
- Ross CE Mirowsky J. Hardship and depression. *J Hlth Soc Behav*. 1985;26:312-327.
- House JS, Landis KR, Uberson D. Social relationships and health. *Science*. 1988;242:540.
- Franks P, Campbell TL, Shields CG. Social relationships and health: the relative roles of family functioning and social support. *Soc Sci Med*. 1992;34:779-788.
- Borrell C, Arias A, Baranda L, Lozares C. Manual de l'enquesta de salut de Barcelona 1992. Ajuntament de Barcelona, Barcelona 1992.
- Beneria L. Reproducción, producción y división sexual del trabajo. *Rev. Mientras Tanto*. 1987;6:47-84.
- Domingo, A; Marcos, J. Propuesta de un indicador de la clase social basado en la ocupación. *Gac Sanit*. 1988;3:320-326.
- Kleibaun DG, Kupper L, Morgensten, H. *Epidemiologic Research. Principles and Quantitative Methods*. New York; Van Nostrand Reinhold Company Inc. 1982.
- Rué M, Borrell C. Los métodos de estandarización de tasas. *Revisión en Salud Pública*. 1993;3:263-295.
- Nathanson C. Social roles and health status among women, the significance of employment. *Soc Sci Med*. 1989;14A:463-471.
- Bird CE, Ross CE. Houseworkers and paid workers: qualities of the work and effects on personal control. *J Marriage and Family*. 1993;55:913-925.
- Izquierdo J, Del Río O, Rodríguez, A. La desigualdad de las mujeres en el uso del tiempo. Instituto de la Mujer. Ministerio de Asuntos Sociales. Madrid 1988.
- Ramos R. Cronos dividido. Uso del tiempo y desigualdad entre mujeres y hombres en España. Instituto de la Mujer. Ministerio de Asuntos Sociales. Madrid 1990.
- Reyes M, González L. Mujeres agobiadas. (Editorial). *Med Clin* 1984;103:661-662.
- Ajuntament de Barcelona (1991). El temps de les dones: de la reflexió a la pràctica, Barcelona, Ajuntament de Barcelona.
- Vegeu, en aquesta mateixa revista, l'article: Prats M, Garcia Ramón Md, Cánoves G. El temps de la vida quotidiana de les dones de Barcelona. *Rev. Barcelona Societat*. 1996

EL TEMPS DE LA VIDA QUOTIDIANA DE LES DONES DE BARCELONA

MARIA PRATS, M. DOLORS GARCIA RAMON I GEMMA CÀNOVES. Institut d'Estudis Metropolitans de Barcelona

L'estudi *Mujer, ciudad y tiempo cotidiano. Un enfoque cuantitativo del tiempo de las mujeres de 25 a 50 años en Barcelona* ha estat realitzat per un equip d'investigadors de l'Institut d'Estudis Metropolitans de Barcelona, entre els mesos de gener i octubre de 1995. L'estudi ha estat possible gràcies a una subvenció atorgada per l'Instituto de la Mujer del Ministerio de Asuntos Sociales, i ha comptat amb la col·laboració de l'Àmbit de Benestar Social de l'Ajuntament de Barcelona.

Aquest treball té com antecedent directe l'estudi *Les dones i l'ús del temps. El cas del barri de Sants*¹, realitzat l'any 1993 pel mateix equip de l'Institut d'Estudis Metropolitans. En aquest primer treball l'àmbit geogràfic va quedar circumscrit al barri de Sants i es va utilitzar una metodologia de tipus qualitatiu basada en la realització d'entrevistes en profunditat. L'estudi que es resumeix en aquest article és la continuació lògica d'aquesta primera aproximació, de la qual pretén ser complementària utilitzant una metodologia alternativa i focalitzant en un col·lectiu de dones barcelonines ben precís.

L'estudi s'ha realitzat amb una metodologia de tipus quantitatiu. S'ha fet una enquesta a 788 dones de 25 a 50 anys residents a la ciutat de Barcelona. Es tracta d'una mostra representativa amb un marge d'error del 3,5%, amb un nivell de confiança del 95,5%. El sistema de mostreig ha estat aleatori simple i la

selecció de dones que s'havien d'entrevistar s'ha realitzat mitjançant un sistema probabilístic a partir d'un llistat del Padró d'habitants de Barcelona.

El treball es proposava conèixer com aquestes dones distribueixen el seu temps entre les diferents activitats que realitzen al llarg de la jornada quotidiana, i detectar el grau de satisfacció d'aquestes ciutadanes en relació amb l'adequació dels horaris de comerços i serveis i dels seus propis horaris laborals en el cas de les ocupades.

Després de caracteritzar la mostra, es fa referència a cada un dels àmbits temporals identificats: el temps de treball productiu, el temps de treball reproductiu, el temps de son i d'oci i els temps de la ciutat.

La població entrevistada

S'ha privilegiat la franja d'edat dels 25 als 50 anys perquè es tracta de les dones que es troben en la fase central de la vida, aquella època en la qual solen coincidir el desenvolupament de la carrera professional, la sortida de la llar dels pares i a voltes la maternitat. Tots aquests canvis i la compatibilització d'aquestes diferents tasques o rols fan que es tracti de les dones més sobrecarregades, aquelles per les quals el temps és més problemàtic i més escàs, sobretot quan no es vol renunciar a desenvolupar cap de les diferents esferes de la vida assenyalades.

La major part d'aquestes dones de 25 a 50 anys de Barcelona viuen en parella i en més de la meitat d'ocasions conviuen

amb filles o fills de diverses edats. Els seus nivells d'estudis incideixen en el seu nivell d'activitat i ocupació, ja que les mestresses de casa són proporcionalment més nombroses com més baix és el nivell d'estudis. Una de les dades més destacables és l'elevada proporció de dones ocupades, més del 60%, la major part de les quals treballen a temps complet, la qual cosa ens mostra que les dones que han de compatibilitzar temps i treballs diversos són la majoria, com a mínim en aquesta franja d'edat. Tanmateix, no podem oblidar que el nivell d'ocupació és més alt entre les que tenen més disponibilitat, és a dir, entre les solteres, les més joves i les que no conviuen amb fills o filles.

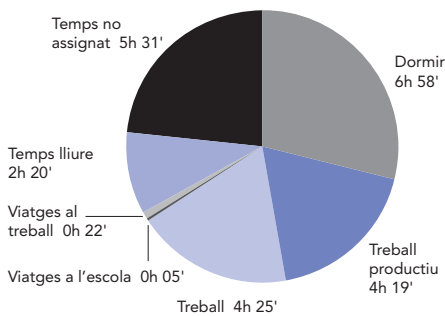
La distribució dels temps de la jornada

L'agregació de les mitjanes de temps dedicat a les diferents activitats per part de les dones entrevistades ens permet obtenir un panorama de l'experiència quotidiana dels temps del conjunt d'aquesta població.

La distribució de la jornada laboral estandaritzada (entnem per tal la que va de dilluns a divendres) es divideix entre unes set hores diàries de son i unes disset hores de vigília repartides entre diferents activitats (gràfic 1). Les dues activitats principals, és a dir aquelles a les quals es dedica més temps, són el treball productiu i el treball domèstic i de cura de la família; ambdues activitats concentren equilibradament poc menys de quatre hores i mitja diàries; el temps total de

1. L'estudi va ser patrocinat per l'Ajuntament de Barcelona i l'Associació Salut i Família.

Gràfic 1
Distribució de la jornada quotidiana
(en hores)

treball diari és, per tant, de nou hores. A aquest temps li podem afegir una mitja hora diària de mitjana per les anades i vingudes al treball o a l'escola de fills i filles. Finalment, unes dues hores i vint minuts és el temps diari identificat com a temps lliure per a l'oci i el descans.

Veiem que en contrastar la suma d'aquests temps amb les 24 hores que componen la jornada ens resten cinc hores i mitja, que hem identificat com a temps no assignat; correspondria al temps dedicat a altres activitats no identificades de manera individualitzada com és el cas dels àpats, la higiene personal, altres desplaçaments... com també les possibles subestimacions de les activitats comptabilitzades.

Durant el cap de setmana (dissabtes i diumenges), el principal canvi observat és la disminució del temps mitjà de treball productiu, que queda reduït a 39 minuts diaris, cosa que refelecteix el ca-ràcter festiu que aquests dos dies tenen per a la major part de la població. En contrast amb aquesta reducció, el temps mitjà de

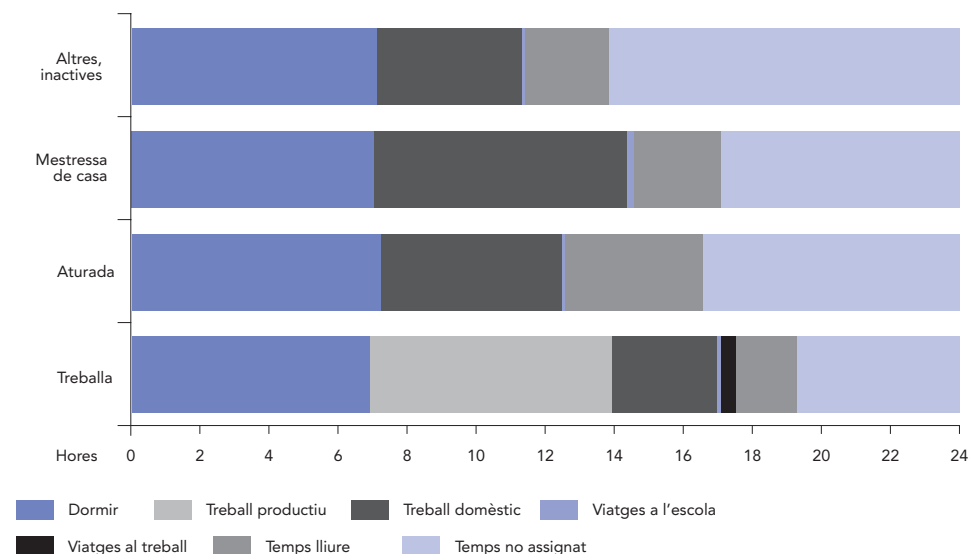
treball reproductiu augmenta, encara que poc, fins a cinc hores i cinquanta minuts diaris, fent palès que el descans que és habitual per al treball productiu no existeix en el cas del treball domèstic i de cura de les persones. Allà on l'augment de temps dedicat és més evident és en el cas del temps lliure, que passa a ser de sis hores i mitja diàries, unes quatre hores més que durant la jornada laboral i que bàsicament corresponen al temps alliberat pel treball professional.

Si ens centrem en el cas de la distribució de la jornada laboral, podem observar diferències notables en comparar l'ús del temps d'aquestes dones segons la seva situació laboral (gràfic 2). Distingim entre treballadores, aturades, mestresses de casa i inactives. Les dones ocupades són les que menys dormen i les que més temps treballen, ja que compa-

ginen els temps relatius al treball productiu i al reproductiu, i sumen una mitjana de més de 10 hores de treball diàries; aquesta sobrecàrrega dóna lloc a setmanes laborals de més de 50 hores si tenim en compte que cal afegir-hi el treball domèstic realitzat durant el cap de setmana. Aquestes mateixes dones són també les que manifesten que disposen de menys temps lliure, amb menys de dues hores diàries de mitjana. Com hem pogut veure, es tracta de les dones més sobrecarregades, les que realitzen dobles o triples jornades i les que han de fer més equilibris per arribar a tot arreu; es tracta de les dones que més senten el que hem anomenat fam de temps per fer tot el que desitjarien fer.

Les dones que es declaren mestresses de casa no fan en principi treball productiu, però són les que assumeixen més

Gràfic 2
Distribució de la jornada quotidiana segons la situació laboral

hores de treball reproductiu, més de set hores diàries de mitjana; tot i així aquesta dada les situa darrera de les dones ocupades pel que fa al temps total de treball realitzat. En el cas del seu temps lliure, l'avaluen en unes dues hores i mitja diàries, mentre que el temps de son, tot i ser superior al de les dones que treballen, ho és amb molt poca diferència.

En la situació oposada a les dones ocupades trobem la de les altres actives, les dones aturades, que es caracteritzen per ser les que disposen de més temps. Tot i que dediquen més temps que les dones treballadores al treball domèstic, unes cinc hores diàries de mitjana, les aturades són les que més temps dormen i les que declaren disposar de més temps lliure, però tot i així superen a ocupades i mestresses de casa pel que fa al temps no assignat, que en aquest cas supera les set

hores. Aquestes dones també mostren insatisfacció respecte a l'ús que fan del seu temps, però, a diferència de les ocupades, en aquest cas el problema no és la manca de temps sinó l'excés de temps disponible generat per l'absència no desitjada de treball productiu.

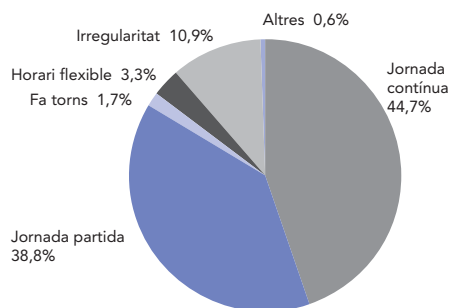
Hi ha altres variables que també ens proporcionen informació significativa sobre la diversitat de jornades viscudes per diferents tipus de dones, com ara l'edat o el tipus de llar, però que no ens podem entretenir a comentar en aquesta ocasió.

Els temps laborals i els temps de la ciutat

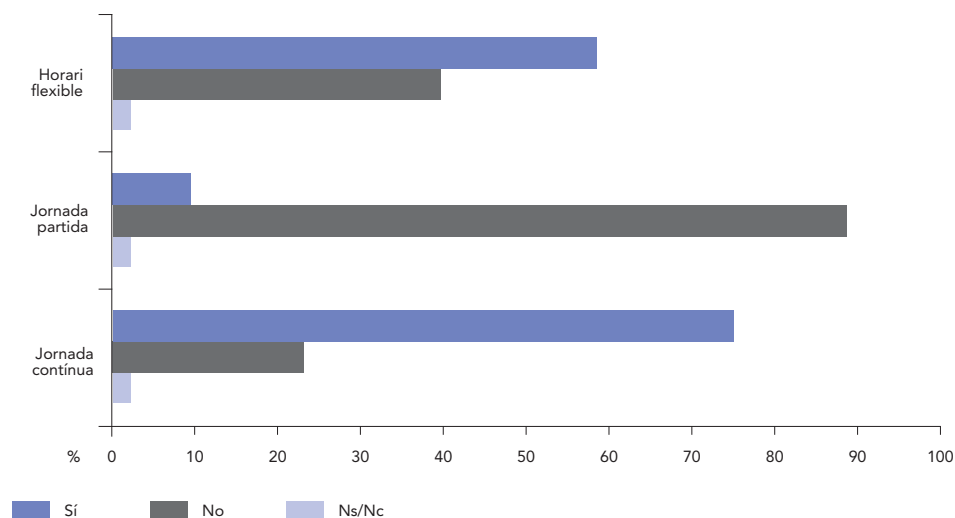
El temps de treball productiu de les dones ocupades s'organitza segons les necessitats de l'empresa o la institució i

no pas de les necessitat o desitjos de la pròpia treballadora. Gairebé un 40% de les dones ocupades entrevistades treballen amb jornada partida (gràfic 3), malgrat que aquest tipus d'horari només és considerat adequat per un 10% d'elles (gràfic 4). En realitat, tres quartes parts de les dones ocupades desitjarien treballar amb una jornada intensiva o continuada, però en la pràctica aquesta possibilitat només està a l'abast de menys d'un 50%. Els horaris de treball atípics (irregulars, flexibles o per torns) són encara molt minoritaris i apareixen vinculats per diferents raons al treball autònom o bé al treball precari o submergit. La major satisfacció respecte a l'horari realitzat es dona entre les dones que fan jornades de treball intensives o les que treballen amb horaris flexibles, i mostren una clara preferència per les jornades

Gràfic 3
Tipus de jornada laboral de les ocupades

Gràfic 4
Graus d'acceptació dels diferents tipus de jornada laboral

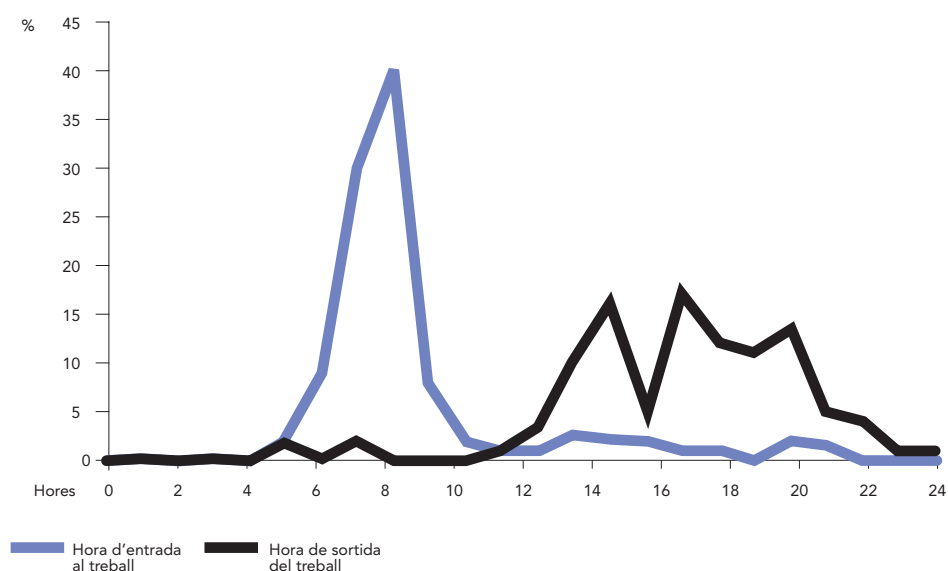
que afavoreixen l'autonomia i l'autogovern del temps, i faciliten l'accés als serveis i l'enfrontament a la rigidesa temporal de la ciutat.

Les hores d'entrada al treball són molt homogènies i es concentren a primera hora del matí: a dos quarts de deu un 80% de les dones ocupades ja són al treball. Les hores de sortida, encara que són menys concentrades, es distribueixen al llarg de tota la tarda, i es posa de manifest una forta incompatibilitat quan les comparem amb els horaris habituals d'accés a la majoria de serveis de la ciutat (gràfic 5).

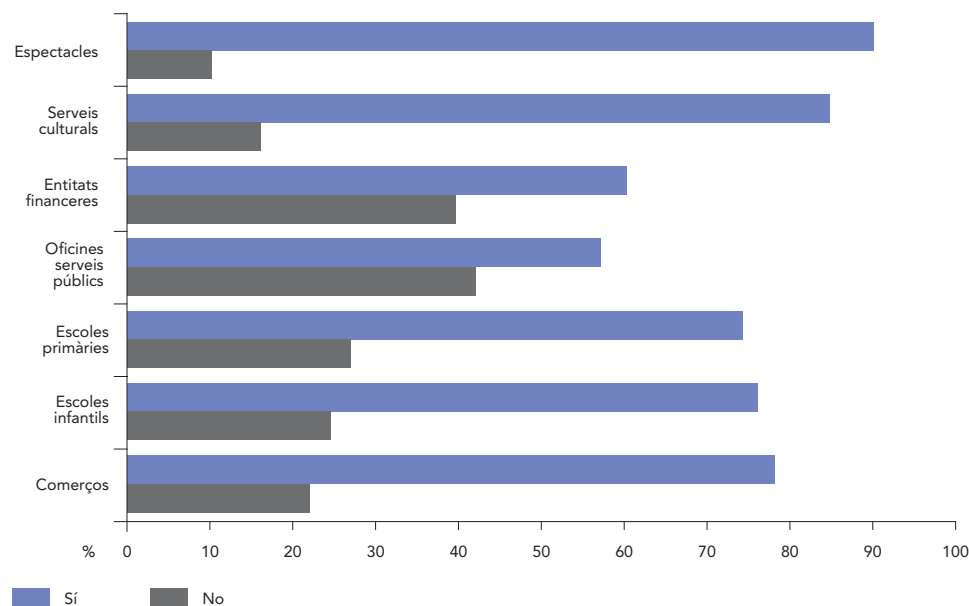
Pel que fa a la quantitat de temps dedicat al treball productiu, predomina la feina a temps complet, la majoria d'ocupades treballen més de 30 hores setmanals i la meitat més de 40. És interessant assenyalar que aquesta càrrega horària laboral és més intensa entre les franges d'edat més joves, que en principi es corresponen amb les edats on la càrrega reproductiva és també més important, cosa que qüestiona la relació entre ambdues situacions. Les diferències semblen reflectir més aviat un efecte generacional, una major i més plena incorporació al mercat de treball de les dones més joves, que cada cop abandonen menys l'activitat laboral quan assumeixen responsabilitats familiars o domèstiques, i que s'organitzen per reduir-les, compartir-les o compatibilitzar-les.

L'opinió de les dones entrevistades sobre els horaris dels comerços i els serveis de la ciutat ha estat molt més favorable del que ens esperàvem (gràfic 6).

Gràfic 5
Hores d'entrada i sortida del treball de les ocupades

Gràfic 6
Grau d'adaptació dels horaris dels diferents serveis a les necessitats de les entrevistades

Tenint en compte la càrrega de temps de treball que hem vist que suporten aquestes dones i l'extensió i la rigidesa dels seus horaris de treball, era previsible un grau de descontentament molt més gran. En més de la meitat dels casos i per tots els serveis seleccionats es considera que els horaris habituals s'adapten bé a les necessitats de les usuàries, encara que hi ha diferències: els horaris més adequats són els dels espectacles, mentre que els que es qualifiquen com menys adequats són els de les oficines dels serveis públics.

La possibilitat d'introduir modificacions en aquests serveis és rebutjada per la meitat de les entrevistades, mentre que l'altra meitat proposaria mesures que impliquessin la flexibilització, la complementació i la diversificació dels horaris actuals, com per exemple l'obertura en el període de tarda, l'eliminació del tancament al migdia o l'obertura els dissabtes.

En general, s'observa que el grau de satisfacció respecte als horaris dels ser-

veis és menor en el cas de les dones que treballen, mentre que les mestresses de casa presenten una actitud molt més conformista a causa de la seva major disponibilitat i capacitat d'adaptació a l'oferta horària de la ciutat. Aquests resultats reflecteixen, a més, una falta de confiança i imaginació davant formes d'organització social alternatives, més justes i equilibrades en relació a la divisió sexual del treball i a la millora de la qualitat de vida a les ciutats.

Hem vist com dones en situacions personals, familiars i professionals molt diverses tenen també necessitats i prioritats diferents, però en tot cas sembla clar que es confirma la tendència a la plena integració de les dones en el món laboral, i aquesta realitat ha d'anar acompanyada de transformacions en altres àmbits, perquè no continuï suposant una sobrecàrrega per a la dona treballadora, que incideixi negativament en el seu benestar físic i mental. Calen, en el marc d'un nou contracte entre gèneres, canvis en l'àmbit de la llar per fer efectiu el

repartiment del treball domèstic i tenir cura de les persones entre tots els membres de la llar i/o de la família.

També calen canvis en l'organització de la societat i concretament en l'organització dels serveis, per fer-los efectivament accessibles al conjunt de la població sense que hi hagi discriminacions vinculades a la quantitat i la flexibilitat d'uns temps personals, que, en la major part dels casos, estan condicionats per un temps de treball no triat. Tot plegat perquè aconseguim fer un repartiment del treball, de tota mena de treball, més just i més satisfactori per a totes les persones, de manera que l'experiència dels temps deixi de ser viscuda amb angoixa, tant per la seva escassetat com per la seva abundància, i esdevingui un exercici de llibertat i autogovern de la pròpia vida. ●

LA POBLACIÓ DE BARCELONA, 1995

Departament d'Estadística. Ajuntament de Barcelona

En aquest article reproduïm l'informe anual del Departament d'Estadística, en el qual es presenten les darreres xifres i indicadors de la població de Barcelona del 1994 i de la seva evolució. Continuem així la publicació d'aquests informes anuals (vegeu "Barcelona Societat" núm. 3), que són una eina bàsica per al coneixement de la realitat social de Barcelona, a partir de la seva evolució demogràfica. El treball s'estructura bàsicament en dues parts centrals, que corresponen als dos grans components de l'estudi de la població: el moviment natural (naixements i defuncions) i el moviment migratori (immigrants i emigrants). Es dona un tractament més exhaustiu a la natalitat i a l'emigració perquè són les variables que incideixen més en la pèrdua de població de Barcelona, a causa les importants varia-

cions registrades en els darrers anys. Les altres variables (mortalitat i immigració) tenen un comportament més estable en el període analitzat.

Finalment, cal un advertiment en relació amb la naturalesa de les dades. Les xifres del moviment natural (naixements i defuncions) ofereixen un retrat fidel de la realitat, ja que es tracta d'un moviment de notificació obligatòria; les xifres del moviment migratori, en canvi, poden apartar-se'n una mica, ja que la seva comunicació resta a la voluntat del que marxa o del que arriba. Aquest fet es pot agreujar els anys padronals.

Consideracions sobre el moviment natural

Com ha anat succeint des del 1985, el

creixement natural de la població de Barcelona, el 1994, continua sent negatiu. Durant aquest any s'han produït 12.519 naixements (taula 2), i s'ha mantingut el ritme de baixa natalitat dels darrers anys, més enllà de la lleu inflexió registrada l'any 1992. La taxa de natalitat d'aquest any (7,7) és igual a la del 1991 i el 1993.

La baixa natalitat ve explicada pel comportament dels següents indicadors:

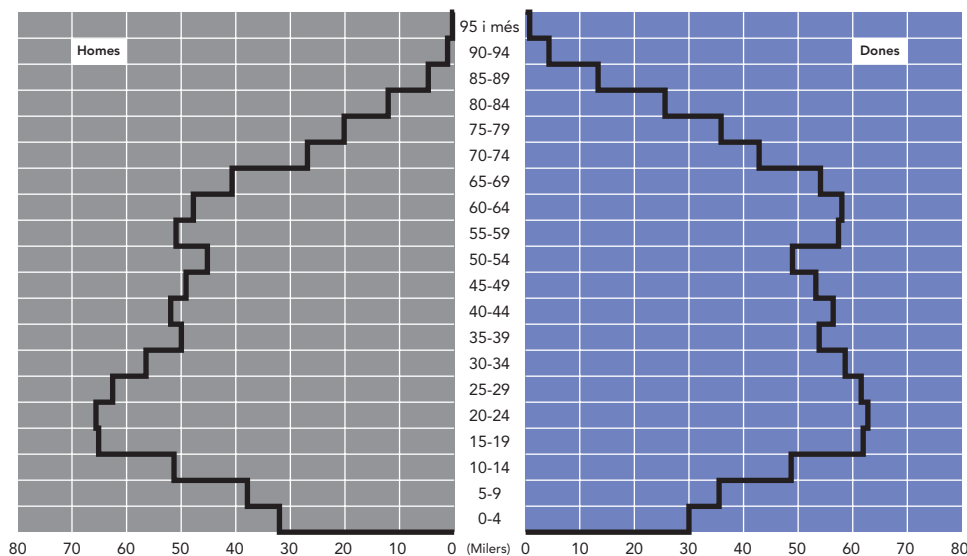
– Baixa taxa de fecunditat (nombre de naixements per cada 1.000 dones en edat fèrtil), que en aquest any ha estat del 31 per mil, i que contrasta amb el 67,2 per mil del 1970 (taula 4).

– També queda confirmada la tendència a tenir els fills en una edat més avançada, ja que si s'observen les taxes de fecunditat segons grups d'edat de la mare, es veu que la més alta correspon al grup de 30-34 anys, que progressivament ha anat desplaçant els grups més joves a causa de la forta davallada de les seves respectives taxes de fecunditat. La mitjana d'edat de la mare en tenir fills també ha augmentat; ha passat dels 27,5 anys del 1981 als 30,5 del 1994 (taula 3).

– D'altra banda, el nombre de fills per dona (índex sintètic de fecunditat) està estancat entorn a 1, i resta allunyat tant del valor del 1981 (1,6) com del que es considera índex de reemplaçament (2,1).

– La comparació de la taxa de natalitat barcelonina amb la d'altres ciutats europees (taula 5) mostra, en general, la següent tipologia: les ciutats del nord d'Europa continuen sent les que presenten les taxes més elevades (del 12 al 15 per mil); les del centre d'Europa regis-

Gràfic 1
Piràmide d'edats de Barcelona, 1991

Font: Departament d'Estadística. Ajuntament de Barcelona.

MONOGRAFIES

Taula 1
Evolució de la població de la ciutat de Barcelona

Any		Població	Creixement natural	Saldo migratori	Altres moviments
31/12/1960	Cens/Padró	1.557.863	11.606	16.022	-
31/12/1970	Cens/Padró	1.745.142	5.764	5.764	-
1/3/1981	Cens/Padró	1.752.627	6.177	-7.861	-
1/3/1991	Cens/Padró	1.643.542	-2.901	-12.047	-
1/1/1992	Rectificació Padró	1.630.635	-1.880	-15.599	21.911
1/1/1993	Rectificació Padró	1.635.067	-2.992	-18.378	17.170
1/1/1994	Rectificació Padró	1.630.867	-4.155	-20.547	8.406
1/1/1995	Rectificació Padró	1.614.571	-	-	-

Nota: els altres moviments són els que es produeixen els anys en què s'elaboren les rectificacions padronals. Els moviments inclouen les altes per omisió i les baixes per inscripció indeguda en el Padró d'habitants.
Font: Padrans municipals d'habitants. Departament d'Estadística. Ajuntament de Barcelona.

Taula 2
Evolució del moviment natural a Barcelona, 1960-1994

Any	Naixements	Defuncions	Creixement natural	Taxa de natalitat	Taxa de mortalitat
1960	23.869	12.263	11.606	15,4	7,9
1961	24.096	11.911	12.185	15,3	7,6
1962	26.021	12.799	13.222	16,2	8,0
1963	27.350	13.553	13.797	16,7	8,3
1964	30.105	13.179	16.926	17,9	7,9
1965	30.362	13.537	16.825	18,5	8,2
1966	30.345	13.712	16.633	18,2	8,2
1967	30.941	14.172	16.769	18,0	8,2
1968	30.661	13.987	16.674	17,6	8,0
1969	30.152	15.508	14.644	17,1	8,8
1970	29.941	14.808	15.133	17,3	8,6
1971	30.779	15.751	15.028	17,6	9,0
1972	30.956	14.422	16.534	17,5	8,1
1973	31.689	16.354	15.335	17,7	9,1
1974	30.573	15.841	14.732	16,9	8,8
1975	30.237	16.046	14.191	17,0	9,0
1976	27.897	16.023	11.874	15,6	9,0
1977	25.297	14.107	11.190	13,9	7,8
1978	23.917	14.303	9.614	12,6	7,6
1979	22.465	14.069	8.396	11,8	7,4
1980	20.311	14.134	6.177	11,1	7,7
1981	19.123	14.302	4.821	10,9	8,1
1982	17.973	14.007	3.966	10,2	7,9
1983	16.440	14.908	1.532	9,3	8,4
1984	15.598	14.812	786	8,8	8,4
1985	15.190	16.057	-867	8,6	9,1
1986	14.413	16.089	-1.676	8,5	9,4
1987	13.843	15.292	-1.449	8,1	8,9
1988	13.556	16.121	-2.565	7,9	9,4
1989	13.375	15.901	-2.526	7,8	9,3
1990	12.689	16.919	-4.230	7,5	9,9
1991	12.667	15.568	-2.901	7,7	9,5
1992	13.356	15.236	-1.880	8,2	9,3
1993	12.641	15.633	-2.992	7,7	9,6
1994	12.519	16.674	-4.155	7,7	10,3

Font: Moviment natural. Departament d'Estadística. Ajuntament de Barcelona.

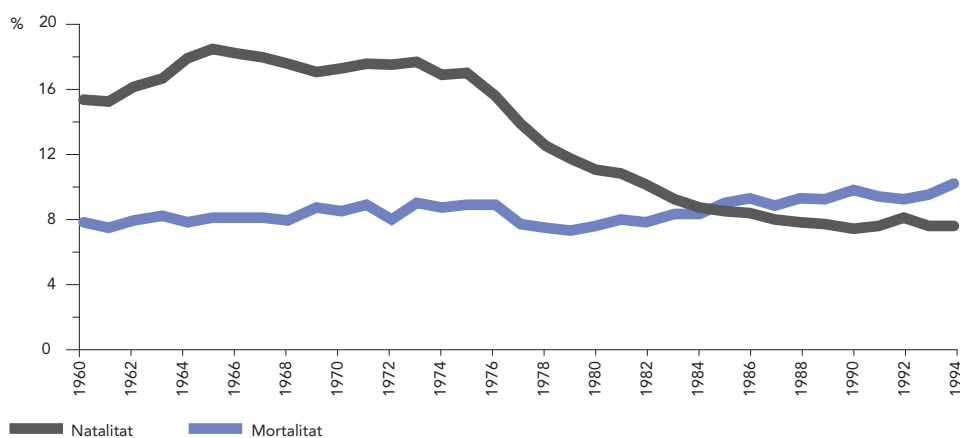
tren taxes al voltant del 10 per mil, mentre que les del sud se situen entre el 6-8 per mil. Barcelona es troba en aquest darrer grup.

Per districtes, la distribució de les diferents taxes de natalitat del 1994 són bastant desiguals respecte a la mitjana del conjunt de la ciutat. En aquest sentit, els districtes de Sarrià-Sant Gervasi, Sant Martí i Sants-Montjuïc presenten unes taxes de natalitat lleugerament superiors a la mitjana de la ciutat. En l'altre extrem, els districtes de Nou Barris, Eixample i Ciutat Vella registren unes taxes lleugerament per sota de la mitjana de la ciutat (gràfic 4). En comparació amb l'any passat, cal destacar l'increment de Sant Martí i el decrement de Ciutat Vella.

Quan a les defuncions del 1994, cal assenyalar el lleuger augment, tant en termes absoluts com en taxa de mortalitat, respecte l'any anterior. No obstant això, l'augment en termes absoluts no pot ser considerat, de moment, com una inflexió de la tendència, atès que aquesta xifra és similar a les registrades en altres anys. Quan a l'augment de la taxa de mortalitat en relació amb els darrers anys, aquesta no és atribuïble tant a l'augment absolut com a la pèrdua de població, la qual intervé a l'hora de confectionar la taxa.

Com a consideració final, no cal esperar canvis de tendència del creixement natural negatiu ni a curt ni a mitjà termini, atès que la de la natalitat continuarà estancada o a la baixa, mentre que la mortalitat es mantindrà estancada o amb lleu tendència a l'alça, donat el pro-

Gràfic 2
Evolució de les taxes de natalitat a Barcelona, 1960-1994
 Taxa 0/00

Font: Departament d'Estadística. Ajuntament de Barcelona.

Taula 3
Evolució de la taxa de fecunditat per edats a Barcelona, 1960-1994

Edat dones	1960	1970	1981	1986	1991	1992*	1993*	1994*
15-19	6,67	10,37	14,8	6,87	3,55	3,52	3,43	2,58
20-24	85,67	106,98	78,33	34,49	20,71	18,82	15,97	14,81
25-29	133,21	177,49	118,64	96,75	75	76,92	69,67	64,25
30-34	88,17	103,81	68,48	70,69	79,84	88,55	84,91	89,49
35-39	44,17	52,77	30,58	26,29	28,22	32,65	34,31	36,36
40-44	13,03	13,06	7,82	6,19	4,57	4,29	4,16	5,13
45-49	0,8	1,21	0,55	0,22	0,41	0,19	0,17	0,21

* Estimació

Font: Moviment natural. Departament d'Estadística. Ajuntament de Barcelona.

Taula 4
Altres indicadors de la natalitat, 1960-1994

Indicadors	1960	1970	1981	1986	1991	1992*	1993*	1994*
Taxa fecunditat	56,3	67,2	48,2	37	31	32,8	30,8	31
Mitjana edat mare	28,8	28,3	27,5	28,7	29,7	29,9	30,2	30,5
% dones fertils	24,1	25,5	23,8	24,1	24,9	-	-	-
I.S.F. (1)	1,9	2,3	1,6	1,2	1,1	1,1	1,1	1,1

* Estimació

(1) I.S.F.: Índex Sintètic de Fecunditat o nombre de fills per cada dona en edat fèrtil.

Font: Moviment natural. Departament d'Estadística. Ajuntament de Barcelona.

gressiu envelliment de la població barcelonina.

Consideracions sobre el moviment migratori

El creixement migratori de la població pel 1994 continua sent negatiu, i segueix les pautes marcades des del 1987. Durant el període 1987-1994, l'emigració ha suposat un volum de més de 218.000 sortides. L'any 1994 han abandonat la ciutat més de 36.000 persones mentre que només n'hi han arribat 16.000. Això suposa un saldo migratori negatiu de 20.547, el més alt registrat fins ara, tot i que la proporció actual emigrant/immigrant (2,3 a 1) es manté estabilitzada des del 1991 (taula 8).

Quan als perfils dels emigrants i els immigrants segons edat pel període 1987-1994, s'observa que els grups d'edat amb més mobilitat són els compresos en l'interval 20-34 anys, tant per uns com pels altres. El saldo migratori negatiu d'aquest període ha estat de gairebé 120.000 habitants, més del 40 % dels quals són del grup de 20-39 anys; una quarta part és dels grups de menys de 20 anys i de 40-64 anys; i la resta, menys d'un 10%, del grup de majors de 65 anys (taules 9 i 10).

D'aquesta distribució es desprèn, d'una banda, que les dues tercers parts del saldo resultant corresponen a efectius pertanyents a grups d'edat potencialment actius des del punt de vista laboral; i d'altra, que més de la meitat del saldo correspon a edats potencialment

fèrtils, amb repercussió en el creixement natural de la població.

Cal tenir present el saldo del grup de menys de 20 anys que abandona la ciutat (25%), ja que contribueix a la reducció de la base de la piràmide d'edats i, en conseqüència, a l'envelliment de la població barcelonina.

Respecte al lloc de destinació de l'emigració, tres quartes parts es dirigeixen a municipis de Catalunya i l'altra quarta part a la resta d'Espanya. Cal dir que aquesta proporció s'ha mantingut, en línies generals, durant tot el període 1987-1994 (taula 11).

Pel que fa a l'emigració cap a Catalunya, el 70% s'instal·la a la Regió I (Baix Llobregat, Barcelonès, Maresme, Vallès Occidental i Vallès Oriental) en municipis situats a l'àrea metropolitana, o de la resta de la Regió I (taula 12). Un 11% escull entre els altres municipis de la província de Barcelona i la resta es dirigeix a les altres províncies catalanes.

L'emigració cap a la resta d'Espanya (taula 13) representa una quarta part del total. Gairebé les dues tercers parts d'aquesta es concentra en cinc comunitats autònomes: Andalusia, Madrid, Comunitat Valenciana, Balears i Aragó.

Pel que fa a l'altre component del moviment migratori, durant el període 1987-94 la immigració a Barcelona ha suposat un volum de 100.000 entrades, de les quals 16.000 s'han produït l'any 1994, que ha estat el de major recepció del període considerat.

La immigració procedent de Catalunya representa gairebé el 60% del total,

Taula 5
Evolució de la natalitat d'algunes ciutats europees

	1988	1989	1990	1991	1992	1993
Oslo	14,6	15,3	15,8	15,5	15,5	15,4
Estocolm	13,9	14,2	14,5	14,3	14,5	14,1
Amsterdam	12,6	12,7	13,1	13,0	13,2	13,0
Berlín	11,7	11,3	11,0	8,9	8,6	8,3
Copenhague	11,4	12,4	12,5	13,1	13,8	14,1
Viena	10,5	10,7	10,9	11,2	11,2	11,3
Hamburg	9,6	9,5	10,2	9,9	9,8	-
Frankfurt	9,2	9,7	9,9	9,6	-	-
Múnic	9,1	9,3	9,7	9,4	9,4	9,0
Madrid	9,1	9,2	8,4	8,6	8,9	8,4
Budapest	9,5	9,2	9,6	10,0	9,6	9,1
Barcelona	7,9	7,8	7,5	7,7	8,2	7,7
Milà	6,9	6,9	7,1	6,9	7,3	7,2
Gènova	6,2	6,2	6,2	6,5	6,7	-
Bolonya	5,5	5,4	5,7	5,7	5,9	5,7

Font: Anuaris de les ciutats.

Taula 6
Naixements i taxes de natalitat per districtes, 1991-1994

Districte	Naixements				Taxa natalitat			
	1991	1992	1993	1994	1991	1992	1993	1994
1. Ciutat Vella	621	684	706	657	6,85	7,61	7,83	7,34
2. Eixample	2.076	2.121	2.052	1.953	7,57	7,79	7,52	7,21
3. Sants-Montjuïc	1.392	1.483	1.400	1.462	7,76	8,33	7,84	8,25
4. Les Corts	691	758	715	697	7,70	8,51	8,01	7,87
5. Sarrià-Sant Gervasi	1.257	1.380	1.289	1.251	8,48	9,38	8,74	8,55
6. Gràcia	962	1.020	979	1.005	7,48	7,99	7,65	7,91
7. Horta-Guinardó	1.378	1.497	1.345	1.342	7,47	8,18	7,33	7,36
8. Nou Barris	1.397	1.377	1.334	1.263	7,40	7,35	7,10	6,78
9. Sant Andreu	1.176	1.226	1.141	1.091	8,11	8,52	7,91	7,62
10. Sant Martí	1.717	1.810	1.680	1.798	8,01	8,51	7,88	8,50
Total	12.667	13.356	12.641	12.519	7,73	8,18	7,74	7,71

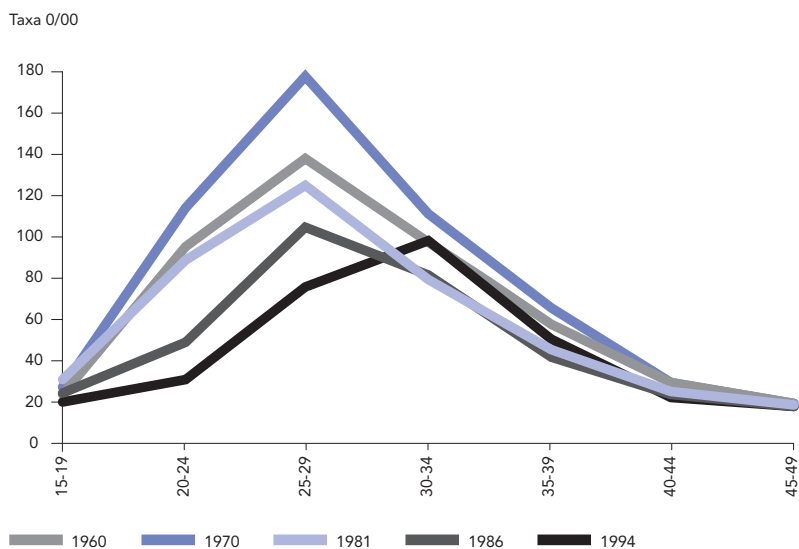
Font: Moviment natural. Departament d'Estadística. Ajuntament de Barcelona.

mentre que l'altre 40% prové de la resta d'Espanya i de l'estranger (taula 14). Quant als procedents de Catalunya, el 80% ve de la província de Barcelona i la resta de les altres províncies catalanes.

Referent a la immigració que arriba de la resta d'Espanya, la seva procedèn-

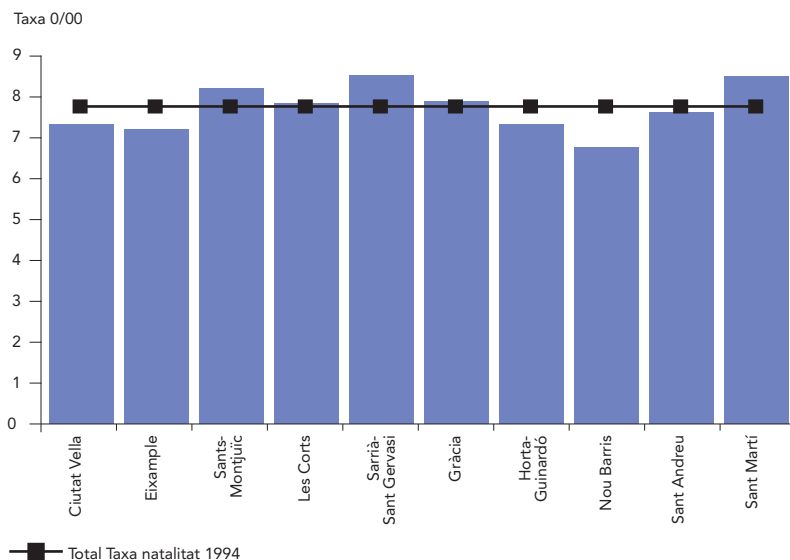
cia segons comunitats autònomes revela que les que més efectius aporten són les mateixes que més efectius reben de l'emigració barcelonina; és a dir: Andalusia, Aragó, Comunitat Valenciana, Madrid i Balears (taula 15).

Gràfic 3
Evolució de la taxa de fecunditat per edats a Barcelona

Font: Departament d'Estadística. Ajuntament de Barcelona.

Gràfic 4
Taxa de natalitat per districtes, 1994

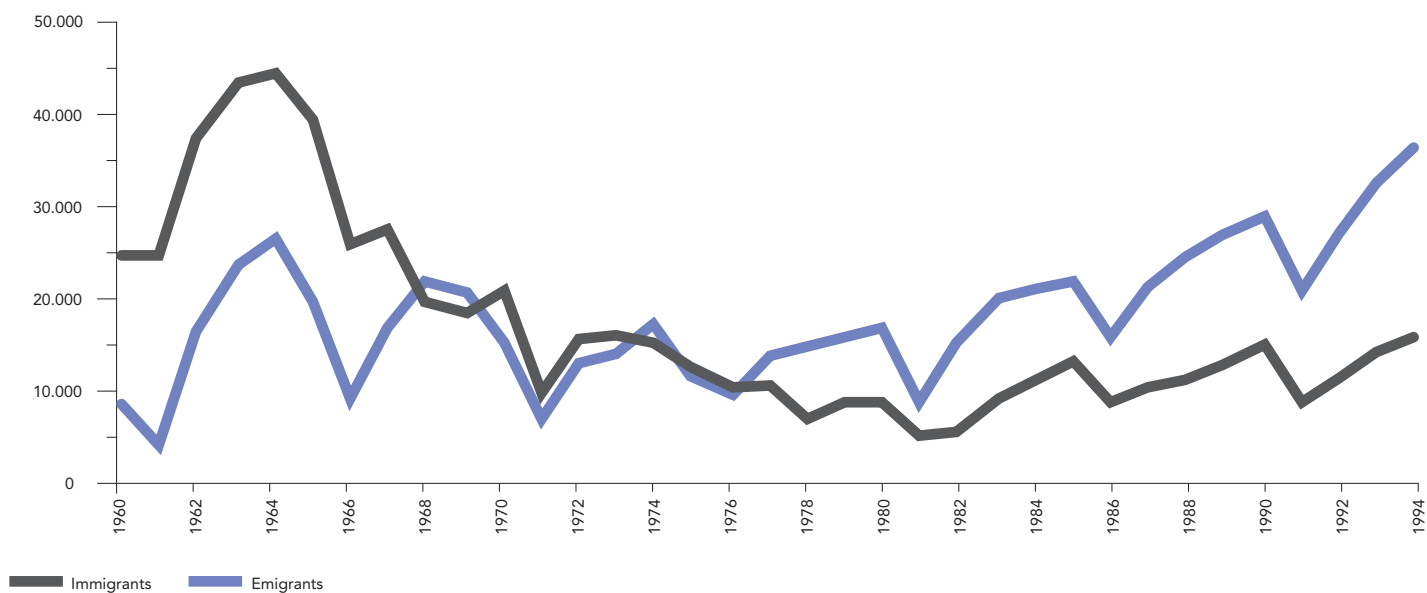
Font: Departament d'Estadística. Ajuntament de Barcelona.

Taula 7
Naixements per zones estadístiques, 1991-1994

Zona Estadística	Naixements			
	1991	1992	1993	1994
1. Barceloneta	130	131	121	101
2. Parc	135	142	148	152
3. Gòtic	102	101	115	109
4. Raval	254	310	322	295
5. Sant Antoni	232	275	279	249
6. Esquerra Eixample	880	860	843	807
7. Dreta Eixample	312	339	288	296
8. Estació Nord	239	213	234	213
9. Sagrada Família	413	434	408	388
10. Poble-sec	247	256	236	280
11. Montjuïc	15	10	15	20
12. Zona Franca-Port	291	279	337	301
13. Font de la Guatlla	70	97	78	80
14. Bordeta-Hostafrancs	154	180	159	169
15. Sants	615	661	575	612
16. Les Corts	576	638	611	569
17. Pedralbes	115	120	104	128
18. Sant Gervasi	910	990	902	876
19. Sarrià	322	351	353	337
20. Vallvidrera-Les Planes	25	39	34	38
21. Gràcia	683	721	693	725
22. Vallcarca	279	299	286	280
23. Guinardó	556	596	543	558
24. Horta	602	642	583	557
25. Vall d'Hebron	220	259	219	227
26. Vilapicina-Turó de la Peira	569	543	522	469
27. Roquetes-Verdum	700	698	685	662
28. Ciutat Meridiana-Vallbona	128	136	127	132
29. Sagrera	444	428	435	391
30. Congrés	90	109	85	91
31. Sant Andreu	462	484	426	417
32. Bon Pastor	106	136	124	95
33. Trinitat Vella	74	69	71	97
34. Fort Pius	90	113	80	86
35. Poblenou	412	452	417	483
36. Barris Besòs	223	249	223	221
37. Clot	566	572	501	536
38. Verneda	426	424	459	472
Total	12.667	13.356	12.641	12.519

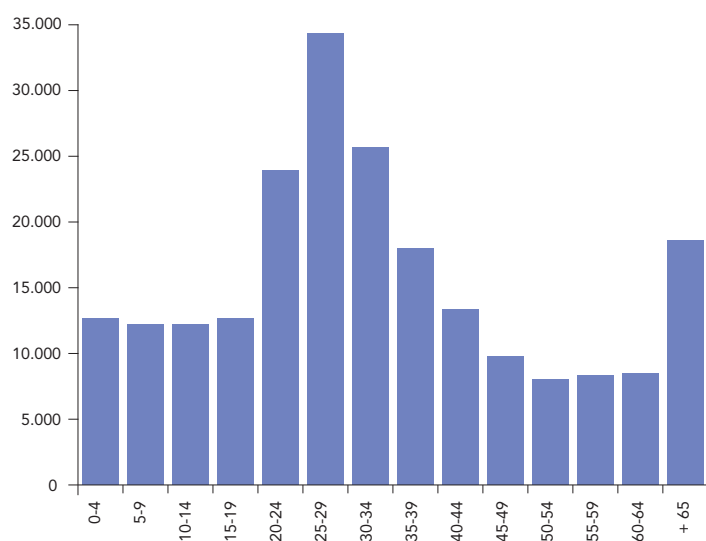
Font: Moviment natural. Departament d'Estadística. Ajuntament de Barcelona.

Gràfic 5
Evolució dels immigrants i emigrants a Barcelona, 1960-1994

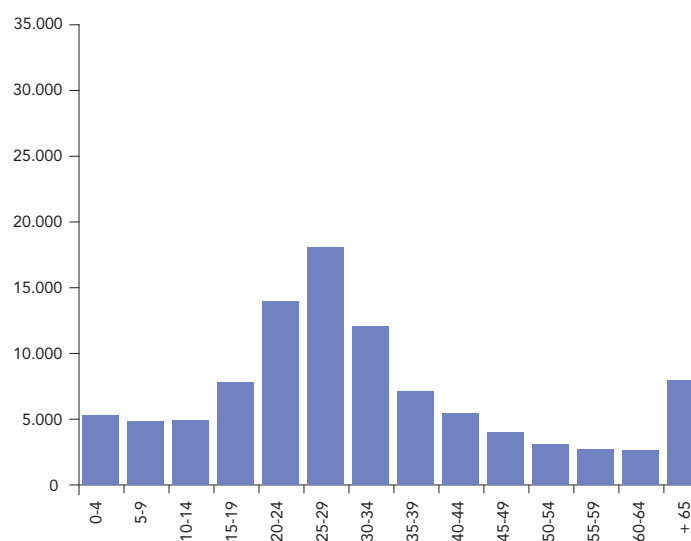
Font: Departament d'Estadística. Ajuntament de Barcelona.

Gràfic 6
Perfil d'edats dels emigrants, 1987-1994

Font: Departament d'Estadística. Ajuntament de Barcelona.

Gràfic 7
Perfil d'edats dels immigrants, 1987-1994

Font: Departament d'estadística. Ajuntament de Barcelona.

Taula 8
Evolució del moviment migratori a Barcelona, 1960-1994

Any	Immigrants	Emigrants	Saldo migratori	Emigrants/immigrants
1960	24.738	8.716	16.022	0,4
1961	24.608	4.157	20.451	0,2
1962	37.312	16.524	20.788	0,4
1963	43.455	23.651	19.804	0,5
1964	44.296	26.426	17.870	0,6
1965	39.364	19.680	19.684	0,5
1966	25.861	9.256	16.605	0,4
1967	27.484	16.782	10.702	0,6
1968	19.695	21.874	-2.179	1,1
1969	18.541	20.652	-2.071	1,1
1970	20.982	15.218	5.764	0,7
1971	9.848	7.041	2.807	0,7
1972	15.591	13.054	2.537	0,8
1973	15.994	14.123	1.871	0,9
1974	15.285	17.292	-2.007	1,1
1975	12.586	11.567	1.019	0,9
1976	10.386	9.640	746	0,9
1977	10.621	13.840	-3.219	1,3
1978	6.961	14.773	-7.812	2,1
1979	8.850	15.769	-6.919	1,8
1980	8.919	16.780	-7.861	1,9
1981	5.218	8.790	-3.572	1,7
1982	5.598	15.236	-9.638	2,7
1983	9.269	20.134	-10.865	2,2
1984	11.198	21.103	-9.905	1,9
1985	13.214	21.824	-8.610	1,7
1986	8.932	15.919	-6.987	1,8
1987	10.365	21.374	-11.009	2,1
1988	11.310	24.593	-13.283	2,2
1989	12.900	26.813	-13.913	2,1
1990	14.962	28.936	-13.974	1,9
1991	8.746	20.793	-12.047	2,4
1992	11.466	27.065	-15.599	2,4
1993	14.178	32.556	-18.378	2,3
1994	15.865	36.412	-20.547	2,3

Font: Moviment migratori. Departament d'Estadística. Ajuntament de Barcelona.

Taula 9
Perfil d'edats dels emigrants i immigrants a Barcelona, 1987-1994

Grups d'edats	Emigrants 1987-1994	%	Immigrants 1987-1994	%	Saldo migratori 1987-1994
0-4	12.666	5,8	5.293	5,3	-7.373
5-9	12.243	5,6	4.818	4,8	-7.425
10-14	12.132	5,6	4.906	4,9	-7.226
15-19	12.699	5,8	7.782	7,8	-4.917
20-24	23.991	11,0	13.962	14,0	-10.029
25-29	34.389	15,7	18.058	18,1	-16.331
30-34	25.777	11,8	12.029	12,1	-13.748
35-39	17.993	8,2	7.125	7,1	-10.868
40-44	13.288	6,1	5.460	5,5	-7.828
45-49	9.866	4,5	4.031	4,0	-5.835
50-54	7.978	3,7	3.054	3,1	-4.924
55-59	8.314	3,8	2.731	2,7	-5.583
60-64	8.564	3,9	2.620	2,6	-5.944
+ de 65	18.642	8,5	7.923	7,9	-10.719
Total	218.542	100	99.792	100	-118.750

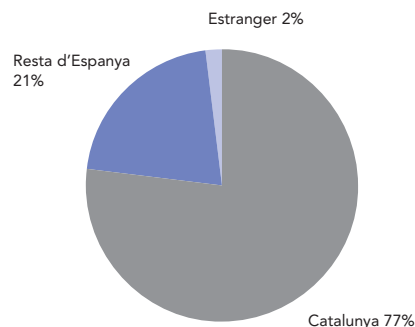
Font: Moviment migratori. Departament d'Estadística. Ajuntament de Barcelona.

Taula 10
Perfil per grans grups d'edats dels emigrants i immigrants, 1987-1994

Grups d'edats	% Emigrants	% Immigrants	Saldo migratori
anys			
0 a 19	22,8	22,8	-26.941
20 a 39	46,7	51,3	-50.976
40 a 64	22,0	17,9	-30.114
65 i més	8,5	7,9	-10.719
Total	100,0	100,0	-118.750

Font: Moviment migratori. Departament d'Estadística. Ajuntament de Barcelona.

Gràfic 8
Destinació dels emigrants de Barcelona, 1994

Font: Departament d'Estadística. Ajuntament de Barcelona.

Taula 11
Destinació dels emigrants de Barcelona, 1987-1993

Any	Total	%	Catalunya	%	Resta d'Espanya	%	Estranger	%
1987	21.374	100	15.471	72,4	5.493	25,7	410	1,9
1988	24.593	100	18.017	73,3	6.152	25,0	424	1,7
1989	26.813	100	19.385	72,3	6.983	26,0	445	1,7
1990	28.936	100	21.301	73,6	7.179	24,8	456	1,6
1991	20.793	100	14.800	71,2	5.529	26,6	464	2,2
1992	27.065	100	20.226	74,7	6.261	23,1	578	2,1
1993	32.556	100	24.921	76,5	7.048	21,6	587	1,8
1994	36.412	100	28.173	77,4	7.545	20,7	694	1,9
Total	218.542	100	162.294	74,3	52.190	23,9	4058	1,9

Font: Moviment migratori. Departament d'Estadística. Ajuntament de Barcelona.

Taula 12
Evolució de l'emigració a Catalunya, 1987-1994

Any	Total	%	Àrea Metrop.	%	Resta Regió I	%	Resta Prov. BCN	%	Resta Catalunya	%
1987	15.471	100	5.289	34,2	5.428	35,1	1.559	10,1	3.195	20,7
1988	18.017	100	6.356	35,3	6.661	37,0	2.018	11,2	2.982	16,6
1989	19.385	100	6.850	35,3	7.439	38,4	1.976	10,2	3.120	16,1
1990	21.301	100	7.166	33,6	8.270	38,8	2.179	10,2	3.686	17,3
1991	14.800	100	5.077	34,3	5.469	37,0	1.540	10,4	2.714	18,3
1992	20.226	100	6.554	32,4	7.946	39,3	2.127	10,5	3.599	17,8
1993	24.921	100	8.006	32,1	9.203	36,9	2.941	11,8	4.771	19,1
1994	28.173	100	9.219	32,7	10.527	37,4	3.366	11,9	5.061	18,0
Total	162.294	100	54.517	33,5	60.943	37,8	17.706	10,9	29.128	17,8

Font: Moviment migratori. Departament d'Estadística. Ajuntament de Barcelona.

Taula 13
Evolució de l'emigració cap a la resta d'Espanya, 1987-1994.

Anys	Total	Andalusia	Madrid	Comunitat Valenciana	Balears	Aragó	Resta de comunitats
1987	5.493	1.160	676	549	652	475	1.981
1988	6.152	1.186	781	660	757	521	2.247
1989	6.983	1.582	856	771	768	613	2.393
1990	7.179	1.465	851	842	667	789	2.565
1991	5.529	1.299	507	536	533	529	2.125
1992	6.261	1.366	649	671	622	663	2.290
1993	7.048	1.504	723	828	704	804	2.485
1994	7.545	1.534	744	869	753	743	2.902
Total	52.190	11.096	5.787	5.726	5.456	5.137	18.988

Font: Moviment migratori. Departament d'Estadística. Ajuntament de Barcelona.

Taula 14
Evolució de la immigració per àmbits territorials, 1987-1994

Any	Total	Resta Prov. BCN	Resta Catalunya	Resta d'Espanya	Estranger
1987	100	50,8	11,0	33,8	4,3
1988	100	46,2	12,4	35,5	6,0
1989	100	42,3	12,1	37,0	8,5
1990	100	42,8	10,6	38,0	8,6
1991	100	49,9	11,3	33,0	5,9
1992	100	48,9	10,2	33,7	7,2
1993	100	51,2	10,8	32,6	5,4
1994	100	53,7	12,0	29,7	4,6
Total	100	45,1	11,5	36,3	7,1

Font: Moviment migratori. Departament d'Estadística. Ajuntament de Barcelona.

Taula 15
Evolució dels immigrants a Barcelona, 1987-1994.

Any	Andalusia	Aragó	Comunitat Valenciana	Madrid	Castella-Lleó	Balears	Galícia
1987	5,6	3,6	3,3	4,8	3,4	2,5	2,7
1988	5,4	3,3	2,9	4,9	4,5	2,5	3,0
1989	6,9	3,2	3,3	4,4	4,0	2,6	3,2
1990	6,4	3,3	3,7	4,4	4,0	2,7	4,0
1991	6,0	3,3	3,4	3,2	3,1	2,9	2,7
1992	6,2	3,2	3,9	3,5	3,1	2,7	2,9
1993	4,9	4,2	3,9	3,4	2,8	2,7	2,7
1994	4,7	3,6	3,8	3,4	2,3	2,0	2,4

Font: Moviment migratori. Departament d'Estadística. Ajuntament de Barcelona.

LA DESTINACIÓ DE L'EMIGRACIÓ BARCELONINA

APROXIMACIÓ A UNA TIPOLOGIA DE MUNICIPIS

Departament d'Estadística. Ajuntament de Barcelona

MONOGRAFIES

En l'Informe sobre la Població de Barcelona, que elabora anualment el Departament d'Estadística Municipal, s'estudien els fluxos i el saldo migratori global de la ciutat. En aquest article s'analitza amb més detall, pel seu interès específic, només un dels valors que conformen el saldo migratori: la població de Barcelona que canvia de residència i, en concret, els municipis de la província de Barcelona receptors d'aquesta població.

Durant el període 1987-1994, del total de persones que han abandonat la ciutat (218.542), prop del 60% han tingut com a lloc de destinació la mateixa província de Barcelona, un 15% la resta de Catalunya, un 24% la resta d'Espanya i un 2% l'estranger.

Per realitzar aquesta anàlisi s'han ordenat tots els municipis receptors de la província de Barcelona segons el volum de persones que hi han arribat durant aquest període i que provenien de la ciutat de Barcelona. Els 52 municipis seleccionats en aquest treball reben un 46% del total de l'emigració barcelonina. A partir d'aquí s'ha realitzat una tipologia d'aquests municipis tenint en compte quatre variables socioeconòmiques:

- nivell d'instrucció: titulats mitjans i superiors,
- activitat econòmica: ocupació per sectors econòmics,
- renda familiar disponible per càpita,
- preu mitjà dels habitatges de nova construcció,

De l'anàlisi d'aquestes variables per cadascun dels municipis, s'ha creat una tipologia que ha suposat la integració

d'aquests municipis en quatre grups que es poden definir per les següents característiques:

Grup A: està format per municipis que presenten, en general, un percentatge de titulats superiors per sobre de la mitjana de Catalunya; amb predomini d'ocupats en el sector dels serveis i amb una renda per càpita clarament superior a la mitjana de Catalunya.

Grup B: comprèn els municipis amb percentatges de titulats superiors, d'ocupats en el sector dels serveis i de renda per càpita, lleugerament per sobre de les mitjanes respectives de Catalunya.

Grup C: el formen municipis amb un percentatge de titulats superiors i de renda per càpita lleugerament inferior a les mitjanes respectives de Catalunya, i també amb un nombre important d'ocupats en el sector industrial.

Grup D: grup de municipis amb baix percentatge de titulats superiors, amb nivell de renda per càpita clarament inferior a la mitjana catalana i amb predomini d'ocupats en el sector de la indústria i construcció.

L'adscripció dels municipis a cada grup no suposa que en totes les variables es donin les condicions expressades, sinó que a partir de la combinació de totes quatre i de forma global s'ha classificat cada municipi en un dels quatre grups. Hi ha, per tant, excepcions, com es pot veure a les taules. D'acord amb aquesta tipologia, es poden fer les següents consideracions:

• Durant el període 1987-1994, prop del 40% dels emigrants de Barcelona han

fixat la seva residència a municipis del grup D, mentre que, en l'altre extrem, prop d'una quarta part ha anat a residir a municipis amb perfil del grup A. La resta d'emigrants s'ha repartit, gairebé a parts iguals, en municipis integrats als grups B i C.

• Comparant l'evolució d'aquesta emigració entre el període anterior i el posterior al 1991 (any padronal) no s'observen, en línies generals, variacions en les distribucions de l'emigració relacionades amb aquesta tipologia de municipis, tot i que a l'interior de cadascun dels grups sí que hi ha petites diferències en alguns municipis que els componen.

• D'acord amb aquesta tipologia, sembla perfilar-se que l'emigració barcelonina pot obeir a motivacions diferenciades. D'una banda, la d'aquells residents que abandonen la ciutat a la recerca d'una millor qualitat de vida, d'una millor oferta professional i, fins i tot, d'una fiscalitat més favorable als seus interessos (grups A i B). De l'altra, la d'aquells que l'abandonen per raons de tipus laboral i/o per problemes en l'adquisició d'un habitatge (grups C i D).

• L'Hospitalet del Llobregat, Sant Cugat del Vallès i Badalona són els principals receptors de l'emigració barcelonina, i configuren els vèrtexs d'un triangle al voltant de Barcelona. En menor grau, cal destacar Cerdanyola i Castelldefels. No obstant això, l'impacte que reben els municipis receptors durant aquest període no és el mateix a tot arreu; prenent com a referència l'any 1991, l'Hospitalet

de Llobregat i Badalona han rebut al voltant de 3 persones provinents de Barcelona per cada 100 residents, mentre que Sant Cugat n'ha rebut prop de 17.

• Atenent a la distribució territorial dels principals municipis catalans receptors d'aquesta emigració, i tal com es pot observar a la taula de municipis, es poden configurar set àrees d'acollida:

- 1) Municipis contigus a Barcelona
- 2) Sabadell-Terrassa
- 3) Mollet-Granollers
- 4) Alella-Mataró
- 5) Prat del Llobregat-Castelldefels
- 6) Sitges-Vilanova i la Geltrú
- 7) Corbera-Vallirana

A partir de l'evolució 1987-1994, semblen dibuixar-se quatre àmbits d'influència de diferent intensitat: dos de tendència emergent, situats a les àrees Prat-Castelldefels i Mollet-Granollers; i dos de tendència a la baixa o a l'estanca-ment que corresponen a les àrees de Sabadell-Terrassa i Alella-Mataró.

Nivell d'instrucció dels residents a municipis receptors d'emigrants, 1991

Municipis	Total població (1)	% Tècnics mitjans	% Titulats superiors
1 Sant Cugat del Vallès	34.157	22	17,3
2 Cabrils	2.564	23,8	16,3
3 Sant Just Desvern	11.078	21	14,8
4 Alella	6.075	22	13,6
5 Ametlla del Vallès	2.930	21,5	11,6
6 Sant Quirze del Vallès	7.695	18,2	9,9
7 Vilassar de Mar	10.565	20,3	9,8
8 El Masnou	16.178	20,6	9,7
9 Sant Andreu de Llavaneres	3.701	17,5	9,2
10 Premià Dalt	5.805	18	8,9
11 Sitges	11.879	17,6	8,8
12 Corbera de Llobregat	4.654	19,9	8,7
13 Cervelló	4.686	20,2	8,2
14 Castelldefels	28.893	18,5	8
15 Premià de Mar	20.010	18,6	6,4
16 Arenys de Mar	9.875	14,1	6,4
17 La Garriga	8.371	13,4	5,9
18 Cerdanyola	49.399	15,9	5,9
19 Esplugues de Llobregat	42.973	17,4	5,6
20 Cardedeu	8.000	14,1	5,4
21 Granollers	45.785	16,8	5,2
22 Vallirana	5.775	17,7	5,2
23 Vilanova i la Geltrú	41.031	13,1	4,9
24 Sabadell	169.538	15,5	4,8
25 Terrassa	140.845	15,1	4,7
26 Palau de Plegamans	6.448	16,6	4,6
27 Sant Pere de Ribes	11.744	11,1	4,4
28 Cubelles	2.798	12,5	4,1
29 Sant Joan Despí	22.272	15,7	3,9
30 Gavà	31.039	15,6	3,6
31 Esparreguera	11.124	12,9	3,5
32 Mataró	89.440	12	3,3
33 Lliçà d'Amunt	4.878	15,6	3,3
34 Parets	9.576	14,7	3,2
35 Sant Feliu de Llobregat	32.547	15,3	3,2
36 Montcada i Reixac	23.198	14,6	3,2
37 Piera	5.335	13	3,1
38 Rubí	43.867	13,6	3
39 Cornellà	76.858	15,7	2,9
40 Mollet del Vallès	35.889	13,5	2,9
41 Hospitalet	248.328	15,7	2,8
42 Santa Perpètua de Mogoda	14.588	13,6	2,8
43 Prat del Llobregat	56.287	13,8	2,7
44 Barberà del Vallès	27.087	13,3	2,7
45 Badalona	139.879	14	2,6
46 Ripollet	23.477	13,3	2,6
47 Sant Boi de Llobregat	68.530	14,3	2,4
48 Sant Andreu Barca	12.653	12,9	2,2
49 Pineda Mar	14.229	9,9	2,2
50 Sant Adrià del Besòs	30.097	12,7	2,1
51 Viladecans	42.257	13,8	2
52 Santa Coloma Gramenet	119.458	12,7	1,8
Total Barcelona	1.507.504	21,8	11,4
Total província BCN	4.186.026	17,3	6,8
Total Catalunya	5.441.582	16,5	6,4

Nota: Ordenació segons major proporció de titulats superiors.

(1) Població de dret de 10 i més anys

T.mitjans: FP, oficialia industrial, mestratge industrial, Batxillerat superior, BUP, COU i altres titulacions de grau mitjà.

T.Superiors: Arquitectura i enginy. tècniques o sup. i equivalents, diplomatures, llicenciatures, i altres estudis superiors.

Font: Cens de Població 1991. INE-IEC.

Municipis receptors d'emigrans segons població ocupada per sectors econòmics, 1991

Municipis	Nombre				Percentatge		
	Total	Primari	Ind.+const.	Serveis	Primari	Ind.+const.	Serveis
1 Sitges	4.877	78	1.474	3.325	2	30	68
2 Sant Cugat del Vallès	15.726	104	5.965	9.657	1	38	61
3 Castelldefels	12.062	101	4.627	7.334	1	38	61
4 Cabrils	1.177	51	417	709	4	35	60
5 Alella	2.691	81	989	1.621	3	37	60
6 Sant Just Desvern	4.950	32	2.040	2.878	1	41	58
7 Corbera de Llobregat	2.117	24	893	1.200	1	42	57
8 Vilassar Mar	4.685	452	1.583	2.650	10	34	57
9 El Masnou	7.090	150	3.004	3.936	2	42	56
10 Sant Andreu de Llavaneres	1.604	129	596	879	8	37	55
11 Sant Quirze del Vallès	3.778	28	1.691	2.059	1	45	54
12 Cubelles	1.069	29	459	581	3	43	54
13 Sant Adrià del Besòs	11.340	100	5.126	6.114	1	45	54
14 Cervelló	2.162	29	980	1.153	1	45	53
15 Hospitalet	100.559	349	47.042	53.168	0	47	53
16 Ametlla del Vallès	1.336	56	574	706	4	43	53
17 Arenys de Mar	4.146	361	1.604	2.181	9	39	53
18 Cerdanyola	20.682	39	9.830	10.813	0	48	52
9 Vilanova i la Geltrú	15.922	596	7.050	8.276	4	44	52
20 Premià de Dalt	2.473	117	1.087	1.269	5	44	51
21 Esplugues de Llobregat	18.310	53	8.890	9.367	0	49	51
22 Prat del Llobregat	22.590	334	10.972	11.284	1	49	50
23 Badalona	73.660	420	37.316	35.924	1	51	49
24 Sant Pere Ribes	4.920	148	2.382	2.390	3	48	49
25 Pineda de Mar	5.802	238	2.769	2.795	4	48	48
26 Premià Mar	5.802	238	2.769	2.795	4	48	48
27 Santa Coloma de Gramenet	46.041	134	24.250	21.657	0	53	47
28 Cornellà	30.815	118	16.238	14.459	0	53	47
29 Sabadell	68.763	217	36.284	32.262	0	53	47
30 Gavà	12.250	199	6.310	5.741	2	52	47
31 Vallirana	2.542	13	1.350	1.179	1	53	46
32 Terrassa	54.753	216	29.403	25.134	0	54	46
33 Granollers	20.487	221	10.928	9.338	1	53	46
34 Barberà del Vallès	11.275	39	6.102	5.134	0	54	46
35 Viladecans	17.070	310	9.274	7.486	2	54	44
36 Sant Joan Despí	9.770	94	5.392	4.284	1	55	44
37 Sant Boi de Llobregat	26.947	324	14.833	11.790	1	55	44
38 Montcada i Reixac	9.376	42	5.248	4.086	0	56	44
39 Lliçà d'Amunt	2.131	69	1.154	908	3	54	43
40 Sant Feliu de Llobregat	13.575	93	7.756	5.726	1	57	42
41 Santa Perpètua de Mogoda	6.275	65	3.656	2.554	1	58	41
42 La Garriga	3.824	58	2.229	1.537	2	58	40
43 Palau de Plegamans	3.063	65	1.767	1.231	2	58	40
44 Mataró	37.389	824	21.748	14.817	2	58	40
45 Ripollet	9.690	31	5.823	3.836	0	60	40
46 Cardedeu	3.588	141	2.068	1.379	4	58	38
47 Esparreguera	4.455	45	2.723	1.687	1	61	38
48 Rubí	19.006	86	11.834	7.086	0	62	37
49 Piera	2.134	120	1.233	781	6	58	37
50 Mollet del Vallès	15.077	74	9.491	5.512	0	63	37
51 Sant Andreu de la Barca	5.496	39	3.516	1.941	1	64	35
52 Parets	4.440	49	2.869	1.522	1	65	34
Total	791.762	8.023	405.608	378131	1	51	48
Total Prov. BCN	1.729.314	22.406	792.222	914686	1	46	53
Total Catalunya	2.255.430	82.959	1.001.828	1170643	4	44	52

Nota: Ordenació segons major proporció de població ocupada al sector serveis.
 Font: Cens de Població 1991. INE-IEC.

Municipis receptors d'emigrants segons renda familiar disponible per càpita, 1991 (RFDPC)

Municipis	RFDPC 1991
1 Sant Just Desvern	1.917.509
2 Alella	1.903.968
3 Sant Cugat del Vallès	1.843.418
4 Premià de Dalt	1.623.020
5 Sitges	1.593.479
6 Cervelló	1.576.036
7 Corbera de Llobregat	1.639.413
8 Vilassar de Mar	1.535.187
9 Sant Quirze del Vallès	1.533.520
10 Palau de Plegamans	1.512.539
11 La Garriga	1.507.373
12 Lliçà d'Amunt	1.504.198
13 El Masnou	1.486.714
14 Castelldefels	1.475.364
15 Esplugues de Llobregat	1.419.547
16 Arenys de Mar	1.413.750
17 Granollers	1.407.057
18 Premià de Mar	1.378.272
19 Vallirana	1.361.067
20 Parets	1.337.708
21 Gavà	1.314.853
22 Cardedeu	1.308.826
23 Cerdanyola	1.304.335
24 Pineda de Mar	1.301.643
25 Sant Andreu de la Barca	1.294.787
26 Sant Pere de Ribes	1.286.539
27 Santa Perpètua de Mogoda	1.259.525
28 Sant Feliu de Llobregat	1.256.661
29 Mataró	1.255.513
30 Sant Joan Despí	1.251.627
31 Esparreguera	1.247.929
32 Terrassa	1.245.669
33 Piera	1.225.702
34 Montcada i Reixac	1.219.194
35 Sabadell	1.207.799
36 Vilanova i la Geltrú	1.203.016
37 Mollet del Vallès	1.192.024
38 Ripollet	1.179.589
39 Rubí	1.176.392
40 Viladecans	1.170.760
41 Barberà del Valles	1.168.610
42 Hospitalet	1.167.523
43 Prat del Llobregat	1.164.701
44 Sant Boi de Llobregat	1.154.142
45 Cornellà	1.145.202
46 Badalona	1.144.236
47 Santa Coloma de Gramanet	1.088.401
48 Sant Adrià de Besòs	1.079.890
49 Sant Andreu de Llavaneres	-
50 Cubelles	-
51 Ametlla del Vallès	-
52 Cabrils	-
Total	
Barcelona	1.604.806
Catalunya	1.360.599

Nota: Ordenació segons major renda familiar disponible per càpita.

Font: Martí Parellada i altres: *L'Estimació de la renda familiar disponible a les comarques i municipis de Catalunya 1991*. Generalitat de Catalunya, Departament d'Economia i Finances. D.G.Programació Econòmica (ed.).

Municipis receptors d'emigrants segons preus de venda dels habitatges, 1994-1995

Municipis	Juny 94 (milers pts/m ²)	Juny 95 (milers pts/m ²)	Increment (95-94/94)
1 Sant Just Desvern	199,5	201	0,8
2 Sitges	175,9	180,5	2,6
3 Sant Cugat del Vallès	167,3	169,1	1,1
4 Esplugues de Llobregat	159,1	160,9	1,1
5 Hospitalet	149,1	155,9	4,6
6 Sant Feliu de Llobregat	152,3	155	1,8
7 Sant Joan Despí	142	148	4,2
8 Premià de Mar	139,5	144,5	3,6
9 El Masnou	139	143	2,9
10 Badalona	134,5	139,1	3,4
11 Cornellà	133,6	137,3	2,8
12 Prat de Llobregat	121,5	134,5	10,7
13 Granollers	123,6	132,3	7
14 Santa Coloma de Gramanet	132,3	131,8	-0,4
15 Mataró	125,5	130,9	4,3
16 Sabadell	130	130,9	0,7
17 Cerdanvola	128,2	130	1,4
18 Castelldefels	126,8	128,6	1,4
19 Gavà	126	126	0
20 Terrassa	121,8	125	2,6
21 Barberà del Vallès	117,5	123	4,7
22 Vilanova i la Geltrú	120,9	120,9	0
23 Sant Adria del Besòs	116,8	119,5	2,3
24 Sant Boi de Llobregat	116,8	119,5	2,3
25 Ripollet	114	116	1,8
26 Mollet del Vallès	114	115,5	1,3
27 Montcada i Reixac	107	111	3,7
28 Corbera de Llobregat	108,2	110,5	2,1
29 Viladecans	108,2	110,5	2,1
30 Rubí	106,5	109	2,3
31 Sant Pere de Ribes	105	108,5	3,3
32 Palau de Plegamans	-	-	-
33 Alella	-	-	-
34 Premià de Dalt	-	-	-
35 Cervelló	-	-	-
36 Vilassar de Mar	-	-	-
37 Sant Quirze del Vallès	-	-	-
38 La Garriga	-	-	-
39 Lliçà d'Amunt	-	-	-
40 Arenys de Mar	-	-	-
41 Vallirana	-	-	-
42 Parets	-	-	-
43 Cardedeu	-	-	-
44 Pineda de Mar	-	-	-
45 Sant Andreu de la Barca	-	-	-
46 Santa Perpètua de Mogoda	-	-	-
47 Esparreguera	-	-	-
48 Piera	-	-	-
49 Sant Andreu de Llavaneres	-	-	-
50 Cubelles	-	-	-
51 Ametlla del Vallès	-	-	-
52 Cabrils	-	-	-
Barcelona	225	235,4	4,6
Provincia BCN	158,4	164,4	3,8
Catalunya	142,9	147,9	3,5

Nota: Ordenació segons la mitjana del preu de venda (milers de pts/m²) dels habitatges de nova construcció, a juny 1995.
Fonts: Boletín ST Mercado Inmobiliario, núm. 9. Sociedad de Tasación, SA.

Municipis de la província de Barcelona receptors d'emigrants (1987-1994) segons classificació de municipis

Municipis	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	Total	%
Grup A	2.643	2.775	2.613	2.855	1.852	2.950	3.447	4.010	23.145	23,1
1 Sant Cugat del Vallès	779	738	701	729	470	839	1021	1209	6.486	28
2 El Masnou	320	441	255	345	200	319	371	348	2.599	11,2
3 Vilassar de Mar	249	250	283	221	235	439	395	420	2.492	10,8
4 Sitges	192	173	211	214	186	263	412	470	2.121	9,2
5 Sant Quirze del Vallès	252	216	187	175	128	195	114	177	1.444	6,2
6 Corbera de Llobregat	139	182	204	189	114	146	208	258	1.440	6,2
7 Sant Just Desvem	129	151	146	173	158	188	181	229	1.355	5,9
8 Alella	222	163	185	203	51	115	144	195	1.278	5,5
9 Sant Andreu de Llavaneres	90	101	121	117	115	136	187	208	1.075	4,6
10 Cabrils	120	120	107	158	83	110	121	148	967	4,2
11 Premià de Dalt	79	124	125	131	57	86	168	192	962	4,2
12 Ametlla del Vallès	72	116	88	200	55	114	125	156	926	4
Grup B	1.564	2.194	2.030	2.266	1.520	2.143	2.376	2.835	16.928	16,9
13 Castelldefels	368	521	524	482	281	447	631	853	4.107	24,3
14 Premià de Mar	291	399	334	447	210	374	390	433	2.878	17
15 Esplugues de Llobregat	287	440	378	367	246	250	261	322	2.551	15,1
16 Palau de Plegamans	177	236	266	335	209	266	245	248	1.982	11,7
17 Lliça d'Amunt	79	126	129	135	149	179	180	190	1.167	6,9
18 Cervelló	135	160	117	127	75	141	100	170	1.025	6,1
19 Cardedeu	32	124	116	113	125	156	146	142	954	5,6
20 Cubelles	79	68	53	112	85	133	149	181	860	5,1
21 Arenys de Mar	70	74	66	106	73	140	169	142	840	5
22 La Garriga	46	46	47	42	67	57	105	154	564	3,3
Grup C	1.846	2.179	2.646	2.703	2.077	2.789	3.339	3.876	21.455	21,4
23 Cerdanyola	475	463	537	567	413	549	558	644	4.206	19,6
24 Sabadell	154	251	301	305	211	261	337	329	2.149	10
25 Terrassa	103	169	207	272	223	260	323	421	1.978	9,2
26 Sant Pere de Ribes	99	117	169	175	155	207	278	301	1.501	7
27 Vilanova i la Geltrú	103	95	176	172	139	224	278	312	1.499	7
28 Granollers	131	199	198	178	192	180	201	167	1.446	6,7
29 Sant Joan Despí	96	193	182	169	71	175	243	290	1.419	6,6
30 Gavà	106	116	122	156	129	206	233	317	1.385	6,5
31 Pineda de Mar	154	96	154	107	113	140	189	199	1.152	5,4
32 Mataró	87	122	166	164	115	142	165	161	1.122	5,2
33 Parets	102	100	127	129	80	138	145	240	1.061	4,9
34 Vallirana	94	103	115	126	84	133	163	152	970	4,5
35 Esparreguera	91	84	105	103	87	108	133	193	904	4,2
36 Piera	51	71	87	80	65	66	93	150	663	3,1
Grup D	3.711	4.595	4.979	5.133	3.509	4.457	5.692	6.525	38.601	38,6
37 Hospitalet	865	1.039	1.079	1.235	773	1.016	1.381	1.512	8.900	23,1
38 Badalona	512	549	654	698	452	611	967	1.003	5.446	14,1
39 Sta. Coloma de Gramenet	318	498	540	428	342	379	478	495	3.478	9
40 Rubí	350	321	387	400	182	274	357	329	2.600	6,7
41 Mollet del Vallès	118	412	328	304	185	207	306	590	2.450	6,3
42 Prat del Llobregat	242	297	285	281	179	231	217	249	1.981	5,1
43 Sant Adrià del Besòs	167	243	207	258	167	240	238	271	1.791	4,6
44 Barberà del Vallès	226	263	211	225	111	166	213	276	1.691	4,4
45 Santa Perpètua de Mogoda	253	193	158	197	147	199	210	299	1.656	4,3
46 Viladecans	129	145	210	195	181	269	203	267	1.599	4,1
47 Cornellà	127	141	158	208	154	181	253	248	1.470	3,8
48 Ripollet	98	119	187	183	216	201	203	195	1.402	3,6
49 Sant Boi de Llobregat	50	75	185	126	193	172	235	275	1.311	3,4
50 Montcada i Reixac	106	118	217	215	108	110	169	232	1.275	3,3
51 Sant Andreu de la Barca	86	114	89	87	69	98	135	150	828	2,1
52 Sant Feliu de Llobregat	64	68	84	93	50	103	127	134	723	1,9
Total	9.764	11.743	12.268	12.957	8.958	12.339	14.854	17.246	100.129	
% sobre prov. BCN	79,5	78,1	75,4	73,6	74,1	74,2	73,7	74,6	75,2	
% sobre Catalunya	63,1	65,2	63,3	60,8	60,5	61	59,6	61,2	61,7	

Nota: Ordenació dins de cada tipologia, segons major nombre d'emigrants en el període 1987-1994.
Font: Moviments Migratoris. Departament d'Estadística. Ajuntament de Barcelona.

Emigrants a municipis de la província de Barcelona, 1987-1994

Municipis	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	Total
Hospitalet	865	1.039	1.079	1.235	773	1.016	1.381	1.512	8.900
Sant Gugat del Vallès	779	738	701	729	470	839	101	1.209	6.486
Badalona	512	549	654	698	452	611	967	1.003	5.446
Castelldefels	368	521	524	482	281	447	631	853	4.107
Cerdanyola	475	463	537	567	413	549	558	644	4.206
Mollet del Vallès	118	412	328	304	185	207	306	590	2.450
Sta. Coloma de Gramenet	318	498	540	428	342	379	478	495	3.478
Sitges	192	173	211	214	186	263	412	470	2.121
Premià de Mar	291	399	334	447	210	374	390	433	2.878
Terrassa	103	169	207	272	223	260	323	421	1.978
Vilassar de Mar	249	250	283	221	235	439	395	420	2.492
El Masnou	320	441	255	345	200	319	371	348	2.599
Rubí	350	321	387	400	182	274	357	329	2.600
Sabadell	154	251	301	305	211	261	337	329	2.149
Esplugues de Llobregat	287	440	378	367	246	250	261	322	2.551
Gavà	106	116	122	156	129	206	233	317	1.385
Vilanova i la Geltrú	103	95	176	172	139	224	278	312	1.499
Sant Pere de Ribes	99	117	169	175	155	207	278	301	1.501
Sta. Perpètua de Mogoda	253	193	158	197	147	19	210	299	1.656
Sant Joan Despí	96	193	182	169	71	175	243	290	1.419
Barbera del Vallés	226	263	211	225	111	166	213	276	1.691
Sant Boi de Llobregat	50	75	185	126	193	172	235	275	1.311
Sant Adrià del Besòs	167	243	207	258	167	240	238	271	1.791
Viladecans	129	145	210	195	1,81	269	203	267	1.599
Corbera de Llobregat	139	182	204	189	114	146	208	258	1.440
Prat del Llobregat	242	297	285	281	179	231	217	249	1.981
Cornellà	127	141	158	208	154	181	253	248	1.470
Palau de Plegamans	177	236	266	335	209	266	245	248	1.982
Parets	102	100	127	129	80	138	145	240	1.061
Montcada i Reixac	106	118	217	215	108	110	169	232	1.275
Sant Just Desvern	129	151	146	173	158	188	181	229	1.355
Sant Andreu de Llavaneres	90	101	121	117	115	136	187	208	1.075
Pineda de Mar	154	96	154	107	113	140	189	199	1.152
Ripollet	98	119	187	183	216	201	203	195	1.402
Alella	222	163	185	203	51	115	144	195	1.278
Esparreguera	91	84	105	103	87	108	133	193	904
Premià de Dalt	79	124	125	131	57	86	168	192	962
Lliça d'Amunt	79	126	129	135	149	179	180	190	1.167
Cubelles	79	68	53	112	85	133	149	181	860
Sant Quirze del Vallès	252	216	187	175	128	195	114	177	1.444
Cervelló	135	160	117	127	75	141	100	170	1.025
Granollers	131	199	198	178	192	180	201	167	1.446
Mataró	87	122	166	164	115	142	165	161	1.122
Ametlla del Vallés	72	116	88	200	55	114	125	156	926
La Garriga	46	46	47	42	67	57	105	154	564
Vallirana	94	103	115	126	84	133	163	152	970
Sant Andreu de la Barca	86	114	89	87	69	98	135	150	828
Piera	51	71	87	80	65	66	93	150	663
Cabrils	120	120	107	158	83	110	121	148	967
Cardedeu	32	124	116	113	125	156	146	142	954
Arenys de Mar	70	74	66	106	73	140	169	142	840
Sant Feliu de Llobregat	64	68	84	93	50	103	127	134	723
Total	9.764	11.743	12.268	12.957	8.958	12.339	14.854	17.246	100.129
% sobre prov. BCN	79,5	78,1	75,4	73,6	74,1	74,2	73,7	74,6	75,2
% sobre Catalunya	63,1	65,2	63,3	60,8	60,5	61	59,6	61,2	61,7
% sobre total emigrants	45,7	47,7	45,8	44,8	43,1	45,6	45,6	47,4	45,8

Nota: Els municipis estan ordenats segons les dades del 1994.

Font: Moviment migratori. Departament d'Estadística. Ajuntament de Barcelona.

L'ESCOLARITZACIÓ A BARCELONA DADES DEL CURS 94/95

FRANCESC ÍÑIGUEZ I ÀVILA. Institut Municipal d'Educació de Barcelona

El maig de 1995, en el número 3 d'aquesta mateixa revista (en la secció "perfil social") va aparèixer un article que portava com a títol *L'escolarització a Barcelona*. Allà analitzàvem les taxes d'escolarització de la ciutat, la presència i el pes

relatiu del sector públic i del sector privat en cada nivell educatiu, els desequilibris entre l'oferta i la demanda i les diferències entre els districtes de la ciutat.

En aquesta ocasió exposem dades del curs escolar 94-95 per tal de conti-

nuar la sèrie iniciada en el núm. 3. Les taules que presentem recullen xifres d'escolarització a la ciutat de Barcelona en els nivells de: Educació Infantil 1r cicle (0 a 2 anys), Educació Infantil 2n cicle (3 a 5 anys), Educació Primària (6 a

Taula 1
Escolarització a la ciutat de Barcelona en el nivell d'Educació Infantil, 1r. Cicle. Curs 1994-95

	Centres	Unitats	Alumnes		Alumn./aula	Proporció	Taxa	
Escola Pública								
Ciutat Vella	5	25	283	(+5)	11,32	65%	14%	(+0,2)
Eixample	2	8	104	(+3)	13	4%	2%	(+0,0)
Sants-Montjuïc	9	42	479	(+8)	11,4	38%	11%	(+0,2)
Les Corts	2	11	121	(-38)	11	16%	6%	(-1,5)
Sarrià-Sant Gervasi	1	4	45	(0)	11,25	3%	1%	(0)
Gràcia	1	3	33	(0)	11	4%	1%	(0)
Horta-Guinardó	8	37	401	(+6)	10,84	25%	10%	(+0,2)
Nou Barris	9	46	530	(-11)	11,52	47%	13%	(+0,3)
Sant Andreu	3	16	202	(+2)	12,63	22%	6%	(+0,2)
Sant Martí	4	21	242	(-5)	11,52	17%	5%	(-0,2)
Barcelona	44	213	2.440	(-30)	11,46	20%	6%	(-0,1)
Escola Privada								
Ciutat Vella	7	10	151	(0)	15,1	35%	7%	(0)
Eixample	71	171	2301	(+6)	13,46	96%	38%	(-0,3)
Sants-Montjuïc	30	62	787	(-10)	12,69	62%	18%	(-0,2)
Les Corts	26	47	629	(0)	13,38	84%	29%	(+0,8)
Sarrià-Sant Gervasi	54	96	1260	(+10)	13,13	97%	32%	(-0,4)
Gràcia	35	61	742	(+18)	12,16	96%	25%	(+0,1)
Horta-Guinardó	42	100	1182	(0)	11,82	75%	28%	(+0,1)
Nou Barris	42	588	(0)	14	53%		(+0,6)	
Sant Andreu	30	54	736	(-20)	13,63	78%	21%	(-0,1)
Sant Martí	32	81	1208	(-17)	14,91	83%	23%	(-1,1)
Barcelona	353	724⁽¹⁾	9.584⁽¹⁾	(-13)	13,24	80%	25%	(-0,1)
Total								
Ciutat Vella	12	35	434	(+5)	12,4	2047	21%	(+0,2)
Eixample	73	179	2405	(+9)	13,44	6125	39%	(-0,3)
Sants-Montjuïc	39	104	1266	(-2)	12,17	4345	29%	(+0,0)
Les Corts	28	58	750	(-38)	12,93	2168	35%	(-0,7)
Sarrià-Sant Gervasi	55	100	1305	(+10)	13,05	3919	33%	(-0,5)
Gràcia	36	64	775	(+18)	12,11	3004	26%	(+0,1)
Horta-Guinardó	50	137	1583	(+6)	11,55	4184	38%	(+0,2)
Nou Barris	35	88	1118	(-11)	12,7	3973	28%	(+0,8)
Sant Andreu	33	70	938	(-18)	13,4	3458	27%	(+0,0)
Sant Martí	36	102	1450	(-22)	14,22	5288	27%	(-1,3)
Barcelona	397	937⁽¹⁾	12.024⁽¹⁾	(-43)	12,83	38.511	31%	(-0,2)

Entre parèntesis s'indica la variació respecte del curs 93/94.

Proporció: alumnes sector sobre total alumnes (en %). Taxa: alumnes sector sobre total cens (en %).

Dades municipals: Institut Municipal d'Educació de Barcelona. Dades Diputació: Diputació de Barcelona. Altres: Delegació Territorial d'Ensenyament

(1) En procés d'actualització.

13 anys), Educació Secundària Obligatòria (12 a 15 anys), Batxillerat i COU (14 a 17 anys) i Formació Professional (14 a 18 anys).

Quasi una tercera part dels nens i nenes de 0 a 2 anys assisteix a les llars

d'infants, guarderies o escoles bressol. D'aquests 12.000 infants, només un 20% té accés a un dels 44 centres públics que hi ha a la ciutat. El 80% restant assisteix a centres de titularitat privada.

En els nivells d'ensenyament obliga-

tori (Educació Infantil 2n cicle, Primària i EGB) l'escolaritat és completa des de fa temps, amb una taxa que supera el 100%. Actualment el nombre d'alumnes baixa força d'un curs a l'altre, a conseqüència del descens en el nombre de naixements

Taula 2
Escolarització a la ciutat de Barcelona en el nivell d'Educació Infantil, 2n. Cicle. Curs 1994-95

	Centres	Unitats	Alumnes		Alumn./aula	Proporció	Taxa	
Escola Pública								
Ciutat Vella	12	45	892	(-11)	19,82	55%	52%	(-4,0)
Eixample	8	39	945	(+139)	24,23	17%	17%	(+2,4)
Sants-Montjuïc	23	87	1.836	(+89)	21,1	46%	42%	(+1,3)
Les Corts	6	28	652	(-3)	23,29	25%	28%	(+0,9)
Sarrià-Sant Gervasi	7	33	778	(+82)	23,58	12%	22%	(+2,4)
Gràcia	13	47	1.059	(+30)	22,53	40%	38%	(-0,1)
Horta-Guinardó	23	87	1.781	(+86)	19,15	48%	45%	(+2,1)
Sant Andreu	16	63	1.337	(-7)	21,22	41%	38%	(+0,7)
Sant Martí	27	124	2.628	(+47)	21,19	52%	51%	(+2,2)
Barcelona	158	646	13.762	(+505)	21,3	35%	37%	(+1,4)
Escola Privada								
Ciutat Vella	12	36	724	(-43)	20,11	45%	42%	(-5,3)
Eixample	86	220	4.501	(-170)	20,46	83%	80%	(-3,4)
Sants-Montjuïc	37	102	2.170	(-141)	21,27	54%	49%	(-4,1)
Les Corts	35	89	1.909	(-373)	21,45	75%	83%	(-12,7)
Sarrià-Sant Gervasi	80	285	5.904	(+605)	20,72	88%	169%	(+17,8)
Gràcia	31	76	1.557	(-26)	20,49	60%	56%	(-2,7)
Horta-Guinardó	55	126	2.564	(-74)	20,35	58%	64%	(-1,2)
Nou Barris	33	91	1.963	(+108)	21,57	52%	49%	(+2,7)
Sant Andreu	31	92	1.950	(-71)	21,2	59%	56%	(-0,7)
Sant Martí	40	112	2.382	(-75)	21,27	48%	46%	(-0,3)
Barcelona	440	1.229	25.624	(-260)	20,85	65%	69%	(-0,6)
Total								
Ciutat Vella	24	81	1.616	(-54)	19,95	1.719	94%	(-9,3)
Eixample	94	259	5.446	(-31)	21,03	5.659	96%	(-1,1)
Sants-Montjuïc	60	189	4.006	(-52)	21,2	4.387	91%	(-2,8)
Les Corts	41	117	2.561	(-376)	21,89	2.308	111%	(-11,9)
Sarrià-Sant Gervasi	87	318	6.682	(+687)	21,01	3.502	191%	(+20,3)
Gràcia	44	123	2.616	(+4)	21,27	2.804	93%	(-2,7)
Horta-Guinardó	78	213	4.418	(-21)	20,74	4.022	110%	(+0,6)
Nou Barris	56	184	3.744	(+194)	20,35	4.001	94%	(+4,8)
Sant Andreu	47	155	3.287	(-78)	21,21	3.506	94%	(0)
Sant Martí	67	236	5.010	(-28)	21,23	5.128	98%	(+1,9)
Barcelona	598	1.875	39.386	(+245)	21,01	37.036	106%	(+0,8)

Entre parèntesis s'indica la variació respecte del curs 93/94.

Proporció: alumnes sector sobre total alumnes (en %). Taxa: alumnes sector sobre total cens (en %).

Dades municipals: Institut Municipal d'Educació de Barcelona. Dades diputació: Diputació de Barcelona. Altres: Delegació Territorial d'Ensenyament.

dels anys 80. Aquest descens afecta igualment els centres públics i els privats i suposa quasi 8.000 alumnes menys que el curs anterior en el nivell de primària i EGB. Cal remarcar que això no succeeix en el cas del parvulari dels centres

públics, en què l'efecte positiu de la implantació de les aules de 3 anys fa que es compensi la tendència a la disminució d'alumnes i fins i tot es produeix un increment de 505 alumnes en relació al curs 93/94.

Novament es posa de manifest un cert desequilibri entre les taxes d'escolarització dels diferents districtes, produït sobretot pels llargs desplaçaments entre el domicili i l'escola i també per la distribució irregular dels centres dins la ciutat.

Taula 3
Escolarització a la ciutat de Barcelona en el nivell de Primària i EGB. Curs 1994-95

	Centres	Unitats	Alumnes		Alumn./aula	Proporció	Taxa	
Escola Pública								
Ciutat Vella	12	136	2.650	(-284)	19,49	49%	58%	(-3,2)
Eixample	8	112	2.880	(+28)	25,71	17%	17%	(+0,9)
Sants-Montjuïc	24	247	5.232	(-392)	21,18	51%	38%	(-0,9)
Les Corts	6	78	1.989	(-65)	25,5	22%	27%	(+0,5)
Sarrià-Sant Gervasi	8	87	2.064	(+4)	23,72	10%	20%	(+0,7)
Gràcia	14	136	3.212	(-128)	23,62	38%	38%	(+0,5)
Horta-Guinardó	24	252	5.530	(-298)	21,94	38%	42%	(+0,4)
Nou Barris	28	285	5.478	(-497)	19,22	45%	40%	(-0,6)
Sant Andreu	16	200	4.364	(-345)	21,82	40%	36%	(-0,6)
Sant Martí	27	359	7.749	(-459)	21,58	53%	46%	(-0,2)
Barcelona	167	1.892	41.148	(-2436)	21,75	33%	35%	(-0,2)
Escola Privada								
Ciutat Vella	10	116	2.731	(-248)	23,54	51%	59%	(-2,4)
Eixample	38	493	13.932	(-774)	28,26	83%	82%	(-1,0)
Sants-Montjuïc	19	180	4.968	(-367)	27,6	49%	36%	(-0,8)
Les Corts	14	237	6.973	(-646)	29,42	78%	94%	(-3,4)
Sarrià-Sant Gervasi	56	757	19.569	(-176)	25,85	90%	192%	(+4,8)
Gràcia	15	189	5.261	(-676)	27,84	62%	62%	(-4,4)
Horta-Guinardó	24	329	9.124	(-530)	27,73	62%	70%	(+0,4)
Nou Barris	21	246	6.681	(-689)	27,16	55%	49%	(-1,3)
Sant Andreu	17	222	6.457	(-746)	29,09	60%	54%	(-2,7)
Sant Martí	22	245	6.958	(-616)	28,4	47%	42%	(-1,3)
Barcelona	236	3.014	82.654	(-5468)	27,42	67%	71%	(-0,8)
Total								
Ciutat Vella	22	252	5.381	(-532)	21,35	4.603	117%	(-5,6)
Eixample	46	605	16.812	(-746)	27,79	17.023	99%	(-0,1)
Sants-Montjuïc	43	427	10.200	(-759)	23,89	13.659	75%	(-1,7)
Les Corts	20	315	8.962	(-711)	28,45	7.404	121%	(-2,9)
Sarrià-Sant Gervasi	64	844	21.633	(-172)	25,63	10.195	212%	(+5,5)
Gràcia	29	325	8.473	(-804)	26,07	8.422	101%	(-3,9)
Horta-Guinardó	48	581	14.654	(-828)	25,22	13.095	112%	(+0,8)
Nou Barris	49	531	12.159	(-1186)	22,9	13.578	90%	(-2,0)
Sant Andreu	33	422	10.821	(-1091)	25,64	12.068	90%	(-3,2)
Sant Martí	49	604	14.707	(-1075)	24,35	16.746	88%	(-1,6)
Barcelona	403	4.906	123.802	(-7904)	25,23	116.793	106%	(-0,9)

Entre parèntesis s'indica la variació respecte del curs 93/94

Proporció: alumnes sector sobre total alumnes (en %). Taxa: alumnes sector sobre total cens (en %)

Dades municipals: Institut Municipal d'Educació de Barcelona. Dades diputació: Diputació de Barcelona. Altres: Delegació Territorial d'Ensenyament.

Sarrià-Sant Gervasi és el districte que rep més alumnes, amb una taxa d'escolarització del 212%.

El nivell d'Educació Secundària Obligatòria (ESO) acull els nois i noies de 12 a 15 anys i és d'escolaritat obligatòria.

El curs 96/97 s'implantarà de forma generalitzada i desapareixeran els cursos 7è i 8è d'EGB. Les dades que es recullen corresponen als centres que han avançat en l'aplicació de l'ESO, encara que la majoria d'ells només ho han fet a partir

del 3r curs. Com es pot veure, el curs 94/95 uns 4.400 alumnes cursaven ESO (el 6% de la població d'aquesta edat) i es repartien a parts iguals entre els centres públics i privats.

El 80% dels nois i noies més grans

Taula 4
Escolarització a la ciutat de Barcelona en el nivell d'ESO. Curs 1994-95

	Centres	Alumnes		Proporció	Taxa	
Escola Pública						
Ciutat Vella	2	202	(+61)	30%	7%	(+2,6)
Eixample	1	134	(+2)	100%	1%	(+0,1)
Sants-Montjuïc	1	35	(+13)	4%	0%	(+0,2)
Les Corts	-	-	(0)	-	0%	(0)
Sarrià-Sant Gervasi	1	258	(-22)	34%	4%	(-0,1)
Gràcia	-	-	(0)	-	0%	(0)
Horta-Guinardó	3	578	(+1)	100%	7%	(+0,6)
Nou Barris	3	445	(+87)	100%	5%	(+1,3)
Sant Andreu	2	254	(+36)	38%	3%	(+0,7)
Sant Martí	1	241	(-12)	65%	2%	(+0,0)
Barcelona	14	2.147	(+166)	49%	3%	(+0,4)
Escola Privada						
Ciutat Vella	3	480	(-66)	70%	17%	(-0,8)
Eixample	-	-	(0)	0%	0%	(0)
Sants-Montjuïc	1	753	(+5)	96%	9%	(+0,6)
Les Corts	-	-	(0)	-	0%	(0)
Sarrià-Sant Gervasi	2	501	(-317)	66%	8%	(-4,6)
Gràcia	-	-	(0)	-	0%	(0)
Horta-Guinardó	-	-	(0)	0%	0%	(0)
Nou Barris	-	-	(0)	0%	0%	(0)
Sant Andreu	2	409	(+409)	62%	5%	(+5,3)
Sant Martí	1	129	(+129)	35%	1%	(+1,2)
Barcelona	9	2.272	(+160)	51%	3%	(+0,4)
Total						
Ciutat Vella	5	682	(-5)	2.808	24%	(+1,7)
Eixample	1	134	(+2)	10.240	1%	(+0,1)
Sants-Montjuïc	2	788	(+18)	8.057	10%	(+0,7)
Les Corts	0	0	(0)	4.562	0%	(0)
Sarrià-Sant Gervasi	3	759	(-339)	6.015	13%	(-4,7)
Gràcia	0	0	(0)	5.224	0%	(0)
Horta-Guinardó	3	578	(+1)	8.582	7%	(+0,6)
Nou Barris	3	445	(+87)	9.169	5%	(+1,3)
Sant Andreu	4	663	(+445)	7.695	9%	(+6,0)
Sant Martí	2	370	(+117)	10.383	4%	(+1,3)
Barcelona	23	4.419	(+326)	72.735	6%	(+0,8)

Entre parèntesis s'indica la variació respecte del curs 93/94.

Taxa: alumnes sector sobre total cens (en %).

Dades municipals: Institut Municipal d'Educació de Barcelona. Dades Diputació: Diputació de Barcelona. Altres: Delegació Territorial d'Ensenyament.

de 14 anys escullen la via del Batxillerat un cop acabada l'etapa d'escolaritat obligatòria. Encara que aquesta xifra es reduiria si es descomptessin els alumnes que tenen més de 17 anys perquè han repetit algun curs, és quasi el doble dels

que opten per alguna de les diferents modalitats de Formació Professional. No obstant això, la comparació amb el curs anterior sembla indicar que la demanda de Formació Professional puja (726 alumnes més) mentre que la de Batxille-

rat baixa (671 alumnes menys). Al marge d'aquesta tendència, els centres públics guanyen alumnes tant a Batxillerat com a Formació Professional (2.000 alumnes més en total) i els centres privats en perden (1.945 alumnes menys).

Taula 5
Escolarització a la ciutat de Barcelona en el nivell de Batxillerat i COU. Curs 1994-95

	Centres	Alumnes		Proporció	Taxa	
Escola Pública						
Ciutat Vella	4	1.687	(-99)	46%	51%	(+0,3)
Eixample	5	3.835	(-276)	30%	33%	(-0,2)
Sants-Montjuïc	4	2.523	(-64)	59%	28%	(+0,8)
Les Corts	3	2.038	(-40)	36%	40%	(+1,5)
Sarrià-Sant Gervasi	5	3.379	(-49)	24%	50%	(+3,7)
Gràcia	3	1.048	(+16)	30%	18%	(+1,5)
Horta-Guinardó	8	4.649	(+2.254)	56%	45%	(+23,8)
Nou Barris	8	3.159	(-379)	74%	29%	(-1,2)
Sant Andreu	3	1.512	(+34)	38%	18%	(+1,1)
Sant Martí	8	5.051	(-271)	79%	43%	(+0,4)
Barcelona	51	28.881	(+1.126)	43%	35%	(+3,5)
Escola Privada						
Ciutat Vella	10	2.007	(-338)	54%	61%	(-5,9)
Eixample	25	9.022	(-585)	70%	77%	(+0,2)
Sants-Montjuïc	6	1.750	(-136)	41%	20%	(-0,4)
Les Corts	10	3.607	(-344)	64%	71%	(-2,4)
Sarrià-Sant Gervasi	45	10.481	(+308)	76%	156%	(+17,7)
Gràcia	10	2.460	(-443)	70%	42%	(-4,1)
Horta-Guinardó	12	3.626	(-212)	44%	35%	(+1,0)
Nou Barris	5	1.114	(+22)	26%	10%	(+0,9)
Sant Andreu	9	2.456	(-44)	62%	29%	(+0,6)
Sant Martí	7	1.306	(-25)	21%	11%	(+0,5)
Barcelona	139	37.829	(-1.797)	57%	46%	(+0,9)
Total						
Ciutat Vella	14	3.694	(-437)	3295	112%	(-5,7)
Eixample	30	12.857	(-861)	11692	110%	(+0,0)
Sants-Montjuïc	10	4.273	(-200)	8907	48%	(+0,3)
Les Corts	13	5.645	(-384)	5098	111%	(-1,0)
Sarrià-Sant Gervasi	50	13.860	(+259)	6730	206%	(+21,4)
Gràcia	13	3.508	(-427)	5884	60%	(-2,5)
Horta-Guinardó	20	8.275	(+2.042)	10292	80%	(+24,7)
Nou Barrí	13	4.273	(-357)	10835	39%	(-0,2)
Sant Andreu	12	3.968	(-10)	8591	46%	(+1,7)
Sant Martí	15	6.357	(-296)	11675	54%	(+0,9)
Barcelona	190	66.710	(-671)	82999	80%	(+4,4)

Entre parèntesis s'indica la variació respecte del curs 93/94.

Taxa: alumnes sector sobre total cens (en %).

Dades municipals: Institut Municipal d'Educació de Barcelona. Dades diputació: Diputació de Barcelona. Altres: Delegació Territorial d'Ensenyament.

Taula 6
Escolarització a la ciutat de Barcelona en el nivell de FP, FTP i FPA. Curs 1994-95

	Centres	Alumnes		Proporció	Taxa	
Escola Pública						
Ciutat Vella	3	365	(+96)	8%	9%	(+2,6)
Eixample	2	3.267	(+3)	36%	22%	(+1,4)
Sants-Montjuïc	2	1.882	(+307)	38%	16%	(+3,2)
Les Corts	-	-	(0)	0%	0%	(0)
Sarrià-Sant Gervasi	2	394	(-7)	9%	4%	(+0,3)
Gràcia	-	-	(0)	0%	0%	(0)
Horta-Guinardó	4	2.308	(-45)	68%	17%	(+0,8)
Nou Barris	4	2.302	(+77)	36%	16%	(+1,5)
Sant Andreu	2	990	(+423)	21%	9%	(+4,1)
Sant Martí	4	2.072	(+20)	36%	14%	(+0,8)
Barcelona	23	13.580	(+874)	29%	13%	(+1,5)
Escola Privada						
Ciutat Vella	10	4.092	(-498)	92%	96%	(-5,0)
Eixample	33	5.742	(+425)	64%	38%	(+5,0)
Sants-Montjuïc	13	3.039	(0)	62%	26%	(+1,1)
Les Corts	7	1.824	(-101)	100%	27%	(-0,1)
Sarrià-Sant Gervasi	14	4.079	(+110)	91%	46%	(+4,9)
Gràcia	4	1.143	(-27)	100%	15%	(+0,4)
Horta-Guinardó	9	1.088	(+96)	32%	8%	(+1,2)
Nou Barris	10	4.146	(-165)	64%	29%	(+0,7)
Sant Andreu	10	3.796	(+572)	79%	35%	(+6,3)
Sant Martí	9	3.659	(-560)	64%	24%	(-2,4)
Barcelona	119	32.608	(-148)	71%	30%	(+1,6)
Total						
Ciutat Vella	13	4.457	(-402)	4.282	104%	(-2,3)
Eixample	35	9.009	(+428)	15.069	60%	(+6,4)
Sants-Montjuïc	15	4.921	(+307)	11.488	43%	(+4,4)
Les Corts	7	1.824	(-101)	6.644	27%	(-0,1)
Sarrià-Sant Gervasi	16	4.473	(+103)	8.908	50%	(+5,2)
Gràcia	4	1.143	(-27)	7.650	15%	(+0,4)
Horta-Guinardó	13	3.396	(+51)	13.428	25%	(+2,0)
Nou Barris	14	6.448	(-88)	14.092	46%	(+2,2)
Sant Andreu	12	4.786	(+995)	10.946	44%	(+10,4)
Sant Martí	13	5.731	(-540)	15.096	38%	(-1,7)
Barcelona	142	46.188	(+726)	107.603	43%	(+3,0)

Entre parèntesis s'indica la variació respecte del curs 93/94.

Taxa: alumnes sector sobre total cens (en %).

Fonts: Dades municipals: Institut Municipal d'Educació de Barcelona. Dades Diputació: Diputació de Barcelona. Altres: Delegació Territorial d'Ensenyament.

(1) A més d'aquests 23 centres d'FP, hi ha 2 escoles d'adults municipals amb ofertes de Programes de Garantia Social (MP1).

RADIOGRAFIA

UN SISTEMA D'INFORMACIÓ PER A L'ATENCIÓ PRIMÀRIA A LA CIUTAT DE BARCELONA

ISABEL PASARÍN RUA, CARMÉ BORRELL I THIÓ, HELENA PAÑELLA NOGUERA (*)

Institut Municipal de la Salut. Ajuntament de Barcelona

L'Atenció Primària de Salut (APS) ha experimentat canvis importants en els darrers anys. A la conferència de l'OMS a Alma-Ata l'any 1978 es va proposar un model nou d'APS que implicava que aquesta estigués dirigida a la resolució de les necessitats i problemes de salut concrets i propis de cada comunitat.¹

En la Llei d'ordenació sanitària de Catalunya del 1990² es defineix l'Àrea Bàsica de Salut (ABS) com la unitat territorial elemental, delimitada segons factors geogràfics, demogràfics, socials, epidemiològics i de comunicació homogenis i que compten com a mínim amb un centre d'atenció primària. Les ABS compten amb una estructura descentralitzada de direcció, gestió i participació comunitària com són els sectors sanitaris.

Per poder realitzar una atenció adequada a tota la població d'una ABS és necessari disposar d'informació que permeti conèixer l'estat de salut d'aquesta, per poder determinar i prioritzar posteriorment quins són els problemes de salut sobre els quals és necessari intervenir i organitzar el treball assistencial segons aquestes necessitats i els recursos disponibles i poder avaluar-la.^{3, 4, 5, 6, 7}

Actualment, i en el nostre àmbit de la ciutat de Barcelona així com en altres

àmbits similars, es disposa de fonts d'informació sobre diversos aspectes de la salut dels ciutadans i els seus determinants, com són el padró municipal d'habitants, els registres de mortalitat, de malalties de declaració obligatòria, de drogodependències, etc.

Els canvis experimentats per l'APS, com també les demandes d'informació suscidades pels seus professionals sobre la població que atenen, van plantejar la necessitat de treballar la informació municipal en les poblacions corresponents a les ABS amb la intenció que aquesta arribés als seus professionals.⁸

L'objectiu d'aquest treball és presentar la metodologia seguida en el procés de disseny del sistema d'informació, així com les seves utilitats.

Subjectes i mètodes

Una revisió bibliogràfica va ajudar a identificar els principals vessants que es consideren actualment necessaris per conèixer l'estat de salut i les necessitats sanitàries d'una comunitat, que van quedar delimitades en: 1) les característiques demogràfiques, socioeconòmiques i culturals de la població, 2) l'estat de salut dels seus individus i 3) els recursos disponibles i la utilització que en fa la població.

Per dissenyar el sistema d'informació es va formar una comissió de treball multidisciplinària, dirigida i coordinada des de l'Institut Municipal de la Salut (IMS) de l'Ajuntament de Barcelona, integrada per diversos professionals relacionats amb l'atenció primària en quali-

tat d'experts que treballen en diferents àrees: a) àrea assistencial: metges de capçalera i pediatres, b) àrea de salut pública: tècnics de salut del Servei Català de la Salut (SCS) i de salut pública de l'IMS, c) àrea de gestió: professionals del PAMEM (mútua de funcionaris municipals que gestiona serveis sanitaris) i del SCS, i d) àrea de benestar i demografia: tècnics d'aquestes dues àrees de l'Ajuntament de Barcelona. Aquesta comissió es va dividir en tres grups de treball, un per a cadascuna de les àrees d'estudi mencionades anteriorment. Cada grup havia de presentar una proposta d'indicadors de la seva àrea que era discutida i consensuada per tota la comissió.

Les bases del sistema eren: 1) els indicadors seleccionats havien de permetre identificar necessitats i organitzar la pràctica assistencial des de l'àmbit de responsabilitat de l'APS, per tant havien de referir-se a problemes de l'àmbit de l'APS i aquests havien de ser factibles de prevenció i/o intervenció; i 2) els indicadors triats havien de ser suficientment discriminants per utilitzar-se en poblacions petites com són les corresponents a les ABS.

Tant per a la informació sobre mortalitat com per a la de malalties de declaració obligatòria (MDO), es va considerar que la informació de major utilitat per als professionals de l'APS seria aquella que fes referència a les que es podrien considerar malalties sentinelles de l'APS; per a la seva definició es va prendre com a base les malalties considerades evitables per Rutstein⁹. El disseny del sistema

(*) El disseny del sistema d'informació que es presenta va ser realitzat pel grup de treball format per: C. Borrell, H. Pañella, I. Pasarín, E. Avellana, J. A. de la Fuente, M. Ferran, C. Iglesias, A. Jové, C. Martín, Ll. Mateu, R. Masvidal, I. Montaner, C. Iglesias, C. Medina, J. Gómez, C. Pujol, I. Sánchez, A. Guarga, J. M. Picas, J. Ribera, P. Arribas y M. Tirstan.
Va ser parcialment finançat pel Plan Nacional de Investigación Científica y Desarrollo Tecnológico (INF 92-0332).

d'informació, quant als indicadors que en formarien part, va ser completat posteriorment per la Regió Sanitària de Barcelona del SCS, com a principal usuària del sistema, ja que es va arribar a un acord segons el qual seria aquesta la que el gestionaria i el faria arribar als professionals de l'APS.

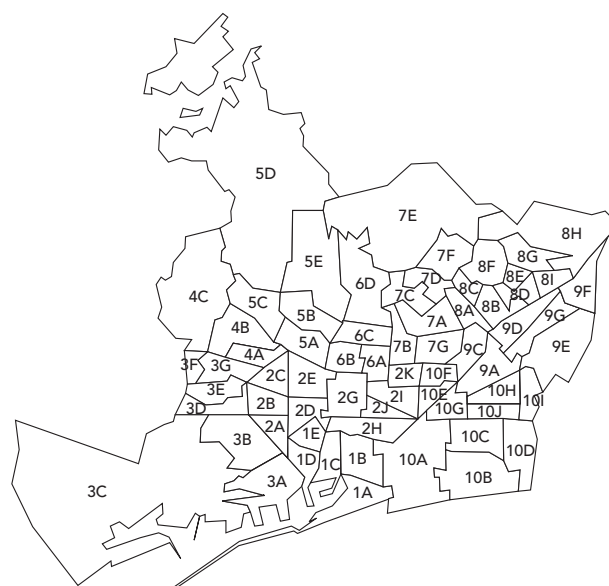
Las fonts d'informació havien de ser accessibles des de l'àmbit de població; això ha condicionat que de moment el sistema no inclogui informació referent a serveis sanitaris, atès que no és una informació de base de població i assequible a totes les ABS, disponible des de l'IMS. A la taula 1 es mostren les fonts d'informació utilitzades i la seva periodicitat.

La informació es presentaria a tres nivells d'agregació: ABS de la ciutat de Barcelona (n'hi ha 66) (mapa 1), sectors sanitaris (són 10 i coincideixen amb les divisions administratives municipals que són els districtes) i regió sanitària de Barcelona (coincident amb l'àrea de la ciutat de Barcelona).

Taula 1. Fonts d'informació utilitzades pel sistema d'informació per a l'Atenció Primària de les ABS de Barcelona.

Font	Periodicitat
Padró municipal d'habitants	Quinquennal
Cens de població	Decennal
Cens de vehicles	Anual
Cadastre	Bi o trianual
Registre de naixements	Anual
Registre de vacunacions	Anual
Registre de mortalitat	Anual
Registre de malalties de declaració obligatòria	Anual
Registre de mortalitat perinatal	Anual

Mapa 1
Àrees Bàsiques de Salut (ABS) de la ciutat de Barcelona

El sistema aporta tres grans grups d'informació: sociodemogràfica, morbiditat infecciosa declarada (MDO) i mortalitat.

Informació demogràfica, socio-econòmica i cultural de la població

A la taula 2 es presenten els indicadors que aporta el sistema referent a aquesta àrea. Es presenta informació referent a la demografia de la població, com és l'estructura de població per sexe i els grups d'edat amb diferent comportament i impacte a l'APS. També es presenten indicadors directes de necessitat d'atenció, com l'índex de sobreenvelliment i les persones grans que viuen soles. Amb l'índex de sobreenvelliment

(proporció que representa la població de 75 anys i més sobre els de 65 i més) es va voler diferenciar, dintre del col·lectiu dels majors de 65 anys, aquells que són d'edats més extremes i que presenten característiques i necessitats específiques, com major proporció de dones, major grau de soletat i de dependència funcional i baix nivell adquisitiu¹⁰. Són un grup especialment important en allò que respecta a l'organització i les característiques de l'atenció domiciliària d'un equip d'atenció primària. Pel mateix motiu es va triar l'indicador referent a les llars unipersonals de persones de 75 anys o més.

Com a indicador d'amuntegament es va triar la "dimensió mitjana de la llar", que correspon a la mitjana de persones en cada pis, factor social amb

Taula 2. Indicadors sociodemogràfics, socioeconòmics i culturals

Població per sexes: 0-3 anys 4-14 anys 15-64 anys ≥ 65 anys	Situació laboral: Jubilats Aturats Mestresses de casa Incapacitats
Índex de sobreenvelliment (≥75 anys / ≥65 anys) per sexes	Dimensió dels habitatges: < de 30 m ² 30 - 50 m ²
Llars unipersonals de persones de ≥ 65 anys i de ≥ 75 anys	Nivell d'instrucció (≥ 16 anys) Primària incompleta i analfabets Primària completa Estudis secundaris Estudis mitjans i superiors
Nascuts fora de Catalunya	Turismes + 16 cvf/1000 habitants Turismes - 8 cvf/1000 habitants Turismes + 11 anys/1000 habitants Turismes - 1 any/1000 habitants
Immigració estrangera: Europa comunitària Resta d'Europa Amèrica central i llatina EUA i Canadà Països del Magrib Resta de països d'Àfrica Àsia Oceania	Naixements i taxa de natalitat Naixements en dones ≤ 19 anys Taxa de fecunditat Naixements de baix pes Mortalitat perinatal
Mitjana persones / habitatge	

repercussions sobre la salut i altres aspectes de la vida quotidiana.

S'utilitzen, com a indicadors indirectes de consum i del poder adquisitiu d'una població, els referits als turismes. L'indicador "dimensió d'habitatge" s'ha utilitzat com a reflex de qualitat de vida i de les condicions socials.

Quant a l'estructura socioeconòmica es van triar els grups de jubilats, aturats, mestresses de casa i incapacitats, atès que presenten característiques específiques i tenen una influència pròpia en la freqüentació i en la càrrega de treball dels serveis d'atenció primària. El percentatge d'aturats es va triar per la seva importància en l'anàlisi socioeconòmica,

fins i tot tenint en compte la limitació pel fet que és un indicador decenal.

Es van triar els indicadors de nivell d'instrucció i l'índex d'immigració (respecte a Catalunya) perquè són característiques importants que cal tenir presents quan un equip d'APS organitza el seu treball vers la comunitat (ex.: idioma dels fullets educatius, etc.). També l'indicador sobre immigració estrangera diferenciant els grans grups d'origen (Europa comunitària, resta d'Europa, Amèrica central i llatina, EUA i Canadà, països del Magrib, resta de països d'Àfrica, Àsia i Oceania), el qual va ser triat per raó que a un equip d'atenció primària li és útil conèixer si a la població hi ha persones

de diferent origen sociocultural, per intentar facilitar la seva accessibilitat al sistema sanitari.

El sistema aporta també informació referent a la salut maternoinfantil com són la taxa de natalitat i fecunditat i les taxes de mortalitat perinatal. També l'indicador de naixements en dones menors de 20 anys dona informació indirecta de l'accessibilitat de la població, en concret de les dones joves, al sistema sanitari i als serveis de planificació familiar.

Informació relativa a l'estat de salut

Informació sobre mortalitat

Hi ha quatre grans grups d'informació. En primer lloc es presenten els indicadors referents als grans grups de mortalitat definites a la Classificació Internacional de Malalties (CIM-9): malalties transmissibles, tumors, malalties de l'aparell circulatori, malalties de l'aparell respiratori, malalties de l'aparell digestiu, causes externes i mortalitat global.

En segon lloc es presenten indicadors de mortalitat evitable (taula 3), grup de determinades causes que tenen una prevenció, un diagnòstic i/o un tractament d'eficàcia provada (Rutstein 1980).

El tercer bloc el formen els indicadors de mortalitat per causes sentinelles, les quals van ser triades pel grup de treball a partir de les enumerades per Rutstein. Dintre d'aquest grup hi ha un grup de malalties infeccioses (tuberculosi, diftèria, tos ferina, tètanus, poliomièlitis, xarampió, rubèola, sífilis precoç, complicacions principals de la sífilis, infecció

gonocòccica, hepatitis A i hepatitis B) que van ser triades perquè actualment estan cobertes per programes de vacunació sistemàtica, o bé es disposa de tractament específic que ha d'iniciar-se precoçment per controlar la cadena de transmissió, o bé perquè són malalties l'aparició de les quals requereix una actuació immediata sobre altres persones. Altres malalties d'origen infecciosos (febre reumàtica aguda, infeccions respiratòries agudes, pneumònia i bronquitis en menors de 50 anys, grip i les infeccions de la pell i teixit subcutani) es van triar perquè són malalties que, excepte en situacions especials, han de ser controlades en el primer nivell de l'atenció.

La SIDA es va triar per l'augment de la seva importància en la població i perquè cada vegada més l'APS té un paper més important en la seva prevenció, seguiment i control¹¹.

Com a esdeveniments sentinelles també es van incloure malalties neoplàsiques malignes de les següents localitzacions: llavi; superfície dorsal i ventral, marges i punta (no base) de la llengua, base de la boca o mucosa oral; laringe; tràquea, bronquis i pulmó; bufeta urinària; cèrvix uterí; cos d'úter i mama. Les primeres es van triar perquè són neoplàsies atribuïbles al tabac; i el càncer de cèrvix uterí i el de mama, perquè existeixen proves de cribratge d'eficàcia provada. L'APS té una funció important a exercir en aquests àmbits de la prevenció (consell antitabàquic i cribratges).^{12, 13, 14, 15}

Altres malalties sentinelles incloses van ser: malaltia crònica pulmonar;

Taula 3. Indicadors de mortalitat evitable inclosos en el sistema

Causa	CIM-9	Edat	Possibilitat intervenció *
Tuberculosi	10-18	5-64	P,T
TM coll de l'úter	180	15-64	T
TM coll i cos de l'úter	180-182	15-54	T
Mal. de Hodgkin	201	5-64	T
Mal. reumàtica crònica del cor	393-398	5-44	P,T
Mal. aparell respiratori	460-519	1-14	T
Asma	493	5-44	T
Apendicitis	540	5-64	T
Hèrnia abdominal	550-553	5-64	T
Colelitiasi, colecistitis	574, 575, 575.1	5-64	T
HTA i mal. cerebrovascular	401-405, 430-438	35-64	T
Complicacions d'embaràs, part i puerperi	630-676	Tots	P,T
Certes afeccions del període perinatal		Perinatal	P,T
Algunes malalties infeccioses		Diversos	P,T
Febre tifoidea	001	5-64	
Tos ferina	033	0-14	
Tètanus	037	0-64	
Xarampió	055	1-14	
Osteomielitis	720	1-64	
TM tràquea, bronquis i pulmó	162	5-64	P
Cirrosi i altres mal. Cròniques fetge	571	15-74	P
Accidents vehicles motor	E810-E825	Tots	P

* T: malaltia tractable P: malaltia prevenible

asma; diabetis mellitus amb cetoacidosi o coma; malaltia hipertensiva; malaltia vascular cerebral; cardiopatia isquèmica; efectes indesitjables a medicaments en ús terapèutic; accidents infantils; cirrosi i altres malalties cròniques del fetge. Aquest grup de malalties va ser triat perquè es tracta de processos sobre els quals el nivell primari d'atenció sanitària té responsabilitat, bé en el seu diagnòstic i tractament o bé en la seva prevenció.

En darrer lloc, el sistema aporta indicadors globals de mortalitat, acumulant dades de cinc anys per tal de donar més estabilitat als indicadors i poder fer un seguiment longitudinal en el temps i poder comparar diferents àrees entre si.

Els indicadors són: esperança de vida en néixer, taxa de mortalitat global estandaritzada per edat, raó de mortalitat comparativa, taxa d'anys potencials de vida perduts, taxa estandaritzada d'anys potencials de vida perduts i raó d'anys potencials de vida perduts.

Informació sobre MDO

El sistema d'informació presenta el nombre de casos i la taxa d'incidència anual de diftèria, poliomièlitis, tètanus, hepatitis A, hepatitis B, altres hepatitis, rubèola congènita, tuberculosi i sida. Aquestes malalties també es van triar perquè l'APS té responsabilitat sobre alguna de les fases del seu procés de salut-malaltia.

La periodicitat de la informació sobre mortalitat i malalties de declaració obligatòria serà anual.

Informació sobre vacunacions

El sistema aporta l'indicador de proporció de nens ben vacunats als 3, 7, 12, 13 i 15 anys d'edat.

En els mapes que es presenten, i a títol d'exemple, es mostra la diferent distribució que tenen alguns indicadors dels que aporta el sistema en les 66 ABS de Barcelona. Al mapa 2 es mostra la distribució en quartils de les ABS de Barcelona segons el percentatge de persones amb estudis primaris incomplets o analfabetes, al mapa 3 es mostra la distribució segons la raó d'anys potencials de vida perduts, indicador que és un reflex de la

mortalitat prematura, i al mapa 4 es mostra la distribució segons la taxa d'incidència de SIDA en homes.

Discussió

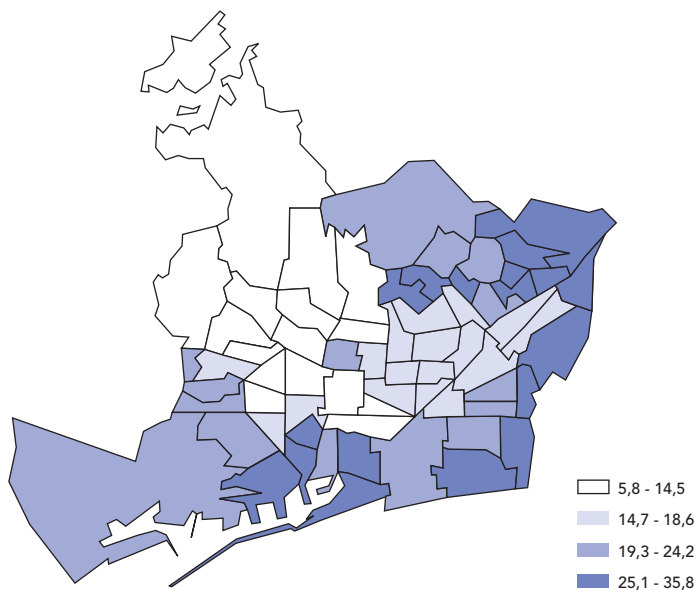
En els darrers anys hi ha hagut un important desenvolupament dels sistemes d'informació sanitaris, encara que principalment s'han dirigit al control de la gestió i dels recursos. L'objectiu del sistema que hem presentat és diferent i és un instrument d'ajuda en la presa de decisions del primer nivell de l'atenció sanitària.

Hi ha experiències similars entre les quals destaquem el sistema d'informació REBUS de la ciutat de Rotterdam i el sistema d'informació per a la gestió SIG/7, de

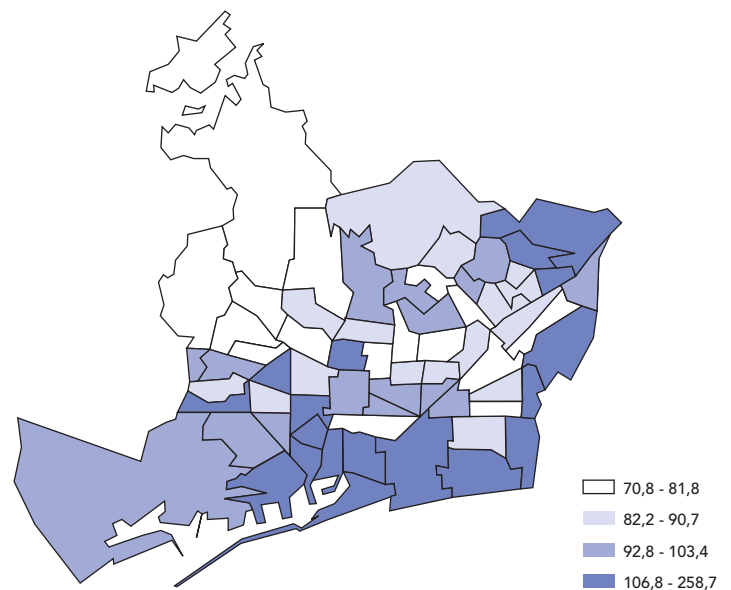
la regió sanitària "Centre" de Catalunya.

El sistema d'informació REBUS^{16, 17} va ser desenvolupat per monitorar la situació de salut i els factors relacionats, en els districtes i barris de Rotterdam, a més de servir com a instrument d'ajuda per a la gestió de la política sanitària local. Aquest sistema va ser creat pel Servei d'Epidemiologia del Servei de Salut Municipal de Rotterdam. La similitud amb el creat a la ciutat de Barcelona és que ambdós sistemes tracten de treure el major aprofitament possible de la informació de què es disposa des dels nivells municipals per tal de conèixer la població de forma diferencial en àrees geogràfiques petites. Això és important perquè és la manera d'identificar, dintre d'una ciutat, àrees amb problemàtica especifi-

Mapa 2
Percentatge de població amb estudis primaris incomplets o analfabets a les ABS de Barcelona. Distribució per quartils. Barcelona 1991

Mapa 3
Raó d'Anys Potencials de Vida Perduts a les ABS de Barcelona. Distribució per quartils. Barcelona 1989-1993

ca, ajudant a donar resposta a aquestes necessitats⁶, de la mateixa manera que permet estudiar la relació entre l'estat de salut de la població i les característiques del medi on viu, i poder comparar diferents àrees de la ciutat¹⁸.

Era ja conegut que a Barcelona existien realitats diferents, socials i sanitàries, en l'àmbit dels distrites i dels barris.^{19, 20, 21} Per tant, és raonable pensar que la realitat de les 66 ABS no és la mateixa i el coneixement d'aquesta pot ajudar els professionals que treballen en aquest nivell a prioritzar els principals problemes de salut i monitorar l'estat de salut de la seva població. Considerem que el sistema d'informació dissenyat a Barcelona, a més de ser un instrument d'ajuda per a l'avaluació inicial i el moni-

toratge dels problemes de salut de les poblacions de les ABS, pot ser també un instrument d'ajuda en el seguiment i avaluació dels programes de salut, així com en el control de la qualitat de l'atenció primària.

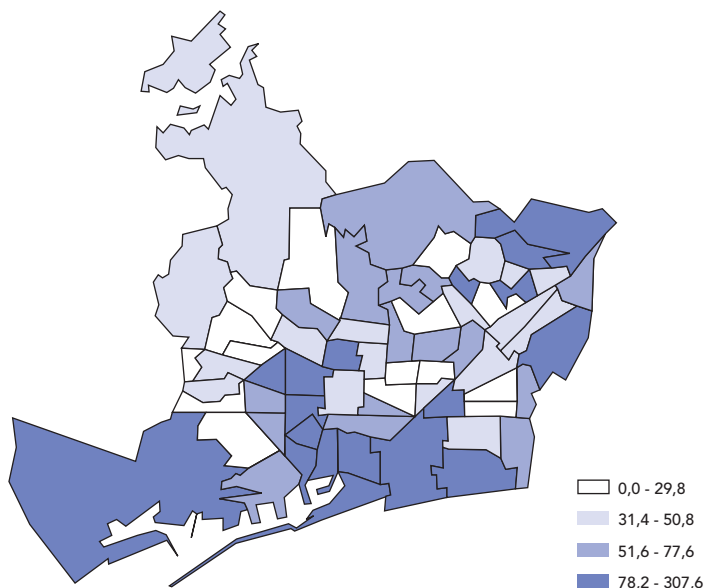
El sistema presenta, però, una sèrie de limitacions. En primer lloc, quant a les fonts d'informació, cal destacar que tant el cens com el padró municipal d'habitants tenen un infraregistre de les poblacions marginals. És molt possible que sigui el propi EAP el que tingui un millor coneixement d'aquests grups a través del seu contacte amb la comunitat.

Cal també destacar que les fonts d'informació del sistema dissenyat ofereixen una visió parcial i, en conseqüència, esbiaixada de la salut d'una població.

Parcial ja que només recull malalties infeccioses quant a morbiditat, i esbiaixada perquè la salut mesurada a través de la mortalitat dóna una visió que, si bé en les ABS més desfavorides pels seus determinants les causes de mortalitat, tot i ser la punta de l'iceberg, poden correspondre bastant bé a la morbiditat, en les ABS més afavorides la mortalitat i la morbiditat poden ser discordants.

Una altra limitació és la manca d'informació que aporta quant a morbiditat atesa i utilització de serveis sanitaris. En el primer cas, perquè no es recull de forma homogènia i rutinària, i en el segon cas perquè no es tenia accés a la informació des de l'IMS. Això significa que si en algun moment millora l'accés a les fonts d'informació es podran afegir els indicadors corresponents; el sistema d'informació dissenyat és un sistema obert que permetrà futures modificacions.

Mapa 4
Taxes d'incidència de SIDA en homes en les ABS de Barcelona.
Taxes per 100.000 habitants. Distribució per quartils. Barcelona
1993

BIBLIOGRAFIA

1. OMS. Atención Primaria de Salud. Conferencia Internacional de Alma-Ata, 1978. Ginebra, 1978.
2. Comunitat Autònoma de Catalunya, Llei 15/1990, del 15 de juliol, d'Ordenació Sanitària. BOE 197. 17 d'agost de 1990.
3. Abramson JH, Kark SL. Community Oriented Primary Care meaning and scope. En: Survey methods in Community Medicine. Churchill Livingstone. Edinburg 1984.
4. Pañella H, Foz G, Montaner I et al. Aproximació al coneixement de una comunidad. En: Organización del Equipo de Atención Primaria. Madrid. INSALUD. Servicio de Documentación y Publicaciones 1990.
5. Carstairs V. Small area analysis and health service research. Comm Medicine 1981; 3:131-139.
6. Thunhurst C. The analysis of small area statistics and planning for health. The Statistician 1985; 34:93-106.
7. Grup APOC de la Societat Catalana de Medicina Familiar i Comunitària (SCMFIC). Aproximació al coneixement de la comunitat en atenció primària. Guia de recollida de dades per a l'examen preliminar de la situació de salut d'una comunitat. EDIDE (Barcelona) 1995.

8. García Ortiz L, García Gutiérrez JF, Rodríguez Sánchez E. Necesidades de información en zonas geográficas pequeñas. FMC-Formación Médica Continuada en Atención Primaria 1995; 2:412-417.
9. Rutstein D, Berenberg W, Chalmers T, Child Ch, Fishman A, Perrin E. Measuring the quality of medical care (Second revision of tables, May 1980). N Engl J Med 1976; 294: 582-8.
10. Rao M. Política y programas para la vejez: nuevo siglo, nuevas esperanzas, nuevos retos. Rev Gerontol 1993;31:35-44.
11. Nebot M, SanClemente C. Iniciativas comunitarias en la prevención de la infección por el virus de la inmunodeficiencia humana (VIH). FMC-Formación Médica Continuada en Atención Primaria 1995; 7:406-411.
12. Mant D. Prevention. The Lancet 1994;344:1343-1346.
13. Austoker J. Cancer prevention in primary care. Current trends and some prospects for the future-II. Br Med J 1994;309:517-520.
14. Programa de Actividades Preventivas y de Promoción de la Salud en Atención Primaria. V Reunión anual. Barcelona. Red de Centros de Investigación de la SEMFYC. Diciembre 1992.
15. Llibre Blanc. Bases per a la integració de la prevenció a la pràctica assistencial. Generalitat de Catalunya. Departament de Sanitat i Seguretat Social. Ed Doyma. 1993.
16. Garretsen H F L, Von Gilst E C H, Van Oers H A H. Collecting health information at a local level. Health Promotion International 1991; 6(2): 121-133.
17. Van Oers JAM, Reelick NF. Quantitative indicators for a healthy city -the Rotterdam local health information system. J Epidem Comm Health 1992; 46:293-296.
18. Flynn P. Health in Towns: New Public Health Strategies for Local Authorities. Information Needs for Healthy Cities. The Development of Small Area Information Systems and Indicators. Liverpool City Planning Department.
19. Alonso J, Antó JM. Desigualdades de salud en Barcelona. Gac Sanit 1988; 2:4-12.
20. Borrell C, Plasència A, Pañella H. Excés de mortalitat en una àrea urbana cèntrica: el cas de Ciutat Vella a Barcelona. Gac Sanit 1991; 5:243-253.
21. Borrell C, Arias A. Socioeconomic factors and mortality in urban setting: the case of Barcelona, Spain. J Epidem Comm Health, 1995; 49: 460-465.

RESUMEN

Perfil Social

LOS HÁBITOS DEPORTIVOS DE LA POBLACIÓN BARCELONESA, 1995.

El artículo resume los principales resultados de la encuesta realizada por el Área de Deportes del Ayuntamiento de Barcelona (1995). Esta encuesta, la segunda que realiza el Ayuntamiento de Barcelona (la primera se llevó a cabo en 1989), tiene como principal objetivo el estudio de los comportamientos de los ciudadanos y ciudadanas ante el deporte y su práctica. Tener como referencia un estudio anterior, permite que el análisis pueda hacerse también desde una perspectiva evolutiva, en un periodo importante para Barcelona: el de los Juegos Olímpicos.

Los temas sobre los cuales trata la encuesta se pueden agrupar en dos grandes bloques. Por un lado, todo lo relacionado con la práctica del deporte: los índices de práctica deportiva, los deportes que más se practican, las instalaciones que se utilizan, como, cuando y, con quién se lleva a cabo la actividad deportiva, las motivaciones que conducen a ella, etc. Y por otro lado, las opiniones y actitudes ante el deporte como fenómeno social y cultural: el deporte como espectáculo, el deporte y la administración, etc.

De los resultados obtenidos, se desprende que el deporte (en un sentido amplio) se reafirma como una de las actividades de tiempo libre preferida por la población barcelonesa. Después de la euforia de los Juegos Olímpicos el deporte ha encontrado su equilibrio dentro de la cotidianidad de la ciudad.

Dossier

EL PARQUE DE VIVIENDAS EN LA CIUDAD DE BARCELONA

Este artículo analiza la situación de las viviendas en la ciudad de Barcelona a partir del Censo de 1991, en el que se recogían datos sobre las características de las viviendas, y a partir de datos de Catastro. A través de los datos del Censo de 1991 se conocen las características de la población residente y el nivel de ocupación, mientras que la información recogida a través del catastro permite conocer el nivel de parcelación del suelo, el régimen de propiedad y la calificación urbanística. Del análisis de los datos se deduce que el total de viviendas es de 711.440, con un promedio de 72 viviendas por hectàrea. Casi la mitad de las viviendas tienen entre 60 y 90 m², siendo la media general de 80m². Destaca el hecho del total de viviendas sólo 588.551 estaban ocupados y destinados a este uso, de estos el 21,1% estaban ocupados por 1 sola persona, siendo el nivel medio de ocupación de 2,79 habitantes por vivienda. El análisis territorial de la información permite observar diferencias en la antigüedad de las viviendas, en el grado de ocupa-

ción, el tamaño y nivel de equipamiento en los diferentes barrios de la ciudad.

Radiografía

POBLENOU: DINÁMICA ECONÓMICA Y PERSPECTIVAS URBANÍSTICAS

Este artículo sintetiza diferentes aspectos del estudio *Dinàmica econòmica i posició estratègica del Poblenou*, realizado con la colaboración del Distrito de Sant Martí, el Gabinete de Estudios Urbanísticos y el Departamento de Estadística del Ayuntamiento de Barcelona.

Poblenou es el barrio de Barcelona con más problemas y más futuro. Es la zona que ha experimentado más cambios en los últimos años y la que protagonizará algunos más en los próximos.

No obstante, algunas disfunciones pueden bloquear su expansión. La trama del Eixample no se corresponde con la estructura urbanística tradicional del barrio, lo cual ha provocado fenómenos de desarticulación que hacen del Poblenou un ámbito urbanísticamente desordenado.

Recoger las disparidades que hay entre zonas diferentes de este territorio que llamamos Poblenou ha sido una de las cuestiones primeras. Por eso, teniendo presente la heterogeneidad urbanística y de usos del territorio que es objeto de análisis, hemos reconocido en el conjunto del Poblenou siete sectores. En cada uno de los sectores, reconstruidos a partir de la Sección Censal, los indicadores reflejan una cierta uniformidad económica y social.

La nueva situación del Poblenou, después del impulso olímpico, la consideramos bajo dos prismas: la dinámica socioeconómica (sus capacidades y limitaciones) y los proyectos urbanísticos (su situación y perspectivas).

Monografías

LA DEMANDA Y EL CONSUMO CULTURAL DE LOS CIUDADANOS DE BARCELONA.

El estudio sobre el consumo cultural de los ciudadanos de Barcelona continúa la línea de análisis sobre la realidad cultural de la ciudad iniciada por el Área de Cultura del Ayuntamiento con un estudio anterior sobre la dimensión y estructura del sector desde la óptica de la producción cultural. El objetivo era conocer la demanda cultural de los ciudadanos, a través de una encuesta a una muestra de población de más de 14 años residente en Barcelona sobre sus actividades culturales en diferentes sectores (literatura, música, audiovisuales, artes escénicas, artes plásticas, actividades festivas y otros). Del análisis se desprende que los ciudadanos de Barcelona realizan entre 6 y 7 actividades culturales diferentes, entre las que destaca el consu-

mo de productos audiovisuales, musicales y literatura. Se observa claramente que el consumo cultural depende de factores socioeconómicos entre los que destacan el nivel de instrucción, la edad, el nivel de ingresos y la situación laboral. La educación, la disponibilidad de tiempo, la edad y el nivel de ingresos aparecen como las principales variables de segmentación del consumo cultural, que se evidencia en importantes diferencias en el consumo cultural entre los distritos.

EL SERVICIO DE VOLUNTARIADO DE LA CRUZ ROJA

Este artículo nos acerca a los resultados de un estudio de opinión sobre el servicio de voluntariado de la Cruz Roja en la ciudad de Barcelona, encargado por el Ayuntamiento de dicha ciudad. Se tienen en cuenta dos perfiles diferentes: el de los voluntarios y el de los receptores de la prestación (usuarios de programas que se contemplan en el convenio de promoción del voluntariado establecido desde el año 1986 entre Cruz Roja y el Ayuntamiento de Barcelona).

La Cruz Roja ofrece un servicio a diversos colectivos de la ciudad, a través de 2.300 voluntarios repartidos en distintos programas (personas mayores, soporte y atención a refugiados y extranjeros, apoyo y atención a toxicómanos y enfermos de sida, personas discapacitadas, infancia y juventud, actividades en hospitales, medio ambiente, servicios preventivos y salvamento en playas).

Los usuarios que se benefician de dichos programas suman más de 12.000, y los que participan en actividades puntuales superan los 70.000. El estudio informa de las características de ambos colectivos (voluntarios y usuarios) así como la valoración y sugerencias que éstos manifiestan en relación con los distintos servicios que se prestan.

LA SALUD DE LAS MUJERES DE BARCELONA. COMPARACIÓN ENTRE TRABAJADORAS Y AMAS DE CASA

Las mujeres manifiestan un peor estado de salud y presentan más morbilidad y utilización de servicios sanitarios de atención primaria que los hombres. Entre las mujeres existen diferencias de salud condicionadas por diversos factores, entre ellos la situación laboral y ocupación, y sus diferencias sociodemográficas. Algunos estudios indican una relación entre la situación laboral, el tipo de trabajo realizado dentro y fuera del hogar y el estado de salud de la mujer.

El objetivo del artículo es describir la salud de las mujeres de Barcelona entre 25 y 64 años y analizar el estado de salud percibido según la situación laboral (clasificada como ama de casa o trabajadora), la presencia de trastornos crónicos, la utilización de servicios sanitarios, las cargas familiares

(presencia de menores de 12 años o mayores de 65 años en el hogar) y otras características sociodemográficas (edad, clase social y nivel de estudios).

En este estudio se ha puesto de evidencia que el estado de salud de las mujeres que trabajan fuera del hogar es mejor que el de las amas de casa. La clase social también es un determinante importante de la salud, ya que las mujeres de clases bajas tienen peor salud que las de clases altas, aunque trabajen fuera del hogar.

EL TIEMPO COTIDIANO DE LAS MUJERES DE BARCELONA

El estudio *Mujer, ciudad y tiempo cotidiano, un enfoque cuantitativo del tiempo de las mujeres de 25 a 50 años en Barcelona* se llevó a cabo por un grupo de investigadores del Instituto de Estudios Metropolitanos de Barcelona durante 1995 y tiene como antecedente el estudio sobre *Las mujeres y el uso del tiempo: el caso del barrio de Sants*, realizado en 1993. Ambos parten de la necesidad de conocer de qué manera se organiza el tiempo cotidiano en la ciudad, que cargas de trabajo se distribuyen entre hombres y mujeres, que estrategias desarrollan las mujeres para combinar el trabajo productivo y el trabajo reproductivo, y de qué manera los horarios de los servicios y comercios facilitan la organización del tiempo en la ciudad. En el estudio llevado a cabo en 1995 se utiliza una metodología cuantitativa mediante encuesta a una muestra representativa de mujeres entre los 25 y los 50 años residentes en la ciudad de Barcelona. Tiene por objetivo saber cómo distribuyen el tiempo las mujeres entre las diferentes actividades y conocer el grado de satisfacción de las ciudadanas respecto a los horarios de los comercios y servicios, y la compatibilidad de estos con las jornadas laborales de las mujeres que trabajan. De los datos se deduce que entre los 25 y los 50 años el 60% de las mujeres están ocupadas, la mayor parte a tiempo completo y con jornadas de trabajo rígidas. Las actividades a las que más tiempo dedican las mujeres es al trabajo productivo y al trabajo doméstico y de cuidado de la familia.

LA POBLACIÓN DE BARCELONA, 1995

En esta monografía se presentan las últimas cifras existentes sobre la población de Barcelona en 1994 y su evolución recogidas y analizadas por el Departamento de Estadística Municipal. El artículo se estructura entorno a los dos grandes componentes del estudio de la dinámica de la población: el movimiento natural y el movimiento migratorio. Los resultados muestran que el crecimiento natural de la población continúa siendo negativo, como ocurre desde 1985, manteniéndose el ritmo de baja natalidad de los últimos años. Por lo que se refiere a las mortalidades cabe señalar un ligero aumento de las defunciones en 1994 respecto a los últimos años. No se esperan cambios

de tendencia en el crecimiento natural genativo, ni a corto ni a medio plazo, puesto que la natalidad continuará estancada o a la baja y la mortalidad igual o a la alza, dado el progresivo envejecimiento de la población barcelonesa. Por otra parte, la emigración ha continuado aumentando y en saldo migratorio sigue siendo negativo. Así, durante 1994, abandonaron la ciudad más de 36.000 personas, de las que tres cuartas partes emigraron hacia otros municipios de Cataluña.

EL DESTINO DE LA EMIGRACIÓN PROCEDENTE DE BARCELONA: APROXIMACIÓN A UNA TIPOLOGÍA DE MUNICIPIOS

El artículo presenta datos referidos a la emigración de la ciudad de Barcelona. Analiza el periodo comprendido entre 1987 y 1994. A partir de una ordenación de los municipios receptores de población barcelonesa se hace una tipología de los 52 municipios de la provincia de Barcelona que más población acogen. Para la elaboración de las cuatro categorías de municipios receptores se han tenido en cuenta las siguientes variables: nivel de instrucción (titulados medios y superiores), actividad económica (porcentaje de población ocupada en el sector primario, industria y construcción y servicios), renta familiar disponible por cápita y precio medio de las viviendas de nueva construcción.

LA ESCOLARIZACIÓN EN BARCELONA. DATOS DEL CURSO 94/95

En el mes de mayo de 1995 y en el número 3 de esta misma revista (en la sección *Perfil Social*) apareció un artículo que llevaba como título *La escolarización en Barcelona*. En éste, se analizaban las tasas de escolarización de la ciudad, la presencia y el peso relativo del sector público y del sector privado en los diferentes niveles educativos no universitarios, los desequilibrios entre la oferta y la demanda y las diferencias entre los distritos de la ciudad. Los años analizados iban desde el curso 86-97 hasta el 93-94.

En esta ocasión se exponen datos del curso escolar 94-95 para conti-

nuar la serie iniciada en el número 3. Las tablas que se presentan recogen cifras de escolarización en la ciudad de Barcelona en los niveles de Educación Infantil 1º ciclo (0 a 2 años), Educación Infantil 2º ciclo (3 a 5 años), Educación Primaria (6 a 13 años), Educación Secundaria Obligatoria (12 a 15 años) Bachillerato y COU (14 a 17 años) y Formación Profesional (14 a 18 años).

Referencias

UN SISTEMA DE INFORMACIÓN PARA LA ATENCIÓN PRIMARIA DE LA CIUDAD DE BARCELONA

En este artículo se explica cual ha sido la metodología seguida para el diseño del Sistema de Información para la Atención Primaria de Salud y cuales son sus utilidades y aplicaciones. El objetivo era contar con un instrumento de información que ayudara a la toma de decisiones en el primer nivel de la atención sanitaria. Es decir, que fuera de utilidad para los profesionales sanitarios de las Áreas Básicas de Salud (ABS), que son las unidades elementales del sistema sanitario, delimitadas geográficamente, y desde las que se atienden las necesidades básicas y los problemas de salud de una comunidad concreta. Para poder realizar la atención adecuada desde una ABS era necesario disponer de información que permita conocer el estado de salud de la población y identificar los principales problemas de salud, y que ayude a priorizar las intervenciones. El sistema de información facilita tres tipos de información: indicadores sociodemográficos, datos de morbilidad infecciosa declarada y de mortalidad. A través de esta herramienta de trabajo los profesionales sanitarios pueden conocer tanto la tasa de paro, las condiciones de la vivienda o el índice de envejecimiento de la población, como datos sanitarios como la mortalidad por enfermedades evitables, la tasa de incidencia de enfermedades como la tuberculosis, el sida y otras, o los niveles de vacunación de la población infantil. Mediante la mapificación de los indicadores es posible comparar la información por barrios y conocer las diferencias territoriales en lo que se refiere a niveles de salud.

SUMMARY

Social profile

THE SPORTS HABITS OF THE PEOPLE OF BARCELONA, 1995

This article summarises the main results of the survey carried out by Barcelona City Council's Sports Division in 1995.

The main objective of the survey, the second of its kind carried out by Barcelona City Council (the first was made in 1989), is to study the behaviour of the people of the city regarding sport and its practise. The existence of the earlier study allowed analysis of the evolution of attitudes over such an important period for Barcelona, that of the Olympic Games.

The subjects covered by the survey can be classified into two broad groups. Firstly, everything relating to the practice of sport: indices of sporting activity, the sports most practised, the facilities used, how, when and with whom sports activities take place, the reason behind such activity, etc. And secondly, opinions and attitudes towards sport as a social and cultural phenomenon: sport as spectacle, sports and the administration and so on.

From the results obtained, it is clear that sport (in the broad sense of the term) is consolidated as one of the favourite leisure activities of the people of Barcelona. After the euphoria of the Olympic Games, sport has found a balanced place in the day-to-day life of the city.

Dossier

HOUSING IN THE CITY OF BARCELONA

In this article, analysis is made of the housing situation in the city of Barcelona. The study is based on the 1991 census and on information about the characteristics of housing obtained from the official register of real estate. The 1991 census provides information about the characteristics of the resident population and employment levels, whilst the figures gathered in the property register include the level of division of plots, type of ownership and town planning status. Analysis of this data reveals that there are a total of 711,440 dwellings in Barcelona, with an average of 72 per hectare. Almost half these dwellings are between 60 and 90m² in size, with an average of 80m². The information revealed by the study includes the fact that, of the total dwellings, only 588,551 are occupied and used for the purpose of housing, and that 21.1% of these are occupied by a single person, whilst the average occupation rate is 2.79 inhabitants per dwelling. Territorial analysis of the information allows observation of the variations in age of the dwellings, in level of occupation, size and standard of equipment in the different districts of the city.

Radiography

POBLENOU: ECONOMIC DYNAMICS AND URBAN PLANNING PERSPECTIVES

This article synthesizes several aspects of the research "Dinàmica Econòmica i Posició Estratègica del Poblenou" carried out with the collaboration of Districte de Sant Martí, Gabinet d'Estudis Urbanístics and Departament d'Estadística, all of the from the Barcelona City Council.

Poblenou is a part of Barcelona that has many problems, but it also has a very good outlook for the future. The area has gone through a lot of changes in the latest years, and it is expected to experience many more within the next ones.

Nevertheless, certain problems could obstruct its expansion. The typical urban structure of Barcelona is not the same as the one of this area, and this has led to certain phenomena which has made Poblenou to turn into an urban disorder.

To shape the disparities among the different little areas of that one we name Poblenou has been one of our main purposes. That is why we have distinguished, inside Poblenou, seven different parts. Data about every part has been taken from the smallest statistical items which Barcelona is divided in. This way, data shows the differences among different areas in Poblenou, as well as the similar characteristics inside a particular area.

The new situation of Poblenou after the Olympic Games is analyzed from two different points of view: the socioeconomic development and its present situation and, on the other hand, its urbanistic projects for the future.

CULTURAL DEMAND AND CONSUMPTION OF THE CITIZENS OF BARCELONA

The study of the cultural consumption of the citizens of Barcelona continues the analysis of the cultural situation of the city begun by the City Council's Culture Division with a previous study of the size and structure of the sector from the point of view of cultural production. The aim was to find out the demand for culture in the city through a survey of over-14s resident in Barcelona regarding their cultural activities in different areas (literature, music, audiovisual, the theatre, fine art, cultural festivities and others). The analysis reveals that the people of Barcelona take part in between six and seven different cultural activities, outstanding among these being the consumption of audiovisual, musical and literary products. It is clearly observed that cultural consumption depends on socio-economic factors, chief amongst which is level of education, age, income level and work situation. Education, the availability of time, age and income are the main variables in the segmentation of cultural consumption, made clear in the large variations in cultural consumption among the districts.

THE RED CROSS VOLUNTARY SERVICE

This article analyses the results of an opinion poll about the Red Cross voluntary service in the city of Barcelona, commissioned by Barcelona City Council. Two different profiles are considered: that of volunteers and that of recipients of the service (users of programmes forming part of the agreement for the promotion of voluntary action which has existed between the Red Cross and Barcelona City Council since 1986).

The Red Cross offers services to different sectors of population in the city through the work of 2,300 volunteers who cooperate in the different programmes (the elderly, support and care for refugees and foreigners, support and care for drug addicts and AIDS patients, disabled people, children and young people, activities in hospitals, the environment, preventive services and beach lifeguard services).

Some 12,000 people use these programmes, whilst those taking part in occasional activities number over 70,000. The study describes the characteristics of both groups, volunteers and users, and reports on the evaluation and suggestions made by them about the different services provided.

THE HEALTH OF THE WOMEN OF BARCELONA. A COMPARISON BETWEEN SALARIED WORKERS AND HOUSEWIVES

Women manifest a worse state of health and present greater morbidity and use of primary health care services than men. Differences in health exist between women due to various factors, including work situation and occupation and socio-demographic differences. Some studies indicate a relation between work situation, the type of work performed inside and outside the home and women's state of health.

This article aims to describe the health of women of Barcelona aged from 25 to 64 and to analyse their perceived state of health according to work situation (classified as housewife or worker), the presence of chronic disorders, use of health services, dependants (presence in the home of children under the age of 12 or adults over the age of 65) and other socio-demographic characteristics (age, social class and level of education).

The study shows that the state of health of women who work outside the home is better than that of housewives. Social class is also important in determining health, as women from the lower classes have worse health than those of the higher classes, even though they work outside the home.

THE DAILY TIME OF THE WOMEN OF BARCELONA

The study Women, city and daily time. A quantitative examination of the time of women from 25 to 50 in Barcelona was carried out by a research

team from the Barcelona Institute of Metropolitan Studies in 1995. This follows up a study of Women and employment of time: the case of the district of Sants in 199X. Both take as their starting-point the need to find out how daily life is organised in the city, what work loads are distributed among men and women, what strategies women develop to combine productive and reproductive work and to what extent the timetables of shops and services facilitate the organisation of time in the city. In the 1995 study, a quantitative method is used through a survey of a representative group of women between the ages of 25 and 50 resident in the city of Barcelona. Its objective was to find out how women divide time between different activities and to evaluate their degree of satisfaction regarding the timetables of shops and services, and to what extent these are compatible with the timetables of working women. The data reveals that 60% of women between the ages of 25 and 50 are employed, most of them full-time and with rigid working days. The activities women devote most time to are productive work and housework and caring for their families.

THE POPULATION OF BARCELONA, 1995

This monograph presents the latest figures available about the population of Barcelona in 1994 and its evolution, gathered and analysed by the Municipal statistics department. The article is structured around the two large components of the study of the dynamics of the population: natural movement and migratory movement. The results show that natural population growth continues to be negative, as it has been since 1985, with the low birthrates of recent years continuing, and a slight increase in the 1994 death rate compared to recent years. Natural vegetative growth rates are not expected to change in the short- or mid-term, as birthrates remain steady or fall and mortality remains steady or rises due to the ageing of the population of Barcelona. Moreover, immigration has also continued to increase and the migratory balance continues to be negative, to the extent that over 36,000 people left the city in 1994, of whom three-quarters emigrated to other districts of Catalonia.

THE DESTINATION OF MIGRANTS FROM BARCELONA: AN APPROXIMATION OF TYPE OF CITIES

This article presents data on emigration from the city of Barcelona over the 1987-94 period. The constitution of a ranking of the districts receiving emigrants from the city forms the basis for drawing up a typology of the 52 districts in Barcelona province which receive the largest numbers of these. The following variables were considered in order to describe the four types of district receiving immigrants: level of education (school and university quali-

fications), economic activity (percentage of population employed in the primary sector, industry and construction and services), per cápita income and average price of new housing.

SCHOOLING IN BARCELONA: ACADEMIC YEAR 94-95

In May 1995, in the social profile section of number 3 of this magazine, an article entitled "Schooling in Barcelona" was published, analysing rates of schooling in the city, the presence and relative importance of the public and private sectors at different levels of non-university education, imbalances between supply of the city. This analysis referred to the academic years from 86-87 to 93-94.

Now, in a continuation of the series commenced in number 3, the figures for the 94-95 academic year are presented. The tables included offer figures relating to schooling in the city of Barcelona at the following levels: first-cycle infant education (0 to 2 years), second-cycle infant education (3 to 5), primary education (6 to 13), obligatory secondary education (12 to 15), Baccalaureate and COU (14 to 17) and vocational training (14 to 18).

References

AN INFORMATION SYSTEM FOR PRIMARY HEALTH CARE IN THE CITY OF BARCELONA

This article describes the methodology followed in the design of the Primary Health Care Information System, as well as its uses and applications. The objective of this initiative was to provide an instrument of information which would aid decision-taking at the first level of health care, that is, which would be of use to health care workers at the so-called Basic Health Areas (ABSs) - the elementary health care units. These are delimited geographically and attend to the basic health needs and problems of a specific community. In order to provide adequate care from an ABS, it is necessary to have access to information on the state of health of the population and to identify its principal health problems and prioritise interventions. The information system provides three types of information: socio-demographic indicators, figures on declared infectious morbidity and data on mortality. The system provides health care workers with information about unemployment rates, housing conditions and ageing rates, as well as health information such as mortality due to curable illnesses, rates of incidence of such illnesses as tuberculosis, AIDS and others, or vaccination rate of the young. The presentation of indicators in map form allows this information to be compared by district and to identify territorial differences as regards levels of health.